

วารสาร

บัณฑิตแสงโคมคำ

ISSN: 2651-1266 (Print)

ISSN: 2697-5998 (Online)

Journal of SaengKhomKham Buddhist Studies

ปีที่ 9 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2567) Vol. 9 No. 3 (September - December 2024)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phayao Campus

วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ

Journal of SaengKhomKham Buddhist Studies

ปีที่ 9 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม 2567)

ISSN: 2651-1266 (Print)

Vol. 9 No. 3 (September-December 2024)

ISSN: 2697-5998 (Online)

©วัตถุประสงค์

วารสารบัณฑิตแสงโคมคำเป็นวารสารวิชาการ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อส่งเสริมการผลิตผลงานวิชาการ การศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความต่าง ๆ ในสาขาวิชาที่วิทยาเขตพะเยาเปิดสอน คือ (1) พระพุทธศาสนาและปรัชญา (2) การสอนสังคมศึกษา (3) การสอนภาษาไทย และ (4) รัฐศาสตร์ 2) เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยน เรียนรู้พระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ ตลอดจนการบูรณาการสหวิทยาการต่าง ๆ ของคณาจารย์ บุคลากร นิสิต นักศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานอื่น อันเป็นการบริการวิชาการแก่สังคม 3) เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา และสร้างความร่วมมือในการบูรณาการการเรียนการสอนกับการเผยแพร่ผลงาน องค์ความรู้ของคณาจารย์ บุคลากรและนิสิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิแบบ Double-blind Review อย่างน้อย 3 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยรับพิจารณาต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย กำหนดตีพิมพ์ปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน)

ทั้งนี้ ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การนำเสนอบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องตามหลักเกณฑ์ที่วารสารกำหนด

อนึ่ง ในกรณีบทความใดถูกปฏิเสธโดยเสียงข้างมากของผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณาลั่นกรอง (2 ใน 3) วารสารจะยึดเสียงข้างมากของผู้ทรงคุณวุฒิในการปฏิเสธหรือยุติการดำเนินการตีพิมพ์บทความนั้นทันที ยกเว้นในกรณีต่อไปนี้ 1) ผู้เขียนยืนยันที่จะตีพิมพ์บทความนั้นอีกครั้ง 2) ผู้เขียนได้ปรับแก้บทความตามผู้ทรงคุณวุฒิ โดยเสียงข้างมากที่ปฏิเสธการตีพิมพ์นั้นแล้ว และ 3) กองบรรณาธิการเห็นสมควรให้บทความที่ปรับแก้ใหม่นั้นส่งประเมินอีกรอบได้ จากนั้น วารสารจึงจะดำเนินการต่อในขั้นตอนต่อไป โดยผู้เขียนต้องรับผิดชอบในการชำระค่าธรรมเนียมในส่วน of ค่าตอบแทนผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มเติม (2 ท่าน) ตามที่วารสารกำหนดค่าตอบแทนไว้

©ที่ปรึกษา (Advisors)

พระพรหมวัชรธีรอาจารย์, ศ. ดร.
พระธรรมวชิโรดม, รศ. ดร.
พระเทพปวรเมธี, รศ. ดร.
พระธรรมวชิรปัญญาจารย์, รศ. ดร.
พระปัญญาวัชรบัณฑิต, รศ. ดร.
พระราชปรียัติ, รศ. ดร.
พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ. ดร.
พระเมธีวัชรบัณฑิต, ศ. ดร.
พระมหาสุติภัก อภินนโท
รศ. ดร.สุรพล สุธะพรหม
รศ. ดร.ประพันธ์ ศุภษร
ผศ.พิศมัย วงศ์จำปา

อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองอธิการบดี ฝ่ายกิจการนิสิต
รองอธิการบดี ฝ่ายบริหาร
ผู้อำนวยการสถาบันพระไตรปิฎกศึกษา
รองอธิการบดี ฝ่ายวิชาการ
เจ้าคณะจังหวัดพะเยา
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
ผู้อำนวยการวิทยาลัยพุทธศาสตร์นานาชาติ
ผู้อำนวยการส่วนงานวางแผนและส่งเสริมการวิจัย
รองอธิการบดี ฝ่ายกิจการทั่วไป
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป

©บรรณาธิการบริหาร (Executive Editor)

พระเมธีวัชรคุณ, รศ. ดร.

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา

©หัวหน้ากองบรรณาธิการ (Chief Editor)

พระครูพิศาลสรกิจ, ผศ. ดร.

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา

©ผู้ช่วยหัวหน้ากองบรรณาธิการ (Assistant Chief Editor)

ผศ. ดร.ชูชาติ สุทธะ

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา

ผศ. ดร.พงษ์ประภากรณ์ สุระรินทร์

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา

©กองบรรณาธิการ (Editorial Board Members)

พระมหาสุรศักดิ์ ปัจจนตเสโน, ผศ. ดร.

คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ. ดร.สหทัย วิเศษ

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา

ผศ. ร.ต.ต. ดร.สมยศ ปัญญามาก

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา

รศ. ดร.เอกฉันท จารุเมธีชน

ข้าราชการบำนาญ

รศ. ดร.ปรุตม์ บุญศรีตัน

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รศ. ดร.บุญเหลือ ใจโมโน

รศ. ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน

รศ. ดร.ประยงค์ จันทร์แดง

รศ. ดร.วินิจ ฝาเจริญ

ผศ. ดร.ประทีป พืชทองกลาง

อ. ดร.สมศรี สัจจะสกุลรัตน์

อ. ดร.กนกวรรณ เอี่ยมชัย

อ. ดร.ภรณ์ แก้วบวร

อ. ดร.สวัสดิ์ อโณทัย

อ.อริสา สายศรีโกศล

Prof. Lalji 'Shravak'

Dr. Lim Hui Ling

Mr. Rex Weylin Tyrone

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

คณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พะเยา

สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

วิทยาลัยปรัชญาและศาสนา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Department of Pali and Buddhist Studies,

Banaras Hindu University, Varanasi, India

Religious Scholar, Singapore

Independent Scholar, USA

©ผู้เชี่ยวชาญประจำวารสาร (Journal Specialist)

พระครูวรธรรมวิฑูรย์, ผศ.ดร.

อ. ดร.สุรัชย์ พุดชู

นักวิชาการอิสระ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

©ฝ่ายประสานงานและจัดการ (Coordination and Management)

พระมหาศิวกร ปญฺญาวชิโร, ดร.

พระครูธรรมธชบุญเที่ยง พุทธสาโร, ดร.

พระครูใบฎีกาเฉลิมพล อริยวิโส, ดร.

พระมหากิตติพงษ์ กิตติญาณ, ดร.

อ. ดร.นภาพร หงษ์ทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

©ฝ่ายกฎหมาย (Law Department)

พ.ต.อ. คณอง ไช้ทา

นายวัชร บัญพลอด

พ.ต.ท. ดร.ภัทรวุฒิ อัครภัทร

นายวิศิษฐ์ สุปรียาพร

©ฝ่ายออกแบบปกและจัดรูปเล่ม (Art and Content Designed)

พระปลัดสุกฤษฎ์ ปิยสีโล, ดร.

นายคมจักร ศรีวิราช

นายณพดล อินปิง

นางสาวสิริกานดา คำแก้ว

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

©กำหนดออกเผยแพร่ (Issue Publication)

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – เมษายน

ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน – ธันวาคม

©ข้อมูลรับรองคุณภาพวารสาร (Approved Journal)

TCI กลุ่มที่ 2 (พ.ศ. 2563-2564)

TCI กลุ่มที่ 1 (พ.ศ. 2565-2567)

©ติดตามข้อมูลและสอบถามรายละเอียด (Additional Information)

Phone: 06 5419 6815

E-mail: jsbsmcu@gmail.com

Facebook Page: วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ JSBS

LINE: @717lstvk

Website: <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jsbs/index>

©เจ้าของ (Owner)

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

566 หมู่ที่ 2 ถนนพหลโยธิน ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา 56000

©ภาพปก (Cover Page)

อัตลักษณ์เมืองพะเยา “เมืองพะเยา” เดิมชื่อว่า พยว เป็นเมืองแห่งประวัติศาสตร์ที่สำคัญทางภาคเหนือมีอายุกว่า 900 ปี ก่อตั้งขึ้นโดยพ่อขุนศรีจอมธรรมในปี พ.ศ. 1638 และเจริญรุ่งเรืองสูงสุดในสมัยพ่อขุนงำเมือง มี “พระเจ้าตนหลวง” พระพุทธรูปปางมารวิชัยขนาดใหญ่ศิลปะสุโขทัยประดิษฐานอยู่คู่บ้านคู่มือเมือง มีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงาม เช่น “กว๊านพะเยา” ทะเลสาบน้ำจืดขนาดใหญ่ตั้งอยู่ในตัวเมือง มี “ภูลังกา” เทือกเขาที่สลับซับซ้อนกันอยู่ในเทือกเขาสันปันน้ำ นอกจากนี้ มีสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนไทลื้อซึ่งอพยพมาจากสิบสองปันนา ออกแบบโดยพระปลัดสุกฤษฎ์ ปิยสีโล, ดร.

ถ้อยแถลงบรรณาธิการ

วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ฉบับนี้เป็นปีที่ 9 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2567) ประกอบด้วยบทความวิจัย (Research Articles) 12 บทความ และบทความวิชาการ (Academic Article) 1 บทความ รายละเอียด ดังนี้

บทความวิจัย (Research Articles) 12 บทความ ได้แก่

1) From Texts to Practices: The Development and Conservation Studies of Isan Silk in Pang Moddaeng Village, Phayao Province, Northern Thailand written by Pipat Tanakit. This paper aims to study and analyze the distinguishable ideas, concepts, and schools of thought in current literature of silk, clothing, and other woven materials, and to understand how these schools of thought's ideas and concepts have spread into Pang Moddaeng village. The results reveal that there are three schools of thought to the study of silk, garments, and other woven fabrics such as the school of modernization, anti-marketization, and conservation. In addition, it is found that the numerous social actors in Pang Moddaeng, particularly the elderly and silk groups, are responsible for the structural production of these conceptions in the setting of the case study. It is vital to highlight that the communities have developed two distinct types of social units to cope with the two dominant ideas and concepts of Isan silk. As a result, on the one hand the village has run the silk group to manage with the silk production to follow the idea of modernization, while of the other hand the village has formed an elderly group to keep and create for the local knowledge/wisdom on Isan silk to follow the way to preserve Isan silk's values.

2) Water Ontologies and Hydrosocial Perspective: New Approaches for Understanding Water Controversies of the Ing River Basin, Northern Thailand written by Thianchai Surimas. This research illustrates how political contestation between different networks of actors reflected the meanings, values, and water ontologies. This research employs ethnography to study networks of actors involved in water controversies and tensions over the hydraulic infrastructure project in the Ing River Basin. The network of project proponents, including a state-led hydraulic institution, experts, and other actors, see Water as merely a natural resource for economic development. The proponents reduce water to its materiality and physical dimensions. Water is tied with the idea of development that values large-scale infrastructure, and top-down bureaucratic management embodied scientific knowledge in controlling water, mainly for economic purposes. Meanwhile, project opponents, including civil society organizations, environmental NGOs, and some communities,

understand water as living. Living water is produced through Thai Baan research, ecological campaigns and ceremonial practices that show rivers as sacred. Living water is socially, environmentally, and culturally embedded and more than a resource for exploitation.

3) การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้วิธีสอนแบบโมเดลชิปปา ในรายวิชาประวัติศาสตร์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเชียงใหม่มัธยม อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดย กานต์หทัย ฤทธิไตรภพ อำนาจ จันทรแป้น วารุณี โพธาสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องการวิเคราะห์ประเด็นประวัติศาสตร์ไทย วิชาประวัติศาสตร์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยวิธีสอนแบบโมเดลชิปปาที่สร้างขึ้นมีค่าประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 80.10/80.80 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ และผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบโมเดลชิปปา เรื่องการวิเคราะห์ประเด็นประวัติศาสตร์ไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 องค์ความรู้จากการวิจัย คือ วิธีสอนแบบโมเดลชิปปาโดยใช้บทเรียนที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกับสภาพท้องถิ่นหรือสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เป็นกระบวนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความคิดและการตัดสินใจอย่างเป็นระบบ สามารถสร้างความรู้ ค้นพบความรู้ได้ด้วยตนเอง ผู้เรียนมีบทบาทมากในกิจกรรมการเรียนการสอน และผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

4) การสังเคราะห์รูปแบบหลักสูตรการฝึกอบรมออนไลน์ร่วมกับรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส โดย พรทิพย์ เกิดถาวร จิรพันธ์ ศรีสมพันธ์ กฤษ สันธนะกุล ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบหลักสูตรการฝึกอบรมออนไลน์ร่วมกับรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส 4 องค์ประกอบ คือ (1) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (2) หลักการของรูปแบบฝึกอบรม (3) กระบวนการฝึกอบรม (4) การวัดผลประเมินผล โดยมีขั้นตอนกระบวนการฝึกอบรม 6 ขั้นตอน ได้แก่ (1) เตรียมความพร้อม (2) วางแผนร่วมกัน (3) วิเคราะห์และออกแบบร่วมกัน (4) นำเสนอและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (5) จัดการเรียนรู้และสังเกตการสอน (6) สะท้อนคิด ส่วนการประเมินมาตรฐานคุณภาพรูปแบบทุกด้านจากผู้เชี่ยวชาญ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=0.84$; $S.D.=0.13$) ซึ่งมีคุณภาพมาตรฐานและประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนได้ องค์ความรู้จากการวิจัย คือ การได้รูปแบบหลักสูตรการฝึกอบรมออนไลน์ร่วมกับรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสที่เรียกว่า PEMF2C2L Model ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์

5) การใช้ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนานักเรียนพิการซ้อนโรงเรียนศรีสังวาลเชียงใหม่ โดย สรสิข ปานคำ อำนาจ จันทรแป้น ศรีทัย สุขยศศรี ผลการวิจัยพบว่า ผลการหาประสิทธิภาพแผนการสอนเฉพาะบุคคล โดยใช้ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนานักเรียนพิการซ้อน โรงเรียนศรีสังวาลเชียงใหม่ จากการตรวจสอบแผนการสอนเฉพาะบุคคลของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.53$) 2) การเปรียบเทียบผลใช้ชุดกิจกรรมในการพัฒนาทักษะการจำแนกชั้นของไทย ก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรมของนักเรียนพิการซ้อนพบว่า ก่อนการใช้ชุดกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 45 และหลังการใช้ชุด

กิจกรรมคิดเป็นร้อยละ 90 โดยนักเรียนมีทักษะการจำพญชนะไทยเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับดีมาก องค์ความรู้จากการวิจัย คือ 1) การนำไปปรับใช้กับการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนพิการซ้อนในช่วงชั้นอื่นได้ 2) การนำไปใช้พัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้เกิดรูปแบบอื่นได้ 3) การปรับปรุงให้เหมาะสมกับช่วงวัยและบริบทของโรงเรียนแต่ละแห่ง

6) **พฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจังหวัดบึงกาฬ** โดย คเชนทร์ วัฒนะโกศล วันทกาญจน์ สี่มาโรฤทธิ์ การ์ด ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มนักท่องเที่ยวซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่จังหวัดบึงกาฬ นิยมเดินทางท่องเที่ยวพร้อมกับเพื่อนสนิท และส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวครั้งแรกด้วยรถยนต์ส่วนตัว โดยมีความใช้จ่ายในการเดินทางน้อยกว่า 5,000 บาท/ครั้ง สำหรับความต้องการของนักท่องเที่ยวพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.96$; $S.D.=0.49$) ด้านที่มีความต้องการมากที่สุด คือ ด้านบุคลากรการท่องเที่ยว ($\bar{X}=4.16$; $S.D.=0.54$) และน้อยที่สุด คือ ด้านผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ($\bar{X}=3.44$; $S.D.=0.90$) ส่วนนักท่องเที่ยวที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีพฤติกรรมและความต้องการต่อการจัดการการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของจังหวัดบึงกาฬแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 องค์ความรู้จากการวิจัย คือ พฤติกรรมและความต้องการด้านส่วนประสมทางการตลาดของนักท่องเที่ยวทั้งหมด 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านผลิตภัณฑ์ 2) ด้านราคา 3) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย 4) ด้านส่งเสริมการขาย 5) ด้านบุคลากร 6) ด้านลักษณะทางกายภาพ 7) ด้านกระบวนการบริการ สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจังหวัดบึงกาฬ

7) **การสร้างและพัฒนาแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยา เพื่อส่งเสริมผลการเรียนรู้และการคิดเชื่อมโยงเชิงวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษจังหวัดลำพูน** โดย ธรรณิษ เมืองมูล พิชญ์สินี ชมภูคำ ผลการวิจัยพบว่า แอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยา ประกอบด้วยข้อความ ภาพ 2 มิติและกราฟิก 3 มิติ ผสมผสานกับสภาพแวดล้อมที่เป็นจริงประสิทธิภาพเชิงเหตุผลอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ประสิทธิภาพเชิงประจักษ์ E1/E2 คือ 77.7/75.3 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 75/75 สำหรับหลังเรียนรู้ด้วยแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยา การทดสอบที่ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียนรู้ด้วยแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 การทดสอบแชตด้านทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และการคิดเชื่อมโยงเชิงวิทยาศาสตร์ นักเรียนมากกว่าร้อยละ 60 ของทั้งหมดอยู่ในระดับดีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และความพึงพอใจของนักเรียนพบว่า หลังเรียน โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก องค์ความรู้จากการวิจัย คือ การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ควรจัดการเรียนร่วมกับสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นและส่งผลถึงผลการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

8) **การพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครปฐม** โดย กฤตสุขชิน พลเสน พระมหาผณินทร ปุริสสุตโม ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา ด้านการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวมีค่าสูงสุด รองลงมา คือ ด้านลักษณะแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ส่วนด้านรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวมีค่าต่ำสุด โดยรวมอยู่ในระดับมาก

($\bar{X}=3.73$; $S.D.=0.18$) ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาพบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกกับองค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยว 6 ประการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาพบว่า มีตัวแปรการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวที่ทำนายปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($P\text{-value}=0.000$) ทั้งนี้รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาควรคำนึงองค์ประกอบการท่องเที่ยว 6 ประการ คือ 1. ความตั้งใจของแหล่งท่องเที่ยว 2. แรงจูงใจของนักท่องเที่ยว 3. การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว 4. สิ่งอำนวยความสะดวก 5. จุดเด่นด้านความปลอดภัย 6. จุดเด่นในกิจกรรม องค์ความรู้จากการวิจัย คือ การได้ผลผลิตและผลลัพธ์ของการพัฒนา 3 ประการ คือ 1) เป็นแหล่งประกอบศาสนกิจ 2) เป็นแหล่งพบปะบัณฑิตผู้ทรงภูมิรู้ทางธรรม 3) เป็นแหล่งแสวงบุญทางพระพุทธศาสนา

9) การดำรงชาติพันธุ์ของชาวไทตาดในบริบทความหลากหลายทางชาติพันธุ์ โดย เทพรักษ์ สุริฝ่าย ผลการวิจัยพบว่า ชาวไทตาดเป็นกลุ่มชนที่มีประวัติศาสตร์การเคลื่อนย้ายมาจากแคว้นสิบสองปันนา มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน มีความเชื่อเรื่องผีรูปแบบต่าง ๆ คอยทำหน้าที่ควบคุมพฤติกรรมและความสัมพันธ์ของคนในกลุ่ม มีวิถีชีวิต ภาษา ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณีอย่างเฉพาะตัว ดำรงชีวิตอยู่อย่างพอเพียงพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยมีป่าชุมชนเป็นแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปัจจุบันภายใต้ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ชาวไทตาดยังคงไว้ซึ่งความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทตาด โดยสามารถธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มตนไว้ได้ เช่น ภาษา ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม องค์ความรู้จากการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ชาวไทตาดยังรักษาอัตลักษณ์ของตนอย่างต่อเนื่องไปพร้อมกับการปรับตัวทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวและนำทรัพยากรทางวัฒนธรรมเดิมมาแสดงอัตลักษณ์ของตนในเชิงการท่องเที่ยวเพื่อรักษาความมีตัวตนทางวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่สืบต่อไป โดยไม่ถูกกลืนกลายด้วยวัฒนธรรมกระแสหลักในท้องถิ่นและยังแสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมกระแสหลักได้อย่างกลมกลืนจนได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นชาติพันธุ์ที่ 9 ของจังหวัดนครพนม และเชื่อว่า จะส่งผลดีต่อเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดนครพนมอย่างยั่งยืน

10) ผลของบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบต่อพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์กรของพนักงานองค์การธุรกิจในจังหวัดเชียงราย โดย สมเดช มุงเมือง ผลการวิจัยพบว่า พนักงานองค์การธุรกิจในจังหวัดเชียงรายมีบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.510$; $S.D.=0.464$) โดยบุคลิกภาพแบบมีจิตสำนึกมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์กร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.793$; $S.D.=0.525$) โดยพฤติกรรมด้านคำนึงถึงผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยสูงสุด บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ 4 แบบ ได้แก่ แบบมีจิตสำนึก แบบประนีประนอม แบบเปิดรับประสบการณ์ และแบบเปิดเผยแสดงตัว ส่งผลทางบวกต่อพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์กรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถทำนายพฤติกรรมได้ร้อยละ 36.8 ($R^2=0.368$) ส่วนบุคลิกภาพแบบความมั่นคงทางอารมณ์ไม่มีผลต่อพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์กร องค์ความรู้จากการวิจัย คือ ลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบมีบทบาทในการส่งเสริมและอำนวยความสะดวกให้เกิดพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์กร ดังนั้น ผู้บริหารสามารถใช้เป็นประโยชน์ใน

การคัดเลือกและพัฒนาพนักงานให้มีบุคลิกภาพในระดับสูง เนื่องจากมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์กรและมีส่วนช่วยให้องค์กรมีประสิทธิผลมากขึ้น

11) ความยุติธรรมในองค์กร ภาวะผู้นำที่แท้จริง และความพึงพอใจในงานที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมา โดย ชณภา ปุณณนันท ชุณิกา เปิดโลกนิมิต ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรรับรู้ความยุติธรรมในองค์กร ภาวะผู้นำที่แท้จริง ความพึงพอใจในงานที่ส่งผลต่อการเป็นสมาชิกที่ดีในระดับสูง ($\bar{X}=3.68$; $S.D.=0.39$) ส่วนโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรความยุติธรรมในองค์กร ภาวะผู้นำที่แท้จริง ความพึงพอใจในงานที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Chi-Square=94.81; $df=86$; $GFI=0.97$; $AGFI=0.95$; $RMSEA=0.018$) และการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรความยุติธรรมในองค์กร ภาวะผู้นำที่แท้จริง ความพึงพอใจในงานที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีพบว่า ภาวะผู้นำที่แท้จริงและความพึงพอใจในงานมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีอย่างมีนัยสำคัญ องค์ความรู้จากการวิจัย คือ ภาวะผู้นำที่แท้จริงเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี หากผู้นำมีความตระหนักรู้ในตนเอง มีความโปร่งใส มีจริยธรรม และมีการประมวลผลอย่างสมดุล จะช่วยให้ผู้ใต้บังคับบัญชาให้เป็นสมาชิกที่ดีและทุ่มเทในการทำงานเพื่อองค์กร นอกจากนี้ ความพึงพอใจในงานยังส่งผลให้บุคลากรมีความพึงพอใจในงานสูง มีแนวโน้มที่จะให้ความร่วมมือและช่วยเหลือองค์กรด้วยความเต็มใจ เมื่อพิจารณาปัจจัยทั้งสามร่วมกันพบว่า สามารถอธิบายและทำนายพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีได้ถึงร้อยละ 95

12) การพัฒนาทักษะการสอนของครูปฐมวัย ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาด้วยเครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมองในจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดยโสธร โดย นิธินาถ อุดมสันต์ ศักดิ์ศรี สืบสิงห์ สุภิมล บุญพอก ฟ้าสวย ตรีโษษฐ์ วิชิต ธีระเคโซชัย ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูปฐมวัยด้วยเครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมอง ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.73$; $S.D.=0.49$) ส่วนหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.66$; $S.D.=0.44$) สำหรับผลการเปรียบเทียบทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูปฐมวัยในจังหวัดร้อยเอ็ดและยโสธร ด้วยเครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมอง จะเห็นได้ว่า ภายหลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ด้วยเครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมองของครูปฐมวัยในจังหวัดร้อยเอ็ดและยโสธร มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยคะแนนเฉลี่ยภายหลังจากจัดกิจกรรมการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และความคิดเห็นของครูปฐมวัยในจังหวัดร้อยเอ็ดและยโสธร ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.64$; $S.D.=0.43$) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่า หัวข้อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนน่าสนใจ มีค่ามากที่สุด รองลงมา คือ การกระตุ้นให้เกิดความสนใจในการเรียน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น องค์ความรู้จากการวิจัย คือ การได้คู่มือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมอง

บทความวิชาการ (Academic Article) 1 บทความ ได้แก่

13) รามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช: การทบทวน การศึกษาใหม่ กลวิธีสร้างสรรค์เนื้อเรื่อง และการนำเสนอข้อคิดเห็น โดย ณัฐวุฒิ คล้ายสุวรรณ ผลการศึกษาพบว่า การสร้างสรรค์พระราชนิพนธ์เรื่องรามเกียรติ์เกิดจากการนำเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ เนื้อเรื่องและโครงเรื่องจากวรรณกรรมพื้นบ้าน คติความเชื่อเรื่องพระอินทร์ในชาดก ตลอดจนวรรณคดีคำสอนรุ่นเก่ามาเป็นส่วนหนึ่ง ในการสร้างสรรค์เนื้อเรื่อง ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมจากการศึกษาในครั้งนี้ คือ พราหมณ์ผู้เล่าเรื่องรามายณะให้คนไทยฟังเป็นพราหมณ์ในลัทธิไศวนิกาย ทั้งนี้ รามเกียรติ์ยังเป็นวรรณคดีที่ใช้สำหรับแสดงละครในงานสมโภชพระแก้วมรกตและฉลองวัดพระศรีรัตนศาสดาราม หรืออาจใช้แสดงละครในงานสมโภชพระศรีศากยมุนี องค์ความรู้ใหม่ 3 เรื่อง คือ 1) รามเกียรติ์มีที่มาจากนิทานเรื่องพระรามและรามายณะหลายสำนวน 2) เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ วรรณกรรมพื้นบ้าน ความเชื่อเรื่องพระอินทร์และวรรณกรรมคำสอนรุ่นเก่า มีส่วนในการสร้างสรรค์เนื้อเรื่อง 3) พราหมณ์ลัทธิไศวนิกายเป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องพระรามหรือรามายณะสู่คนไทย และรามเกียรติ์ใช้ในการแสดงละครเพื่อฉลองวัดและสมโภชพระพุทธรูป

บทความดังกล่าวทั้งหมด ประกอบด้วยขอบเขตเนื้อหาที่มีความหลากหลายตามที่วารสารได้กำหนดไว้ ไม่ว่าจะเป็นด้านพระพุทธศาสนา ศิลปวัฒนธรรม รัฐศาสตร์ การศึกษา รวมถึงสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งครอบคลุมสาขาวิชาที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยาได้เปิดให้มีการเรียนการสอน ทำให้มีสิทธิโอกาสได้ศึกษาค้นคว้าจากวารสารอย่างทั่วถึง โดยแต่ละบทความได้ผ่านการพิจารณาถ้อยแถลงและตรวจประเมินอย่างเข้มข้นจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 3 ท่าน

กองบรรณาธิการขออนุโมทนาขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยที่ได้ร่วมกันพิจารณาตรวจสอบ ให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงแก้ไขบทความให้มีคุณภาพ ตลอดจนขอขอบคุณนักวิชาการและนิสิตนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทุกท่านผู้เป็นเจ้าของผลงานที่ส่งบทความมาตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์นี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านและสามารถต่อยอดองค์ความรู้ได้ตามสมควร หากมีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวารสารให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการยินดีมอบด้วยความขอบพระคุณยิ่ง

พระเมธีวชิรคุณ, รศ. ดร.

บรรณาธิการบริหาร

สารบัญ (Content)

ถ้อยแถลงบรรณาธิการ	[5]
สารบัญ	[11]
บทความวิจัย (Research Articles)	
● From Texts to Practices: The Development and Conservation Studies of Isan Silk in Pang Moddaeng Village, Phayao Province, Northern Thailand Pipat Tanakit	448-472
● Water Ontologies and Hydrosocial Perspective: New Approaches for Understanding Water Controversies of the Ing River Basin, Northern Thailand Thianchai Surimas	473-494
● การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้วิธีสอนแบบโมเดลซิปปา ในรายวิชาประวัติศาสตร์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเชียงใหม่มัธยม อำเภอมะแม่ง จังหวัดเชียงใหม่ Developing Analytical Thinking Skills by Using CIPPA MODEL in Thai History for Grade 12 Students Chiang Mai Adventist Academy, Mae Taeng, Chiang Mai กานต์หทัย ฤทธิไตรภพ, อำนาจ จันทร์แป้น, วารุณี โพธาสินธุ์ Kanhathai Rittitraiphop, Amnat Chanpan, Varunee Pothasin	495-514
● การสังเคราะห์รูปแบบหลักสูตรการฝึกอบรมออนไลน์ร่วมกับรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส Synthesis of an Online Training Course Model Using Community-based Learning Model to Enhance Learning Management Competency in Computational Course for Opportunity Extension Schools พรทิพย์ เกิดถาวร, จิรพันธุ์ ศรีสมพันธ์, กฤษ สินธนะกุล Pornthip Kedtahwon, Jiraphan Srisomphan, Krich Sintanaku	515-537

สารบัญ (ต่อ)

- **การใช้ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนานักเรียนพิการซ้อนโรงเรียนศรีสังวาลย์เชียงใหม่** 538-554

Using a Series of Activities to Develop Students with Multiple Disabilities,
Srisangwan Chiang Mai School
สรสิข ป่านคำ, อำนาจ จันทรแป้น, ศรีทัย สุขยศศรี
Sorasi Pankham, Amnat Chanpan, Srithai Sookyossri
- **พฤติกรรมการท่องเที่ยวและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจังหวัดบึงกาฬ** 555-575

The Behaviors and Needs of Tourists towards the Nature-based Tourism Attractions in Bueng Kan Province
คเชนทร์ วัฒนโกศล, วันทกาญจน์ สีมารุทธิ์ การ์ด
Khachen Watthanakosol, Wantakan Seemarorit Card
- **การสร้างและพัฒนาแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยาเพื่อส่งเสริมผลการเรียนรู้และการคิดเชื่อมโยงเชิงวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จังหวัดลำพูน** 576-595

The Creation and Development of Virtual Bio-application to Enhance Learning Outcomes and Scientific Associative Thinking of Students in Grade 10, Extra-large Secondary School, Lamphun Province
ธรรณิข เมืองมูล, พิชญ์สินี ชมภูคำ
Thoranit Mounghmoon, Phichsinee Chomphucome
- **การพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครปฐม** 596-615

The Development of Buddhist Tourism in the Nakhon Pathom Province
กฤตสุขชิน พลเสน, พระมหาผวินทร์ ปุริสุตตโม
Kitsuchin Ponsen, Phramaha Maghavin Purisuttamo
- **การธำรงชาติพันธุ์ของชาวไทยตาดในบริบทความหลากหลายทางชาติพันธุ์** 616-633

Maintaining the Ethnicity of the Tai Tad People in the Context of Ethnic Diversity
เทพรักษ์ สุริฝ้าย
Theparak Surifai

สารบัญ (ต่อ)

- **ผลของบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบต่อพฤติกรรมพลเมืองดี
ในองค์กรของพนักงานองค์การธุรกิจในจังหวัดเชียงราย**

Effects of the Big-five Personality Traits on Organizational Citizenship
Behaviors of Business Organization Employees in Chiang Rai Province

สมเดช มุงเมือง
Somdet Mungmaung

634-651
- **ความยุติธรรมในองค์กร ภาวะผู้นำที่แท้จริง และความพึงพอใจในงานที่ส่งผลต่อ
พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
จังหวัดนครราชสีมา**

Organizational Justice, Authentic Leadership, and Job Satisfaction
Affecting Organizational Citizenship Behavior among Personnel in
Local Administrative Organizations in Nakhon Ratchasima Province

ชนภา ปุณณันท์, ชุณิภา เป็ดโลกนิมิต
Chonnapha Punnanan, Chunipha Poedloknimit

652-670
- **การพัฒนาทักษะการสอนของครูปฐมวัยในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาด้วยเครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่
ส่งเสริมทักษะทางสมองในจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดยโสธร**

Development of Teaching Skills of Early Childhood Teachers
under the Office of Primary Education Service Area with the
Executive Function Guideline Tool in Roi Et and Yasothon Provinces

นิตินาถ อุดมสันต์, ศักดิ์ศรี สืบสิงห์, สุภิมล บุญพอก, ฟ้าสวย ตรีโษษฐ์,
วิชิต ถิระเดโชชัย

Nithinath Udomsan, Saksri Suebsing, Supimaol BoonPook,
Fasuay Treeod, Wichit Thiradechochai

671-684

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิชาการ (Academic Article)

- รามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช : 685-702
การทบทวน การศึกษาใหม่ กลวิธีสร้างสรรค์เนื้อเรื่อง และการนำเสนอข้อคิดเห็น
Ramayana Written by His Majesty King Phra Phutthayotfa Chulalok Maharaj:
Review, Restudy, Technique for Content Writing, and Added Opinion
ณัฐวุฒิ คล้ายสุวรรณ
Natawut Klaisuwan

ภาคผนวก

- คำแนะนำสำหรับผู้เขียน (1)
- แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ (16)
- ตัวอย่างรูปแบบการจัดพิมพ์บทความในวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ (17)
- กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ (25)

From Texts to Practices: The Development and Conservation Studies of Isan Silk in Pang Moddaeng Village, Phayao Province, Northern Thailand

Pipat Tanakit

School of Political and Social Sciences, University of Phayao

First/Corresponding Author, E-mail: tanakit27@gmail.com

Abstract

This paper is a part of a larger study of Isan women's negotiating for benefits from both development and conservation regimes in Pang Moddaeng village, Ang Thong sub-district, Phayao province, Northern Thailand. Two primary objectives include: 1) to study and analyse the distinguishable ideas, concepts, and schools of thought in current literature of silk, clothing, and other woven materials, and 2) to understand how these schools of thought's ideas and concepts have spread into Pang Moddaeng village as a case study. To achieve these two objectives, this qualitative research employs three kinds of methodology. Firstly, it is the textual analysis by studying on 25 articles. Secondly, it employs an ethno-methodological approach for conducting participant observation. Lastly, the research was conducted in-depth interview and focus group interview.

The analysis of relevant literature discovered that there are three schools of thought that have led to the study of silk, garments, and other woven fabrics. Initially, it is the school of modernization, which is the mainstream of ideas for developing silk, clothing, and other woven materials to meet the needs of consumers and compete with the other woven fabrics in clothing market. Secondly, the anti-marketization

school which is informed by the fundamental ideas of Marxism and political economics. This school of thought tried to counteract the first school of thought, which was concerned about the market undermining the essential value of silk, clothing, and other woven fabrics. Lastly, it is the conservation school of thought, which is influenced by localism and certain contributions from the second school of thought concerning the presence of essential values, and which could symbolize local wisdom, local knowledge, and local identity. Thus, this conservation school of thought has attempted to do research on the preservation of cultural items, which have those vital characteristics through preserving local silk, clothing, and other woven fabrics. While the latter was found that the numerous social actors in Pang Moddaeng, particularly the elderly and silk groups, were responsible for the structural production of these conceptions in the setting of the case study. It is vital to highlight that the communities have developed two distinct types of social units to cope with the two dominant ideas and concepts of Isan silk. As a result, on the one hand the village has run the silk group to manage with the silk production to follow the idea of modernization, while of the other hand the village has formed an elderly group to keep and create for the local knowledge/wisdom on Isan silk to follow the way to preserve Isan silk's values.

Keywords: Isan Silk; Development of Production; Conservation of Production and Local Value; Pang Moddaeng

Introduction

Most research has propagated contrasting development and conservation ideologies, widening the dichotomy between advocating change versus prevention. Researchers, developers, and state agencies impose such conflicting ideologies on target communities through development or conservation projects, but these communities struggle to navigate the dichotomizing approaches. The target groups, who are

unsure of the optimal path or how to reconcile both benefits, find themselves under pressure between development and conservation, resulting in confusion. Particularly when these dichotomizing approaches target a traditional object for development and/or conservation, the community and several actors, who are both the target and the owner, find themselves confused about how to simultaneously preserve and alter their own traditional culture.

Pang Moddaeng is an Isan village/community in the northern part Thailand's Ang Thong sub-district, Chiang Kham district, and Phayao province. From the 1965, the villagers in Pang Moddaeng migrated from the Isan region, or it referred to the north-eastern part of Thailand. The primary motivations for migrating include escaping the scarcity of resources for agricultural life and removing the stigma of poverty associated with living in Isan region, which is considered the most underdeveloped region in Thailand. Since they have gained accessing land with a greater quantity, they have been able to support themselves economically. The villagers in Pang Moddeang are agriculturalists. Thus, agriculture is their primary source of income, particularly paddy field, where takes place at regular intervals twice a year. Isan men and women both work as wage laborers besides earning from rice farming, while some women are responsible for domestic responsibilities while men usually help their female members of the family finishing some small tasks in the household. After settling down in Pang Moddeang village, the new homeowners have prioritized consistently engaging in the following two primary forms of household activity, such as cooking and crafting for the family members or neighbours, "*Jeaw Bong*", Isan's chili paste, is prepared for serving every meal in households as well as for giving as a present. While this is going on, an Isan mat and "*Mhon Khid*", or Isan's pillow, are being crafted for use in important ceremonies such as housewarming, marriage, and ordination. Also, it can be served as a gift for kinfolk, neighbours, or acquaintances. Nonetheless, it is possible

that Isan silk is the sole indigenous product that has been commercialized in the market as a traditional cultural item/good. In the production process, the cost of Isan silk is high, calculating both from time and money spent for silk production. Therefore, in most cases, a single piece of silk is required as a form of payment for a minimum of 2,500 baht. In addition, Isan silk has become one of the Isan cultural items to portray Isan cultural identity through silk, which is tied to cultural consumption, nostalgia, and state promotion for native cultures. After that, it caused silk to become a product with a high price from the year 2000.

Figure 1: Isan Chili Paste, Isan Mats, and Isan Pillows, Respectively

Figure 2: Stock of Silk and Producers Try to Sell Her Products

For space allocation in the house, it is not possible for women to separate the workplace/working space from houses while they are producing silk as a domestic traditional cultural product. Previously, after settling in Pang Moddaeng village, women would engage themselves with silk works on a regular basis in the morning and evening, when it

was not a part of farming work. As a result, the working space is usually in their houses, wherever there is a free space to store silkworm (it is supposed to be a cold place to raise silkworm), to dye a silk thread, to store a dying tool (Mud Mhee), and to place a weaving tool (Phaue). From the data collection, in the past, the house and workplace for silk workers were the same. The silk group has been established as a career group with approximately thirty members since around 2004, in the same year as the launch of the One Tambon One Product (OTOP) program. Several state initiatives were launched to create a modern working environment for silk producers, particularly "Knowledge Management" which was introduced by the Community Organization Development Institute (CODI) to strengthen community and career groups. The learning base, group-base, or group of working places that has been developed serves an important purpose. This attempt to separate the workplace from the home, however, this idea has failed. Finally, most of the producers agreed to work in their homes.

Figure 3: Weaving Tool (*Phaue*) Usually, Put beside of the Producers' Houses

From OTOP program, it shows the progressive on the development of Isan silk and it also comes along with the concept of preserving traditional cultural authenticity, which is intended to preserve their Isan cultural identity. The community's governing body, the Ang Thong sub-district Administrative Organization (SAO), and the elderly group have recently attempted to discuss how to preserve Isan culture. Isan silk is one aspect of Isan culture that has been discussed in terms of

preservation. It has, however, been discussed in two areas: how to evolve it as a modern product, such as how to improve it, for younger generation to dress up or mix and match with the modern cloth and how to make it more luxurious to suit with elegant events. The other opinion is preserving it, so that it can represent the Isan community in Northern Thailand. For instance, through my participant observation, I discovered certain phenomena that align with Hintow's (2014) study on the essential elements and practices of local culture conservation. On every first Wednesday of the month, when the elderly group in Pang Moddaeng has been meeting, I found there are several issues concerned with figuring out how to teach the next generation how to make silk, how to push the concept of Isan silk as a cultural item into the school curriculum, and how to encourage cultural field trips to keep the silk industry alive as a living culture.

Thus, in this paper, the researcher will use the village of Pang Moddaeng as a case study to demonstrate how Isan silk exemplifies the distinction between development and conservation and how it is utilised for demonstration as Isan cultural item. On the other hand, this paper provides a brief overview of the key concepts in the relevant literature on silk, clothing, and other woven fabrics to understand Isan silk in the context of Thailand.

Research Objectives

1. To understand the contemporary schools of thought on silk, clothes, and other woven fabrics
2. To understand how the ideas and concepts' schools of thought have run into the Pang Moddaeng village

Research Methodology

This paper is a part of a PhD dissertation that examines how Isan women in Pang Moddaeng uses Isan silk to negotiate with various social

actors in development and conservation regimes. This paper employs three main methodologies to achieve the previous two goals.

1. Textual analysis: At least 25 papers were chosen to be skimmed and scanned from 2000 to 2022. Later, “purposive sampling” was used to select only the papers that were clear only within their respective schools of thought.

2. Participant observations: This study was conducted field research in Pang Moddaeng, Ang Thong sub-district, Chiang Kham district, Phayao province, Northern Thailand, to achieve the second objective. There were various methods for obtaining basic data and information such as surveys, observation, and participant observation.

3. In-depth Interviews: Later, the “in-depth interview” was developed in order to conduct focus-group interview with the women, silk, and elderly group. Furthermore, the questionnaire was used to conduct individual interviews with twenty women. In order to achieve this goal, the president of the Ang Thong SAO, village heads, and community development officers were interviewed.

Results

1. The Text Perspectives: The Contemporary Schools of thought of Silk, Clothes, and Other Woven Fabrics Management

In Thailand, there are at least three major schools of thought regarding the study of silk, clothing, and other woven fabrics. After reviewing literature, the researcher can categorize them into three groups by displaying them below: 1) the Modernization School; 2) the Anti-Marketization School; and 3) the Conservation School.

A lot of research works in the modernization school is based on the mainstream of development and commercialization, that explains about the production of silk, clothing, and other woven fabric products. As a result, the goal of these works aims to help in development of business and its products that address about the marketing part and the

demand-supply or consumer needs. This school's units of study can be divided into four categories: 1) products, 2) market, 3) knowledge, and 4) a group's potential. This school attempts to discover the product development processes in order to meet the needs of their customers. To improve the product, many tools, and processes such as product design, pattern design, packaging, branding, and other forms of value-adding would be added. Thongprasert, Chotiwanich, and Kasemsuk (Thongprasert, et al., 2019) investigated the market demand for colour on silk products. They discovered that the development of silk products should be guided by the high quality of raw materials and silk, as well as popular colours that imply natural balance.

Several components of producer cantering (producer determining) are developed as a key tool for research in order to increase market competitiveness. Wichachai and Buapheun (2015) considered the 5Ps, which stood for product, place, promotion, price, and profit, as a critical tool for determining how far the producers have tapped into the market's potential.

Knowledge is one area in which this school has focused its efforts. There are several cases of this type of study, such as Thanasanti and Chaisena (2017) created the model of Knowledge management (KM) to apply with the indigo-dyed textile in Northeastern part of Thailand to assist the local producers. This model consists with the five-step knowledge management model to increase the local producer's capacity. While Jakae (2017) introduced the six-step model of knowledge management, he also mentioned that step no. 6 could also survive the local wisdom, which is distributed through the school's publication in the local community.

Many actors worked with the producers in the heart of communities, such as the district offices of the Community Development, Sub-district Administrative Organization, the Community Enterprise Promotion Division (CEPD), and the Community Organization

Development Institute (CODI) have initiated the study of the groups' potentiality. The strength community serves as the primary foundation for all these actors, who assist all of the foundation sectors, such as career groups or specific people groups, in developing their capacities. Ponsue, Sirisawas, Homhual, and Chaowarat (Ponsue, et al., 2019) investigated the capacity of folk fabric groups in Bunglert village, Meyawadee district, Loi-et province. They used the "model of the potential development of the folk fabric making group" to study and assess the capacity of the folk fabric group. This model included four essential evaluation processes: 1) training by requiring, 2) practicing before applying, 3) evaluating after trying out, and 4) summarizing the trying out before applying. They found that, by applying this model in pre- and post-measuring with the target group, the group capacity progressed to a higher level.

Thampranuam, Tekhanmag, and Tekhanmag (Thampranuam, et al., 2018) used participatory action research to phrase their study into three phrases while researching the community enterprise of sewing garments in Ban Mae La sub-district, Pang Pacha district, and Sing Buri province. They discovered that this group has the potential to be a community enterprise because of their two main developmental strategies: 1) to be the Mae La Loy Lum, as a local product of Mae La village and Sing Buri province, and 2) to be the Mae La Prab Tua, which meant that they would lead the developmental strategy to improve their group, including handicraft skills, package designs, and internal administration.

To summarize, the modernization school primarily studied and developed silk, clothing, and other woven fabrics for economic reasons. Then, many studies would always recommend that the producers improve their products, marketing, knowledge, and the group's potential, which is the factor that could be determined by the producers' themselves.

Second, there is the school of anti-marketization, which is based on Marxism and political economy. There are three articles, which the researcher has summarized in this part. Firstly, Payakkapong, Ayuwat, Srila, and Lapanun (Payakkapong, et al., 2007) tried to understand the dynamics of production and value of indigo dyes in a capitalist society. Interestingly, they found that the production processes were dynamic according to the influence of cultural commodification. Many processes have been changed and regulated by standardization, market, and state criteria. However, some traditional production processes are kept, presenting the community's uniqueness. Regarding the dynamic of value, they found that in the past, the value of indigo-dyed fabric was associated with the women who made clothing and herb wrapping for household and community-based use. While recently this kind of fabric has become a more popular commodity, the group and its members of indigo-dyed fabric could earn more supplement income. Then, the group manufacture it primarily for sale. Moreover, this study mentioned the term "symbolic value," which they found to have been created by cultural commodification. They stated that, in the past, indigo-dyed fabric was the symbol of the "poor rice growers", but that it has recently been influenced by naturalism, localism, and OTOP policy in the process of cultural commodification. Thus, indigo dyes fabrics, which have become other forms of identification for several aspects of the consumer, such as natural products, localism, and unique handicrafts. However, even this study found many advantages in the dimension of producers, especially from an economic point of view; it critiques the commodification in relation to value. In the part of the researchers' suggestion, they talked about their worries about the conservation of wisdom and its succession. They suggest the whole process of producing indigo-dyed fabric could keep its wisdom and could urge the producers to be proud of their legacy.

Secondly, Chaipratoom (2013) also focused on the dynamic of traditional knowledge in the production process. He studies Luang Prabang's woven fabrics from the dimensions of culture and traditional knowledge. Significantly, he makes two points. In term of traditional knowledge, he found that, it has been chronical changing from past to present by intervening of market. Previously, Luang Prabang fabric was created for everyday use only. Later, after Luang Prabang turned to exchanged society, fabric has been produced in various patterns and forms to responded to exchange system. The second point is what he states in the suggestion part, which is that he also found some interesting changes in Laung Prabang. He mentioned that presently Laung Prabang has faced with capitalism which led to many various fabrics from many places in Luang Prabang market, especially the fabrics that imported from neighbouring countries, who have higher potential production. This flux of fabrics would decrease the value of traditional products in Luang Prabang itself.

Thirdly, Pasuta and Mikhama (2018) studied the livelihood strategies of farmer households that produced woven fabrics dyed with indigo in Nawah district, Nakhon Phanom province. They obviously stated the disadvantages of "commoditization" and "division of labour" in the part of the evolution of the women's group to the community enterprise when woven fabrics had become commodities. The study showed that this time even the people could get more income from fabrics, but they only paid attention to the products, patterns, and techniques in which they were specialized that could earn them money, while at the same time ignoring and leaving behind others that could not help them earn money. The division of labour also came about as a result of the whole process of production. The study displayed that previously household-based production could keep any of the local wisdom and knowledge of production processes, but when division of

labour came to make the processes faster and more specialized, at the same time it caused the loss of those legacies.

In conclusion, this school of thought concerns itself with the value of silk, clothes, and other woven fabrics, not only their price. Then, it also focuses on the social and cultural dimension, especially household-based production, women producers, and the existing value embedded in the production processes, etc. Thus, this school rather critiques the idea that capitalism, in the form of mass production, is going to destroy some essential values, such as local wisdom and local knowledge, which are embedded in a specific society (the primitive society), whole processes of production (none for sub-section production), and household-based production.

Third, there is the conservation school. This school is related to the previous school, particularly in the concept of essential values, wisdom, and traditional knowledge that may be embedded in some parts of society such as the production process (the entire process of production), the household-base (women line), and some types of community (primitive community). Thus, in terms of preserving dimension, this group of research would primarily raise some issues of concern about the loss of local wisdom (in relation to some types of fabrics), the loss of local identity (as represented by local fabrics), and the weakening of community to secure local wisdom and local identity (in case of fabric conservation). This school illustrates several problems, such as the generation gap between elderly and youth groups, low-income production, and the production process. The first reason is a limitation regarding succession, which would be obstructed by youths' interest, mobilizing youth through work and education, and a desire to preserve. The second is about persuading people to produce for economic reasons. According to one study, if the production of local clothes and fabrics does not provide a sufficient income for the young generation, the majority of them will move to the city to work. The third

reason is raised by the previous school about sub-sections of production (labor division) weakening or destroying value or wisdom. Thus, for the third reason, even though they have the new generation's intention to keep making clothes and fabrics, they appear to be unable to preserve any value and wisdom of local clothes and fabrics.

Moving on to the resolutions to preserve local wisdom, traditional knowledge, and the value of clothing and fabrics, there are several suggestions to be mentioned in various studies, such as training between generations, creating content on other social media platforms, and developing other types of community-based learning centers. Local curricula, which could be developed by communities and used to instruct local schools, are also an effective way to keep community knowledge local, according to the paper by Hintow (2014). Others, such as Panitha Yongpithayapong, Weerasak Judalai, and Saravut Rachmanee (Yongpithayapong, et al., 2020), preferred to solve the problem by establishing museums to preserve the historical significance of clothing and fabrics. However, the political economy scholars from the previous school are not agree with the mentioned solutions; they argue that keeping production in the whole process is the only way to sustain local wisdom and the value of local clothes and fabrics.

Briefly, based on the reviewing on the relevant literature, this study found that there are at least three ways of thinking about silk, clothes, and other woven fabrics. First, it's the school of modernization, which is where most of the ideas come from about how to make silk, clothes, and other woven fabrics that meet consumers' needs and can be sold. Second, there is the school of anti-marketization, which is based on the ideas of political economy and Marxism. This school of thought has tried to fight against the first school of thought, which concerns that the market will destroy the essential value and other local knowledge of the ways that silk, clothes, and other woven fabrics are made. Third, there is the school of conservation, which is influenced by localism and

some ideas from the second school of thought about the existence of essential values that could represent local wisdom, local knowledge, and local identity. Therefore, this school has tried to figure out how to keep important things like silk, clothes, and other woven fabrics made in the locality.

2. The Case Study of Isan Silk in Pang Moddaeng: Being as Silk Reproducer and Silk Consumer

The researcher divides a brief history of Isan silk into three periods after settling in Pang Moddaeng until the present. Initially, the roles of Isan silk are not functional just only for Isan consciousness, but it is also related to three social institutes: family, religion (temple), kinship, and neighbour (community). Previously, living in the northeastern part of Thailand, the household was the main producers and consumers of Isan silk production and consumption. Smutkupt, Kitiarsa, and Phuttha (Smutkupt, et al., 1994) discovered that the producer was primarily female. Women worked in all stages of production, from silkworm raising to dying, weaving, and cutting. The transmission of Isan silk skills and knowledge was depended on household success and female lineage. Daughters who were ready to marry were required to obtain Isan silk for both them and their mother-in-law. The Isan women in the village would thereafter be able to produce Isan silk.

Isan people were consumers and at the same time, reproducers of Isan silk. Moreover, temple played a significant role. Weddings, ordinations, and housewarmings were typically generated by the temple. Isan silk was one of the meaningful materials used in those ceremonies, representing the meanings of wealth, abundance, and smoothness (threatlessness). When villagers were invited to participate in these ceremonies, they would produce costumes or gifts from Isan silk.

The neighbourhood and kinship groups had run the community. These two types of social relationships were also vital for Isan silk. They

fulfilled the roles of both successors and consumers. As the successors, they would prosper and exchange their talents and knowledge not only through home interactions, but also through neighbourhood and kinship relationships. The researcher discovered that Isan silk will become vital gifts in many main rituals, like weddings and ordinations, based on consumer feedback. Then, as courteous neighbour or kin, they would be provided by Isan silk in those ceremonies for decoration and also gifts.

Secondly, in the age of commodification, Isan silk has entirely become a vital commodity, at least since 2004. It has become more commodified as a result of the government's One Tambon One Product (OTOP) project, which aimed to enhance villagers' income. During the period, cultural products such as the Isan mat, the Isan pillow, the Isan chili sauce, and the Isan silk were viewed as potential cultural item for economic development. Lastly, if one must choose only one product for community business, Isan silk is the most significant item and unique product of the village to complete at the Tambon (sub-district) level. Isan silk has become commodified as a result of numerous development initiatives. Unfortunately, Isan silk in Pang Moddaeng did not achieve OTOP designation, although Lue clothing in Baan San Pulei, a nearby village, represented the OTOP of this sub-district, Ang Thong instead of Isan silk.

The key actor in assisting the community in developing and commercializing the Isan silk product is the Community Enterprise Promotion Division (CEPD). The supports have been validated in terms of expertise, skills, funding, and how to organize the group. They succeeded in establishing their group; however, they will not achieve success with their OTOP star branding. Another influential organization at that time was the Community Organization Development Institute (CODI), known as the major agency responsible for constructing the concept of 'community' and a key driver of inside-out development within its own community. To correspond with CEPD, CODI discovered

and built various capitals and resources, such as social networks (Isan people and development issues), traditional Isan cultures and knowledge (one of which is Isan silk), human capital (local philosophers), and several natural resources, which were later used as ingredients to create bottom-up development. Ultimately, Isan silk was recognized as a component of Isan culture and knowledge, which had been developed by CODI and then promoted as a local commodity by CEPD.

Thirdly, it is the age of the erosion of local identity and culture. For a while, Isan silk was converted into modern ways of manufacturing and consumption in order to follow the fashion and up to date style. Later, in the year 2010, Isan silk had been diverted to another approach, as conservation aspect. The Ang Thong Sub-District Administrative Organization (SAO) has played an important role during this time. Every year, at least one local development plan would definitely initiate and incorporate the preservation of local cultures or traditions to the development plan. In the other hand, Ang Thong SAO suggests that employees should wear their traditional clothes on Fridays to promote and preserve their local cultures. In several rituals and festivals, people frequently are required to dress in traditional costumes to participate.

It is clear that Isan silk is in the midst of being both modernized and preserved. On the one hand, its future depends on the path of development that it takes in order to reach a modern destination. On the other hand, considering its significance, the local culture's wisdom and understanding, as well as the uniqueness's nature of the community's identity, it ought to be in statis to symbolize the genuineness of Isan silk. Then, in the following section, the researcher intends to show how these dilemma ideas have entered the village.

3. Practices to Cope with the Two Pillars of Development and Conservation of Isan Silk

Regarding to the previous part about the history of Isan silk, there are about two main ideas of silk handling. As a result, based on the

contents of Isan Silk and field experiences, the researcher found that it must deal with at least two groups of people in the village. Then they showed the researcher numerous aspects of Isan silk's true variation. When the researcher arrived in the village, there were at least two pillars. The Community Enterprise of Cloth Weaving Group, which includes the Isan silk group, the native clothing group, the sewing and cutting group, and a small formal group of women, is a representation of the first pillar; however, the researcher only looked into the silk group. The elderly constituted the second group, and they play a vital role in expressing what is important about Isan Silk.

When visiting the Community Enterprise Group, the researcher noticed that the Isan silk was developed to be a modern product. The important informants would discuss how Isan silk could be produced in the contemporary age. They were led to feel that it would be amazing if the researcher could provide them with rich designs and patterns, cutting-edge dyeing procedures, and improved cutting. Surprisingly, they saw Isan silk as a modern product, despite the fact that it is also a traditional cultural product. Furthermore, they feel that incorporating modernism and fashion into Isan silk, especially in the form of "fashion," will be the most effective approach to improving or modernizing it. Marketing was another area of discussion. They would be grateful if the researcher could help them sell silk products online. While, on the other hand, there are several ideas with Isan silk that have been told in the shade of conservation from the elderly groups. Some of these ideas include worrying about how to keep succession, the essentials of silk with the Isan community in the North, Isan silk in the feeling of nostalgia, and how to maintain Isan silk with the support of the government and with the researcher himself.

Subject	Development Aspect	Conservation Aspect
Groups (Actors)	Community Enterprise Groups - Silk Group - Weaving Group - Sewing and Cutting Group - Women Group	Elderly Group
Contents	Modern Products Production Processes Marketing	Stories of Isan Silk Traditions on Silk Isan Lives and Silk

Table 1: The Actors and Contents Presented by the Two Pillars Ideas on Isan Silk in the Village

Thus, on the other side, due to since the community has been affected by diverse ideas such as cultural conservation, cultural identity, essentialism of ethnic cultures, and community tourism. Isan silk has become a key local wisdom and a significant cultural item in the community. Then, the Ang Thong SAO, the Chiang Kham office of the Community Development (CKCD), and the Thai Health Promotion Fund (THPF) are the key players in assisting the community in developing the "body of knowledge" associated with the Isan silk. These actors aim to assist the community in developing itself based on its objectives, capacities, and capitals related with Isan silk. Currently, the study found that they focused on finding (establishing) the meanings and knowledge of Isan silk, with the elderly group supporting to collect "the past wisdom on Isan silk."

Briefly, the several state actors and the elderly group created the primary categories of local knowledge and wisdom associated with Isan silk. They have never existed, even though Marxism and political economists believe they do since they are being constructed. These two types of local knowledge and wisdom are intended to assist the community, especially elderly group in some way. For example, the elderly group are attempting to create local knowledge/wisdom about

silk to aid in conservation, which can also aid in determining who they were in the past. Though, rather in contrast with the silk group, since it found some constraints and development issues associated with silk. It becomes more concern about helping to identify how it should move forward with its development path as to acquire a local understanding of silk in order to determine how much capital, aid, and resources it has obtained.

Discussion

In this part, the paper will be illustrated to discuss with other papers to respond directly to the two objectives. Firstly, understand the ideas and concepts of development and conservation on silk, clothes, and other woven fabrics this paper found that:

1. From the texts study, the exploration of the texts revealed a rich interpretation of perspectives on clothing, silk, and woven fabrics. Far from a singular narrative or a simple binary opposition, multiple viewpoints have emerged, each offering unique insights and interpretations. At least, I found three schools of thought, 1) it is the school of modernization, which focuses to various points such as product development (Thongprasert, et al., 2019), market competitiveness (Wichachai & Buapheun, 2015), knowledge management (Jakae, 2017), and group capability (or group empowerment) (Ponsue, et al., 2019), 2) the anti-marketization school of thought, which is led by the several ideas such as an anti-cultural commodification (Payakkapong, et al., 2007) and disadvantages of “commodification” and “division of labor” (Pasuta & Mikhama (2018), and 3) the conservation school of thought, which should be led by the inside power and need of community itself such as local curricula, community-based learning, and local museum (Yongpithayapong, et al., 2020).

2. Interestingly, the texts revealed that ideas and concepts about clothing, silk, and textiles are not all aligned. Instead, they often

contradict or challenge each other. Each viewpoint emphasizes specific goals, leading to unique approaches. In addition, the texts often reflect the different ideas, concepts, and ideologies held by various schools of thought on developing and preserving clothing, silk, and textiles. Each school tends to promote and reproduce their own beliefs about how these materials should be handled.

3. However, by investigating these all schools of thoughts' ideas and concepts in Pang Moddaeng village. The researcher found that there are two dominant schools which are the school of modernization and conservation. The mainstream is modernization, that have supported the silk group to transform into the Community Enterprise, which is like the study of Thampranuam, Tekhanmag, and Tekhanmag (Thampranuam, et al., 2018), who suggested the group to create a developmental strategy. While another school has run the ideas of conservation via the practices of elderly group, and supported by Ang Thong SAO. However, they would rather stay together compromisingly in the same village, but different social units, silk group and elderly group, respectively. Though, this study has not found practically the ideas and concepts of the School of the Anti-Marketization in Pang Moddaeng, especially in the senses of anti-cultural commodification and the poor effects from external to the internal local wisdom and knowledge which is raised by the study of Chaipratoom (2013).

Secondly, by revealing how development and conservation ideas and concepts have run into the Pang Moddaeng village, the researcher found that:

1. Fieldwork in Pang Moddaeng village showed that managing the diverse ideas and concepts about clothing, silk, and woven fabrics within a single group proved challenging. Then a solution was created to separate these ideas into two social units. These ideas have not run into the village at the same time. The first unit, silk group has been focusing on the ideas of modernization, corresponds with the study of Thanasanti

and Chaisena (2017) primarily involved about Knowledge Management to supplement the silk weavers, while the other, dedicated to preservation, mainly consisted of the village elderly group, who has promoted the Isan silk as a local identity via the establishment of local wisdom, similar as the study of Hintow (2014).

2. In Pang Moddaeng village, the silk group takes the lead in managing and discussing ideas and concepts about silk development. It acts as a developer, compromiser, and negotiator to find the solutions that everyone agrees with the route of silk development. While the elderly group protects and advocates for traditional silk preservation methods, wisdom and meaning (values), which is different from the idea of essentiality of value, wisdom, and knowledge. I found some significant different from the study of Smutkupt, Kitiarsa, and Phuttha (Smutkupt, et al., (1994) which present the idea of embeddedness of wisdom, meanings (values), and knowledge of Isan silk that existed with the women lineage, household, and community-based, while I found that wisdom, meaning (values), and knowledge have become more constructed one, related with varied social actors, and do not firmly existed with any social units.

3. Thus, the researcher would discuss that in practical way, especially in the village phenomenon, the ideas and concepts to cope with the clothing, silk and other woven fabric would not be in only one lineage, but rather various points of views and, of various social actors. In Pang Moddaeng, the splitting of two ideas and concepts between development and conservation shows that both sides of the ideas and concepts are different to run into practices. As a result, these ideas and concepts have run mechanically into different social units.

Body of Knowledge

This research coped with the textual and fieldwork study. So, the researcher found that regard to there are many ideas and concepts related to clothing, silk and other woven fabrics, but many texts have

donated really on one main ideas and concepts, strictly. Contrast with the fieldwork, where I found that there are at least two dominant ideas and concepts coexisting in the village. They are rather contradicted by each other. While the ideas of modernization on silk led by silk group would change, progress, and modernize silk, the ideas of conservation led by elderly group would essentialize on social and cultural values such as Isan wisdom, silk and meaning, and Isan identity. However, due to keeping for both sides would benefit them and the village at the same time. Thus, there are no reasons to reject those ideas and concepts in a practical way.

Although, I found that for these social units, silk and elderly groups have continually concerned are the way they compromise, tricky manage, and negotiate with the other stakeholders such as state agencies, local government, and customers. These show that to cope with both pillar ideas and concepts on silk handling has led them to be in a complex managing, regulating, and controlling atmosphere.

Conclusion

This paper has two main objectives: Based on a review of the related literature, the first is to show that there are at least three different ways to think about issues related to silk, clothing, and other types of woven fabrics. To start, there is the school of modernization, which encompasses most ideas on producing silk, clothes, and other woven materials that meet customers' needs. Second, there is a school of thought known as anti-marketization, which is founded on the principles of Marxist and political economy. This school of thought has made an effort to fight against the first school of thought, which is concerned that the market will eliminate the essential value and other forms of local knowledge of the processes by which silk, garments, and other woven materials are manufactured. Third, there is the school of conservation, which is influenced by localism and some ideas from the

second school of thought about the existence of essential values that could represent local wisdom, local knowledge, and local identity. This school of thought is concerned with the preservation of natural resources (materials), indigenous tools, and the processes of production. Hence, to preserve the vital goods like silk, clothing, and other woven materials created in the locality, this school has attempted to figure out how to do so. Second, in reference to the ideas that were discussed in the literary review, what does it look like when these ideas have spread throughout the village? The many social actors in Pang Maddaeng, especially the elderly and silk groups, have been responsible for the structural development of these ideas in the context of the case study, the study's results show. It's important to know that the people in the communities have built up two main types of local knowledge and wisdom about Isan silk. In contrast to what Marxism and political economists think, they are in the process of being made. Both types of local knowledge and wisdom are cultivated with the intention of achieving a certain goal; for example, an elderly group may cultivate local knowledge in order to achieve the goal of conservation; in doing so, they may come to better understand who they are. The silk group, meanwhile, is working to increase its knowledge about its local situation regarding silk. This enables a better assessment of capital and resources, understanding of limitations and challenges, and formulation of strategies for silk development.

References

- Chaipratoom, J. (2013). Luang Prabang Woven Fabrics: The Dimensions of Cultural and Traditional Knowledge. *Journal of Fine and Applied Arts, KhonKaen University*. 5 (1), 129-156.
- Hintow, B. (2014). Participatory Action Research for the Conservation on Local Wisdoms of Lao Kharang's Woven Cloth. *Parichart Journal, Thaksin University*. 27 (3), 132-144.

- Jakae, O. (2017). Local Wisdom Knowledge Management Process of the Hill Tribe Handicraft to Creative Economy: Case Study of Hmong and Mien Ethnic Groups in Kamphaeng Phet Province. *The Golden Teak: Humanity and Social Science Journal (GTHJ)*. 23 (3), 52-70.
- Pasuta, K. and Mikhama, K. (2018). Strategy for Livelihood among Farmers' Household Producing Woven Fabrics Dyed with Indigo in the Nawah District Area, Nakhon Phanom Province. *Nakhon Phanom University Journal*. 8 (2), 125-133.
- Payakkapong, P., et al. (2007). The Value of Indigo Dyes in Capitalist Society. *KKU Research Journal (Graduate Studies) Graduate School, Khon Kaen University*. 7 (4), 117-129.
- Ponsue, E., et al. (2019) Folk Fabric Making Groups Potential Development: A Case Study Bunglert Village, Bunglert Sub-district, Meyawadee District, Loi-et Province. *Chophayom Journal*. 30 (1), 241-249.
- Smuktupt, S., et al. (1994). *Ways of Isan Weavers: The Development of Textile Production and the Changing Roles of Women in Contemporary Isan Villages*. Nakhonratchasima, Thailand: Institute of Social Technology, Suranaree University of Technology.
- Thampranuam, P., et al. (2018). A Development of Community Enterprise of Sewing Garments by Using Participatory Action Research, in Ban Mae La Sub-district, Bang Rachan District, Sing Buri Province. *Phranakhon Rajabhat Research Journal (Humanities and Social Science)*. 13 (1), 182-200.
- Thanasanti, C. and Chaisena, M. (2017). The Development of Knowledge Management Model for Local Wisdom in Indigo Dyed Textile. *Humanities and Social Sciences Journal, Ubon Ratchathani Rajabhat University*. 8 (X), 252-267.

- Thongprasert, N., et al. (2019). Product Development to Premium OTOP by Using Cultural Capital and Local Wisdom: A Case Study of Natural Dyne Silk of Hua Muang Weaving Women Group, Mahachanachai, Yasothon. *Journal of Graduate School, Pitchayatat, Ubon Ratchathani Rajabhat University*. 15 (1), 95-108.
- Wichachai, N. and Buapheun, K. (2015). The Not So Bright Future of Praewa Silk: A Theoretical Analysis. *Local Administration Journal*. 8 (1), 27-36.
- Yongpithayapong, P., et al. (2020) Knowledge Management in Local Wisdom of Tai-so Community Weaving Culture in Phon-Sawan District Nakhon Phanom Province. *Walailak Abode of Cultural Journal*. 20 (1), 49-61.

Water Ontologies and Hydrosocial Perspective: New Approaches for Understanding Water Controversies of the Ing River Basin, Northern Thailand

Thianchai Surimas

Doctor of Philosophy Program in International Development Studies,
Faculty of Political Science, Chulalongkorn University
First/Corresponding Author, E-mail: thian.surimas@gmail.com

Abstract

Through a hydrosocial perspective, this research illustrates how political contestation between different networks of actors reflected the meanings, values, and water ontologies. This research employs ethnography to study networks of actors involved in water controversies and tensions over the hydraulic infrastructure project in the Ing River Basin. The network of project proponents, including a state-led hydraulic institution, experts, and other actors, see Water as merely a natural resource for economic development. The proponents reduce water to its materiality and physical dimensions. Water is tied with the idea of development that values large-scale infrastructure, and top-down bureaucratic management embodied scientific knowledge in controlling water, mainly for economic purposes. Meanwhile, project opponents, including civil society organizations, environmental NGOs, and some communities, understand water as living. Living water is produced through Thai Baan research, ecological campaigns and ceremonial practices that show rivers as sacred. Living water is socially, environmentally, and culturally embedded and more than a resource

for exploitation. This paper argues that water-related conflicts in the Ing River Basin not only reflect how water is managed but are also rooted in such ontological differences. Different networks produced different versions of water. Therefore, understanding water ontologies through a hydrosocial lens could provide a new perspective on water-related conflicts and controversies.

Keywords: Water-related Conflict; Modern Water; Living Water; Water Ontologies; Hydrosocial Perspective

Introduction

Similar to other countries in the Mekong region, Thailand shifted its focus towards industrialization and modernization in the early 1960s to attain developed nation status. The country's export-oriented industrialization strategy proved successful, enabling Thailand to become one of the strongest economies in the region. However, this achievement came at a cost, as social problems and environmental degradation arose due to large-scale development projects such as hydropower dams, irrigation schemes, and other infrastructure initiatives. These projects have been scrutinized for placing significant stress on nature (Santasombat, 2011; Buch-Hansen, et al., 2006). In recent years, as a result of the extensive exploitation of natural resources for mainstream development, environmental concerns have become a priority for various stakeholders, including local communities and civil societies (Yamsiri, 2014; Manorum, 2022). Consequently, environmental activists, civil society groups, and non-governmental organizations have emerged to challenge the state's hegemonic control over resources, particularly in regard to large-scale infrastructure projects because those large-scale development project because those projects often generated tension between local communities and developers, and the exploitation of nature.

This research was conducted in the Ing River Basin in Northern Thailand. The Ing River Basin, especially the lower part, has become a hotspot for different groups with varying interests in water and river management. In this area, the grassroots environmental movements and civil society have dedicated themselves to environmental issues for an extended period. These groups collaborate closely with communities along the Ing and Mekong Rivers, addressing various environmental challenges that these communities face. The Ing River was the first river basin to establish the "People Council," a community-based resource management mechanism that departs from the top-down state-led approach to natural resource management (Wises, 2019). The people council has been actively advocating for changes to development projects due to their conflicting interests in land and water use (Fung, et al., 2019; Yong, 2020; Transborder News, 2022; Thaipost, 2022).

This research explores water politics in the Ing River, Northern Thailand, by delving into the hydrosocial perspective and water ontologies. These theoretical frameworks, emerging from the political ecology of water, provide a more comprehensive and practical approach to understanding water governance and policy (Blaser, 2013; Lavau, 2013; Flaminio, 2021). It challenges the assumption that there is a single reality with various cultural representations or perspectives by acknowledging the existence of water ontologies instead of a singular version of water (Blaser, 2009; Blaser, 2013; Flaminio, 2021). According to Yates, et al. (2017), there are multiple water realities and ways of interacting with water, and these versions of water are not simply tied to different knowledge systems. The debate around water ontologies also highlights the need to question the modernist ontology's singular reality, which is often presented as a universal truth but is rooted in Western society (Linton, 2010; Linton & Budds, 2014). Therefore, this paper aims to capture how tensions and controversies over the case study reflect the existence of plural ontologies of water underlying these conflicts

and controversies rather than framing conflicts between the state and protesters as resulting from the divergent interests of different groups.

This research delves into two areas of study - water ontologies and hydrosocial perspectives - that contribute to a more comprehensive comprehension of water in the ongoing global discourse on water politics (Lavau, 2013; Yates, et al., 2017; Wilson & Inkster, 2018). The research endeavors to contextualize water-related conflicts by utilizing these theoretical concepts and recommends a policy procedure that can aid in understanding the water-related conflict in the Ing River Basin. This paper asserts that water-related conflicts and controversies in the Ing River Basin are not just about water allocation, sharing, or participation process-related issues. These conflicts are fundamentally rooted in ontological differences, as diverse social networks generate and adhere to varying values and meanings of water.

Research Objectives

1. It aims to demonstrate the political contestation of the Kean Chareon Regulator Project and maps social networks that involved water politics in the Ing River Basin.
2. It aims to analyze how hydrosocial perspectives and water ontologies can be employed to understand water-related conflicts and controversies in the Ing River Basin.

Research Methodology

During my time conducting fieldwork, the Kean Charoen Regulator Project (KCR) had almost completed construction, bringing an end to the conflicts and contestation surrounding it. However, I used this project as a starting point to explore the intricate social networks involved in water politics in the Ing River. These networks hold and share different water practices that often contradict. To better understand these networks and their practices, my research is divided into two parts. The first part involves identifying and mapping the social networks

involved in the advocacy and political contestation of the KCR dam and the Ing River Basin. The second part delves deeper into these networks by studying their water practices in politically contested areas. By analyzing the meanings and values of water that these networks hold and share through the hydrosocial perspectives, I aim to gain a more comprehensive understanding of water politics in the Ing River.

This research employs observations and in-depth interviews as core methods for data collection. I gathered information from various actors, focusing on events and activities related to political contestation, environmental campaigns, cultural ceremonies, agricultural practices, and other water-related issues in the Ing River Basin. The project planners and supporters interviewed included officers from the Royal Irrigation Department (RID), the project's officers, engineers and technicians. The network of project proponents also includes local politicians, government agencies, farmers, land and machine owners, and agribusinesses identified as project supporters. I also engaged with the project opponent network, including civil society groups, committee members, academics, researchers, government agencies, and other stakeholders who disagreed with the projects. The total number of interviews is 50 interviews. The data collection was done between February 2021 and January 2022, allowing the author to observe daily practices and hold conversations with participants in natural settings. Document analysis was also employed, including a feasibility study and master plan on water management, as well as data available on the official websites of institutions from both networks regarding the KCR project and water issues in the Ing River Basin. Additionally, six focus group discussions, including participants from both networks, were used to collect, confirm, and validate the data. There were 3-6 participants in each focus group, including one group from the Sao Wa wetland conservation group, a group from the Boonrueang wetland committee,

the irrigation canal committee, a woman group, a group of landless people, and a group of local community leaders.

Results

The Ing River Basin

The Ing River Basin is the largest tributary of the Mekong River in Northern Thailand, consisting of diverse landscapes like mountains, forests, plains, ponds, and rivers. Of particular importance are the wetland forests along the river's lower section, which provide critical food sources for local people and support fish migration biodiversity. The river basin is also home to six ethnicities settled in 62 communities, with the majority being farmers who rely on water from the Ing River and irrigation schemes. Spanning 260 kilometers (roughly 161.56 miles) from Phayao province to Chiang Rai province, the Ing River Basin is divided into three parts: upstream, middle stream, and downstream. The entire watershed encompasses an area of 4,773 square kilometers (Wajjwalku, 2019; Wises, 2019; Mekong Community Institute, 2019), making it an integral part of the Mekong region and a vital resource for local communities.

From a governmental standpoint, the Ing River Basin presents an exceptional opportunity for economic growth due to its connection to the Mekong River, an international waterway linking to neighboring countries. The basin's location on the border makes it an attractive area for expansive state-led development initiatives and cross-border collaboration, both of which contribute to national and regional growth. However, tensions have arisen among various groups and local actors throughout the river basin due to the involvement of both state and private entities in the transformation of the river for development purposes (Ngaonoi, et al., 2019; Yong, 2020; Wises, 2023).

The tension and contestation over water and natural resources in the Ing River involves different actors, including actors and institutions

from local institutions, government agencies, and international organizations (Transborder News, 2022; Mekong Community Institute, 2019; Fung, et al., 2019; Wises, 2019). After a prolonged period of tensions and controversies surrounding development projects, a network of local actors has emerged to address issues related to natural resource management. The Ing River Basin stands out as the only river basin in Thailand where a people's council - the Ing People Council (IPC) - has been established to lead efforts in environmental management from the bottom up. Led by civil society and local communities, the IPC is working tirelessly to promote community-based environmental management at this scale (Mekong Community Institute, 2019; Ngaonoi, et al., 2019; Wajjwalku, 2019; Yong, 2020). These civil society groups wield significant influence in water politics not just in Thailand, but across the wider Mekong region as well (Santasombat, 2011).

Networks of Actors Involved in the Tension and Controversies

As previously mentioned, this study focuses on the tensions and controversies surrounding the Kean Charoen Regulator (KCR) project. The project aims to map out the various actors associated with both sides of the debate on public land, specifically the Sao Wa Village Wetland Forest (ป่าชุมชนบ้านชาววา). The Initial Environmental Examination (IEE) was completed in 2013, and construction began in 2017, with an expected commissioning date of 2026 (Medium Scale Irrigation Construction Office 2, 2022). The KCR is one of many hydraulic infrastructure projects proposed by the Royal Irrigation Department (RID) to address water shortages in the Ing River Basin. It is part of a larger water resource development plan in the Ing River, which includes several small and medium projects (refer to Figure 1). However, some local communities have expressed concerns, protests, and apprehension about the proposed projects, as some community members worry about the potential impact on their lives. Some affected communities from the same master plan have staged protests, barring the RID and consultant

companies from entering the areas, as some community members feel that their voices and concerns have not been reflected in the environmental impact assessment (Transborder News, 2022; Thaipost, 2022).

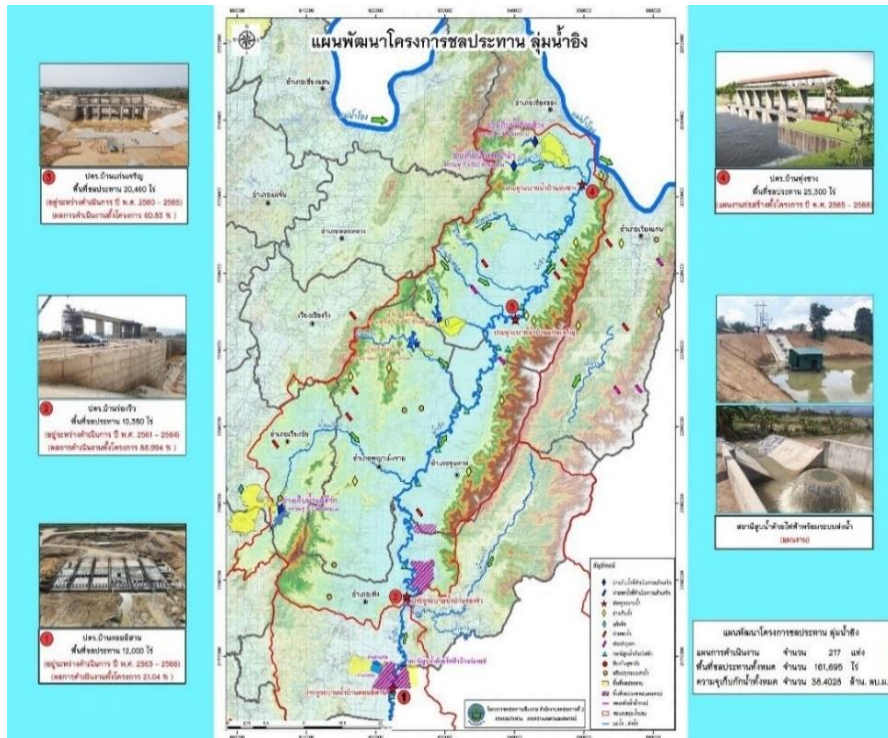

Figure 1: The Complete Plan for Solving Water Shortages in of the Ing River Basin (RID, 2021)

The project proponents, led by RID, included project planners, consultant companies and scientific experts who produced feasibility studies and environmental and social impact assessments. The project was also supported by local and national politicians who aimed at improving economic livelihoods. Some local actors such as rice farmers and agribusiness workers were also interested in the project as it could store and distribute water, which would help increase income through

more significant agricultural areas (RID, 2013). Therefore, the network involved state water institutions and officials, experts from various fields, politicians, construction and consultation companies, and some local actors who shared an interest in water as it needed to be stored, controlled, and managed by the regulator dam. The overall goal was to increase water security for agricultural activities and rural economic development.

Before the construction started in 2017, there were a series of tensions and controversies surrounding the KCR project. During the time, several project opponents, including the wetland forest conservation group of Sao Wa Village, lost their customary wetland that villagers had protected for more than 200 years because some part of their wetland forest was converted into a construction site. In response, the conservationists contacted local NGOs focusing on environmental issues in the Ing and Mekong rivers to strategize how to cancel the project. The critical actors in this network were the secretariat members of the Ing People Council and their associated groups, such as the Rak Chiang Khong Conservation Group, the Living River Association, and other local actors. These individuals and groups are well-known for their efforts in preserving culture, promoting community-based resource management, and protecting the environment. These actors have worked with communities impacted by large-scale development projects, including dams in the Mekong River, a special economic zone (SEZ), and water diversion projects. This group has also supported local communities who opposed hydraulic infrastructure like reservoir projects (Transborder News, 2022). On a broader scale, upon the KCR case, the network of environmental NGOs in the Ing River Basin also collaborates with international NGOs, foreign donors, academics, and some government agencies to achieve their goals of protecting the ecosystem of the Ing River.

Figure 2: The Picture of the KCR Construction Site on Baan Sao Wa wetland Forest
(Source: Researcher, 2021)

Overall, the project planners advocate that the project will lead to increased yields for commercial agriculture, thanks to the water being stored behind the regulator and the implementation of modern irrigation systems. The project planners view these hydraulic advancements as enhancing economic opportunities and benefiting society. However, opponents of the project contend that local livelihoods are more varied than just commercial agriculture. Civil society groups, local NGOs, and some local actors stress the importance of fisheries, wetlands, traditional and cultural practices, and other related aspects. As a result of these contrasting opinions, the two groups have distinct perceptions of the relationship between water and local livelihoods. This dispute underscores the political controversy surrounding these networks and their differing views on the importance of the Ing River.

Enacting ‘Modern Water’*: Project Proponent and Their Water-as-resource

The master plan for solving the water crisis in the Ing River started when rice farmers and local politicians corresponded with various government agencies to request improvements to the water system in the lower Ing River Basin (RID, 2013). The demand for irrigation water has been consistently high in recent decades, particularly after the expansion of rain-fed rice. Also, over the last decade, the Mekong region has been grappling with severe droughts and low-flow conditions caused by multiple dams in the upper Mekong River. This water scarcity was presented as a crisis that necessitated development initiatives to resolve. The water proposal put forth by the RID highlighted the issue of wasted water flowing from Thailand's territories, water shortages in agriculture, and the serious implications of climate change. Hydraulic infrastructures were presented as the only viable solution to the water crisis, crucial for improving rural community development and serving national interests in development. Water was framed as a natural resource or capital for economic growth, closely linked with concepts of progress, growth, and modern society (Swyngedouw, 1999; Linton, 2014).

RID, as the leading water agency, responded to requests from local farmers by enacting a modern Water crisis framing strategy, proposal making, construction, and implementation of projects. The process involved state officials and scientific experts, as well as consultant companies and government agencies. Their approach was based on technical knowledge and an understanding of the hydrological cycle rooted in scientific paradigm. This river has been plagued by floods and droughts, which have had a significant impact on the local economy. These water experts have sought to address this crisis by

* Modern Water refers to a version of water that reduces it to its mere material, physical dimensions, namely H₂O, and rendering water separate from Society (Linton, 2010).

analyzing water flow and developing hydraulic infrastructure based on scientific and quantitative data. This infrastructure is designed to regulate river flow, minimize the risk of floods and droughts, and provide local communities with a more reliable water supply. The experts behind the plan have meticulously calculated water quantity and quality, emphasizing the physical aspect of water and its materiality (Linton, 2014). Ultimately, their efforts aim to provide local communities with a more reliable and less threatening from disasters such as flood and drought to secure the need for water or rice farmers because these areas are shifting agricultural practices to intensive commercial rice agriculture, considered the primary source of income locally, heavily relies on irrigation schemes. These water practices, mentioned above, reflect that their version of water embodied techno-scientific knowledge, a modern bureaucratic system, and the modernist way of thinking that emphasizes predictions to serve water users (Linton & Budds, 2014; Flaminio, 2021). Strict water control by infrastructures such as the KCR project is considered successful tools in controlling nature.

The project planners pointed out that the irrigation water increased productive agriculture produced and circulated among actors who supported the project. The project proponents focus on water security, productive agriculture, and social issues like reduced out-migration and economic inequality as the goals of modern Water. The regulator project was portrayed as a tool to change social conditions in contemporary society, reducing inequality and social problems. Rice farmers are considered poor and low-opportunity groups and thus argued to benefit from the regulator project. However, this network's understanding of water excludes ecological, natural, and cultural contexts. It is rooted in modernist ontology, with its nature and culture dualism. Importantly, nature is viewed as a commodity and resource for human consumption. So, the modern way of thinking and seeing nature, water in my case, is revealed through the hydraulic infrastructure like the

regulator dam project. The practices of producing modern Water embodied a modern way of thinking, techno-scientific knowledge, modern bureaucratic system, discourse, and the modernist way of thinking as should be predicted (Linton, 2014; Linton & Budds, 2014)

Living Water and Environmental Water Produced by Project Opponents

Santasombat (2011) and Wises (2019) have highlighted the actors associated with the network of opponents as a movement of local actors or grassroots movements involved in local civil society, environmental civil society, and transboundary civil society, who have made alliances with other civil society organizations across the Mekong region and outside. The civil society of the Ing River, which is associated chiefly with IPC and its networks, produces research and participates in regional and international events, including the recent global debate on the rights of nature and water rights. This group organized environmental campaigns and cultural and ritual ceremonies to present different meanings of water, that water is a living entity that should be respected and protected by laws.

The production of knowledge plays a vital role in political engagement, especially in protecting rivers (Pomun, 2020; Sangkhamanee, 2010; Middleton, 2022). The network generates data and research by adopting the Thai Baan research approach, which originated from the conflict surrounding the Pak Mun Dam development project. Local communities resisted this government-led initiative, leading to the development of Thai Baan research, which has become a promising methodology for knowledge production. This approach is empowering local communities and driving political purposes and action (Heis & Vaddhanaphuti, 2020). Moreover, it challenges the dominant Western knowledge systems that prioritize large-scale infrastructure and irrigation schemes (Linton, 2010; Flaminio, 2021). By considering the intricate relationships between local practices and water, approaches like Thai

Baan research offer alternative perspectives, values, and meanings of the Ing River as a water resource that is part of ecosystems, cultural practices, and non-human entities. It is noteworthy that Thai Baan research empowers villagers to become researchers, with NGOs and academics serving as facilitators. This model is well-suited for advocating community-based resource management.

The Ing People Council members, especially its permanent secretariats, including NGOs, academics, and civil society groups, are involved in many environmental and social campaigns on natural protection, including anti-dam movement and rapid blasting plan in the Mekong River (Ing People Council, n.d.). It works as an alliance that shares the same interests, including protests over the water diversion projects in the Salween and Mekong River basins, which produce knowledge through co-production and Thai Baan research. This group disagreed with RID's statement that water should not flow unused to other countries. One of the objectives stressed in the water proposal mentions that the KCR project could prevent water from the Ing River from flowing unused. This reflects that water materiality is considered distinct from modern state territories and development goals rather than the larger concept of ecosystem in the Mekong River basin. Water is embedded in the ecosystem. The Ing River is a part of the ecological context of the mainstream rivers.

The modern Water's and the separation of society from water have been brought into the environmental campaigns and discussed among civil society. Some actors point out that, through state-led water management dominated by engineers and scientists, these groups treat water as namely an objectified, neutral H₂O/Water embedded in and (co)productive of a universalized 'economic modernization' paradigm (Linton, 2010; Linton & Budds, 2014). Civil society refers to H₂O as water-as-resource that dismisses other potential water values. H₂O refers to

material water in its physical dimension and is excluded from ecological contexts as an essential part of it.

Water also becomes a movement and engages with the debate on the rights of nature. Civil society draws local cultural and ritual practices related to water, such as prolonging the river for longer life and healthy river ceremonies (see Figure 3). There is also a worshipping ceremony for praying for respect and asking for forgiveness from Pra Mae Khong Kha (river goddess). The group also helped local communities by hosting the appeasing ceremony of Phi Khun Nam (watershed guardians) before starting the farming season. These ceremonial practices reflect that the Ing rivers are not only recognized as material water, but the river is a living entity. Civil society groups use these ceremonial practices as political campaigns to engage with the idea of the personhood of rivers and advocate for the rights of nature. These ceremonial practices reflected that, for this network, nature and culture are not divided. This understanding, in contrast to a modernist ontology, reveals how water is socially and culturally embedded. At the same time, modernist ontology subjected these practices from local actors to cultural modes of water within the same modern world instead of another meaning and being of water as it is complex and embedded in culture.

Figure 3: The Cultural Ceremony that Local People Host for Healthy Rivers and Wetland Forests (Source: Researcher, 2021)

Discussion

Water-related conflicts and controversies are not only competing and divergent interests but also different values, meanings, and ontologies of water that are contested. The networks that are politically contested enact worlds situated in different ontologies (Blaser, 2009), but only some ontologies deny others (Götz & Middleton, 2020); this is where ontological politics is involved (Mol, 1999). Water-as-resource from the RID-led network is tied closely with national development plans and rural economic activities, is sustained by powerful actors and institutions, and the domination of scientific knowledge. Framing water as a resource allows RID to frame the water crisis as a technical challenge and contends that hydraulic infrastructure is needed to fix those crises, allowing expert scientific knowledge to have more power in controlling nature and dominate water management (Descolar, 2013;

Chuengsatiansup, 2016). Water's materiality and its physical dimension are prioritized as the internal relations of water and other actors are neglected. Moreover, these works from the RID also reduce water to an economic resource, remove water from local contexts and suppress other essences of water that exist on the ground. Different values and meanings of water were suppressed, including respecting water, sacred water, and water as a movement.

This paper highlighted that the modern Water of the RID narrows the value of water to its economic dimension, focusing on how water is stored and controlled by several regulators or small and medium dams to pump paddy fields. Meanwhile, local people and civil society maintain a value of water that is simultaneously a resource that sustains local livelihoods and local economies but also recognizes cultural and natural values. The water-as-living of civil society focuses on water's mobility, free flow, and connections to the Mekong River and biosphere, engaging with the rights of nature. However, farmers and villagers do not see water as a resource and only commit to a degree to the rights of nature and water as a movement. Their water is more complex. Local livelihoods become an area of contestation where the RID and civil society try to stabilize their ontologies because both groups claim to improve local livelihoods. Moreover, this understanding also reflects that there is also ontological cooperation between them, which is beyond the scope of this paper to discuss.

Body of Knowledge

According to Linton and Budds, the type of water varies based on the hydrosocial assemblages in which it exists. This insightful observation implies that water is not a universal substance but rather a product of different networks that can sometimes contradict one another. By adopting a hydrosocial perspective, we can move past the traditional scientific view of water as a single, untouchable entity and instead recognize it as a fluid with multiple variations. This approach allows us

to view water as a specific kind of substance that is produced by specific water-society relationships. However, since different hydrosocial assemblages produce different versions of water, it raises the question of whether different groups or individuals share the same understanding of water when discussing it.

In my analysis of water issues in the Ing River Basin, I examine the tensions and controversies that have arisen due to differences in various aspects. Specifically, I explore the differing networks of actors involved and their respective interests in the Ing River, as well as the varying ways in which individuals relate to and conceptualize water. Through a detailed examination of water conflicts in the Ing River Basin, I demonstrate how different scales have played a role in the disputes. Ultimately, it becomes clear that the different networks of actors have produced distinct versions of water, as previously discussed in my examination of how different hydrosocial assemblages produce differing types of water.

Conclusion

This research builds upon previous studies on water ontologies and hydrosocial perspective (e.g. Yates, et al., 2017; Wilson & Inkster, 2018; Linton, 2014; Götz & Middleton, 2020) that have opened the conversations and drawing these two bodies of literature together to understand hydropolitics in the way that it can be more than just divergent interest in water. This paper argues that the global debate on multiple water ontologies and the new hydrosocial approach enhances the debate in water controversies of the Ing River, developing new insights and new ways of understanding water-related conflicts. Through the lens of hydrosocial perspectives, water-related conflicts suggested that there is the possibility of politics of water-related worlds, or water ontologies, that co-exist and mingle, not just different perceptions, perspectives of water, or different knowledge systems tied with water.

This research asks how bringing attention to water ontologies and water-society relations could contribute to water governance. The approaches also enhance water studies related to water conflicts and controversies. Taking ontologies of water could recognize and embrace other water ontologies, which also refer to different modes of being or relating to water. Water-as-resource and living water could be brought to rethinking water governance in the Ing River Basin, establishing water laws that come from local contexts. Water policy should be set from a dialogue that includes stakeholders and understanding how stakeholders relate to and are with water. Otherwise, water conflicts remain, and modern Water suppresses other water beings, which means it suppresses the way other beings relate to water, too.

References

- Blaser, M. (2009). The Threat of the Yrmo: The Political Ontology of a Sustainable Hunting Program. *American Anthropologist*. 111 (1), 10-20.
- Blaser, M. (2013). Ontological Conflicts and the Stories of People in Spite of Europe: Towards a Conversation on Political Ontology. *Current Anthropology*. 54 (5), 547-568.
- Buch-Hansen, M., et al. (2006). Rethinking Natural Resource Management in Thailand. *Journal of Political Ecology*. 13 (1), 48-59.
- Chuengsatiansup, K. (2016). *Science and Non-science: Anthropology at the Ontological Turn*. Bangkok: Paragraph Publishing.
- Descola, P. (2013). *Beyond Nature and Culture*. Chicago: University of Chicago Press.
- Flaminio, S. (2021). Modern and Nonmodern Waters: Sociotechnical Controversies, Successful Anti-dam Movements and Water Ontologies. *Water Alternatives*. 14 (1), 204-227.

- Fung, Z., et al. (2019). Mapping the Social Impacts of Small Dams: The Case of Thailand's Ing River Basin. *Ambio*. 48 (2), 180-191. DOI:10.1007/s13280-018-1062-7
- Götz, J. M. and Middleton, C. (2020). Ontological Politics of Hydrosocial Territories in the Salween River Basin, Myanmar/Burma. *Political Geography*. 78, 102115.
- Heis, A. and Vaddhanaphuti, C. (2020). Thai Baan Methodology and Transdisciplinarity as Collaborative Research Practices: Common Ground and Divergent Directions. *Austrian Journal of South-East Asian Studies*. 13 (2), 211-228.
- Ing People Council. (n.d.). *Strategy for the Ing River Basin and Policy Suggestion*. Retrieved January 20, 2023, from <http://www.ingcouncil.org/index.php/ing-strategy>
- Lavau, S. (2013). Going with the Flow: Sustainable Water Management as Ontological Cleaving. *Environment and Planning D: Society and Space*. 31 (3), 416–433.
- Linton, J. (2010). *What is Water? The History of a Modern Abstraction*. Vancouver: University of British Columbia Press.
- Linton, J. (2014). Modern Water and Its Discontent: A History of Hydrosocial Renewal. *Wires Water*. 1 (1), 111-120.
- Linton, J. and Budds, J. (2014). The Hydrosocial Cycle: Defining and Mobilizing a Relational Dialectical Approach to Water. *Geoforum*. 57, 170–180.
- Manorom, K. (2022). *Mekong Ontology*. Bangkok: Sayam Publishing.
- Medium Scale Irrigation Construction Office 2. (22 February 2022). *Kean Charoen Regulator Dam Project*. Retrieved March 20, 2024, from <https://msc2.rid.go.th/th/report-and-information/water-resource-development-mission/chiang-rai9/test-3/work-in-progress14/2022-02-22-07-36-07>

- Mekong Community Institute. (11 February 2019). *Ing People Council*. Retrieved October 20, 2022, from <https://www.youtube.com/watch?v=RLL6j4RkPBo>
- Middleton, C. (2022). The Political Ecology of Large Hydropower Dams in the Mekong Basin: A Comprehensive Review. *Water Alternatives*. 15 (2), 251-289.
- Mol, A. (1999). Ontological Politics: A Word and Some Questions. *The Sociological Review*. 47 (1_suppl), 74–89.
- Ngaonoi, K., et al. (2019). *Water Management in the Ing River Basin for Inclusivity and Sustainability*. Chiang Mai: Wanida Kanpim.
- Pomun, T. (2020). The Creation of Body of Folk Wisdom Based on Taibaa Research. *Journal of SaengKhomKham Buddhist Studies*. 4 (2), 165-177.
- RID. (2013). *Feasibility Study on Water Resources Development in the Ing River for Water Shortage and Flood Mitigation in Phayao-Chiang Rai Provinces*. Bangkok: Royal Irrigation Department.
- RID. (2021). *Plan for Development Projects in the Ing River*. Bangkok: Royal Irrigation Department.
- Sangkhamanee, J. (2010). *The Hydraulics of Power and Knowledge: Water Management in Northeastern Thailand and the Mekong Region*. (Doctoral Dissertation). The Australian National University, Canberra.
- Santasombat, Y. (2011). *The River of Life*. Chiang Mai: Mekong Press.
- Swyngedouw, E. (1999). Modernity and Hybridity: Nature, Regeneracionismo, and the Production of the Spanish Waterscape, 1890-1930. *Annals of the Association of American Geographers*. 89 (3), 443-465.
- Thaipost. (22 March 2022). *The Protestation over the Yuam River Project*. Retrieved September 10, 2023, from <https://www.thaipost.net/district-news/109682/>

- Transborder News. (11 May 2022). *To Join Forces for Filling a Case to the Administrative Court of Thailand*. Retrieved September 10, 2023, from <https://transbordernews.in.th/home/?p=31465>
- Wajjwalku, S. (2019). Civil Society and Water Governance in Northern Thailand: Local NGOs and Management of Mekong's Tributaries in Chiang Rai. In Otsuka, K. (eds.). *Interactive Approaches to Water Governance in Asia*. (pp. 123-154). Singapore: Springer.
- Wilson, N. J. and Inkster, J. (2018). Respecting Water: Indigenous Water Governance, Ontologies, and the Politics of Kinship on the Ground. *Environment and Planning E: Nature and Space*. 1 (4), 516-538.
- Wises, S. (2019). People Council of Ing River Basin: Civil Society Dynamic in Natural Resource Management in Ing River Basin. *Journal of Buddhist Studies*. 10 (2), 331-345.
- Wises, S. (2023). Community Legal Empowerment for the Application of Ramsar Convention to the Lower Ing Basin Wetlands in Chiang Rai Province. *King Prajadhipok's Institute Journal*. 21 (1), 30–58.
- Yamsiri, T. (2014). Water Management in Thailand: Dams and the Voice of the Affected and Displaced People. In Gemenne, F., et al. *The State of Environmental Migration 2014: A Review of 2013*. (pp. 235-251). Geneva: International Organization for Migration (IOM).
- Yates, J. S., et al. (2017). Multiple Ontologies of Water: Politics, Conflict and Implications for Governance. *Environment and Planning D: Society and Space*. 35 (5), 797-815.
- Yong, M. L. (2020). Reclaiming Community Spaces in the Mekong River Transboundary Commons: Shifting Territorialities in Chiang Khong, Thailand. *Asia Pacific Viewpoint*. 61 (2), 203-218.

การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้วิธีสอนแบบโมเดลชิปปา
ในรายวิชาประวัติศาสตร์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
โรงเรียนเชียงใหม่มัธยม อำเภอมะแตง จังหวัดเชียงใหม่

Developing Analytical Thinking Skills by Using CIPPA MODEL
in Thai History for Grade 12 Students Chiang Mai Adventist
Academy, Mae Taeng, Chiang Mai

กานต์หทัย ฤทธิไทรภพ^{*1}, อำนาจ จันทรแป้น², วารุณี โพธาสินธุ์³
Kanhathai Rittitraiphop¹, Amnat Chanpan², Varunee Pothasin³

หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
คณะสังคมศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
Master of Education Program in Curriculum and Teaching,
Faculty of Social Sciences and Arts, North-Chiang Mai University
First/Corresponding Author, E-mail: kanhathai.lek19@gmail.com*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาทักษะการวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องการวิเคราะห์ประเด็นประวัติศาสตร์ไทย วิชาประวัติศาสตร์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยวิธีสอนแบบโมเดลชิปปาให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่องการวิเคราะห์ประเด็นประวัติศาสตร์ไทย วิชาประวัติศาสตร์ไทย โดยวิธีสอนแบบโมเดลชิปปา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนเชียงใหม่มัธยม อำเภอมะแตง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 44 คน โดยได้จากการเลือกแบบการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม และใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดียวทดสอบก่อนหลัง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องการวิเคราะห์ประเด็นประวัติศาสตร์ไทย 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการวิเคราะห์ประเด็นประวัติศาสตร์

ไทย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที่

ผลการวิจัยพบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องการวิเคราะห์ประเด็นประวัติศาสตร์ไทย วิชาประวัติศาสตร์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยวิธีสอนแบบโมเดลชิปปาที่สร้างขึ้นมีค่าประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 80.10/80.80 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ 2) ผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบโมเดลชิปปา เรื่องการวิเคราะห์ประเด็นประวัติศาสตร์ไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 องค์ความรู้จากการวิจัย คือ วิธีสอนแบบโมเดลชิปปาโดยใช้บทเรียนที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกับสภาพท้องถิ่นหรือสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เป็นกระบวนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความคิดและการตัดสินใจอย่างเป็นระบบ สามารถสร้างความรู้ ค้นพบความรู้ได้ด้วยตนเอง ผู้เรียนมีบทบาทมากในกิจกรรมการเรียนการสอน และผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

คำสำคัญ: ทักษะการคิดวิเคราะห์; วิธีสอนแบบโมเดลชิปปา; วิชาประวัติศาสตร์ไทย

Abstract

This research aims 1) to develop analytical skill on learning management plan on the topic of the analysis of Thai historical issues, Thai history subject, for grade 12 students by using the CIPPA Model teaching method to be effective according to the 80/80 criterion and 2) to compare learning outcomes before and after on the subject of the analysis of Thai historical issue, Thai history subject, by the teaching method of the CIPPA Model. It is a quantitative research. The sample group is grade 12 students, 1st semester, academic year 2022, Chiang Mai Matthayom School, Mae Taeng District, Chiang Mai Province, total of 44 students. They are randomly assigned into the groups. It is used only one example of a group researching templates before and after. The research tools consist of 1) the learning plan on the topic of analysis of a Thai historical issue and 2) the achievement test on the topic of analysis of Thai historical issue. The statistics used in the data analysis include the arithmetic mean, standard deviation, and t-Test.

The results of the study reveal that 1) learning plan on the topic of the analysis of the Thai historical issue, Thai history subject, for grade 12 students by the teaching method of CIPPA Model which generates efficiently (E1/E2), equals 80.10/80.80, which is higher than the criteria of 80/80. 2) Learners who experience with learning plan by using the teaching method of CIPPA Model on the topic of the analysis of the Thai historical issues for grade 12 students, achieved scores after learning higher than before, statistically significant at the 0.05 level. The body of knowledge is CIPPA Model teaching method by utilizing lessons which related to the local conditions or the surrounded environments, a teaching process that emphasizes on the learner gaining knowledge, ideas, systematic decision making, create knowledge, and discover knowledge through their own. The learners play a vital role in classroom activities and able to apply the knowledge in everyday life.

Keywords: Analytical Thinking Skill; CIPPA MODEL Teaching Method; Thai History Subject

บทนำ

การพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าและยืนหยัดในกระแสโลกาภิวัตน์ได้อย่างมั่นคงและอย่างเป็นสุขจำเป็นต้องพัฒนาประชาชนให้มีคุณภาพ โดยเริ่มต้นตั้งแต่เยาว์วัย ซึ่งปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้คนมีคุณภาพ คือ การมีความสามารถในการคิด เพราะเป็นพื้นฐานการดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพทุกด้าน ทั้งทางร่างกาย สังคม อารมณ์และสติปัญญา ด้วยความสำคัญดังกล่าวระบบการศึกษาของไทย ภายหลังการปฏิรูปการศึกษาจึงเริ่มให้ความสำคัญของการศึกษา ดังพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ได้กำหนดให้สถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การประยุกต์ความรู้มาใช้ เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาและจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติ คิดเป็นทำเป็น (ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2556: 1)

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ดังกล่าวข้างต้นได้กำหนดคุณภาพของผู้เรียนเมื่อจบช่วงชั้นไว้ว่า ผู้เรียนทุกคนต้องผ่านการประเมินการอ่าน การคิดวิเคราะห์และการเขียนตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด (กระทรวงศึกษาธิการ,

2551: 34-35) และเมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่า การคิดวิเคราะห์เป็นทักษะที่ส่งเสริมการเรียนรู้และทำให้ผู้เรียนสามารถขยายความรู้ ประสบการณ์และความคิดของตนเองอย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง (นิรมล ศตวุฒิ, 2548: 22) ดังนั้น การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนในยุคปัจจุบันจึงควรเน้นการพัฒนาการวิเคราะห์ ดังพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ความว่า “...ต้องช่วยกันให้การศึกษาดีขึ้น โดยเน้นกระบวนการคิดเพื่อจะได้คนที่มีคุณภาพ ครูต้องพัฒนาวิธีการคิด กระตุ้นให้นักเรียนคิด ฝึกให้เป็นคนอยากรู้อยากเห็น รักการศึกษา ค้นคว้า ให้เด็กเกิดความสงสัย สนุกกับการเรียน ชุบชนกับความรู้ ให้ความสำคัญกับนักเรียนที่มีแนวคิดที่แตกต่าง ให้เด็กกล้าที่จะแสดงความคิดที่แหวกแนว...” (จุฬามาศ เจริญธรรม, 2549: 1)

หากกล่าวถึงความหมายของทักษะการวิเคราะห์ ตามเกณฑ์การประเมินการผ่านช่วงชั้นของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จะหมายถึงความสามารถในการไตร่ตรอง ใคร่ครวญ แยกออกเป็นส่วน ๆ เพื่อศึกษาให้ถ่องแท้ โดยคิดพิจารณาอย่างรอบคอบ ใคร่ครวญในเหตุผล โดยแยกแยะ พิจารณา ไตร่ตรอง เพื่อความถูกต้องแจ่มแจ้งชัดเจน มิใช่พิจารณาเพียงการวิเคราะห์โดยแยกแยะ ความสำคัญ ความสัมพันธ์และหลักการด้านเดียว แต่จะต้องพิจารณาทุกด้านอย่างลึกซึ้ง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2548: 13) สอดคล้องกับแนวคิดของประพันธ์ศิริ สุเลารัจ (2556: 53-54) ที่กล่าวถึงการคิดวิเคราะห์ไว้ว่า เป็นความสามารถในการมองเห็นรายละเอียดและจำแนกแยกแยะข้อมูลองค์ประกอบของสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวัตถุ เรื่องราว เหตุการณ์ต่าง ๆ ออกเป็นส่วนย่อยและจัดเป็นหมวดหมู่เพื่อค้นหาความจริง ความสำคัญขององค์ประกอบนั้น ๆ รวมทั้งหาความสัมพันธ์และเชื่อมโยงของสิ่งต่าง ๆ กระทั่งได้ความคิดที่นำไปสู่การสรุป การประยุกต์ใช้ การทำนายหรือคาดการณ์ได้อย่างถูกต้อง ซึ่งกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ได้ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์เพื่อให้เข้าใจการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งในปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม รวมถึงการปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด การเข้าใจการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่างและมีคุณธรรมที่สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 148) โดยได้กำหนดสาระต่าง ๆ ดังนี้ 1) ศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม 2) หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม 3) เศรษฐศาสตร์ 4) ประวัติศาสตร์ 5) ภูมิศาสตร์

สำหรับวิชาประวัติศาสตร์เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ที่เน้นเรื่องราวหรือประสบการณ์ของมนุษย์ในอดีตที่ครอบคลุมทุกแง่มุมที่มนุษย์ได้กระทำและคิดสร้างสรรค์ การศึกษาประวัติศาสตร์จึงมีความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประวัติศาสตร์ไทย เพราะจะทำให้รู้สึกถึงความเป็นชาติ รากเหง้าของตน เพื่อเข้าใจและเกิดความภาคภูมิใจในชาติ เห็นข้อบกพร่อง ความผิดพลาด ความสำเร็จ ความดั่งาม และความเสียสละของบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นบทเรียนที่มีค่าที่สามารถนำมาเป็นแนวทางปฏิบัติในปัจจุบัน เรียกว่า เป็นการศึกษาอดีตเพื่อเข้าใจปัจจุบันและเป็นแนวทางในอนาคต (ณรงค์ พ่วงพิศ และวุฒิชัย มูลศิลป์, 2563: 2) ดังนั้น เป้าหมายสำคัญของการสอนประวัติศาสตร์ คือ ให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ รู้จักเหตุผลในการวิเคราะห์และตัดสินใจ โดยรู้จักนำเอาเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์มาเปรียบเทียบกับเหตุการณ์ในปัจจุบันแล้ววิเคราะห์เหตุที่มาและผลที่เกิดขึ้นเพื่อนำไปสู่การวางแผนอย่างรอบคอบสำหรับอนาคตต่อไป (กรมวิชาการ, 2544)

เนื่องจากรายวิชาประวัติศาสตร์ไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีเนื้อหาค่อนข้างมาก และเป็นเรื่องราวในอดีตที่ผ่านมาเป็นเวลานานมาก นักเรียนจึงไม่เข้าใจเนื้อหาได้อย่างลึกซึ้ง จึงเกิดความเบื่อหน่ายและไม่สนใจเรียนเท่าที่ควร ทำให้ไม่สามารถสรุปความคิดรวบยอด รวมถึงไม่สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของเรื่องราวได้ จึงส่งผลโดยตรงให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาประวัติศาสตร์ไทยของนักเรียนไม่เป็นไปตามเป้าหมาย อีกทั้งสถานศึกษายังไม่ให้ความสำคัญกับวิชาประวัติศาสตร์เท่าที่ควร ในขณะที่เนื้อหาสาระประวัติศาสตร์มีเนื้อหาหนัก แต่สัดส่วนเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีน้อย ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถจัดระบบความคิดในการเรียนภายในห้องเรียนได้ นอกจากนี้ครูผู้สอนไม่มีนวัตกรรมทางการศึกษาในรูปแบบใหม่มาตอบสนองกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน จึงส่งผลให้ผู้เรียนมีความเบื่อหน่ายและไม่ตระหนักถึงความสำคัญของวิชานี้

วิธีการสอนหนึ่งที่สามารถนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการวิเคราะห์ของนักเรียนได้ คือ หลักการจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโมเดลชิปปา (CIPPA Model) ของทีศนา แคมมณี (2542) ซึ่งมีแนวทางการจัดกิจกรรม ดังนี้ 1) C (Construction) เป็นการสร้างความรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ 2) I (Interaction) เป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม 3) P (Physical Participation) เป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีบทบาทในการทำกิจกรรมในลักษณะต่าง ๆ 4) P (Process Learning) เป็นการเรียนรู้กระบวนการ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต 5) A (Application) เป็นการนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในลักษณะต่าง ๆ ในสังคมและชีวิตประจำวัน โดยกระบวนการสอนจะประกอบด้วยขั้นตอนการสอนตามโมเดลชิปปา 7

ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นการทบทวนความรู้เดิม เป็นการสนทนาซักถามถึงกิจกรรมที่เคยเรียนรู้หรือพื้นความรู้ของนักเรียนในเรื่องที่จะดำเนินการสอน 2) ขั้นการแสวงหาความรู้ใหม่ หมายถึง ให้นักเรียนได้รู้จักแหล่งที่จะค้นหาความรู้ เช่น แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นห้องสมุด สื่อเอกสาร มุมประสบการณ์ต่าง ๆ หรือแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เช่น ภูมิปัญญา สถานที่สำคัญในชุมชน 3) ขั้นการศึกษาทำความเข้าใจข้อมูล/ความรู้ใหม่และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม เป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้นำความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาทำความเข้าใจแล้วใช้กระบวนการคิดในการประมวลข้อมูลที่รับเข้ามาใหม่กับข้อมูลเดิมทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่หรือสิ่งใหม่ 4) ขั้นการแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเมื่อได้เรียนรู้แล้ว นำองค์ความรู้ที่นำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสะท้อนความคิดของตน 5) ขั้นการสรุปและการจัดระเบียบความรู้ เพื่อให้ผู้เรียนจดจำสิ่งที่เรียนได้ง่าย เป็นกิจกรรมสรุปร่วมกันโดยสังเคราะห์สิ่งที่ได้เรียนรู้ 6) ขั้นการแสดงผลงาน เป็นกิจกรรมเสนอสิ่งที่เรียนรู้ในรูปของการจัดกิจกรรม 7) ขั้นการประยุกต์ใช้ความรู้ นำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์หรือเพื่อแก้ปัญหาในสิ่งที่ต้องการคำตอบต่อไป

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า มีความจำเป็นต้องพัฒนาให้การช่วยเหลือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเชียงใหม่มัธยมด้วยวิธีสอนแบบโมเดลชิปปาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ อันจะส่งผลต่อการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้น และยังเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะนำไปเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาในการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ในขณะเดียวกันยังเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาประวัติศาสตร์ เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ อันได้แก่ การสร้างองค์ความรู้ให้แก่ตนเอง สามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีเหตุผล มีทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม มีความรับผิดชอบช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการเรียนรู้ เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้อาจส่งผลให้นักเรียนสามารถพัฒนาการคิดวิเคราะห์ทางประวัติศาสตร์ไทยได้ดีขึ้น มีประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของนักเรียน รวมทั้งมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้นและสามารถนำไปใช้ในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ในระดับสูงต่อไปได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาทักษะการวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องการวิเคราะห์ประเด็นประวัติศาสตร์ไทย วิชาประวัติศาสตร์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยวิธีสอนแบบโมเดลชิปปาให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่องการวิเคราะห์ประเด็นประวัติศาสตร์ไทย วิชาประวัติศาสตร์ไทย โดยวิธีสอนแบบโมเดลชิปปา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาแนวคิด ปรัชญา ทฤษฎี ตลอดจนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย การทบทวนแนวคิดและทฤษฎี เพื่อเป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมุ่งเน้นการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการวิเคราะห์ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 วิเคราะห์ผลการวิจัย ตรวจสอบความน่าเชื่อถือ และนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบโมเดลชิปปา จากนั้น นำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบโมเดลชิปปาที่พัฒนาไปใช้จัดกิจกรรมให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเชียงใหม่มัธยม จำนวน 44 คน เก็บข้อมูลหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้

1. แผนแบบการวิจัย การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาแบบการทดลองกลุ่มเดียว มีการวัดก่อนและหลังการใช้นวัตกรรม (The One-group Pretest-posttest Design) (เกตุมนี มากมี, 2563: 67) ดังรายละเอียด ดังนี้

กลุ่ม	สอบก่อน	วิธีสอน	สอบหลัง
T	O ₁	X	O ₂

ตาราง 1 แบบการวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ในรายวิชาประวัติศาสตร์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้วิธีสอนแบบโมเดลชิปปา

เมื่อ T แทน กลุ่มเป้าหมาย

X แทน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาประวัติศาสตร์ไทย โดยใช้วิธีสอนแบบโมเดลชิปปา

O₁ แทน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาประวัติศาสตร์ไทยก่อนการศึกษา

O₂ แทน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาประวัติศาสตร์ไทยหลังการศึกษา

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนเชียงใหม่มัธยม ตำบลสบเปิง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 107 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนเชียงใหม่มัธยม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 44 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1) เครื่องมือที่เป็นนวัตกรรม ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องการวิเคราะห์ประเด็นประวัติศาสตร์ไทย โดยจัดการเรียนรู้วิธีสอนแบบโมเดลชิปปา จำนวน 4 แผน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน จำนวน 1 ชุด รายละเอียดของแบบทดสอบแต่มีลักษณะ ดังนี้ แบบทดสอบทักษะการวิเคราะห์ประเด็นประวัติศาสตร์ไทย มีลักษณะเป็นแบบทดสอบเป็นข้อสอบปรนัย แบบมีตัวเลือก 4 ตัวเลือก

4. การสร้างและหาประสิทธิภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1) การศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ศึกษารายละเอียดของหลักสูตร คำอธิบายรายวิชา จุดประสงค์การเรียนรู้เนื้อหาวิชา เรื่องการวิเคราะห์ประเด็นประวัติศาสตร์ไทย และแนวคิดทฤษฎีวิธีสอนแบบโมเดลชิปปา กำหนดขั้นตอนวิธีการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้วิธีสอนแบบโมเดลชิปปา

2) การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบโมเดลชิปปา เรื่องการวิเคราะห์ประเด็นประวัติศาสตร์ไทย จำนวน 4 แผน นำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา ความถูกต้องตามหลักการวัดและประเมินผล ผลการประเมินพบว่า ได้ค่าความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ประกอบกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญว่า มีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ ซึ่งเกณฑ์การตัดสินค่าดัชนีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย (IOC) ที่เหมาะสม ควรมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ขึ้นไปแสดงว่า มีความเหมาะสม (วัลลภ รัฐฉัตรานนท์, 2557: 22)

3) การออกแบบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ที่จัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบโมเดลชิปปาซึ่งมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ไทย โดยแบบทดสอบเป็นแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ 1 คะแนน เมื่อนักเรียนตอบถูกต้อง และ 0 คะแนนเมื่อนักเรียนตอบผิด ผู้วิจัยได้ทำร่างแบบทดสอบเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 คน เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาและโครงสร้าง ระหว่างข้อสอบแต่ละข้อกับ

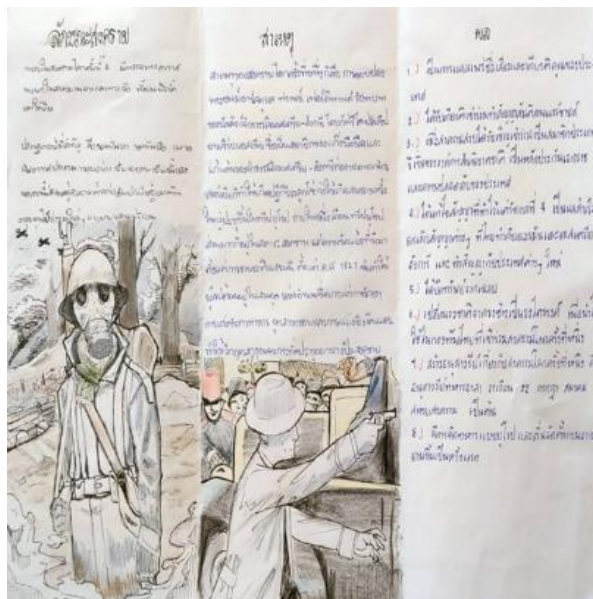
จุดประสงค์การเรียนรู้ ความเหมาะสมของจำนวนข้อกับระยะเวลา และความเป็นปรนัยของข้อคำถามการตรวจให้คะแนน ผลการประเมินพบว่า ได้ค่าความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ประกอบกับความเห็นของผู้เชี่ยวชาญว่า มีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

4) การจัดพิมพ์แผนการจัดการเรียนรู้และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นฉบับจริง เพื่อใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/1 ที่เรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนเชียงใหม่มัธยม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 44 คน

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจัดทำเอกสารต่าง ๆ ที่เป็นเครื่องมือในการวิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเองโดยมีรายละเอียดวิธีการเก็บข้อมูลเป็นลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1) การดำเนินการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้ว บันทึกคะแนนไว้เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลหลังจากการทดลอง

2) การดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องการวิเคราะห์ประเด็นประวัติศาสตร์ไทย ในช่วงเวลา 2 คาบเรียน ทุกสัปดาห์ เป็นเวลา 15 ชั่วโมง ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบโมเดลชิปปา เน้นกระบวนการกลุ่ม ให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านใบงาน โดยอาศัยความร่วมมือจากกลุ่ม สรุปใจความสำคัญจากเนื้อหาบทเรียน ตกแต่งระบายสีชิ้นงานให้สวยงามด้วยตนเอง และนำเสนอผลงานแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อน ๆ ในชั้นเรียน ครูและนักเรียนสรุปองค์ความรู้ร่วมกัน นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ตัวอย่างผลงานของนักเรียนมีรายละเอียดแสดงดังภาพ 1

ภาพ 1 ผลงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

3) การดำเนินการทดสอบหลังเรียน (Post-test) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้ว บันทึกคะแนนไว้เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลหลังจากการทดลอง

4) การนำผลคะแนนระหว่างเรียนกับหลังเรียนมาหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ (E1/E2)

5) การนำคะแนนที่ได้มาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนมาวิเคราะห์หาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติการทดสอบค่าที (t-Test)

6. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากคะแนนประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งดำเนินงาน ดังนี้

1) วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแผนการสอน เรื่องการวิเคราะห์ประเด็นประวัติศาสตร์ไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/1 ซึ่งในการวิจัยใช้สูตรการหาประสิทธิภาพ E1/E2 ได้กำหนดเกณฑ์ไว้เป็น 80/80 ดังนี้ E1 คือ (คะแนนเฉลี่ยระหว่างการใช้วิธีสอนแบบโมเดลชิปปา/คะแนนเต็ม) $\times$ 100 ส่วน E2 คือ (คะแนนเฉลี่ยหลังการใช้วิธีสอนแบบโมเดลชิปปา/คะแนนเต็ม) $\times$ 100

2) วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการวิเคราะห์ประเด็นประวัติศาสตร์ไทยของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/1 โดยการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนโดยการใช้วิธีสอนแบบโมเดลชิปปา

ผลการวิจัย

1) ประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องการวิเคราะห์ประเด็นประวัติศาสตร์ไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยวิธีสอนแบบโมเดลชิปปา ซึ่งได้ผลการศึกษาแสดงดังตาราง 2

ค่าสถิติ	คะแนนจากการสอนด้วยวิธีสอนแบบโมเดลชิปปา					คะแนนแบบทดสอบหลังเรียน 20 คะแนน
	คะแนนแบบทดสอบก่อนเรียน 20 คะแนน	ชิ้นงาน 1 (10)	ชิ้นงาน 2 (10)	ชิ้นงาน 3 (10)	ชิ้นงาน 4 (10)	
รวม	479	372	406	426	431	711
$\bar{X}$	10.89	8.45	9.23	9.68	9.80	16.16
S.D.	3.03	0.73	0.60	0.56	0.41	1.67
ประสิทธิภาพ	E1/E2 = 80.10/80.80					

ตาราง 2 การหาประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้

จากตาราง 2 พบว่า ประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบโมเดลชิปปา เรื่องการวิเคราะห์ประเด็นประวัติศาสตร์ไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีค่าประสิทธิภาพ (E1) เฉลี่ยเท่ากับ 80.10 และค่าประสิทธิภาพ (E2) เฉลี่ยเท่ากับ 80.80 แสดงว่า แผนการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบโมเดลชิปปา เรื่องการวิเคราะห์ประเด็นประวัติศาสตร์ไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.10/80.80 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 80/80 ดังนั้น แผนการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบโมเดลชิปปามีประสิทธิภาพในการใช้จัดการเรียนการสอน

2) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนโดยใช้สถิติการทดสอบค่าที การวิเคราะห์ข้อมูลคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการวิเคราะห์ประเด็นประวัติศาสตร์ไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการใช้วิธีสอนแบบโมเดลชิปปา แสดงดังตาราง 3

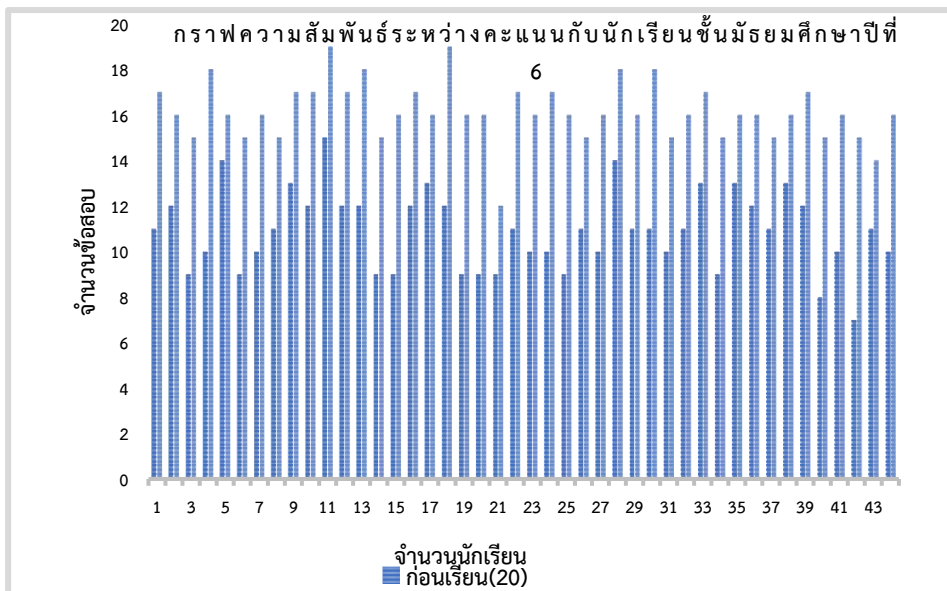
ผลการวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่าง 1 กลุ่ม ที่มีการทดสอบ 2 ครั้ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีสมมติฐาน ดังนี้ H_0 : คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนไม่แตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน H_1 : คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน

ผลการเรียน	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t-Test	df
ก่อนเรียน	44	20	10.89	3.03	23.32	43
หลังเรียน	44	20	16.16	1.67		

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตาราง 3 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการวิเคราะห์ประเด็นประวัติศาสตร์ไทยก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้วิธีสอนแบบโมเดลชิปปา

จากตาราง 3 พบว่า ก่อนเรียนโดยใช้วิธีสอนแบบโมเดลชิปปา นักเรียนทำแบบทดสอบได้คะแนนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 10.89 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.03 และได้คะแนนหลังเรียนโดยใช้วิธีสอนแบบโมเดลชิปปาค่าเฉลี่ย 16.16 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.67 ค่า t-Test ที่คำนวณได้เท่ากับ 23.32 ซึ่งสูงกว่าค่า t-Test ตาราง (t-Test 0.05; df=1.681) ดังนั้น ยอมรับ H_1 คือ คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนด้วยวิธีสอนแบบโมเดลชิปปาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงสรุปได้ว่า วิธีสอนแบบโมเดลชิปปาสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้

ภาพ 2 กราฟความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

จากนั้น นำคะแนนสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมาสร้างกราฟความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนกับนักเรียนเพื่อวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้ผลแสดงดังภาพ 2

อภิปรายผล

จากผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบโมเดลชิปปาเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เรื่องการวิเคราะห์ประเด็นประวัติศาสตร์ไทย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบโมเดลชิปปา เรื่องการวิเคราะห์ประเด็นประวัติศาสตร์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่สร้างขึ้นมีค่าประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 80.10/80.80 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้แสดงให้เห็นว่า วิธีสอนแบบโมเดลชิปปามีประสิทธิภาพในการใช้จัดการเรียนการสอน ทั้งนี้เนื่องจากวิธีสอนแบบโมเดลชิปปา เป็นรูปแบบของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนศึกษาและสร้างความรู้ด้วยตนเองกับทั้งมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนด้วยกัน เรียนรู้จากกันแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิด และประสบการณ์แก่กันและกัน สอดคล้องกับคำกล่าวของทิสนา แคมมณี (2552) ที่กล่าว

ว่า การเรียนการสอนแบบซิปปาเป็นรูปแบบของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การจัดการเรียนการสอนแบบซิปปา ซึ่งมีความหมายตามตัวอักษร ดังนี้ C หมายถึง Construction คือ การให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยกระบวนการแสวงหาข้อมูล ทำความเข้าใจ คิดวิเคราะห์ ตีความ แปลความ สร้างความหมาย สังเคราะห์ข้อมูลและสรุปข้อความ I หมายถึง Interaction คือ การให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน เรียนรู้จากกันแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิด และประสบการณ์แก่กัน และกัน P หมายถึง Participation คือ การให้ผู้เรียนมีบทบาท มีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากที่สุด P หมายถึง Process หรือ Product คือ การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการควบคู่ไปกับผลงาน ข้อความที่สรุปได้ A หมายถึง Application คือ การให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชยาภรณ์ เค้านา (2561) ที่ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้โมเดลซิปปาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนวิชาสุขศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โมเดลซิปปา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสุขศึกษาผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม มีจำนวนมากกว่า ร้อยละ 80 ของจำนวนนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เช่นเดียวกับงานวิจัยของกิ่งดาว กุลชา (2562) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาความรู้เรื่อง การตอบสนองของพืชต่อสิ่งเร้า รายวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ 2 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบซิปปา ผลการวิจัยพบว่า ผลการพัฒนาความรู้เรื่อง การตอบสนองของพืชต่อสิ่งเร้า รายวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ 2 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบซิปปา นักเรียนจำนวน 17 คน มีคะแนนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 เมื่อผู้วิจัยได้นำกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบโมเดลซิปปามาปรับใช้ กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงบทบาทของครูให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยกระบวนการแสวงหาข้อมูล เรียนรู้จากกัน แลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดผ่านการนำเสนอผลงาน และเมื่อผู้เรียนได้มีโอกาสสืบค้นข้อมูลด้วยตนเอง จะทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ เพิ่มพูนทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ ส่งผลให้สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้น

2) ผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบโมเดลซิปปา เรื่องการวิเคราะห์ประเด็นประวัติศาสตร์ไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนการสอนโดยวิธีสอนแบบโมเดลซิปปา สามารถพัฒนาการเรียนการสอน และการสร้างการรับรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่สอนได้เป็นอย่างดี สอดคล้องแนวคิดของ

กับทฤษฎี แคมมณี (2552) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามหลักชีปป์ใช้หลักการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติทดลองด้วยตนเอง มีการใช้กระบวนการทางสติปัญญาและมีส่วนร่วมในการเรียนทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม ซึ่งมีขั้นตอนการสอนขั้นที่ 1 ขั้นทบทวนความรู้เดิม ผู้วิจัยใช้เทคนิควิธีการสอนโดยการใช้คำถาม สถานการณ์จริง ประสบการณ์ของผู้เรียน ฯลฯ เป็นการสำรวจความรู้เดิมหรือเสริมในสิ่งที่ผู้เรียนยังไม่มีหรือตรวจสอบทักษะทางวิทยาศาสตร์และเป็นการกระตุ้นความตื่นตัวทางสติปัญญาให้นักเรียนดึงความรู้เดิมที่มีอยู่และเชื่อมโยงไปยังเรื่องที่จะเรียนต่อไป ขั้นที่ 2 ขั้นการสร้างแสวงหาความรู้ใหม่ ผู้วิจัยใช้เทคนิควิธีการสอนโดยให้ผู้เรียนศึกษา ค้นคว้าข้อมูล การลงมือปฏิบัติ ฯลฯ เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสงสัยและอยากรู้อยากเห็น พยายามแสวงหาคำตอบของข้อสงสัยเหล่านั้นจนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยอาศัยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ได้แก่ การกำหนดปัญหา การตั้งสมมติฐาน การเก็บรวบรวมข้อมูลหรือทดลอง การสรุปผลและอภิปรายผล ขั้นที่ 3 ขั้นศึกษาทำความเข้าใจข้อมูล ความรู้ใหม่และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม ผู้วิจัยใช้เทคนิควิธีการสอนโดยใช้วิธีบูรณาการการสอน ใบงาน แผ่นพับ สถานการณ์จริง ฯลฯ เป็นการนำความรู้ที่ได้รวบรวมไว้มาแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจ เน้นให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองรวมทั้งระดมความคิด ร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม มุ่งเน้นให้นักเรียนรู้จักศึกษาค้นคว้าหาคำตอบทั้งจากการอ่าน การวิเคราะห์ ตีความหมายข้อมูล การทำความเข้าใจ และศึกษาจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ฝึกให้นักเรียนได้ใช้ทักษะกระบวนการต่าง ๆ เพื่อค้นคว้าและได้มาซึ่งคำตอบ ขั้นที่ 4 ขั้นการแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม ผู้วิจัยใช้เทคนิควิธีการสอนโดยให้ผู้เรียนใช้การระดมพลังความคิดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ฯลฯ เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความรู้กันทั้งในกลุ่มและระหว่างกลุ่มที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าและพบข้อมูลใหม่จากกิจกรรมขั้นที่ผ่านมา เป็นการฝึกและส่งเสริมให้นักเรียนกล้าคิด กล้าแสดงออก รู้จักตั้งคำถาม เตรียมคำตอบโดยมีครูเป็นผู้ดูแลและให้คำชี้แนะเพิ่มเติม และยังเป็นเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ทั้งทางด้านร่างกายอารมณ์ สังคม และสติปัญญา ตลอดจนความรู้สึกนึกกับผู้อื่นอีกด้วย ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปและจัดระเบียบความรู้ ผู้วิจัยใช้เทคนิควิธีการสอนโดยใช้รูปแบบต่าง ๆ เช่น ผู้เรียนสรุปเนื้อหาสาระจัดทำในรูปแบบแผนผังความคิด จัดบอร์ด แสดงละคร ฯลฯ หลังจากมีการอภิปรายเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้กันแล้ว ครูและนักเรียนจะมีการสรุปความรู้อีกครั้งหนึ่ง และมีเทคนิควิธีการที่ทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาได้

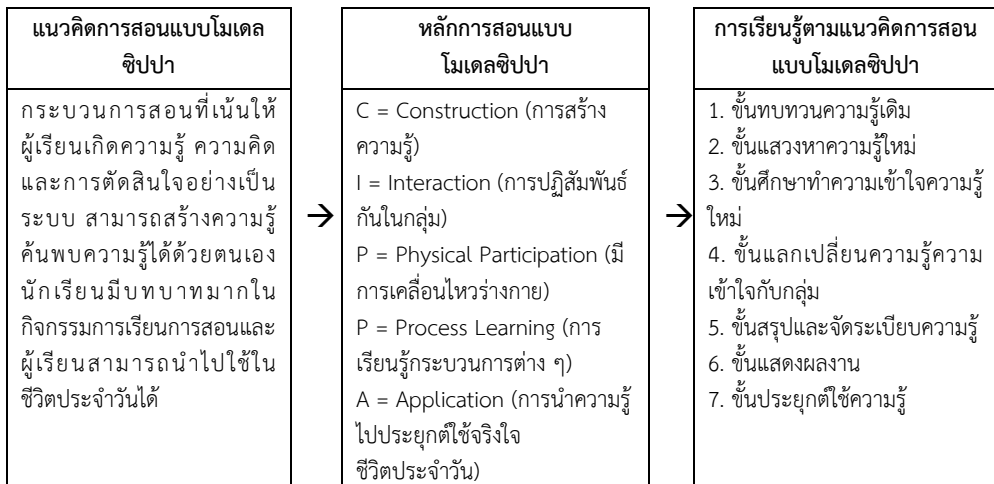
ง่าย ๆ และมีความคงทนในการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนได้รับความสนุกสนาน ผ่อนคลาย ทำให้นักเรียนสามารถจัดเรียงความรู้ที่ได้เรียนมาอย่างเป็นระบบ ง่ายต่อการจดจำและนำไปใช้ ขั้นที่ 6 ขั้นการแสดงผลงาน ผู้วิจัยใช้เทคนิควิธีการสอนโดยการนำเสนอผลงานที่ผู้เรียนสร้างสรรค์ขึ้น เช่น การจัดนิทรรศการ โครงการ การแสดงละคร แฟ้มประวัติศาสตร์ไทย ฯลฯ เมื่อแสดงผลงานทางวิทยาศาสตร์และการประเมินผล เป็นการฝึกเสนอความคิดของจัดการเรียนการสอนเสร็จในแต่ละครั้ง นักเรียนจะมีผลงานของกลุ่มออกมา และจัดแสดงไว้ในที่ครูผู้วิจัยจัดเตรียมไว้ให้เป็นการช่วยให้นักเรียนต่อยอด และตรวจสอบความเข้าใจของตน ตลอดจนแสดงให้เห็นถึงความสามารถความสามัคคี ความคิดสร้างสรรค์และข้อความรู้ที่ได้จากการเรียน สร้างความภูมิใจให้กับกลุ่มตนเอง และเป็นการแสดงให้ผู้อื่นได้รับรู้ อีกทั้งยังมีผลต่อการเรียนการสอนต่อไป และขั้นที่ 7 ขั้นการประยุกต์ใช้ความรู้ ผู้วิจัยใช้เทคนิควิธีการสอนโดย ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปเนื้อหา โดยการตั้งคำถาม การแสดงความคิดเห็น กรณีตัวอย่าง สถานการณ์จริง ฯลฯ เป็นการเน้นให้ผู้เรียนรู้จักฝึกและส่งเสริมการนำความรู้ ความเข้าใจของตนเองที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่เรียนไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อเป็นการแก้ปัญหา ตลอดจนนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ส่งเสริมให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนเพราะเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวผู้เรียน ทำให้มีความอยากรู้อยากเห็นและอยากเรียนในครั้งต่อไป ซึ่งขั้นตอนทั้งหมด 7 ขั้นตอน สรุปได้ว่า ใช้เทคนิคการสอนโดยใช้บทเรียนที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกับสภาพท้องถิ่นเป็นแนวทาง เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการวิเคราะห์ประเด็นประวัติศาสตร์ไทย วิชาประวัติศาสตร์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

การสอนแบบโมเดลชิปปา เรื่องการวิเคราะห์ประเด็นประวัติศาสตร์ไทย วิชาประวัติศาสตร์ไทย โดยใช้บทเรียนที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกับสภาพท้องถิ่นหรือสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ผู้เรียนได้รับความสนุกสนานจากกิจกรรมการเรียนการสอนทุกขั้นตอน เช่น การศึกษาค้นคว้าเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ การทำโครงการ การจัดนิทรรศการ การทัศนศึกษา บทบาทสมมุติ ฯลฯ ผู้เรียนให้ความสนใจกิจกรรมการเรียนการสอนมาก ดังสังเกตพบว่า ผู้เรียนที่ไม่สนใจเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทย มีความสนใจและตั้งใจที่จะเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทยมากขึ้น ทำให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ดีขึ้น สามารถวิเคราะห์เรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่พบเห็นได้อย่างมีวิจารณ์ญาณ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่กำหนดตามเกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เอื้อส ศิลารักษ์ และจิฑาภรณ์ อินทร์แย้ม (2563) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระเศรษฐศาสตร์ของ

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคชิปปา โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคชิปปา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุมาลี คำสว่าง (2561) ที่ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบชิปปาร่วมกับรูปแบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภูมิศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยรูปแบบการสอนชิปปาร่วมกับรูปแบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า นักเรียนมีความกระตือรือร้นในกิจกรรมการเรียนการสอน สามารถสรุปองค์ความรู้วิชาประวัติศาสตร์ด้วยตัวเอง และนำความรู้วิชาประวัติศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ได้ ซึ่งต่างจากการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ตามปกติที่เป็นการเรียนการสอนโดยเน้นการบอก การอธิบาย การสาธิต และการซักถาม โดยมีได้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ ผึกกระบวนการค้นคว้า กระบวนการคิด กระบวนการทำงาน กระบวนการสร้างความรู้ด้วยตนเอง การวิเคราะห์ กระบวนการเรียนรู้ และการประยุกต์ใช้ความรู้อันเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวนิดา พรชัย (2548) ซึ่งค้นพบว่า การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนตามแบบชิปปา นักเรียนมีความสามารถทางการเรียนสูง มีพฤติกรรมกล้าแสดงออกสูงกว่านักเรียนที่มีระดับความสามารถทางการเรียนต่ำและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น

องค์ความรู้จากการวิจัย

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ใช้วิธีสอนแบบโมเดลชิปปาเป็นหลักที่นำมาใช้จัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในตัวหลักการ คือ การช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาผู้เรียนได้ครบทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย อารมณ์ สติปัญญาและสังคม ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ให้มากที่สุด มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและได้เรียนรู้จากกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ ความคิดเห็นและประสบการณ์ ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ ร่วมกับการผลิตผลงาน ซึ่งมีความคิดสร้างสรรค์ที่หลากหลายและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยให้นักเรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) องค์ความรู้ที่ได้สามารถสรุปตามตาราง 4 ดังนี้

ตาราง 4 รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา

สรุป

การวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยใช้วิธีสอนแบบโมเดลชิปปา ในรายวิชาประวัติศาสตร์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ใช้แนวคิดการจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ประกอบไปด้วยกระบวนการ 7 ขั้นตอน คือ 1. ขั้นการทบทวนความรู้เดิม 2. ขั้นการแสวงหาความรู้ใหม่ 3. ขั้นการศึกษาทำความเข้าใจข้อมูล/ความรู้ใหม่และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม 4. ขั้นการแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม 5. ขั้นการสรุปและการจัดระเบียบความรู้ 6. ขั้นการแสดงผลงาน 7. ขั้นการประยุกต์ใช้ความรู้ โดยผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมนี้สามารถสร้างองค์ความรู้ให้แก่ตนเอง ได้ฝึกการคิดและค้นหาปัญหาวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล มีทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน มีความรับผิดชอบช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สรุปผลได้ ดังนี้ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องการวิเคราะห์ประเด็นประวัติศาสตร์ไทย วิชาประวัติศาสตร์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยวิธีสอนแบบโมเดลชิปปาที่สร้างขึ้นมีค่าประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 80.10/80.80 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ 2) ผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบโมเดลชิปปา เรื่องการวิเคราะห์ประเด็นประวัติศาสตร์ไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2544). *ยุทธศาสตร์การเรียนการสอนสังคมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2548). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานคร.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กิงดาว กุลชา. (2562). *การพัฒนาความรู้เรื่อง การตอบสนองของพืชต่อสิ่งเร้า รายวิชา วิทยาศาสตร์ชีวภาพ 2 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบซิปปา*. รายงานการวิจัย. โรงเรียนพรานกระต่ายพิทยาคม อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร.
- เกตุมนี มากมี. (2563). *วิจัยในชั้นเรียน*, พิมพ์ครั้งที่ 3. ม.ป.ท: ม.ป.พ.
- จุฑามาศ เจริญธรรม. (2549). *การจัดการเรียนรู้กระบวนการคิด*. นนทบุรี: สุรัตน์การพิมพ์.
- ชยาภรณ์ เค้านา. (2561). *ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้โมเดล ซิปปาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนวิชาสุขศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ณรงค์ พ่วงพิศ และวุฒิชัย มูลศิลป์. (2563). *ประวัติศาสตร์ไทย*, พิมพ์ครั้งที่ 19. กรุงเทพมหานคร: ไทยร่มเกล้า.
- ทิตนา แหมมณี. (2542). *การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโมเดล ซิปปา (CIPPA Model)*. *วารสารวิชาการ*. (27), 1-17.
- ทิตนา แหมมณี. (2552). *องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*, พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิรมล ศตวุฒิ. (2548). *การพัฒนาหลักสูตร*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2556). *การพัฒนาการคิด*, พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด 9119 เทคนิคพรินติ้ง.
- วนิดา พรชัย. (2548). *ผลการจัดการเรียนการสอนแบบซิปปา (CIPPA MODEL) เรื่อง พื้นที่ผิวและปริมาตรที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ที่มีระดับความสามารถทางการเรียน*

ต่างกัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒ.

วัลลภ รัฐฉัตรานนท์. (2557). เทคนิควิจัยทางสังคมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 5.

กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุมาลี คำสว่าง. (2561). การจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบชิปาร่วมกับรูปแบบร่วมมือ
เทคนิคจิ๊กซอว์ เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภูมิศาสตร์ สำหรับ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

เอัสส ศิลารักษ์ และจิภาภรณ์ อินทร์แย้ม. (2563). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคชิปา.
วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

การสังเคราะห์รูปแบบหลักสูตรการฝึกอบรมออนไลน์ร่วมกับ รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการ เรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส

Synthesis of an Online Training Course Model Using Community-based Learning Model to Enhance Learning Management Competency in Computational Course for Opportunity Extension Schools

พรทิพย์ เกิดถาวร¹, จิรพันธ์ ศรีสมพันธ์², กฤษ สินธนะกุล³

Pornthip Kedtahwon¹, Jiraphan Srisomphan², Krich Sintanaku³

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

Doctor of Philosophy Program in Computer Education, Graduate College,
King Mongkut's University of Technology North Bangkok

First/Corresponding Author, E-mail: s6102042910013@email.kmutnb.ac.th*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสังเคราะห์รูปแบบหลักสูตรการฝึกอบรมออนไลน์ร่วมกับรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณ และ 2) เพื่อศึกษาความเหมาะสมของรูปแบบหลักสูตรการฝึกอบรมออนไลน์ร่วมกับรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส โดยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเด็นสนทนากลุ่มและแบบประเมินความเหมาะสม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ คณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาของรัฐบาลและสถานศึกษาระดับเอกชน จำนวน 11 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบหลักสูตรการฝึกอบรมออนไลน์จำนวน 9 คน โดยคัดเลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติที่กำหนด วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบหลักสูตรการฝึกอบรมออนไลน์ร่วมกับรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส 4 องค์ประกอบ คือ (1) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (2) หลักการของรูปแบบฝึกอบรม (3) กระบวนการฝึกอบรม (4) การวัดผลประเมินผล โดยมีขั้นตอนกระบวนการฝึกอบรม 6 ขั้นตอน ได้แก่ (1) เตรียมความพร้อม (2) วางแผนร่วมกัน (3) วิเคราะห์และออกแบบร่วมกัน (4) นำเสนอและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (5) จัดการเรียนรู้และสังเกตการสอน (6) สะท้อนคิด 2) การประเมินมาตรฐานคุณภาพรูปแบบทุกด้านจากผู้เชี่ยวชาญ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.84$; $S.D.=0.13$) ซึ่งมีคุณภาพมาตรฐานและประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนได้ องค์ความรู้จากการวิจัย คือ การได้รูปแบบหลักสูตรการฝึกอบรมออนไลน์ร่วมกับรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสที่เรียกว่า PEMF2C2L Model ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์

คำสำคัญ: หลักสูตรการฝึกอบรมออนไลน์; ชุมชนแห่งการเรียนรู้; สมรรถนะการจัดการเรียนรู้; รายวิชาวิทยาการคำนวณ; โรงเรียนขยายโอกาส

Abstract

The purposes of this research article are as follow: 1) to integrate online training course model with the Learning Community model to enhance the learning management competence of a computing science course and 2) to study the appropriateness of online training course model with the Learning Community model to enhance learning management competence for a computing science course for opportunity expansion. The research method is employed by the research and development (R&D). The research instruments consist of focus group discussion approach and appropriate evaluation form of model. The key informants consist of eleven experts who are the university instructors and private school teachers and nine experts in appropriate evaluation form of online training course through a deliberate selection process based on predetermined requirements. The results are analyzed by using descriptive statistics and content analysis.

The results of the research found that 1) the online training course model with the Learning Community model to enhance the learning management competence of a computing science course for opportunity expansion consists of four components: 1) related concepts and theories; 2) principles of the training course; 3) training processes; and 4) evaluation measures. In addition, there are six steps in the training process: (1) preparation; (2) planning; (3) analysis and organization; (4) presentation and learning exchange; (5) learning management and observation; (6) thinking reflection; and 2) the evaluation of the quality of every aspect of the model by experts is at the highest level ($\bar{X}=4.84$; $S.D.=0.13$). The knowledge from the research is the online training course model with the Learning Community model to enhance the learning management competence of a computing science course for opportunity expansion called the PEMF2C2L model which has quality and efficiency in online teaching and learning.

Keywords: Online Course; Community-based Learning; Learning Management Competency; Computational Course; Opportunity Extension School

บทนำ

จากการประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) ได้บรรจุสาระเทคโนโลยีวิทยาการคำนวณไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ อันทำให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว และบรรลุเป้าหมายตามหลักการของวิทยาการคำนวณ สาระที่ 4 เทคโนโลยี ในมาตรฐาน ว4.2 ซึ่งถูกจัดเป็นวิชาวิทยาศาสตร์พื้นฐานวิชาใหม่ที่มีชื่อว่า วิทยาการคำนวณ โดยเริ่มจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีที่ 4 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และปีที่ 4 ในปีการศึกษา 2561 และเรียนครบชั้นในปีการศึกษา 2563 ทั้งนี้ เพื่อนำการคิดเชิงคำนวณไปใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน เช่น การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการทำงานและการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการรู้เท่าทันและมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี

ซึ่งกระบวนการเรียนรู้และการนำไปแก้ไขปัญหาดังกล่าวต้องอาศัยการคิดอย่างเป็นระบบและเป็นเหตุเป็นผล ดังนั้น วิธีการเรียนการสอนวิชาวิทยาการคำนวณแก่เด็กจะต้องเน้นการเรียนรู้ที่เป็นระบบและนำรูปแบบของโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer-assisted Instruction; CAI) มาใช้ให้เหมาะสมตามพัฒนาการแต่ละช่วงวัยของเด็ก โดยเริ่มจากการเรียนรู้ในลักษณะประเภทอันปลั๊ก (Unplugged) ไม่ว่าจะเป็นการใช้แบบฝึกหัด การ์ดคำสั่ง บอร์ดเกม รวมถึงการปรับสื่อการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับระดับชั้นปีของผู้เรียน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ด้วยวิชาวิทยาการคำนวณที่ประกอบด้วย 3 โดเมนความรู้ คือ 1. กระบวนการคิดแก้ปัญหา อัลกอริทึมและเนื้อหาเกี่ยวกับวิทยาการคอมพิวเตอร์ (Computer Science) 2. พื้นฐานการประยุกต์ใช้คอมพิวเตอร์ความรู้ทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) และ 3. พื้นฐานการใช้คอมพิวเตอร์การจัดการข้อมูล ข่าวสาร การสื่อสาร การใช้สื่อ การรู้เท่าทันสื่อและข่าวสาร (Media and Information Literacy) ทั้งสามด้านเป็นความรู้พื้นฐานที่เชื่อมโยงกับชีวิตที่ทุกคนต้องใช้ ครูผู้สอนวิชานี้ควรเป็นครูวิทยาศาสตร์ ครูคอมพิวเตอร์หรือครูงานอาชีพ อันมีผลทำให้ชั่วโมงสอนของครูและนักเรียนขาดประสิทธิภาพในการเรียนการสอนวิชาวิทยาการคำนวณอย่างเต็มที่ รวมถึงการขาดแคลนครูที่มีศักยภาพและมีความรู้ด้านวิทยาการคำนวณ ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ อันเนื่องจากการปรับเปลี่ยนหลักสูตร ครูผู้สำเร็จการศึกษาจากคณะศึกษาศาสตร์/ครุศาสตร์ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์หรือวิศวกรรมศาสตร์ยังมีจำนวนน้อย ครูขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการ บทบาท และสถานะของวิชาวิทยาการคำนวณ ทั้งในด้านการทำหน้าที่สอนและการสะสมชั่วโมงการสอน จึงส่งผลต่อการได้รับการพิจารณาความดีความชอบของครู การแบ่งเวลาเรียนหรือคาบเรียนสำหรับหลักสูตรที่มีการเปลี่ยนแปลงใหม่ยังไม่ชัดเจน รวมทั้งขาดสื่อการเรียนการสอน ทำให้มีปัญหาในการนำสู่การปฏิบัติที่ชัดเจน

โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเป็นสถานศึกษาที่เปิดโอกาสให้นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เข้าเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษา (ภาคบังคับ) ที่ไม่ต้องสอบแข่งขันและเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนที่ขาดโอกาสที่จะเข้าเรียนต่อในโรงเรียนที่มีความพร้อมให้ได้รับโอกาสในการศึกษาเพิ่มขึ้น ซึ่งในการดำเนินงานของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจะต้องฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ ได้แก่ ความพร้อมของผู้เรียนในสภาพครอบครัวที่ยากจน งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุน ครูผู้สอนที่มีคุณวุฒิไม่ตรงกับวิชาที่สอนซึ่งต้องพัฒนาผู้เรียนที่ขาดโอกาสให้สำเร็จการศึกษาในภาคบังคับ จากผลการศึกษาคุณภาพการศึกษาพบว่า ปัญหาส่วนหนึ่งเกิดจากครูไม่พัฒนา

งานการเรียนการสอนจึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนตกต่ำ ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนจึงสะท้อนให้เห็นว่า วิชาชีพครูเป็นบทบาทภารกิจที่สำคัญและท้าทายยิ่งต่อความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดังนั้น ครูไทยในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง และในยุคปฏิรูปการศึกษานี้การพัฒนาครูด้วยแนวทางที่ผสมผสานก็เป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างให้ครูสามารถออกแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติของนักเรียนปีการศึกษา 2559 และปีการศึกษา 2560 ต่ำกว่าร้อยละ 50 และต่ำกว่าระดับประเทศเกือบทุกรายวิชา (วิเศษ ชินวงศ์ และคณะ, 2554)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงนำรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community; PLC) ซึ่งเป็นกระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงโดยเรียนรู้จากการปฏิบัติงานของกลุ่มบุคคลที่มารวมตัวกันเพื่อทำงานร่วมกันและสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ร่วมกันวางเป้าหมายการเรียนรู้ของผู้เรียน ตรวจสอบ สะท้อนผลการปฏิบัติงานทั้งในส่วนบุคคลและผลที่เกิดขึ้นโดยรวม ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การวิพากษ์วิจารณ์ การทำงานร่วมกัน การร่วมมือร่วมพลัง โดยมุ่งเน้นและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารขับเคลื่อนโรงเรียนนั้นเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพและส่งผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นการยกระดับการศึกษาทั้งระบบและพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนให้ทัดเทียมกับสากล เสริมสร้างทักษะการเรียนรู้แห่งอนาคต อีกทั้งเป็นการปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เห็นความสำคัญของการออกแบบการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผลผู้เรียนให้ตรงตามความต้องการของผู้เรียนเองและสังคม ทั้งนี้ การยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ได้ผลดีเช่นนั้น กระทำได้ยากหากขาดความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร ครูและบุคลากรทุกคนในโรงเรียน โรงเรียนจึงควรได้รับการส่งเสริมความร่วมมือภายในกลุ่มโรงเรียนระดับพื้นที่หรือสหวิทยาเขต โดยมีหัวใจ คือ ความร่วมมือเพื่อให้บริการทางการศึกษาแก่ผู้เรียน และตอบสนองความต้องการทางการศึกษาแก่ประชาชนในพื้นที่ (มินตรา ลายสนิทเสรีกุล, 2561)

จากการสำรวจการศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นของครูในการจัดการเรียนรู้ รายวิชาวิทยาการคำนวณร่วมกับชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสพบว่า ครูมีความต้องการให้มีการพัฒนาในเรื่องสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัล สมรรถนะการเขียนโปรแกรมและแก้ปัญหา สมรรถนะการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ สมรรถนะการจัดการข้อมูลและเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (พรทิพย์ เกิดถาวร และ

คณะ, 2566) ดังนั้น การสังเคราะห์รูปแบบหลักสูตรการฝึกอบรมออนไลน์ร่วมกับชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณสำหรับโรงเรียนขยายโอกาส จึงมีความสำคัญเพื่อให้ได้องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการอบรมที่เหมาะสมเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพและส่งผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์รูปแบบหลักสูตรการฝึกอบรมออนไลน์ร่วมกับรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณสำหรับโรงเรียนขยายโอกาส
2. เพื่อศึกษาความเหมาะสมของรูปแบบหลักสูตรการฝึกอบรมออนไลน์ร่วมกับรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส

ระเบียบวิธีวิจัย

1. แบบแผนการวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยและพัฒนา โดยการสังเคราะห์รูปแบบหลักสูตรการฝึกอบรมออนไลน์ร่วมกับรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส และศึกษาความเหมาะสมของรูปแบบหลักสูตรการฝึกอบรมออนไลน์ร่วมกับรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณสำหรับโรงเรียนขยายโอกาส กับผู้เชี่ยวชาญด้านการฝึกอบรม ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา ด้านวัดและประเมินผล และด้านหลักสูตรและการสอนที่มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์อย่างน้อย 3 ปี จำนวน 9 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. ประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญในการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ได้แก่ คณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาของรัฐบาลและสถานศึกษาระดับเอกชนที่มีประสบการณ์ด้านการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม ด้านเทคโนโลยีการศึกษาเพื่อการศึกษา ด้านการวิจัยนวัตกรรมการศึกษาและด้านการวัดผลประเมินผล มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาเอก มีประสบการณ์ทำงานไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 11 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบบอกจากผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการแนะนำต่อกัน และกลุ่มที่ 2 ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ

หลักสูตรการฝึกอบรมออนไลน์ร่วมกับรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสที่สังเคราะห์ขึ้น ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิในสถานศึกษาของรัฐบาลและสถานศึกษาของเอกชน มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาเอก มีประสบการณ์ทำงานไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 9 คน โดยคัดเลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติที่กำหนด

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1. ประเด็นคำถามในการจัดการกลุ่มสนทนา 2. แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบหลักสูตรการฝึกอบรมออนไลน์ร่วมกับรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1) ประเด็นคำถามในการจัดกลุ่มสนทนามีขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับชุมชนแห่งการเรียนรู้ หลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์และรายวิชาวิทยาการคำนวณ: สำรวจและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่ต้องการแก้ไข และวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการจัดกลุ่มสนทนา 2) การกำหนดประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับการจัดกลุ่มสนทนา โดยใช้เอกสารและงานวิจัยที่ศึกษาเป็นแนวทาง 3) การเสนอรายการประเด็นคำถามให้กับอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อให้ตรวจสอบความเหมาะสมและปรับปรุงแก้ไขตามความเหมาะสม 4) การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) นำรายการประเด็นคำถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญทำการประเมินความสอดคล้องตามดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน และพบว่า ทุกข้อมีค่าความสอดคล้องตั้งแต่ 0.66 ขึ้นไป 5) การนำรายการประเด็นคำถามที่ได้รับการตรวจสอบแล้วมีความสอดคล้องสูงไปใช้ในการจัดกลุ่มสนทนาเพื่อให้ได้ข้อมูลและความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนา

2) แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบหลักสูตรการฝึกอบรมออนไลน์ร่วมกับรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส ขั้นตอนมีดังนี้ 1) การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสรุปประเด็นความคิดเห็นจากการสนทนาดังกล่าว 2) การสร้างแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบหลักสูตรการฝึกอบรมออนไลน์ร่วมกับรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส ในลักษณะแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ 3) การนำแบบประเมินที่สร้างขึ้นไปเสนอให้กับอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อให้ปรับปรุงแก้ไข 4) การนำแบบประเมินไปให้ผู้เชี่ยวชาญทำการประเมินความสอดคล้อง

ตามดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน และพบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไป 5) การนำแบบประเมินที่ได้ไปทดลองใช้เพื่อหาความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α =Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1949) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91 6) การจัดพิมพ์แบบประเมินเตรียมให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของรูปแบบหลักสูตรการฝึกอบรมออนไลน์ร่วมกับรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสที่สังเคราะห์ขึ้น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

1) การรวบรวมข้อมูลจากสนทนากลุ่ม โดยดำเนินการ ดังนี้ 1.1 ผู้วิจัยติดต่อผู้เชี่ยวชาญและเชิญผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมสนทนากลุ่มด้วยตนเอง 1.2 การประสานงานกับภาควิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ เพื่อออกหนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม 1.3 การสร้างรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส ให้ผู้เชี่ยวชาญที่จะเข้าสนทนากลุ่มล่วงหน้าเพื่อมีเวลาศึกษารายละเอียดที่เกี่ยวกับการดำเนินการสนทนา 1.4 การดำเนินการจัดการสนทนากลุ่มโดยผู้วิจัยเป็นผู้นำสนทนากลุ่ม และมีผู้อำนวยความสะดวกแก่ผู้ร่วมสนทนากลุ่ม 2 คน 1.5 การหาข้อตกลงและสรุปผลข้อคิดเห็นของการสนทนากลุ่ม

2) การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสที่มีการจัดการความรู้ร่วมกับระบบสอนงานสนับสนุนมีขั้นตอน ดังนี้ 2.1 การคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบจำนวน 9 คน 2.2 การประสานงานติดต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเพื่อขอความอนุเคราะห์การประเมินความเหมาะสมของร่างรูปแบบ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์และทางโทรศัพท์ 2.3 การประสานงานกับภาควิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ เพื่อออกหนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม 2.4 การส่งแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบแก่ผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเองและทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ โดยผู้วิจัยไปติดต่อขอรับคืนด้วยตนเองตามได้นัดหมายไว้

4. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยได้ดำเนินการ ดังนี้

4.1 วิเคราะห์ผลการสนทนากลุ่มของรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลการสนทนากลุ่ม ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) รายละเอียดจากการสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) เพื่อหาความสอดคล้องของข้อมูลและเนื้อหาตรงกัน (Common Theme)

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ มีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามมาตรวัดของลิเคอร์ท 5 ระดับ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลแบบประเมินโดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

1. การสังเคราะห์รูปแบบหลักสูตรการฝึกอบรมออนไลน์ร่วมกับรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส โดยการระดมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม สรุปว่า สังเคราะห์รูปแบบหลักสูตรการฝึกอบรมออนไลน์ร่วมกับรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสมี 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1.1 ด้านแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง หลักการของรูปแบบ (Principles of Model) เป็นรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณร่วมกับรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่เน้นในด้านของการพัฒนาวิชาชีพครูด้วยการรวมตัว ร่วมใจ ร่วมพลัง ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้ร่วมกันของครู ผู้บริหาร และผู้เชี่ยวชาญบนพื้นฐานวัฒนธรรมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตรที่มีวิสัยทัศน์ คุณค่า เป้าหมาย และภารกิจร่วมกันที่เน้นประสิทธิผลที่เกิดกับผู้เรียนเป็นสำคัญ (วรลักษณ์ ชูกำเนิด และเอกรินทร์ สังข์ทอง, 2557; Futrell, 2010) กระบวนการวางแผนเพื่อจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ โดยใช้วิธีสอน สื่อ กิจกรรม การประเมินผล และเทคโนโลยี มาใช้ในการออกแบบการเรียนการสอน (วรุฒิ มั่นสุขผล, 2557; เพ็ญพนา พ่วงแพ และอรพิน ศิริสัมพันธ์, 2558; รักชนก อินจันทร์, 2565) การฝึกอบรมออนไลน์เป็นการจัดการเรียนการสอนอย่างมีระบบโดยอาศัยเทคโนโลยีที่ทันสมัย และสนับสนุนการเรียนการสอนเพื่อประสิทธิภาพทางการเรียนรู้ โดยไม่จำกัดสถานที่เรียนเพียงมีอุปกรณ์ที่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ และทางด้านเวลาโดยไม่จำกัดเวลาในการเรียนรู้อีกด้วย (พรพงศ์ ศิริสุข

เจริญพร, 2560; วิชุดา รัตนเพียร และอัยยวิน รัตนเพียร, 2561; ธนะรัตน์ ธนากิจเจริญสุข และเกียรติศักดิ์ พันธลำเจียก, 2563) ขั้นตอนการฝึกอบรม (สำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560; Baker, et al., 2003) มีดังต่อไปนี้

1.1.1 แนวคิดหลักสูตรการฝึกอบรมออนไลน์ เป็นการจัดการเรียนการสอนอย่างมีระบบโดยอาศัยเทคโนโลยีที่ทันสมัย และสนับสนุนการเรียนการสอนเพื่อประสิทธิภาพทางการเรียนรู้ โดยไม่จำกัดสถานที่เรียนเพียงมีอุปกรณ์ที่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ และทางด้านเวลาโดยไม่จำกัดเวลาในการเรียนรู้อีกด้วย (อิสสิริยาภรณ์ เกียรติกุลรัตน์ และคณะ, 2563; ปรมะ แก้วพวง, 2565; สำเนา หมิ่นแจ่ม, 2565) ขั้นตอนการฝึกอบรมออนไลน์มีดังนี้ 1. ขั้นเตรียมก่อนออกฝึกอบรม 2. ขั้นฝึกอบรม 3. ขั้นหลังการฝึกอบรม (ผะกานาจ สุคนธรัตน์ และคณะ, 2565) องค์ประกอบของการฝึกอบรมออนไลน์มีดังนี้ 1. วัตถุประสงค์ 2. ผู้รับการอบรม 3. ผู้ดำเนินการฝึกอบรม 4. วิธีการฝึกอบรม 6. การประเมินผล (วิวรรณ จันทร์เทพย์ และฐาปนีย์ ธรรมเมธา, 2554; วรุฒิ มั่นสุขผล, 2557; Carmen, et al., 2003)

1.1.2 แนวคิดการออกแบบการเรียนการสอนออนไลน์กระบวนการวางแผนเพื่อจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ โดยใช้วิธีสอน สื่อ กิจกรรม การประเมินผล และเทคโนโลยี มาใช้ในการออกแบบการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วยแนวคิด ดังนี้ 1) แนวคิดในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ 2) หลักการออกแบบสื่อการเรียนการสอน ADDIE Model 3) การใช้งานระบบฝึกอบรมออนไลน์ CS Course 4) การวัดและประเมินผล (วรุฒิ มั่นสุขผล, 2557; เพ็ญพนอ พ่วงแพ และคณะ, 2560; รักชนก อินจันทร์, 2565)

1.1.3 แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูด้วยการรวมตัว ร่วมใจ ร่วมพลัง ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้ ร่วมกันของครู ผู้บริหารและผู้เชี่ยวชาญบนพื้นฐานวัฒนธรรมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตรที่มีวิสัยทัศน์ คุณค่า เป้าหมาย และภารกิจร่วมกันที่เน้นประสิทธิผลที่เกิดกับผู้เรียนเป็นสำคัญ (วรลักษณ์ ชูกำเนิด และเอกรินทร์ สังข์ทอง, 2557; Futrell, 2010)

1.2 ด้านหลักการของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์

1.2.1 ด้านกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Professional Learning Community) การดำเนินการตามกระบวนการของแนวคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน ซึ่งเป็นการดำเนินการในส่วนของขั้นตอนที่ 2 การวางแผนร่วมกัน ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์และออกแบบร่วมกัน ตลอดจนขั้นตอนที่ 5 การจัดการเรียนรู้และสังเกตการสอน รวมทั้งการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านการใช้ระบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทาง

วิชาชีพแบบออนไลน์ที่เป็นการดำเนินกิจกรรมผ่านการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ที่อยู่ในระบบฝึกอบรมออนไลน์ สำหรับดำเนินการในส่วนของขั้นตอนที่ 2 การวางแผนร่วมกันที่เป็น การนำข้อมูลกำหนดการต่าง ๆ ใส่ในปฏิทินของระบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ขั้นตอนที่ 4 การนำเสนอและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 5 การจัดการเรียนรู้และ สังเกตการสอน โดยเป็นกิจกรรมที่สมาชิกแต่ละคนในทีมเรียนรู้จะนำเสนอสิ่งที่พบและ ข้อคิดเห็นจากการสังเกตการสอนเข้าสู่ระบบ และขั้นตอนที่ 6 สะท้อนคิด ทำให้ทีม เรียนรู้สามารถพัฒนาบทเรียนร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบ โดยใช้ระบบ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพออนไลน์และเครื่องมือที่เหมาะสมเพื่อสร้าง ประสพการณ์การเรียนรู้ที่มีคุณค่าสูงสุดสำหรับสมาชิกทุกคนในทีมเรียนรู้

1.2.2 ด้านผู้เชี่ยวชาญ (Expert) เป็นผู้ที่รับผิดชอบในการให้ ข้อเสนอแนะแก่ทีมเรียนรู้เกี่ยวกับการออกแบบการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณ โดยอาจเป็นผู้เชี่ยวชาญจากภายนอก เช่น อาจารย์จากมหาวิทยาลัย หรือเป็นบุคลากร ในโรงเรียนที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการออกแบบการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการ คำนวณ การให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะนี้จะดำเนินการผ่านระบบฝึกอบรมออนไลน์ โดยผู้เชี่ยวชาญจะเข้าสู่ระบบเพื่ออ่านและพิจารณารายละเอียดของหน่วยการจัดการ เรียนรู้ หรือข้อความสะท้อนคิดและภาพการจัดการเรียนการสอนของแต่ละรายวิชา จากนั้นจะให้ข้อเสนอแนะในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการออกแบบแนวการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ และด้านการวัดประเมินผล โดยใช้เครื่องมือในระบบฝึกอบรม ออนไลน์

1.2.3 ด้านแรงจูงใจ (Motivation) การกระตุ้นทีมเรียนรู้ด้วยกลยุทธ์ หรือวิธีการต่าง ๆ เป็นกระบวนการที่สำคัญในการสร้างแรงจูงใจและส่งเสริมความ มุ่งมั่นในการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งในรูปแบบออนไลน์และรูปแบบออฟไลน์ การสร้าง แรงจูงใจนี้เน้นการสร้างแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอก การสร้างแรงจูงใจและ ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันในรายวิชาวิทยาการคำนวณนี้เป็นสิ่งสำคัญในการสร้าง บรรยากาศการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและสร้างความมุ่งมั่นในการพัฒนาความรู้และ ทักษะทางวิชาชีพที่ต้องการในรายวิชาดังกล่าว การรวมกลุ่มเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้และการสร้างความมั่นใจในผู้เรียนมีผลต่อคุณภาพ ของการสอนและการเรียนรู้ในรายวิชาได้อย่างมีนัยสำคัญ

1.2.4 ด้านผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ผู้ที่รับผิดชอบในการ อำนวยความสะดวกแก่ทีมเรียนรู้ในการดำเนินกิจกรรมโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการ เรียนรู้ทางวิชาชีพ เริ่มตั้งแต่ผู้บริหารของโรงเรียนเห็นความสำคัญและให้การสนับสนุน

ในการออกแบบการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณ โดยการเน้นให้นักเรียนได้รับการเรียนรู้ที่มีความหมายและการฝึกทักษะต่าง ๆ เพื่อให้เกิดแก่ผู้เรียน เช่น ทักษะการแก้ปัญหา โดยการจัดหาวิทยาการที่มีความรู้ทางด้านการรายวิชาวิทยาการคำนวณ และการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ รวมทั้งทำหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกให้สมาชิกของทีมเรียนรู้สามารถปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ที่ได้รับจากการประชุมของกลุ่มได้อย่างเต็มที่ รวมทั้งให้การสนับสนุนในการจัดเตรียมบุคลากรที่จะทำหน้าที่ในการพัฒนาและให้การสนับสนุนทางด้านเทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกัน เช่น เจ้าหน้าที่หรือบุคลากรในโรงเรียนที่มีความสามารถทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

1.2.5 ด้านระบบฝึกอบรมออนไลน์ (CS Course) การนำบัญชีไลน์ (LINE Official Account) นำตัวกลางการเชื่อมต่อ (Messaging API) มาใช้ในการพัฒนาการทำงานของบัญชีไลน์ให้มีความสามารถในการโต้ตอบกับผู้ใช้ได้ตลอดเวลา ร่วมกับเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เป็นเครื่องมือในการออกแบบการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณที่จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของทีมสมาชิก โดยระบบการจัดการเรียนการสอนนี้จะประกอบด้วยเครื่องมือสำหรับการใช้งานด้านต่าง ๆ คือ เครื่องมือสำหรับการติดต่อสื่อสาร เครื่องมือสำหรับการแบ่งปันเนื้อหาและข้อมูล เครื่องมือสำหรับการร่วมกันในชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และเครื่องมือสำหรับการสนับสนุนและเครื่องมือสำหรับผู้ใช้งาน

1.2.6 ด้านบริบทของโรงเรียนและปฏิสัมพันธ์ (Collaborative Learning and School Context) การแสดงพฤติกรรมระหว่างบุคคลในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาในหลายด้านของบุคคล ระหว่างบุคคลที่มีบทบาทต่างกันภายในชุมชนการเรียนรู้นี้ รวมถึงผู้อำนวยความสะดวก ทีมเรียนรู้และผู้เชี่ยวชาญ มีการแสดงพฤติกรรมที่สะท้อนถึงความสัมพันธ์และการมีปฏิสัมพันธ์ของพวกเขา รูปแบบการปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นนั้นอาจแสดงตัวในหลายลักษณะ เช่น การพบปะแบบเผชิญหน้า การโพสต์แสดงความคิดเห็น และการสะท้อนคิด การสร้างบทเรียนร่วมกันรูปแบบการปฏิสัมพันธ์และการแสดงพฤติกรรมเหล่านี้จะขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมและเงื่อนไขที่กำหนดโดยแต่ละโรงเรียนหรือองค์กรการเรียนรู้ ได้แก่ วัฒนธรรมองค์กร นโยบายของโรงเรียน ตารางการจัดการเรียนการสอนของแต่ละวิชา การจัดการของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ และการจัดการของแต่ละระดับชั้น เหล่านี้มีผลต่อวิธีการสร้างความสัมพันธ์และการแสดงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในแต่ละครั้ง การเสริมสร้างการ

พูดคุยและแลกเปลี่ยนเป็นสิ่งสำคัญเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้และพัฒนาในระดับทั้งบุคคลและองค์กร

1.2.7 ด้านทีมเรียนรู้ (Learning Team) สมาชิกที่เป็นคุณครูจากโรงเรียนสังกัดโรงเรียนขยายโอกาสที่อยู่ในระดับชั้นเดียวกัน ได้ร่วมกันเป็นกลุ่มทีมเรียนรู้ที่ประกอบด้วยสมาชิกประมาณ 2-3 คนในแต่ละกลุ่ม โดยเป็นผลมาจากความสนใจของสมาชิกในกลุ่มสาระเหล่านี้ เพื่อช่วยกันค้นหาปัญหาและความต้องการรวมทั้งหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา ออกแบบกิจกรรมในการแก้ไขปัญหา จากนั้นสมาชิกทีมเรียนรู้จะผลัดเปลี่ยนหน้าที่กัน โดยมีหน้าที่ในการสอน สังเกตการสอนและสะท้อนคิดในกรอบของการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน และสมาชิกทุกคนในทีมเรียนรู้จะร่วมกันวางแผนเกี่ยวกับกำหนดการของการดำเนินการสอน การสังเกตการสอน และการสะท้อนคิดของแต่ละชั้นเรียน ซึ่งการผลัดเปลี่ยนหน้าที่เหล่านี้จะเป็นไปตามกำหนดการที่ได้วางไว้

1.2.8 ด้านแหล่งการเรียนรู้ (Learning Resources) เนื้อหาที่เป็นสื่อการเรียนรู้และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณเป็นสิ่งสำคัญในการสนับสนุนและพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ในรายวิชาดังกล่าว ข้อมูลและสื่อการเรียนรู้ที่ปรากฏในแหล่งเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นผ่านหลายแหล่งที่มาและมีลักษณะการนำเสนอแตกต่างกัน ข้อมูลที่มาจากผู้อำนวยความสะดวก ระบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพออนไลน์ การแบ่งปันเนื้อหา การจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณอาจมีขั้นตอน เช่น การวางแผนการเรียนรู้ การสร้างบทเรียน การใช้สื่อการเรียนรู้และการประเมินผล ข้อมูลและสื่อการเรียนรู้ที่มีอยู่ในระบบชุมชนแห่งการเรียนรู้จะช่วยให้ทีมเรียนรู้มีแนวทางและข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาและจัดการการเรียนรู้ในรายวิชาวิทยาการคำนวณอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

1.3 ด้านกระบวนการฝึกอบรม ประกอบด้วย

1) การเตรียมความพร้อม (Preparation; P) มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนทีมเรียนรู้ให้มีความรู้เข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับการออกแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณ ระบบฝึกอบรมออนไลน์และรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพรายละเอียดของบทบาท

2) การวางแผนร่วมกัน (Plan; P) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทีมเรียนรู้ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของตนเองในแต่ละทีมเพื่อช่วยเหลือกันในการออกแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณโดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

3) การวิเคราะห์และออกแบบร่วมกัน (Analysis; A) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทีมเรียนรู้ได้ช่วยเหลือกันในการร่วมกันการออกแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชา วิทยาการคำนวณ

4) การนำเสนอและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Exchange; E) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทีมเรียนรู้ได้ช่วยเหลือกันให้การสนับสนุนหากเกิดปัญหา

5) การจัดการเรียนรู้และสังเกตการสอน (Learning Management and Teaching Observation; M) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทีมเรียนรู้ได้มีโอกาสเปิดชั้นเรียนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเห็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนระหว่างสมาชิกในกลุ่ม เมื่อสมาชิกที่รับหน้าที่จัดการเรียนรู้นำเสนอหน่วยการจัดการเรียนรู้วิทยาการคำนวณแก่เพื่อนในกลุ่มผ่านทางระบบการจัดการเรียนการสอน สมาชิกคนอื่นก็ทำหน้าที่สังเกตการเรียนรู้ของนักเรียนในชั้นเรียนตามประเด็นและกำหนดการที่วางไว้

6) การสะท้อนคิด (Reflection; R) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทีมเรียนรู้ได้ช่วยเหลือกันสะท้อนคิดจากทั้งมุมมองของคุณครูและผู้สังเกตการสอนที่มีต่อการออกแบบหน่วยการจัดการเรียนรู้วิทยาการคำนวณผ่านรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จากนั้น คุณครูจะนำแนวคิดและข้อเสนอแนะที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปปรับปรุงหน่วยการจัดการเรียนรู้หรือแผนการจัดการเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนการสอนในครั้งถัดไป ซึ่งอาจเป็นหน่วยการจัดการเรียนรู้หรือแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแล้วนำไปใช้กับห้องเรียนอื่น หรือนำแนวคิดและข้อเสนอแนะที่ได้ปรับใช้กับหน่วยการจัดการเรียนรู้หรือแผนการจัดการเรียนรู้อื่น เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและบรรลุตามเป้าหมายหรือจุดประสงค์การเรียนรู้

1.4 ด้านการวัดผลและประเมินผล

การประเมินการฝึกอบรมประเมินจากความถูกต้องครบถ้วนของเนื้อหาและความครบถ้วนของผลงานและพฤติกรรมของผู้รับการอบรม ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ โดยเปิดโอกาสให้ผู้รับการอบรมได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการประเมิน การวิจัยครั้งนี้แบ่งการประเมินเป็น 1) การประเมินก่อนการฝึกอบรม ประเมินจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การฝึกอบรม 2) การประเมินระหว่างฝึกอบรม ประเมินจากพฤติกรรมการทำงาน ประเมินจากผลงานหรือชิ้นงาน 3) การประเมินหลังการฝึกอบรม ประเมินจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การฝึกอบรม

2. ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบหลักสูตรการฝึกอบรมออนไลน์ ร่วมกับรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้รายวิชา วิทยาการคำนวณ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสโดยผู้เชี่ยวชาญ ผลการประเมิน ดังนี้

1) ความเหมาะสมของหลักการของรูปแบบที่ใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ($\bar{X}=5.00$; S.D.=0.00) 2) ความเหมาะสมของคุณลักษณะของผู้เรียนที่ต้องการพัฒนาเหมาะสมกับหลักการและแนวคิดของรูปแบบการเรียนการสอน ($\bar{X}=4.86$; S.D.=0.38) 3) ความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอน ($\bar{X}=4.84$; S.D.=0.13) ดังตารางต่อไปนี้

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ประสิทธิภาพ
1. ความเหมาะสมของหลักการของรูปแบบที่ใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน	5.00	0.00	มากที่สุด
2. ความเหมาะสมของคุณลักษณะของผู้เรียนที่ต้องการพัฒนาเหมาะสมกับหลักการและแนวคิดของรูปแบบการเรียนการสอน	4.86	0.38	มากที่สุด
3. ความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอน			
3.1 กิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Professional Learning Community)	4.90	0.38	มากที่สุด
3.2 ผู้เชี่ยวชาญ (Expert)	4.86	0.38	มากที่สุด
3.3 แรงจูงใจ (Motivation)	4.86	0.38	มากที่สุด
3.4 ผู้อำนวยการ (Facilitator)	4.86	0.38	มากที่สุด
3.5 ระบบการจัดการเรียนการสอน (CS Course)	4.86	0.38	มากที่สุด
3.6 บริบทของโรงเรียน (Collaborative Learning)	4.86	0.38	มากที่สุด
3.7 ทีมเรียนรู้ (Learning Team)	4.86	0.38	มากที่สุด
3.8 แหล่งการเรียนรู้ (Learning Resources)	4.57	0.53	มาก
รวม	4.81	0.13	มากที่สุด

ตาราง 1 ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบหลักสูตรการฝึกอบรมออนไลน์ร่วมกับรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณ

อภิปรายผล

การสรุปผลการวิจัย ขอเสนอผลตามลำดับวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สังเคราะห์รูปแบบหลักสูตรการฝึกอบรมออนไลน์ร่วมกับรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส พบว่า การสังเคราะห์รูปแบบหลักสูตรการ

ฝึกอบรมออนไลน์ที่เรียกว่า PEMF2C2L Model เป็นกระบวนการสังเคราะห์รูปแบบหลักสูตรการฝึกอบรมออนไลน์ร่วมกับรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส แสดงให้เห็นถึงกระบวนการของการพัฒนาสมรรถนะของวิชาชีพครูด้วยแนวทางการศึกษาที่เน้นกระบวนการของการพัฒนาบุคลากรด้วยการฝึกปฏิบัติและเรียนรู้จริงจากชั้นเรียนจริง ซึ่งส่งผลให้คุณครูเกิดทักษะและความเข้าใจในเรื่องของการวางแผนการจัดการเรียนการสอน การถ่ายทอดความรู้ การเลือกใช้สื่อประกอบการจัดการเรียนการสอน การจัดสภาพแวดล้อมในการเรียน และการประเมินผลผู้เรียน (Croft, et al., 2010; Zepeda, 2014; Pacchiano, et al., 2016) ซึ่งคุณครูจะได้รับคำแนะนำเชิงปฏิบัติจากกลุ่มภายหลังจากการจัดการเรียนการสอนซึ่งช่วยให้คุณครูได้มีการเรียนรู้และปรับปรุงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและพัฒนาสมรรถนะทางด้านการออกแบบการจัดการเรียนการสอน อีกทั้งแนวคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกันยังเป็นแนวทางหนึ่งของการรวมกลุ่มเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่มีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การสะท้อนความคิดของสมาชิกในชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ซึ่งการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวจะช่วยให้คุณครูได้รับความรู้และทักษะในการจัดการเรียนการสอนผ่านการสนทนา ซึ่งเป็นการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดของทฤษฎีทางสังคมวัฒนธรรม (Poovey, 2012)

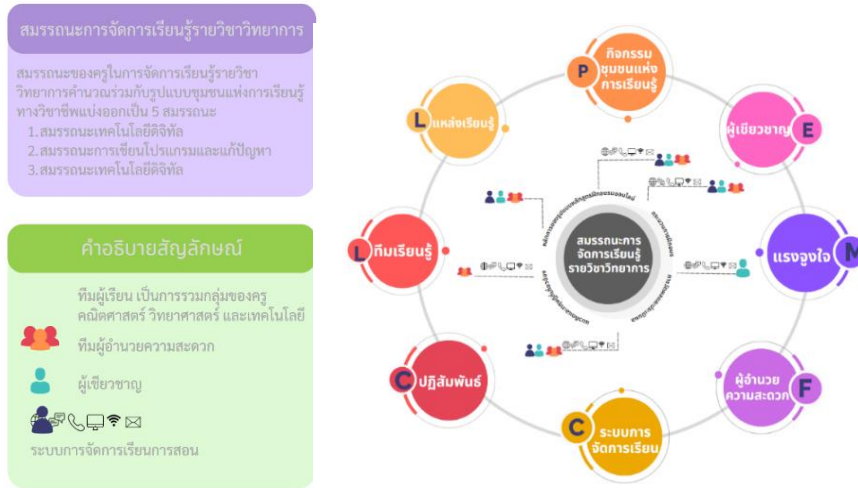
วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาความเหมาะสมของรูปแบบหลักสูตรการฝึกอบรมออนไลน์ร่วมกับรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.84$; $S.D.=0.13$) องค์ประกอบของรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสมี 4 องค์ประกอบ คือ (1) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (2) หลักการของรูปแบบการฝึกอบรม (3) กระบวนการฝึกอบรม (4) การวัดผลและการประเมินผล โดยมีขั้นตอนกระบวนการฝึกอบรม 6 ขั้นตอน ได้แก่ (1) เตรียมความพร้อม (Prepare: P) (2) วางแผนร่วมกัน (Plan: P) (3) วิเคราะห์และออกแบบร่วมกัน (Analyze: A) (4) นำเสนอและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Exchange: E) (5) จัดการเรียนรู้และสังเกตการสอน (Manage Learning and Observe Teaching: M) (6) สะท้อนคิด (Reflect: R) ในกระบวนการทั้ง 6 ขั้นตอน มีการนำเครื่องมือมาใช้ในการฝึกอบรม คือ (1) การออกแบบการเรียนการสอนออนไลน์ (2) ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวัชร สามีลย์ และคณะ (2561) ซึ่งได้พัฒนารูปแบบการเรียนรู้ร่วมกัน

บนเว็บไซต์ที่มีระบบพี่เลี้ยงสนับสนุนเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณในระดับอุดมศึกษาพบว่า องค์ประกอบของรูปแบบมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) หลักการของรูปแบบการเรียนรู้ (2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนรู้ (3) กระบวนการเรียนรู้ และ (4) การวัดผลประเมินผล ซึ่งกระบวนการเรียนรู้มี 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย (1) ขั้นสร้างกลุ่มสัมพันธ์ภาพ (2) ขั้นทำความเข้าใจปัญหา (3) ขั้นร่วมสะท้อนคิด (4) ขั้นสรุปพร้อมชี้แนะ และ (5) ขั้นยกย่องให้รางวัล ส่วนบำรุง ป็องนาทราย (2564) ได้พัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูเพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวปฏิบัติสู่ผลสัมฤทธิ์ขั้นสูง (High Impact Practices) โรงเรียนหนองโนประชาสรรค์ พบองค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ ซึ่งจำแนกเป็นองค์ประกอบย่อย 12 องค์ประกอบ คือ (1) การเตรียมองค์กรเพื่อการเรียนรู้มี 2 องค์ประกอบย่อย คือ 1.1 การเตรียมสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน 1.2 การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (2) การสร้างค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วมมี 2 องค์ประกอบย่อย คือ 2.1 เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน 2.2 เพื่อการเรียนรู้ร่วมกันของบุคลากรในโรงเรียนโดยใช้กระบวนการ PLC (3) การเรียนรู้จากการปฏิบัติงานร่วมกันมี 3 องค์ประกอบย่อย คือ 3.1 การเรียนรู้ร่วมกันของครูเป็นกลุ่มตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 3.2 พัฒนาระบวนการเรียนรู้ตามรูปแบบการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) 3.3 AAR (After Action Review): แลกเปลี่ยนความสำเร็จในโรงเรียน (4) เป้าหมายร่วมมี 5 องค์ประกอบย่อย คือ 4.1 ความรู้ความเข้าใจทักษะการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4.2 นวัตกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4.3 ผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนของนักเรียน 4.4 นักเรียนมีทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ 4.5 มีความเป็นกัลยาณมิตรในโรงเรียน ซึ่งมีผลการประเมินรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของนภาจิตร ดุสดี และปณิศา วรณพิรุณ (2563) ซึ่งได้พัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านคลาวด์เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมสมรรถนะครู โดยพบว่า การทำงานของ PLC ทั้งหมด 8 กระบวนการ ภายใต้องค์ประกอบของ PLC ทั้ง 6 องค์ประกอบ ด้วยการใช้คลาวด์เทคโนโลยีเป็นช่องทางการติดต่อสื่อสารและเป็นการแลกเปลี่ยนผ่านกิจกรรมของ PLC ซึ่งใช้รูปแบบของการให้บริการคลาวด์เทคโนโลยี (Software as a Service; SaaS) ที่สามารถส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการพัฒนาตนเอง ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านผู้นำครูได้เป็นอย่างดี ขณะทีวารกร หงส์โต (2553) ได้พัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้กระบวนการสร้างความรู้เพื่อสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอนของครูผู้สอนวิชาคอมพิวเตอร์ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) ฐานทรัพยากรบน

ชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์ 2) กลุ่มการเรียนรู้ออนไลน์ 3) เครื่องมือที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ออนไลน์ 4) เทคโนโลยีที่สนับสนุนการเรียนรู้ออนไลน์ และขั้นตอนการชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้กระบวนการสร้างความรู้ 8 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นการวางแผนและกำหนดทิศทางการเรียนรู้ 2) ขั้นนำเข้าสู่ประเด็นการเข้าร่วมชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์ 3) ขั้นค้นปัญหาหรือกำหนดภารกิจของงาน 4) ขั้นการจัดเก็บรวบรวมและวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล 5) ขั้นวางแผนดำเนินงานการสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอนสมาชิก 6) ขั้นดำเนินการสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอน 7) ขั้นนำเสนอผลงานนวัตกรรมการเรียนการสอน 8) ขั้นประเมินผล ซึ่งมีระดับคุณภาพการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนอยู่ในระดับสูง สมรรถนะทางการออกแบบการจัดการเรียนการสอน อีกทั้งแนวคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกันยังเป็นแนวทางหนึ่งของการรวมกลุ่มเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่มีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การสะท้อนความคิดของสมาชิกในชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ซึ่งการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวจะช่วยให้คุณครูได้รับความรู้และทักษะในการจัดการเรียนการสอนผ่านกรณีศึกษา ซึ่งเป็นการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดของทฤษฎีทางสังคมวัฒนธรรม (Poovey, 2017)

องค์ความรู้จากการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบหลักสูตรการฝึกอบรมออนไลน์ร่วมกับรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณสำหรับโรงเรียนขยายโอกาส สามารถสรุปภาพรวมทั้งหมดเป็น PEMF2C2L Model ดังแสดงในภาพ 1

ภาพ 1 รูปแบบ PEMF2C2L Model ของหลักสูตรการฝึกอบรมออนไลน์ร่วมกับรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณสำหรับโรงเรียนขยายโอกาส

สรุป

การวิจัยนี้พบว่า รูปแบบหลักสูตรการฝึกอบรมออนไลน์ร่วมกับรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณสำหรับโรงเรียนขยายโอกาส ได้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เรียกว่า PEMF2C2L Model ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 2) หลักการของรูปแบบการฝึกอบรม 3) กระบวนการฝึกอบรม 4) การวัดผลและการประเมินผล โดยมีขั้นตอนกระบวนการฝึกอบรม 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเตรียมความพร้อม (Prepare: P) 2) การวางแผนร่วมกัน (Plan: P) 3) การวิเคราะห์และออกแบบร่วมกัน (Analyze: A) 4) การนำเสนอและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Exchange: E) 5) การจัดการเรียนรู้และสังเกตการสอน (Manage Learning and Observe Teaching: M) 6) การสะท้อนคิด (Reflect: R) รูปแบบนี้มีคุณภาพมาตรฐานที่ควรนำไปใช้ตามการระบุของรูปแบบและกลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสม ผู้ดำเนินงานต้องทำความเข้าใจขั้นตอนกระบวนการ การประเมินผลตามสภาพจริง ทั้งนี้ เพื่อให้รูปแบบสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน การประเมินผลผลลัพธ์การเรียนรู้และสมรรถนะการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณต่อไปได้

เอกสารอ้างอิง

- ธนะรัตน์ ธนากิจเจริญสุข และเกียรติศักดิ์ พันธล่ำเจียก. (2563). การพัฒนารูปแบบบทเรียนออนไลน์ระบบเปิดที่รองรับการเรียนรู้จำนวนมากเพื่อการเรียนรู้แบบยุบิควิตส์ที่ส่งเสริมทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา. *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม*. 8 (1), 122-129.
- นภาจิตร ดุสดี และปณิตา วรรณพิรุณ. (2563). ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านคลาวด์เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมสมรรถนะครู. *วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรม พระจอมเกล้าพระนครเหนือ*. 11 (3), 163-172.
- บำรุง ป้องนาทราย. (2564). การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมความสามารถจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวปฏิบัติสู่ผลสัมฤทธิ์ขั้นสูง (High Impact Practices) โรงเรียนหนองโนประชาสรรค์. *วารสารชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพครู*. 1 (1), 45-60.
- ปรมะ แก้วพวง. (2565). การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ด้วยรูปแบบอินโฟกราฟิก ชุดแก่นตะวันพืชมหัศจรรย์สารพัดประโยชน์สำหรับเกษตรกร. *ราชภัฏเพชรบูรณ์สาร*. 24 (2), 23-32.
- ผะกานาจ สุคนธ์รัตน์ และคณะ. (2565). จริยธรรมของนักศึกษาแผนกวิชาการตลาดวิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. *วารสารพิบูล คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร*. 20 (1), 143-166.
- พรทิพย์ เกิดถาวร และคณะ. (2566). การศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นของครูในการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณร่วมกับรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส. *การประชุมวิชาการระดับชาติศึกษาศาสตร์วิจัยครั้งที่ 10 และนานาชาติครั้งที่ 6 (The National and International Conference on Education 2023; NICE) ในหัวข้อ “ความยั่งยืนและการศึกษาที่ยั่งยืนและเสมอภาคสำหรับทุกคน” (Cultivating Sustainable and Equitable Education for All)*. คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. 7-9 มิถุนายน. หน้า 123-134.
- พรพงศ์ ศิริสุขเจริญพร. (2560). การพัฒนาการเรียนการสอนผ่านเว็บ วิชาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในงานอุตสาหกรรม. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี*. 11 (26), 24-30.

- เพ็ญพนา พ่วงแพ และอรพิน ศิริสัมพันธ์. (2558). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษาสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University* ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ. 8 (1), 430-447.
- เพ็ญพนา พ่วงแพ และคณะ. (2560). การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University* ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ. 10 (2), 682-693.
- มินตรา ลายสนิทเสีกรกุล. (2561). กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ความไว้วางใจของคณะครู และคุณภาพของผลลัพธ์ทางการศึกษา. *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- รักชนก อินจันทร์. (2565). การออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) เพื่อพัฒนาการเรียนรู้วิชาการงานอาชีพของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงราย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. 41 (2), 73-85.
- วรลักษณ์ ชูกำเนิด และเอกรินทร์ สังข์ทอง. (2557). โรงเรียนแห่งชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูเพื่อการพัฒนาวิชาชีพครูที่เน้นผู้เรียนเป็นหัวใจสำคัญ. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*. 25 (1), 93-102.
- วรวิมล มั่นสุขผล. (2557). การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมออนไลน์โดยการเรียนรู้แบบร่วมกันเพื่อพัฒนาสมรรถนะการออกแบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อการเรียนการสอนของอาจารย์ระดับอุดมศึกษา. *วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร*.
- วรากร หงษ์โต. (2553). การพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้กระบวนการสร้างความรู้เพื่อการสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอนของครูผู้สอนวิชาคอมพิวเตอร์. *วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร*.
- วัชรฯ สามาลัย และคณะ. (2561). การสังเคราะห์รูปแบบการฝึกอบรมครูผ่านเว็บที่มีจัดการความรู้ร่วมกับระบบสอนงาน. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น*. 15 (2), 288-299.

- วิชุดา รัตนเพียร และอัยยวิน รัตนเพียร. (2561). การใช้ e-Book ในการส่งเสริมทักษะการรู้ด้านการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต*. 12 (2), 73-87.
- วิวรรธน์ จันทรเทพย์ และฐาปนีย์ ธรรมเมธา. (2554). การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมแบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้เป็นทีมเพื่อพัฒนาสมรรถนะการออกแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการแบบสหวิทยาการสำหรับครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษา. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*. 3 (1-2), 135-149.
- วิเศษ ชินวงศ์ และคณะ. (2554). การพัฒนายุทธศาสตร์สู่ความเป็นเลิศทางวิชาชีพครูสำหรับคณะครุศาสตร์: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. *วารสารจันทร์เกษมสาร*. 17 (33), 141-146.
- สำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *คู่มือประกอบการอบรมคณะกรรมการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC (Professional Learning Community) “ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ” สถานศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำเนา หมั่นแจ่ม. (2565). *การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์บนเว็บรายวิชาเทคโนโลยีการศึกษาสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่*. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- อิสสิริยากรณ์ เกียรติกุลรัตน์ และคณะ. (2563). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคอมพิวเตอร์เบื้องต้นสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยบเรียนออนไลน์. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. 11 (1), 77-85.
- Baker, K. P., et al. (2003). Generation and Characterization of LymphoStat-B, a Human Monoclonal Antibody that Antagonizes the Bioactivities of B Lymphocyte Stimulator. *Arthritis & Rheumatism*. 48 (11), 3253-3265. DOI:10.1002/art.11299
- Carmen , P. D., et al. (2003). Chromomycosis due to *Exophiala Jeanselmei* in a Renal Transplant Recipient. *European Journal of Dermatology*. 13 (3), 305-307.
- Croft, A., et al. (2010). *Job-Embedded Professional Development: What It Is, Who Is Responsible, and How to Get It Done Well*. Washington, DC: National Comprehensive Center for Teacher Quality.

- Cronbach, L. J. (1949). *Essentials of Psychological Testing*. New York: Harper & Brothres.
- Futrell, M. H. (2010). Transforming Teacher Education to Reform America's P-20 Education System. *Journal of Teacher Education*. 61 (5), 432-440.
- Pacchiano, D. K., et al. (2016). *Job-embedded Professional Learning Essential to Improving Teaching and Learning in Early Education*. Report. Ounce of Prevention Fund.
- Poovey, M. (2012). *Mary Wollstonecraft: The Gender of Genres in Late Eighteenth-Century England*. Oxfordshire: Routledge.
- Poovey, M. (2017). *Uneven Developments: The Ideological Work of Gender in Mid-Victorian England*. Chicago, IL: The University of Chicago Press.
- Zepeda, S. J. (2014). *Job-embedded Professional Development: Support, Collaboration, and Learning in Schools*. Oxfordshire: Routledge.

การใช้ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนานักเรียนพิการซ้อน

โรงเรียนศรีสังวาลย์เชียงใหม่

Using a Series of Activities to Develop Students with Multiple Disabilities, Srisangwan Chiang Mai School

สรสิข ปานคำ*¹, อำนาจ จันทน์แป้น², ศรีทัย สุขยศศรี³

Sorasit Pankham¹, Amnat Chanpan², Srithai Sookyossri³

หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

คณะสังคมศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

Master of Education Program in Curriculum and Instruction,

Faculty of Social Sciences and Liberal Arts, North-Chiang Mai University

First/Corresponding Author, E-mail: sorasit155@gmail.com*

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพแผนการสอนเฉพาะบุคคลในการพัฒนาทักษะการจำพยัญชนะไทยสำหรับนักเรียนพิการซ้อน 2) เพื่อเปรียบเทียบผลการใช้ชุดกิจกรรมทักษะการจำพยัญชนะไทย สำหรับนักเรียนพิการซ้อน ก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรม เป็นวิจัยเชิงทดลอง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 7 คน เลือกศึกษานักเรียนพิการซ้อนจำนวน 3 คน เครื่องมือในการวิจัย คือ 1) แผนการสอนเฉพาะบุคคล 2) แบบประเมินแบบประเมินค่าความเหมาะสมของแผนการสอนเฉพาะบุคคล 3) แบบประเมินผู้เรียนด้านทักษะการจำพยัญชนะไทยของนักเรียนพิการซ้อน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของตารางประกอบคำบรรยาย

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการหาประสิทธิภาพแผนการสอนเฉพาะบุคคล โดยใช้ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนานักเรียนพิการซ้อน โรงเรียนศรีสังวาลย์เชียงใหม่ จากการตรวจสอบแผนการสอนเฉพาะบุคคลของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.53$) 2) การเปรียบเทียบผลใช้ชุดกิจกรรมในการพัฒนาทักษะการจำพยัญชนะไทย ก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรมของนักเรียนพิการซ้อนพบว่า ก่อนการใช้ชุดกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 45 และหลังการใช้ชุดกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 90 โดย

นักเรียนมีทักษะการจำพยัญชนะไทยเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับดีมาก องค์ความรู้จากการวิจัย คือ 1) การนำไปปรับใช้กับการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนพิการซ้อนในช่วงชั้นอื่นได้ 2) การนำไปใช้พัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้เกิดรูปแบบอื่นได้ 3) การปรับปรุงให้เหมาะสมกับช่วงวัยและบริบทของโรงเรียนแต่ละแห่ง

คำสำคัญ: ชุดกิจกรรม; นักเรียนพิการซ้อน; โรงเรียนศรีสังวาลย์เชียงใหม่

Abstract

The purposes of this research are that 1) to create and evaluate the efficiency of the individualized instruction plans developing the memorization skills for students with the multiple disabilities and 2) to compare the results before and after using the activity series for the developments of developing the memorization skills the students with the multiple disabilities. There is an experimental research. The key informants consist of seven Grade 2 students. Three students with the multiple disabilities are selected. The research instruments are 1) the individualized instruction plans, 2) the fitness evaluation form for the individualized instruction plans, and 3) the evaluation form for the students with the multiple disabilities regarding their memorization skills about Thai consonants. The descriptive statistics for analyzing the data are mean and percentage. The data are presented in the forms of tables with descriptions.

The results are as follows: firstly, the efficiency of the individualized instruction plans with the activity series for the developments of the students with the multiple disabilities in Srisangwan Chiang Mai School is evaluated by checking the individualized instruction plans of three experts. The appropriate value is at the highest level ($\bar{X}=4.53$). Secondly, the results before and after using the activity series for developing the memorization skills of the three students with the multiple disabilities about the Thai consonants show that the percentage before using the activity series is 45 percentages, and that after using the activity series is 90 percentages. The students'

memory skills about the Thai consonants are improved at the good level. The knowledge obtained from the research studies are as follows: 1) these can be adapted to teaching students with other disabilities, 2) these can be used for developing other forms of teaching materials, and 3) adjustments must be made according to students' ages and schools' contexts.

Keywords: Activity Series; Student with Multiple Disabilities; Srisangwan Chiang Mai School

บทนำ

ปัจจุบันการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ กระทรวงศึกษาธิการได้มีประกาศของกระทรวงเรื่องกำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552 ไว้ 9 ประเภท ซึ่งบุคคลพิการซ้อนเป็นประเภทหนึ่งที่กำหนดไว้ หมายถึง บุคคลที่มีสภาพความบกพร่องหรือความพิการมากกว่าหนึ่งประเภทในบุคคลเดียวกัน (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552, 2552) เช่น ความบกพร่องทางสติปัญญาร่วมกับตาบอด หรือ บกพร่องทางสติปัญญาร่วมกับความผิดปกติของกระดูกและกล้ามเนื้อ ซึ่งเด็กพิการซ้อนส่วนใหญ่มักมีปัญหาความผิดปกติที่หลากหลาย ได้แก่ การพูด การเคลื่อนไหว ร่างกาย การเรียนรู้ความจำ อีกทั้งการนำไปใช้ การมองเห็น การได้ยิน ความบกพร่องทางสติปัญญา บางคนอาจมีภาวะสูญเสียการรับรู้ทางประสาทสัมผัส (Sensory Losses) รวมทั้งปัญหาด้านพฤติกรรมและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เด็กพิการซ้อนแต่ละรายจึงมีความแตกต่างกันทางลักษณะและระดับความรุนแรงและสาเหตุของความพิการซ้อน

การพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพที่ดีย่อมเป็นรากฐานสำคัญที่จะทำให้ประเทศมีความก้าวหน้ายิ่งขึ้น ปัจจุบันประเทศไทยได้ตระหนักถึงคุณค่าของนักเรียนและเยาวชนมากขึ้น โดยเฉพาะการให้การศึกษาแก่เยาวชนของชาติเพื่อให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ พึ่งพาตนเองได้ ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีคุณธรรม สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงเพื่อการอยู่ร่วมในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข บนสิทธิขั้นพื้นฐานของความเป็นไทย ปัจจุบันจากการประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552 (2552) จัดประเภทของคนพิการเป็น 9 ประเภท ดังนี้ 1 บุคคลที่มีความบกพร่องทางการ

มองเห็น 2. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน 3. บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา 4. บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหว หรือสุขภาพ 5. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ 6. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา 7. บุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ 8. บุคคลออทิสติก 9. บุคคลพิการซ้อน (ณัชร ศุภสมุทร์, 2554) เด็กที่มีความต้องการพิเศษ หมายถึงเด็กที่มีสภาพความบกพร่องในลักษณะต่าง ๆ ไม่ว่าจะทางด้านพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม ภาษาหรือสติปัญญา และไม่สามารถปฏิบัติงานในชีวิตประจำวันได้ เหมือนกับเด็กปกติทั่วไป รวมถึงทางด้านการจัดการศึกษาซึ่งต้องจัดให้มีการเรียนการสอนที่ต่างไปจากเด็กปกติเพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพของความบกพร่องของเด็กและประเภท

นักเรียนพิการซ้อนมีพฤติกรรมหลายอย่าง que แสดงถึงการเรียนที่มีลักษณะแตกต่างจากเด็กทั่วไป คือ การเรียนรู้จากของจริง โดยรูปภาพจะเป็นภาษาแรกของเด็ก ส่วนภาษาพูดจะเป็นภาษาที่สอง หากเป็นตัวหนังสือหรือแบบจำลองเด็กจะไม่เข้าใจ เพราะนักเรียนพิการซ้อนส่วนใหญ่จะคิดเป็นภาพ ไม่คิดเป็นภาษา เด็กจะรับข้อมูลและเข้าใจสิ่งที่มองเห็น พัฒนาการทางความคิดจะเกิดช้า ซึ่งสอดคล้องกับสุจิตต์ วงษ์เทศ (2548) ได้กล่าวไว้ว่า การปูพื้นฐานการเรียนรู้จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเริ่มตั้งแต่วัยเยาว์ เพื่อสร้างรากฐานที่ดีในการพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ โดยสิ่งที่ควรฝึกฝนให้กับเด็กให้มีความแม่นยำในก้าวแรกของการเรียนรู้ คือ การจดจำและเรียนรู้เกี่ยวกับพยัญชนะไทย (ก-ฮ) วิธีที่จะทำให้เด็กจดจำได้ควรเริ่มจากการดูรูปภาพเพื่อให้เรียนรู้ความหมายก่อน แล้วเชื่อมโยงไปสู่การจดจำตัวอักษรซึ่งจะทำให้เด็กจดจำได้ง่ายขึ้น ผู้วิจัยจึงต้องการให้เด็กในกรณีศึกษานี้สามารถจดจำตัวพยัญชนะไทยได้โดยไม่มีรูปประกอบเพื่อเตรียมความพร้อมในการเรียนรู้พยัญชนะภาษาไทยให้ดียิ่งขึ้น

การจัดกิจกรรมการสอนพยัญชนะไทยด้วยรูปภาพและเกมถือเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับนักเรียนระดับปฐมวัยหรือเด็กพิการซ้อน เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการทางธรรมชาติของผู้เรียนและเกิดความสุขสนุกสนานเพลิดเพลิน ตลอดจนได้มองเห็นรูปภาพและตัวพยัญชนะไทยและการเล่นเกม อันส่งผลให้เด็กเรียนอย่างตั้งใจ สามารถสร้างจินตภาพขึ้นในความทรงจำและมีความจดจำดีขึ้น ทั้งนี้ ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับนักเรียนระดับปฐมวัยผู้สอนหรือเด็กพิการซ้อน จำเป็นต้องออกแบบกิจกรรมให้หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดกระบวนการปฏิบัติและส่งเสริมการพัฒนาทักษะในทุกด้านของผู้เรียน การเล่าเรื่องนำเสนอควรมีความน่าสนใจ ไม่ว่าจะเป็นการใช้เสียง ท่าทางประกอบ สลับกับการใช้วัตถุที่น่าสนใจนำเสนอเรื่องเล่าเพื่อให้นักเรียนมีความ

สนุกและให้ความสนใจตลอดการเล่นเกม อีกทั้งยังให้บทบาทนักเรียนในการเล่าเรื่อง พญานาครีที่ได้ฟังไปแล้ว (ศุภชัย ศุภเมธากร, 2564)

การใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้พญานาครีภาษาไทย 44 ตัว โดยแบ่งสื่อเป็น 3 กิจกรรม กิจกรรมที่ 1 วงล้อซ่อนแอบพญานาครีไทย เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการจดจำ พญานาครีที่นักเรียนยังจำไม่ได้ กิจกรรมที่ 2 จานจับคู่พญานาครีไทย เป็นกิจกรรมที่เน้น การจดจำเพื่อให้นักเรียนจับคู่พญานาครีได้ถูกต้อง กิจกรรมที่ 3 จับคู่หรรษา เป็น กิจกรรมที่ช่วยพัฒนาทักษะการจดจำพญานาครีไทยและช่วยพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก และมัดใหญ่ของนักเรียนเพื่อให้นักเรียนสามารถหยิบและจับพญานาครีได้ บุญเกื้อ ควรหาเวช (2545: 95-97) ได้กล่าวว่า ชุดกิจกรรมจะช่วยให้ผู้เรียนได้ลงมือฝึกกระทำ มีความกระตือรือร้นและเพลิดเพลินในการทำแบบฝึกหัด นักเรียนมีโอกาสฝึกทบทวนอยู่ บ่อย ๆ โดยเฉพาะการฝึกอ่าน เขียน ซึ่งจะต้องทำให้ผู้เรียนจำได้ ฟังเข้าใจและเขียน ถูกต้อง และหาคำตอบได้ด้วยตนเองจากชุดกิจกรรมนั้น ๆ

โรงเรียนศรีสังวาลย์เชียงใหม่เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกายและสุขภาพ เป็นโรงเรียนการศึกษาพิเศษเฉพาะความ พิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ นักเรียนจำนวน 293 คน มีนักเรียนพิการซ้อนจำนวน 203 คน นักเรียนที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกายและสุขภาพ จำนวน 76 คน การ จัดการเรียนการสอนโดยใช้หลักสูตรสถานศึกษาที่เหมาะสมกับศักยภาพการเรียนรู้และ ความแตกต่างของนักเรียนในการจัดการเรียนการสอน โดยจำแนกตามระดับชั้นที่เปิด สอนและจัดการเรียนการสอนแบบสหศึกษา รับทั้งนักเรียนประจำและไป-กลับ ตั้งแต่ ระดับชั้นอนุบาลศึกษาถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แต่เนื่องจากนักเรียนมีภูมิลำเนา ห่างไกลและนักเรียนเหล่านี้มีลักษณะความพิการแตกต่างกัน ทั้งมีความบกพร่องอย่าง อื่นร่วมด้วย เช่น ความบกพร่องทางสติปัญญา ความบกพร่องในการสื่อสารและการใช้ ภาษา ความบกพร่องทางการมองเห็น ความบกพร่องทางการได้ยิน ความผิดปกติใน การรับรู้เกี่ยวกับการเคลื่อนไหว ฯลฯ โดยลักษณะความรุนแรงมีความแตกต่างกันไปใน แต่ละบุคคล

จากความสำเร็จที่ได้นำเสนอข้างต้น ผู้วิจัยสนใจที่จะพัฒนาการเรียนรู้ พญานาครีของนักเรียนพิการซ้อนโดยใช้ชุดกิจกรรม เนื่องจากชุดกิจกรรมพัฒนา ทักษะการจำพญานาครีไทยมีความจำเป็นในการพัฒนานักเรียนพิการซ้อนให้มีความจำ พญานาครีไทยเพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนภาษาไทย ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ที่ ประยุกต์จากทฤษฎีเทคนิคหรือรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสม มีลักษณะโดดเด่น แปลก

ใหม่ เป็นการเฉพาะของแต่ละชุดกิจกรรม นอกจากนี้ การใช้ชุดกิจกรรมดังกล่าวยังพัฒนาการเรียนรู้ผู้เรียนไทยทำให้การศึกษาได้ลงมือปฏิบัติจริงผ่านการเรียนรู้ไปในกิจกรรมนั้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพแผนการสอนเฉพาะบุคคลในการพัฒนาทักษะการจำพ้องผู้เรียนไทยสำหรับนักเรียนพิการซ้อน
2. เพื่อเปรียบเทียบผลการใช้ชุดกิจกรรมทักษะการจำพ้องผู้เรียนไทย สำหรับนักเรียนพิการซ้อน ก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรม

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยได้ดำเนินการวิจัยดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 7 คน โดยคัดเลือกนักเรียนพิการซ้อนจำนวน 3 คน อันเป็นคัดเลือกแบบเจาะจงเนื่องจากนักเรียน 3 คน มีความพิการเหมือนกันในด้านการเคลื่อนไหว คือ ขาอ่อนแรง โดย 1 คน นั่งรถเข็น ส่วน 2 คน ใช้อุปกรณ์ช่วยเดินหรือวอล์คเกอร์ (Walker) ส่วนด้านสติปัญญา (IQ) ทั้ง 3 คน มีระดับเท่ากับ 50-69 ตามที่สถาบันพัฒนาการเด็กราชนครินทร์กำหนดไว้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชุดกิจกรรมการพัฒนาทักษะการจำพ้องผู้เรียนไทย และกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาดังนี้

- 2.1 แผนการสอนเฉพาะบุคคล เป็นแผนการสอนเกี่ยวกับตัวพ้องผู้เรียนไทย โดยใช้ชุดกิจกรรมควบคู่กับเกม ด้วยการสอนตัวพ้องผู้เรียนไทยแก่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้ชุดกิจกรรมการจำพ้องผู้เรียนภาษาไทย จำนวน 15 แผน มี 3 ชุดกิจกรรม จัดกิจกรรมสัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 50 นาที ดังนี้

- 2.1.1 แผนการสอนเฉพาะบุคคลกิจกรรมที่ 1 วงล้อซ่อนแอบพ้องผู้เรียนไทย

- 2.1.2 แผนการสอนเฉพาะบุคคลกิจกรรมที่ 2 จานจับคู่พ้องผู้เรียนไทย

- 2.1.3 แผนการสอนเฉพาะบุคคลกิจกรรมที่ 3 จับคู่หรรษา

- 2.2 แบบประเมินผู้เรียนด้านทักษะการจำพ้องผู้เรียนไทยสำหรับนักเรียนพิการซ้อนก่อนเรียนและหลังเรียน

3. การสร้างและหาประสิทธิภาพการจัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล เป็นแผนการสอนเกี่ยวกับตัวพหุญชนะไทย โดยใช้ชุดกิจกรรมควบคู่กับเกม มีขั้นตอนในการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือตามที่ผู้วิจัยได้คำนึงถึงนักเรียนที่ศึกษาเป็นหลัก โดยพยายามสร้างกิจกรรมให้สอดคล้องเหมาะสมกับระดับความรู้ความสามารถและความสนใจของนักเรียนที่ทำการศึกษา การหาประสิทธิภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน นำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยแล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2553: 121)

กลุ่มตัวอย่างที่คัดเลือกมาเป็นกรณีศึกษา มีลักษณะ ดังนี้

กรณีศึกษาที่ 1 เพศ หญิงอายุ 10 ปี มีความพิการด้านบกพร่องทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหวหรือสุขภาพ ภาวะสมองพิการ (CP Hemiplegia) การเคลื่อนไหว และทางด้านสติปัญญา มีอาการเกร็งของมือและขาทั้งสองข้าง การทรงตัวไม่ค่อยดี จะยืนด้วยการเกาะยืน สามารถทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวร่างกายด้วยตนเอง กล้ามเนื้อมัดเล็ก การใช้มือในการหยิบจับสิ่งของได้ ระบายสีได้ จับดินสอขีดเขียนได้สามารถใช้มือสองข้างทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ สามารถอ่านตามคำที่ครูพูดได้ แต่หากพูดเองจะไม่สามารถจำได้ว่า เป็นตัวอะไร ลักษณะนิสัยเป็นคนร่าเริงสนิทกับเพื่อนทุกคนในชั้นเรียนและเด็กคนอื่นต่างชั้นเรียน นักเรียนมีปัญหาในการจำพหุญชนะไทยบางตัวไม่ได้ จากการสังเกตเวลาเรียนและให้ทำกิจกรรมต่างในชั้นเรียนเรื่องพหุญชนะไทยเด็กจะตอบไม่ได้ว่า เป็นตัวพหุญชนะตัวใด

กรณีศึกษาที่ 2 เพศหญิงอายุ 9 ปี มีความพิการ บกพร่องทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหวหรือสุขภาพ และความสามารถทางจิตใจหรือพฤติกรรม ลักษณะความพิการ มีอาการอ่อนแรงที่มือขวามากกว่ามือซ้าย และมีอาการอ่อนแรงที่ขาข้างซ้ายและขาข้างขวา ใช้เครื่องช่วยเดินในระยะทางใกล้ที่เป็นพื้นราบ การเดินทางในระยะไกลต้องใช้รถเข็น คีบคลานบนพื้นได้คล่องแคล่วดี ใช้มือสองข้างในการหยิบจับหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้ดี เป็นคนชอบอยู่คนเดียว ไม่ชอบคนเยอะ ชอบเก็บตัวในชั้นเรียน เข้าถึงยาก ไม่ต้องการสนิทกับใคร ไม่ชอบพูด สามารถเรียนรู้ได้ตามศักยภาพของตัวเอง มีปัญหาในการจำพหุญชนะไทยบางตัวที่ยากและไม่คุ้นเคยจากการสังเกตเวลาเรียนและการให้ใบงานในการเขียนตามรอยปะพหุญชนะไทย จะตอบไม่ได้ว่า กำลังเขียนตัวพหุญชนะตัวใด

กรณีศึกษาที่ 3 เพศหญิงอายุ 9 ปี มีความพิการ บกพร่องทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหวหรือสุขภาพ และความสามารถทางสติปัญญา ลักษณะความพิการ มีอาการอ่อนแรงที่มือสองข้างและขาสองข้าง การเดินทรงตัวส่ายไปมาเล็กน้อย สามารถ

ใช้มือสองข้างหยิบจับหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้คล่องแคล่วดี สามารถเดิน วิ่ง กระโดดในระยะใกล้ได้ การเดินในระยะไกลต้องหยุดพักเป็นช่วง ๆ ไม่สามารถเดินทรงตัวในแนวตรงได้ มีการเอียงตัวเล็กน้อยขณะเดิน สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ เช่น การจัดเก็บสิ่งของเครื่องใช้ส่วนตัวและดูแลของใช้ส่วนตัวได้ สามารถอยู่ร่วมกับเพื่อนคนอื่นได้และทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชั้นเรียนได้ จากการสังเกตเด็กมีปัญหาในเรื่องการจำพยัญชนะไทยที่ไม่รู้จัก สามารถเขียนได้ตามรอยปะพยัญชนะไทย อ่านออกเสียงไม่ค่อยได้ จำพยัญชนะไทยได้บางตัว และไม่รู้ว่ กำลังออกเสียงหรืออ่านตัวใด

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองในปีการศึกษา 2565 ทำการทดลองเป็นเวลา 3 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 1 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที ทำการทดลองในช่วงเวลา 10.00-10.50 น มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1) การขอความร่วมมือกับผู้บริหารสถานศึกษาในการทำวิจัย

2) การจัดเตรียมสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนที่ทำการทดลองให้เหมาะสม จัดห้องอย่างเหมาะสม เช่น มุมแต่ละมุมสำหรับทำกิจกรรมเฉพาะในห้องที่มีสิ่งเร้าน้อยที่สุดเพื่อช่วยให้มีสมาธิขึ้น การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อเอื้อต่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียนพิการซ้อน

3) การเก็บข้อมูลจากการบันทึกแบบประเมินผู้เรียนทักษะการจำพยัญชนะไทยก่อนเรียนที่มีบกพร่องด้านพิการซ้อน จำนวน 3 คน โดยทำการทดลองเป็นเวลา 1 สัปดาห์ วันละ 1 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที ทำการทดลองในช่วงเวลา 10.00-10.50 น. โดยใช้กิจกรรมพยัญชนะภาษาไทยทั้ง 3 กิจกรรม

4) การดำเนินการใช้แผนการสอนเฉพาะบุคคลในการพัฒนาทักษะการจำพยัญชนะไทยของนักเรียนพิการซ้อน เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย คือ แผนการสอนเฉพาะบุคคลในการพัฒนาทักษะการจำพยัญชนะไทยของนักเรียนพิการซ้อน จำนวน 3 กิจกรรม ดังนี้

หน่วยที่	กิจกรรมจัดการเรียนรู้	จำนวนคาบ
1	ประเมินผู้เรียนด้านทักษะการจำพยัญชนะไทยก่อนเรียน	1
2	กิจกรรมที่ 1 วงล้อซ่อนแอบพยัญชนะไทย	5
3	กิจกรรมที่ 2 จับคู่พยัญชนะไทย	5
4	กิจกรรมที่ 3 จับคู่हरषा	5
5	ประเมินผู้เรียนด้านทักษะการจำพยัญชนะไทยหลังเรียน	1
รวม		17

ตาราง 1 แสดงกิจกรรม/แผนการจัดการเรียนรู้ จำแนกตามจำนวนคาบ

5) บันทึกการปฏิบัติกิจกรรมลงในแบบประเมินผู้เรียนด้านทักษะการจำพญัญชนะไทย ของเด็กที่มีความบกพร่องพิการซ้อนมาประเมินผู้เรียน หลังจากใช้กิจกรรม

6) การรวบรวมผลการปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาทักษะการจำพญัญชนะไทย เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ค่าสถิติพื้นฐานจากค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของตารางประกอบคำบรรยาย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 การสร้างและหาประสิทธิภาพแผนการสอนเฉพาะบุคคล และใช้ชุดกิจกรรมสำหรับนักเรียนพิการซ้อน ในการหาประสิทธิภาพแผนการสอนเฉพาะบุคคล โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ทำการประเมินระดับคุณภาพของแผนแล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณ 5 ระดับ ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง มีคุณภาพอยู่ในระดับพอใช้ ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง มีคุณภาพอยู่ในระดับน้อย และค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง มีคุณภาพอยู่ในระดับน้อยที่สุด

รายการประเมิน	ผลการประเมินของ ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่			$\bar{X}$	ระดับความ เหมาะสม
	1	2	3		
1. ระบุองค์ประกอบของแผนการสอนเฉพาะบุคคลครบถ้วน	4	5	5	4.67	มากที่สุด
2. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมมีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของแผนการสอนเฉพาะบุคคลให้ผู้เรียนมีความสามารถในการช่วยเหลือตนเอง	5	5	4	4.67	มากที่สุด
3. ระบุเนื้อหาถูกต้องชัดเจน	3	5	5	4.33	มาก
4. เนื้อหาส่งผลให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายของแผนการสอนเฉพาะบุคคล	5	4	5	4.67	มากที่สุด
5. กระบวนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับผู้เรียน ส่งผลให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายของแผนการสอนเฉพาะบุคคล	5	4	5	4.67	มากที่สุด
6. กระบวนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับแผนการสอนเฉพาะบุคคล	5	4	5	4.67	มากที่สุด

รายการประเมิน	ผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิคนที่			$\bar{X}$	ระดับความเหมาะสม
	1	2	3		
7. กระบวนการจัดการเรียนรู้มีลำดับขั้นที่ชัดเจน	5	4	5	4.67	มากที่สุด
8. กระบวนการจัดการเรียนรู้ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และบรรลุผล	4	5	4	4.33	มาก
9. สื่อมีความสอดคล้องกับกระบวนการจัดการเรียนรู้และเหมาะสมกับผู้เรียน	4	5	4	4.33	มาก
10. การประเมินผลมีความสอดคล้องกับแผนการสอนเฉพาะบุคคล	4	5	4	4.33	มาก
รวม				4.53	มากที่สุด

ตาราง 2 ประสิทธิภาพแผนการสอนเฉพาะบุคคล โดยใช้ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนานักเรียนพิการซ้อน

จากตาราง 2 พบว่า ประสิทธิภาพแผนการสอนเฉพาะบุคคลความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.53$)

วัตถุประสงค์ที่ 2 การเปรียบเทียบผลการใช้ชุดกิจกรรมสำหรับนักเรียนพิการซ้อนก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรมของนักเรียนพิการซ้อน โรงเรียนศรีสังวาลเชียงใหม่

นักเรียน	แบบทดสอบ	กิจกรรมที่ 1 วงล้อซ่อนแอบพยัญชนะไทย	ร้อยละ	ระดับคุณภาพ
เด็กหญิง ก	ก่อน	14	47	ปานกลาง
	หลัง	27	90	ดีมาก
เด็กหญิง ข	ก่อน	13	43	ปานกลาง
	หลัง	27	83	ดีมาก
เด็กหญิง ค	ก่อน	11	37	ปานกลาง
	หลัง	24	80	ดีมาก
รวมผลชุดกิจกรรม	ก่อน	42		ปานกลาง
	หลัง	85		ดีมาก

ตาราง 3 ผลการใช้ชุดกิจกรรมที่ 1 วงล้อซ่อนแอบพยัญชนะไทย

ตาราง 3 พบว่า ผลการประเมินผู้เรียนด้านทักษะการจำพยัญชนะไทย ก่อนการใช้ชุดกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 42 อยู่ในระดับปานกลาง แต่หลังใช้ชุดกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 85 อยู่ในระดับดีมาก

นักเรียน	แบบทดสอบ	กิจกรรมที่ 2 งานจับคู่พญักษ์ไทย	ร้อยละ	ระดับคุณภาพ
เด็กหญิง ก	ก่อน	15	50	ปานกลาง
	หลัง	29	97	ดีมาก
เด็กหญิง ข	ก่อน	14	47	ปานกลาง
	หลัง	26	857	ดีมาก
เด็กหญิง ค	ก่อน	13	43	ปานกลาง
	หลัง	25	83	ดีมาก
รวมผลชุด กิจกรรม	ก่อน	47		ปานกลาง
	หลัง	89		ดีมาก

ตาราง 4 การใช้ชุดกิจกรรมที่ 2 งานจับคู่พญักษ์ไทย

ตาราง 4 พบว่า ผลการประเมินผู้เรียนด้านทักษะการจำพญักษ์ไทย ก่อนการใช้ชุดกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 47 อยู่ในระดับปานกลาง แต่หลังใช้ชุดกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 89 อยู่ในระดับดีมาก

นักเรียน	แบบทดสอบ	กิจกรรมที่ 3 จับคู่हरषा	ร้อยละ	ระดับคุณภาพ
เด็กหญิง ก	ก่อน	15	50	ปานกลาง
	หลัง	29	97	ดีมาก
เด็กหญิง ข	ก่อน	15	50	ปานกลาง
	หลัง	26	87	ดีมาก
เด็กหญิง ค	ก่อน	14	47	ปานกลาง
	หลัง	26	87	ดีมาก
รวมผลชุด กิจกรรม	ก่อน	55		ปานกลาง
	หลัง	90		ดีมาก

ตาราง 5 การใช้ชุดกิจกรรมที่ 4 จับคู่हरषा

ตาราง 5 พบว่า ผลการประเมินผู้เรียนด้านทักษะการจำพญักษ์ไทย ก่อนการใช้ชุดกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 55 อยู่ในระดับปานกลาง แต่หลังใช้ชุดกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 90 อยู่ในระดับดีมาก

ผลการใช้ชุดกิจกรรม	ร้อยละ (ก่อนชุดกิจกรรม)	ร้อยละ (หลังชุดกิจกรรม)
กิจกรรมที่ 1 กิจกรรม วงล้อซ่อนแอปพยัญชนะไทย	42	85
กิจกรรมที่ 2 กิจกรรม จานจับคู่พยัญชนะไทย	47	89
กิจกรรมที่ 3 กิจกรรม จับคู่हरषा	55	90
ผลการประเมินนักเรียนพิการซ้อน	45	90

ตาราง 6 ผลการใช้ชุดกิจกรรมในการพัฒนาทักษะการจำพยัญชนะไทย
ก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรมของนักเรียนพิการซ้อน จำนวน 3 คน

ตาราง 6 พบว่า ผลการใช้ชุดกิจกรรมในการพัฒนาทักษะการจำพยัญชนะไทย
ก่อนการใช้ชุดกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 45 และหลังการใช้ชุดกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ
90 อยู่ในระดับดีมาก

อภิปรายผล

จากการวิจัยครั้งนี้สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. การหาประสิทธิภาพแผนการสอนเฉพาะบุคคลพบว่า องค์ประกอบของ
แผนการสอนเฉพาะบุคคลโดยรวมมีคุณภาพความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด การ
จัดกิจกรรมในการพัฒนานักเรียนพิการซ้อนในเรื่องการจำพยัญชนะไทยของนักเรียนทั้ง
3 คน ที่มีความแตกต่างกันต้องมีกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การเน้นอธิบาย สาธิตและ
ลงมือปฏิบัติ ซึ่งผู้วิจัยได้นำเกมมาใช้ประกอบการจัดกิจกรรมให้นักเรียนสนใจเกิดความ
สนุกสนาน ตื่นตัวในการฝึกมีความพร้อมที่จะเรียนรู้เต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด
ของฅวรร สัญญะ และเตือนเพ็ญพร ชัยภักดี (2563) ที่ระบุว่า การสอนโดยใช้ชุดการ
สอนนิทานประกอบภาพพยัญชนะไทยช่วยให้เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ มี
ความสามารถในการจำพยัญชนะไทยมีความสนุกสนานมากยิ่งขึ้น ความรู้และ
ประสบการณ์ที่ได้นักเรียนจะได้รับจากการฟังนิทานประกอบภาพด้วย รวมทั้งความ
สนุกสนานเพลิดเพลิน เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้จะมีการพัฒนาด้านความจำ ทักษะ
การเปรียบเทียบเพิ่มขึ้น แต่จะเพิ่มมาน้อยเท่าใดอยู่ที่ครูผู้เล่านิทาน หากครูผู้เล่ามี
เทคนิคและสร้างบรรยากาศเป็นกันเองแก่เด็กแล้วจะส่งผลดีในการพัฒนาทางความคิด
และความจำ และยังสอดคล้องกับแนวคิดของกุลวรา ชูพงศ์ไพโรจน์ (2561ก; 2561ข;
2561ค) ที่เห็นว่า การจัดกลุ่มตามรูปลักษณะที่ใกล้เคียงกันให้อยู่กลุ่มเดียวกัน เป็นการ
หลักการของมาร์ซาโน (Marzano, 2001) ในเรื่องการจัดกลุ่มเพื่อเอื้อต่อการแยกแยะ

และการวิเคราะห์ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนจำได้ง่ายขึ้น โดยกลุ่มพยัญชนะ เช่น เล่ม 1 พยัญชนะ ก ถ ภ ฎ ฏ เล่ม 2 พยัญชนะ ข ช เล่ม 3 พยัญชนะ บ ป ฬ ฯลฯ

การจัดเนื้อหาการจัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคลให้เหมาะสมกับนักเรียน ทั้งในด้านเนื้อหาจุดประสงค์ให้มีความสอดคล้องกัน โดยคำนึงถึงการเพิ่มความสามารถของนักเรียนเพื่อการอ่าน เกณฑ์และวิธีการประเมินผล และการเสริมแรงบวกด้วยวิธีการที่หลากหลายให้เหมาะกับระดับความสามารถของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับศศิธร ชาลีพรหม (2552) ที่ได้ศึกษาการให้ความช่วยเหลือทางการศึกษานักเรียนที่มีภาวะสมาธิสั้นและบกพร่องทางการเรียนรู้พบว่า การใช้แผนการสอนเฉพาะบุคคลมีการเสริมแรงบวกด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การสร้างแรงจูงใจ ความมั่นใจ การให้กำลังใจและการชมเชย การให้ความรัก ความเข้าใจ อันช่วยให้นักเรียนเห็นคุณค่าในตนเอง พฤติกรรมที่เคยแสดงออกทางลบเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น

2. การเปรียบเทียบผลการใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาทักษะการจำพยัญชนะไทย นักเรียนเพื่อการอ่านก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรม นักเรียนเพื่อการอ่านมีความสามารถในการใช้ชุดกิจกรรมทั้ง 3 ชุดสูงกว่าก่อนเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้ โดยก่อนการใช้ชุดกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 45 และหลังการใช้ชุดกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 90 นักเรียนมีทักษะการจำพยัญชนะไทย เพิ่มขึ้นอยู่ในระดับดีมาก การจัดกิจกรรมการสอนพยัญชนะไทย ด้วยรูปภาพและเกมถือเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับนักเรียนระดับปฐมวัยหรือเด็กเพื่อการอ่าน สามารถตอบสนองความต้องการทางธรรมชาติของผู้เรียนทำให้เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ตลอดจนได้มองเห็นรูปภาพและตัวพยัญชนะไทยในการเล่นเกมนำผลให้เด็กเรียนอย่างตั้งใจ สามารถสร้างจินตภาพขึ้นในความทรงจำและจดจำได้ดี ทั้งนี้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะกับนักเรียนระดับปฐมวัยผู้สอนหรือเด็กเพื่อการอ่าน จำเป็นต้องออกแบบกิจกรรมให้หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดกระบวนการปฏิบัติและส่งเสริมการพัฒนาทักษะในทุกด้านของผู้เรียน การเล่าเรื่องนำเสนอควรมีความน่าสนใจ ไม่ว่าจะเป็นการใช้น้ำเสียง ท่าทางประกอบ สลับกับการใช้วัตถุต้นนำเสนอเรื่องเล่าเพื่อให้นักเรียนมีความสนุกในการเล่นเกมนำ และให้นักเรียนมีบทบาทในการเล่าเรื่องพยัญชนะที่ได้ฟังไปแล้ว (ศุภชญา ศุภเมธากร, 2564)

การใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาทักษะการจำพยัญชนะไทย ทั้ง 3 กิจกรรมในชั้นเรียนร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียนและในขณะเรียน นักเรียนมีความสนุกสนานและได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองหลายครั้ง แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการรู้จักพยัญชนะไทยของนักเรียนเพื่อการอ่านที่เพิ่มขึ้นจากระยะก่อนใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พยัญชนะไทย ซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก อันเป็นผลมาจากการใช้ชุดกิจกรรม

ซึ่งผู้วิจัยได้นำทฤษฎีการเรียนรู้ของธอร์นไคค์มาใช้ในการส่วนของกฎการเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมเน้นการฝึกหัดซ้ำ เนื่องจากผู้วิจัยกำหนดช่วงระยะของความจำที่ค่อนข้างสั้น จึงต้องเน้นการฝึกทำซ้ำให้รู้จักพยัญชนะไทย ดังจะเห็นได้ว่า ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับกฎแห่งการฝึกหัดและกฎแห่งการใช้ของธอร์นไคค์ รวมถึงกฎแห่งความพึงพอใจ ซึ่งผู้วิจัยมีรางวัลตอบแทนเมื่อนักเรียนให้ความร่วมมือและตั้งใจในการทำกิจกรรมจนสำเร็จ นอกจากนั้น ยังมีแบบฝึกซึ่งทำให้เกิดการทำซ้ำ โดยนักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติเอง การสอนด้วยการจัดกลุ่มลักษณะพยัญชนะดังกล่าวนี้จึงสอดคล้องกับหลักพัฒนาด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัยที่มีหลักการว่า เด็กปฐมวัยยังไม่มีความสามารถที่จะพิจารณาหลายอย่างในเวลาเดียวกัน กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ยังไม่สามารถแบ่งกลุ่มแยกแยะความเหมือนและแตกต่างด้วยตนเองได้ดี หากไม่ได้รับการช่วยเหลือ ดังนั้น การจัดกลุ่มโดยใช้ความเหมือนและความต่างให้ และชี้แนะให้เด็กเล็งมองเห็นจึงเป็นการช่วยการส่งเสริมการเรียนรู้และการจดจำของเด็กได้ ซึ่งสอดคล้องกับณัฐพร กองสิน (2561) ที่ศึกษาเรื่องการออกแบบสื่อกราฟิกเคลื่อนไหว 2 มิติ เพื่อช่วยในการจำพยัญชนะไทย ผลการวิจัยพบว่า การออกแบบสื่อกราฟิกเคลื่อนไหว 2 มิติ ซึ่งถือเป็นการสร้างบทเรียนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนใช้ประสาทสัมผัสที่หลากหลายได้ช่วยในเรื่องการจำพยัญชนะไทยได้ดียิ่งขึ้นจริงและการได้ลงมือปฏิบัติซ้ำไปมา

นอกจากนี้ การใช้ชุดกิจกรรมทั้ง 3 ชุด จะเน้นที่การพัฒนานักเรียนพิการซ้อน ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนสนใจเรียนในสิ่งที่เรียนและสามารถจำคำที่เรียนได้ง่าย ซึ่งสอดคล้องกับไชยยศ เรืองสุวรรณ (2533) กล่าวถึง การหาประสิทธิภาพชุดการเรียนการสอนเป็นการประเมินหรือพิจารณาคุณค่าด้านต่าง ๆ ของสื่อเพื่อแก้ไขปรับปรุงให้ได้ผลตามจุดมุ่งหมายก่อนที่จะนำไปใช้ในระบบการเรียนการสอนและเผยแพร่ต่อไป ดังนั้น จากผลทดลองนี้แสดงให้เห็นถึงผลการใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาทักษะการจำพยัญชนะไทย นักเรียนพิการซ้อนสามารถในการจดจำพยัญชนะไทยได้ทั้ง 44 ตัว โดยใช้ชุดกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมที่ 1 วงล้อซ้อนแบบพยัญชนะไทย กิจกรรมที่ 2 จานจับคู่พยัญชนะไทย กิจกรรมที่ 3 จับคู่หรรษา เพิ่มขึ้นและเหมาะสมนำไปใช้กับนักเรียนพิการซ้อนเพื่อนำไปใช้ต่อยอดในอนาคตได้

องค์ความรู้จากการวิจัย

1) การจัดการเรียนการสอนของนักเรียนพิการซ้อนจะต้องมีความเข้าใจพื้นฐานในด้านการพัฒนาการของผู้เรียน พัฒนาการของนักเรียนพิการซ้อนที่มีความแตกต่างกันในแต่ละช่วงชั้นและช่วงวัยจึงมีความจำเป็นในการพัฒนานักเรียนพิการซ้อน การจัดการเรียนการสอนต้องใช้วิธีการที่หลากหลายและเชื่อมโยงประสบการณ์

การเรียนรู้ที่ได้รับในชั้นเรียน นักเรียนสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันและการจัดการเรียนในระดับชั้นหรือวิชาอื่นได้ตามความเหมาะสมของนักเรียนแต่ละบุคคลได้

2) การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนของนักเรียนเพื่อการสอนให้มีความเหมาะสมกับนักเรียนแต่ละบุคคลในชั้นเรียน เช่น อุปกรณ์การสอน สื่อการเรียนการสอน ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นที่นักเรียนและเป็นวิธีการในการช่วยให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและน่าสนใจ โดยการใช้สื่อการเรียนการสอนที่มุ่งให้นักเรียนได้ประสบการณ์ต่าง ๆ ดังนั้น รูปแบบของการเรียนลักษณะของผู้เรียน สภาพแวดล้อมในชั้นเรียน และการหาแนวทางในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนจึงเป็นสิ่งสำคัญในการจัดกระบวนการจัดการเรียนการสอนของนักเรียนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

3) การปรับปรุงสื่อการเรียนการสอนหรือนวัตกรรมทางการศึกษาให้เหมาะสมกับนักเรียนให้เกิดสิ่งใหม่และการนำไปใช้กับนักเรียนเพื่อการสอนในแต่ละช่วงวัยและบริบทของการศึกษาในการที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ในการปรับปรุงจะต้องมีการใช้สื่อและเทคโนโลยีใหม่เข้ามาาร่วมด้วย เช่น วัสดุ อุปกรณ์ ระบบ วิธีการ ที่นำมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการเรียนการสอนกับนักเรียนเพื่อการสอนที่มีปัญหาในชั้นเรียนและสามารถนำไปแก้ไขปัญหาและปรับปรุงให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน

สรุป

จากการวิจัยเรื่องนี้พบผลวิจัยตามแต่ละวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) การสร้างและหาประสิทธิภาพแผนการสอนเฉพาะบุคคล และใช้ชุดกิจกรรมสำหรับนักเรียนเพื่อการสอนโรงเรียนศรีสังวาลเชียงใหม่ แผนการสอนเฉพาะบุคคลให้มีความเหมาะสมกับนักเรียนเพื่อการสอนโดยการหาประสิทธิภาพเพื่อให้เหมาะสมกับนักเรียนเพื่อการสอนให้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) การใช้ชุดกิจกรรมในการพัฒนาทักษะการจำพญัญชนะไทย ก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรมของนักเรียนเพื่อการสอนโดยชุดกิจกรรมก่อนและหลังเรียนทั้ง 3 กิจกรรม และนักเรียนเพื่อการสอน จำนวน 3 คน ก่อนการใช้ชุดกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 45 และหลังการใช้ชุดกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 90 นักเรียนมีทักษะการจำพญัญชนะไทย เพิ่มขึ้นอยู่ในระดับดีมาก

เอกสารอ้างอิง

กุลวรา ชูพงศ์ไพโรจน์. (2561ก). *นิทานผสานอักษร เล่ม 1 ก ธ ฎ ฏ ฎ*. กรุงเทพมหานคร: อักษร เอ็ดดูเคชั่น.

- กุลวรา ชูพงศ์ไพโรจน์. (2561ข). *นิทานผลงานอักษร เล่ม 2 ข ช*. กรุงเทพมหานคร: อักษร เอ็ดดูเคชั่น.
- กุลวรา ชูพงศ์ไพโรจน์. (2561ค). *นิทานผลงานอักษร เล่ม 3 บ ป ษ*. กรุงเทพมหานคร: อักษร เอ็ดดูเคชั่น.
- คณวร สัญญะ และเดือนเพ็ญพร ชัยภักดี. (2563). การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้นิทานประกอบภาพเพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนสะกดคำของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*. 5 (3), 99-110.
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ. (2533). *เทคโนโลยีการศึกษา: ทฤษฎีและการวิจัย*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ณัชรพร ศุภสมุทร์. (2554). *คู่มือการจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการพัฒนาการและสติปัญญาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพมหานคร: กรมสุขภาพจิต.
- ณัฐพร กองสิน. (2561). *การออกแบบสื่อกราฟิกเคลื่อนไหว 2 มิติ เพื่อช่วยในการจำพยัญชนะไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรังสิต.
- บุญเกื้อ ควรหาเวช. (2545). *นวัตกรรมการศึกษา*, พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: เอสอาร์พรินติ้ง.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *หลักการวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์นการพิมพ์.
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคณพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552. (8 มิถุนายน 2552). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 126 ตอนพิเศษ 80 ง*. หน้า 45-47.
- ศศิธร ชาลีพรหม. (2552). *การให้ความช่วยเหลือทางการศึกษานักเรียนที่มีภาวะสมาธิสั้นและบกพร่องทางการเรียนรู้: กรณีศึกษาโรงเรียนซอยแอนเนกซ์ (กาญจนาภิเษก 2)*. กรุงเทพมหานคร: โรงเรียนซอยแอนเนกซ์ (กาญจนาภิเษก 2).
- ศุภัชญา ศุภเมธากร. (2564). *การพัฒนาความสามารถในการจำและความคงทนในการจำพยัญชนะไทยโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยจินตภาพกับการเล่าเรื่องสำหรับเด็กนักเรียนระดับปฐมวัย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2548). *อักษรไทยมาจากไหน*. กรุงเทพมหานคร: มติชน.

Marzano, R. J. (2001). *Designing a New Taxonomy of Educational Objectives*. Thousand Oaks, California: Corwin Press.

พฤติกรรมการท่องเที่ยวและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจังหวัดบึงกาฬ

The Behaviors and Needs of Tourists towards the Nature-based Tourism Attractions in Bueng Kan Province

คเชนทร์ วัฒนะโกศล*¹, วันทกาญจน์ สีมารฤทธิ์ การ์ด²
Khachen Watthanakosol¹, Wantakan Seemarorit Card²

คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
Faculty of Tourism and Hotel Management, Mahasarakham University
First/Corresponding Author, E-mail: khachen.w@sru.ac.th*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จังหวัดบึงกาฬ และเพื่อศึกษาความต้องการด้านส่วนประสมทางการตลาดของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จังหวัดบึงกาฬ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีเลือกแบบบังเอิญจากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในจังหวัดบึงกาฬ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติเชิงอนุมาน คือ การทดสอบทีและการทดสอบเอฟ

ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มนักท่องเที่ยวซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่จังหวัดบึงกาฬ นิยมเดินทางท่องเที่ยวพร้อมกับเพื่อนสนิท และส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวครั้งแรกด้วยรถยนต์ส่วนตัว โดยมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางน้อยกว่า 5,000 บาท/ครั้ง สถานที่เลือกชมเที่ยวเป็นอันดับแรก คือ สถานที่ที่มีชื่อเสียงของจังหวัด ด้วยการสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต โดยได้พักค้างแรมที่รีสอร์ทใกล้เคียงเพื่อพักผ่อนหย่อนใจและชื่นชมธรรมชาติ สถานที่ชื่นชอบมากที่สุด คือ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสงวนแห่งชาติภูสิงห์ สำหรับความต้องการของนักท่องเที่ยวพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก

($\bar{X}$ =3.96; S.D.=0.49) ด้านที่มีความต้องการมากที่สุด คือ ด้านบุคลากรการท่องเที่ยว ($\bar{X}$ =4.16; S.D.=0.54) และน้อยที่สุด คือ ด้านผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ($\bar{X}$ =3.44; S.D.=0.90) ส่วนนักท่องเที่ยวที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ต่างกัน มีพฤติกรรมและความต้องการต่อการจัดการการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของ จังหวัดบึงกาฬแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นักท่องเที่ยวที่มีเพศ แตกต่างกัน พฤติกรรมและความต้องการต่อการจัดการการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของ จังหวัดบึงกาฬไม่แตกต่างกัน องค์ความรู้จากการวิจัย คือ พฤติกรรมและความต้องการ ด้านส่วนประสมทางการตลาดของนักท่องเที่ยวทั้งหมด 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้าน ผลิตภัณฑ์ 2) ด้านราคา 3) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย 4) ด้านส่งเสริมการขาย 5) ด้านบุคลากร 6) ด้านลักษณะทางกายภาพ 7) ด้านกระบวนการบริการ สามารถ นำมาใช้เป็นแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจังหวัดบึงกาฬ

คำสำคัญ: พฤติกรรมการท่องเที่ยว; ความต้องการของนักท่องเที่ยว; แหล่งท่องเที่ยว ทางธรรมชาติ; จังหวัดบึงกาฬ

Abstract

The objectives of research article are to study the behavior of tourists towards natural tourist attractions in Bueng Kan Province and to study the marketing mixed needs of tourists towards natural tourist attractions in Bueng Kan Province. There is a quantitative research. There are 400 participants obtained through a random sampling of tourists who travel in Bueng Kan Province. A questionnaire is employed as a research tool. The collected data are analyzed by descriptive statistics such as frequency, percentage, mean, and standard deviation. In addition, inferential statistics such as t-Test and f-Test are applied for hypothesis testing.

The study found that the behavior of tourists who mostly live in Bueng Kan Province properly like to travel in groups with friends. Most of them travel in the first time by private car and spend money less than 5,000 baht per time. The first tourist site is at the famous places where are found by searching on the internet. They stay overnight at a nearby

resort for relaxing and appreciating the nature. The most favorite tourist attraction is at Phu Sing National Wildlife Sanctuary. According to the needs of tourists, the overall needs of tourists are at a high level ($\bar{X}=3.96$; S.D.=0.49). For each aspect need, the tourism people have the highest need ($\bar{X}=4.16$; S.D.=0.54), while the tourism products have the lowest need ($\bar{X}=3.44$; S.D.=0.90). Further, the study also reveals that the tourists with different age, educational background, occupation, and monthly income exhibit different behaviors and needs towards the management of nature-based tourism in Bueng Kan Province at 0.05 level of statistical significance. Moreover, there are no differences among the tourists of different genders according to their behaviors and needs towards the management of nature-based tourism in Bueng Kan Province. The body of knowledge from the research is about behavior and needs in the marketing mix of tourists in all 7 areas, consisting of 1) product, 2) price, 3) distribution channel, 4) sales promotion, 5) personnel, 6) physical characteristics, 7) process. These are able to serve as a guideline for managing natural tourist attractions in Bueng Kan Province.

Keywords: Travel Behavior; Tourist's Need; Nature-based Tourism
Attraction; Bueng Kan Province

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงการพัฒนาเศรษฐกิจไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นแหล่งรายได้หลักและสร้างรายได้ให้แก่ประเทศไทยมากเป็นอันดับหนึ่ง ซึ่งก่อให้เกิดการสร้างงาน เพิ่มรายรับและกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น ทั้งมีส่วนสำคัญในการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานของการคมนาคมขนส่งและการลงทุน เมื่อประเทศประสบภาวะเศรษฐกิจยังช่วยให้ฟื้นตัวได้ในเวลาอันรวดเร็วกว่าภาคการผลิตและการบริการอื่น ๆ ดังที่สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ม.ป.ป.) กล่าวว่า การท่องเที่ยวมีความสำคัญโดยตรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอันจะส่งผลให้ความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศดีขึ้นด้วย ดังนั้น รัฐบาลได้มีการพัฒนาองค์ประกอบหลายอย่างทางการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและภาคเอกชนควบคู่

กัน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีส่วนสำคัญในการประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักทั้งในชาติและนานาชาติ นอกจากนี้ ยังส่งผลให้ธุรกิจการผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องขยายตัวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เช่น ธุรกิจโรงแรมและเกสต์เฮาส์ ที่พัก อาหารและเครื่องดื่ม การผลิตและค้าขายของที่ระลึก บริการรถเช่า สถานที่จอดรถ ฯลฯ ธุรกิจดังกล่าวยังคงได้รับความนิยมและมีการแข่งขันสูง ซึ่งก่อให้เกิดการจ้างงานและเป็นกลไกในการกระจายรายได้และความเจริญสู่ภูมิภาค (จริยา นันทิยาภุชิต และภมร ชันธหัตถ์, 2565: 380)

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานมีเนื้อที่มากที่สุดของประเทศไทย ประมาณ 168,854 ตารางกิโลเมตร หรือมีเนื้อที่ร้อยละ 33.17 เทียบได้กับหนึ่งในสามของพื้นที่ทั้งหมดของประเทศ จึงเป็นดินแดนแห่งความหลากหลายประเพณีและวัฒนธรรมที่มีความน่าสนใจที่เต็มไปด้วยเสน่ห์มนต์ขลังชวนให้น่าไปสัมผัสความงดงาม ดังนั้น แนวทางการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้กระจายตัวอย่างทั่วถึง ยกระดับการท่องเที่ยวเชิงประเพณีวัฒนธรรม ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประเพณีวัฒนธรรมในทุกพื้นที่ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐาน ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อให้สามารถท่องเที่ยวได้ทั้งปี รวมทั้งพัฒนาเส้นทาง การท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงในลักษณะเครือข่ายเพื่อกระจายนักท่องเที่ยวจากเมืองหลักไปสู่เมืองรอง ชุมชนและท้องถิ่น (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2560) เพื่อให้เกิดการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงมีการจัดตั้งกลุ่มจังหวัดในประเทศ โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือแบ่งเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ประกอบด้วยจังหวัดเลย จังหวัดหนองคาย จังหวัดบึงกาฬ จังหวัดหนองบัวลำภู และจังหวัดอุดรธานี โดยให้จังหวัดอุดรธานีเป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด กลุ่มจังหวัดเหล่านี้มีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่โดดเด่น เช่น มรดกโลกบ้านเชียง การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรม เช่น บ้านไม้เก่าเชียงคาน 100 ปี อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย วัดผาตากเสื้อ อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย วัดเจติยาศรีวิหาร หรือวัดภูทอก อำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชิงประวัติศาสตร์ เช่น ทะเลบัวแดง จังหวัดอุดรธานี สุสานหอยล้านปี จังหวัดหนองบัวลำภู ฯลฯ (จินตนา สุริยะศรี, 2564: 69)

จังหวัดบึงกาฬเป็นจังหวัดลำดับที่ 77 ของประเทศไทย จัดตั้งตามพระราชบัญญัติจังหวัดบึงกาฬ พ.ศ. 2554 เมื่อวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2554 ประกอบด้วย 8 อำเภอ ได้แก่ เมืองบึงกาฬ ปากคาด ศรีวิไล โซ่พิสัย พรเจริญ บุ่งคล้า เซกา และบึงโขงหลง เป็นจังหวัดที่มีศักยภาพทางด้านการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและ

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีความหลากหลายทางชีวภาพและโดดเด่นเฉพาะพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดบึงกาฬที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมากที่สุด คือ อุทยานแห่งชาติ 3 แห่ง อันได้แก่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูวัว เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่ใหญ่ที่สุดในภาคอีสานตอนบน มีความอุดมสมบูรณ์และหลากหลายของพืชพันธุ์ สัตว์ป่า โดยเฉพาะเป็นแหล่งกำเนิดต้นสิรินธรวัลลีหรือสามสิบสองประดง ซึ่งเป็นต้นไม้ประจำจังหวัดบึงกาฬและพบได้เฉพาะที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูวัวเท่านั้น นอกจากนี้ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูวัวยังเป็นที่ตั้งของน้ำตกที่มีชื่อเสียงได้แก่ น้ำตกเจ็ดสี น้ำตกถ้ำพระ น้ำตกถ้ำฝุ่น โดยเฉพาะน้ำตกถ้ำพระที่ได้รับฉายาน้ำตกสไลเดอร์ ที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ ป่าสงวนแห่งชาติภูสิงห์ (หินสามวาฬ) ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่อนุรักษ์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าดงดิบกะลา ป่าภูสิงห์ และป่าดงสีชมพู โดยเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางธรณีวิทยาของเปลือกโลก เกิดเป็นหน้าผา ถ้ำและกลุ่มหินรูปทรงต่าง ๆ กระจายอยู่ทั่วพื้นที่ของภูสิงห์ จนเกิดเป็นความงดงามของธรรมชาติที่น่าสนใจ ภูสิงห์มีจุดเด่นทางธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ ลานธรรมภูสิงห์ จุดชมวิวลานธรรม จุดชมวิวก้าถาชี หินช้าง หินรถไฟ ลานหินลาย กำแพงหินภูสิงห์ เป็นต้น อุทยานแห่งชาติภูถ้ำกิ้งก่า (ถ้ำนาคา) ภายในอุทยานมีจุดท่องเที่ยวหลายแห่ง ทั้งเส้นทางศึกษาธรรมชาติ เทียบถ้ำต่าง ๆ เช่น ถ้ำยา ถ้ำพ้อหง่า ถ้ำตาหัด ถ้ำเกีย ถ้ำอาจารย์วัง ฯลฯ และน้ำตก เช่น น้ำตกกินรี น้ำตกตาดขาม น้ำตกตาดโพธิ์ ฯลฯ ด้วยความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ ทั้ง 3 อุทยานจึงได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก

การมีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดของการท่องเที่ยว โดยทรัพยากรการท่องเที่ยวแต่ละแห่งต้องมียุทธศาสตร์การคมนาคมขนส่งที่เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่น ถนนหนทาง สถานที่ขนส่งทางรถยนต์ ท่าเรือ ท่าอากาศยาน และอีกปัจจัยที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งของการท่องเที่ยว คือ สิ่งอำนวยความสะดวก ความประทับใจ ความสะดวกสบาย เช่น ร้านอาหาร ที่พัก จุดพักรถ ฯลฯ รวมถึงการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของจังหวัดเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวและนักลงทุนให้เข้ามาท่องเที่ยวและลงทุนในจังหวัดเพิ่มมากขึ้น

จากข้อมูลดังกล่าว พื้นที่จังหวัดบึงกาฬจึงมีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ดังจะเห็นจากการมีทรัพยากรทางธรรมชาติจำนวนมากและมีความโดดเด่นน่าสนใจ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมและความต้องการส่วนประสมทางการตลาดของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จังหวัดบึงกาฬ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและสร้างความพร้อมในการ

ท่องเที่ยวของจังหวัดบึงกาฬ ทั้งส่งเสริมสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวทางธรรมชาติให้มีศักยภาพมากยิ่งขึ้นและเป็นที่รู้จักต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จังหวัดบึงกาฬ
2. เพื่อศึกษาความต้องการด้านส่วนประสมทางการตลาดของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จังหวัดบึงกาฬ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญทางด้านธรรมชาติในจังหวัดบึงกาฬ โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง ซึ่งประกอบด้วย 3 พื้นที่ในจังหวัดบึงกาฬ ได้แก่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูวัว ศูนย์เรียนรู้ธรรมชาติป่าดงดิบกะลา ป่าภูสิงห์และป่าดงชมพู (หินสามวาฬ) อุทยานแห่งชาติภูสิงห์ (ถ้ำนาคา)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวทางด้านธรรมชาติในจังหวัดบึงกาฬ จำนวน 602,972 คน ในปี พ.ศ. 2561 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, ม.ป.ป.)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวทางด้านธรรมชาติในจังหวัดบึงกาฬ จำนวน 400 คน ใช้การคำนวณจากสูตรการหากลุ่มตัวอย่างที่ทราบจำนวนประชากรของทาโร ยามาเน (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ที่ความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จากนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดบึงกาฬ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยได้ดำเนินการสร้างตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.1 การศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี เอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจากศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างแบบสอบถาม จากตำรา เอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาปรับปรุงและสร้างแบบสอบถามเพื่อสอบถามนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวและความต้องการด้านส่วนประสมทางการตลาดของ

นักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จังหวัดบึงกาฬ โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ลักษณะคำตอบเป็นตัวเลือก (Check Lists)

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ประกอบด้วยคำถามปลายปิดที่มีหลายคำตอบให้เลือก (Multiple Choices) ได้แก่ คำถามเกี่ยวกับกลุ่มนักท่องเที่ยว ผู้ร่วมเดินทาง จำนวนครั้งที่เดินทางมาเที่ยวบึงกาฬ ลักษณะการเดินทาง จุดท่องเที่ยว แหล่งข้อมูลท่องเที่ยว สาเหตุที่ตัดสินใจมาเที่ยว รูปแบบที่พักแรม ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง วัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวที่เดินทางไป

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการด้านส่วนประสมทางการตลาดของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จังหวัดบึงกาฬ ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านส่งเสริมการขาย ด้านบุคลากร ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านกระบวนการบริการ เกณฑ์การให้คะแนนเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ โดยใช้วิธีของลิเคิร์ต (Likert, 1967) คือ คะแนน 5 หมายถึง ความต้องการระดับมากที่สุด 4 หมายถึง ความต้องการระดับมาก 3 หมายถึง ความต้องการระดับปานกลาง 2 หมายถึง ความต้องการระดับน้อย 1 หมายถึง ความต้องการระดับน้อยที่สุด โดยแบ่งเป็นช่วงคะแนนเฉลี่ยเพื่อกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมาย ดังนี้ คะแนนเฉลี่ย 4.20-5.00 หมายถึง มีความต้องการระดับมากที่สุด 3.40-4.19 หมายถึง มีความต้องการระดับมาก 2.60-3.39 หมายถึง มีความต้องการระดับปานกลาง 1.80-2.59 หมายถึง มีความต้องการระดับน้อย 1.00-1.79 หมายถึง มีความต้องการระดับน้อยที่สุด

3.2 การนาร่างแบบสอบถามเสนอต่อผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของเนื้อหา และเสนอคณะกรรมการเพื่อประเมินความเหมาะสม โดยนำเครื่องมือเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมเพื่อพิจารณาเพื่อตรวจสอบแก้ไข ปรับปรุงและหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามกับเนื้อหา (IOC; Index of Item-objective Congruence) โดยมีค่า IOC ทุกข้ออยู่ระหว่าง 0.66-1.00

3.3 การนำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะที่คล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างใน

จังหวัดบึงกาฬ จำนวน 30 ชุด เพื่อนำมาวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งชุด โดยวิธีการใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (Cronbach, 1990: 204) เมื่อได้ค่าความเชื่อมั่นแล้วหาค่าความเชื่อมั่นต่ำกว่า 0.9 ลงมาเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขจนกว่าจะเป็นเครื่องมือที่สมบูรณ์ หลังจากได้ทำการทดสอบเครื่องมือแล้วได้ค่าความเชื่อมั่นที่ 0.96 ถือว่า ข้อมูลมีความสมบูรณ์สามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3.4 การนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง คือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดบึงกาฬ เพื่อนำผลมาวิเคราะห์ข้อมูลสรุปผลและอภิปรายผลตามลำดับต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดบึงกาฬ ซึ่งประกอบด้วย 3 พื้นที่ในจังหวัดบึงกาฬ ได้แก่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูวัว ศูนย์เรียนรู้ธรรมชาติป่าดงดิบกะลา ป่าภูสิงห์และป่าดงชมพู (หินสามวาฬ) อุทยานแห่งชาติภูหลวง (ถ้ำนาคา) จำนวน 400 ราย ด้วยตนเอง ในระหว่างเดือนกรกฎาคม 2563 ถึงเดือนเมษายน 2564

5. การจัดกระทำกับข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการเก็บแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจะถูกนำมาตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ ลงรหัสข้อมูล (Coding) ที่กำหนดทำการบันทึกลงข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ ประมวลผลและสรุปผล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) แสดงผลเป็นจำนวนร้อยละ (Percentage) การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และทดสอบสมมติฐานด้วยการทดสอบที (t-Test) และการทดสอบเอฟ (f-Test) รายงานสรุปผลในรูปแบบตาราง

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จังหวัดบึงกาฬ สำหรับปัจจัยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ ดังนี้

(n=400)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	177	44.25

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
หญิง	223	55.75
อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	50	12.50
20-30 ปี	111	27.75
31-40 ปี	119	29.75
41-50 ปี	94	23.50
มากกว่า 50 ปี	26	6.50
ภูมิลำเนา		
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	277	69.25
ภาคเหนือ	30	7.50
ภาคกลาง	62	15.50
ภาคตะวันออก	11	2.75
ภาคตะวันตก	9	2.25
ภาคใต้	11	2.75
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี (ประถมศึกษา/มัธยมศึกษา/ปวช./ปวส./อนุปริญญา)	173	43.25
ปริญญาตรี	187	46.75
สูงกว่าปริญญาตรี (ปริญญาโท/ปริญญาเอก)	40	10.00
อาชีพ		
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	72	18.00
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	80	20.00
พนักงานเอกชน	90	22.50
เกษตรกร	14	3.50
รับจ้าง/อาชีพอิสระ	81	20.25
นักเรียน/นักศึกษา	59	14.75
อื่น ๆ เช่น นักเดินทาง ฯลฯ	4	1.00
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
ต่ำกว่า 10,000 บาท	119	29.75
10,000-15,000 บาท	73	18.25
15,001-20,000 บาท	72	18.00
20,001-25,000 บาท	68	17.00
25,001-30,000 บาท	33	8.25

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
มากกว่า 30,000 บาท	35	8.75

ตาราง 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

จากตารางผลการศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 55.75 และเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 44.25 อายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.75 และน้อยที่สุด คือ อายุมากกว่า 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 6.50 ส่วนมากมีภูมิลำเนาอยู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คิดเป็นร้อยละ 69.25 และน้อยที่สุด คือ ภาคตะวันตก คิดเป็นร้อยละ 2.25 ระดับการศึกษาสูงสุดพบว่า มากที่สุด คือ ปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 46.75 และน้อยที่สุด คือ สูงกว่าปริญญาตรี (ปริญญาโท/ปริญญาเอก) คิดเป็นร้อยละ 10.00 และมีอาชีพ มากที่สุด คือ พนักงานเอกชน คิดเป็นร้อยละ 22.50 และน้อยที่สุด คือ อื่น ๆ เช่น นักเดินทาง คิดเป็นร้อยละ 1.00

ส่วนพฤติกรรม/ลักษณะการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวมีลักษณะ ดังนี้

พฤติกรรม/ลักษณะการท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
กลุ่มนักท่องเที่ยว		
คนในพื้นที่จังหวัดบึงกาฬ	128	32
คนในจังหวัดที่มีอาณาเขตติดกับจังหวัดบึงกาฬ	67	16.75
คนในจังหวัดภาคอีสาน	85	21.25
คนในจังหวัดอื่นในประเทศ	120	30
ผู้ร่วมเดินทาง		
เดินทางคนเดียว	25	6.25
คนในครอบครัว	151	37.75
เพื่อนสนิท	153	38.25
เพื่อนร่วมงาน/หน่วยงาน/องค์กร	72	18
คู่รัก	38	9.5
กรุ๊ปทัวร์	11	2.75
จำนวนครั้งที่เดินทางมาเที่ยวบึงกาฬ		
ครั้งแรก	208	52.00
1-2 ครั้ง	112	28.00
3 ครั้งขึ้นไป	80	20.00

พฤติกรรม/ลักษณะการท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
ลักษณะการเดินทาง		
รถยนต์ส่วนตัว	294	73.50
รถโดยสาร/เช่า	17	4.25
รถมอเตอร์ไซด์	60	15.00
รถเช่า	27	6.75
อื่น ๆ	2	0.50
จุดท่องเที่ยว		
สถานที่ขึ้นชื่อ	277	69.25
น้ำตก	108	27.00
ทัศนียภาพทางธรรมชาติ	214	53.50
แหล่งข้อมูลท่องเที่ยว		
อินเทอร์เน็ต (Facebook, Twitter)	188	47.00
เพื่อน/เพื่อนร่วมงาน/คนในครอบครัว	40	40.00
ป้ายประชาสัมพันธ์ในพื้นที่	29	7.25
การประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานตามสื่อต่าง ๆ	128	32.00
สาเหตุที่ตัดสินใจมาเที่ยว		
ไม่เคยมาเที่ยว	119	29.75
ชื่นชอบธรรมชาติ/ชื่นชอบแหล่งท่องเที่ยว	281	70.25
สนใจจากการประชาสัมพันธ์	42	10.50
รูปแบบที่พักแรม		
บ้านพักอุทยาน	12	3.00
รีสอร์ทใกล้เคียง	202	50.50
ไม่ค้างคืน (เข้าไป-เย็นกลับ)	190	47.50
ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง		
น้อยกว่า 5,000 บาท/ครั้ง	232	58.00
5,000-10,000 บาท/ครั้ง	163	40.75
10,001-20,000 บาท/ครั้ง	4	1.00
เกิน 20,000 บาท/ครั้ง	1	0.25
วัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยว		
พักผ่อนหย่อนใจ	336	84.00
ค้นหาประสบการณ์แปลกใหม่	81	20.25
ทดสอบความอดทนของตนเอง	24	6.00

พฤติกรรม/ลักษณะการท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
แหล่งท่องเที่ยวที่เดินทางไป		
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูวัว	166	41.50
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสงวนแห่งชาติภูสิงห์	266	66.50
อุทยานแห่งชาติภูสิงห์	231	57.750

ตาราง 2 พฤติกรรม/ลักษณะการท่องเที่ยวของของนักท่องเที่ยว

จากตารางผลการศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวพบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวที่พบมากที่สุด คือ คนในพื้นที่จังหวัดบึงกาฬ คิดเป็นร้อยละ 32.00 และน้อยที่สุด คือ คนในจังหวัดที่มีอาณาเขตติดกับจังหวัดบึงกาฬ คิดเป็นร้อยละ 16.75 มีผู้ร่วมเดินทาง คือ เพื่อนสนิท คิดเป็นร้อยละ 38.25 และน้อยที่สุด คือ กลุ่มนักท่องเที่ยว (Group Tours) คิดเป็นร้อยละ 2.75 จำนวนครั้งที่เดินทางมาเที่ยวบึงกาฬพบว่า มากที่สุด คือ ครั้งแรก คิดเป็นร้อยละ 52.00 และน้อยที่สุด คือ 3 ครั้งขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 20.00 ลักษณะการเดินทางส่วนใหญ่ คือ รถยนต์ส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 73.50 และน้อยที่สุด คือ อื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 0.50 จุดท่องเที่ยวที่ชอบไปมากที่สุด คือ สถานที่ขึ้นชื่อ คิดเป็นร้อยละ 69.25 และน้อยที่สุด คือ น้ำตก คิดเป็นร้อยละ 27.00 แหล่งข้อมูลท่องเที่ยวส่วนใหญ่ค้นหาทางอินเทอร์เน็ต (Facebook, Twitter) คิดเป็นร้อยละ 47.00 และน้อยที่สุด คือ ป้ายประชาสัมพันธ์ในพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 7.25 สาเหตุที่ตัดสินใจมาเที่ยวเนื่องจากชื่นชอบธรรมชาติ/ชื่นชอบแหล่งท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 70.25 และน้อยที่สุด คือ สนใจจากการประชาสัมพันธ์ คิดเป็นร้อยละ 10.50 มีรูปแบบที่พักแรม ส่วนใหญ่ คือ รีสอร์ทใกล้เคียง คิดเป็นร้อยละ 50.50 และน้อยที่สุด คือ บ้านพักอุทยาน คิดเป็นร้อยละ 3.00 ค่าใช้จ่ายในการเดินทางต่อครั้ง คือน้อยกว่า 5,000 บาท/ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 58.00 และน้อยที่สุด คือ เกิน 20,000 บาท/ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.25 วัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวส่วนใหญ่เพื่อเป็นการพักผ่อนหย่อนใจ คิดเป็นร้อยละ 84.00 และน้อยที่สุด คือ ทดสอบความอดทนของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 6.00 แหล่งท่องเที่ยวที่เดินทางไปส่วนใหญ่ คือ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสงวนแห่งชาติภูสิงห์ คิดเป็นร้อยละ 66.50 และน้อยที่สุด คือ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูวัว คิดเป็นร้อยละ 41.50

2. ผลการศึกษาความต้องการด้านส่วนประสมทางการตลาดของนักท่องเที่ยว ประกอบด้วย 7 ด้าน คือ ด้านผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว (Product) ด้านราคาทางการท่องเที่ยว (Price) ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายทางการท่องเที่ยว (Place) ด้าน

การส่งเสริมการขายทางการท่องเที่ยว (Promotion) ด้านบุคลากรทางการท่องเที่ยว (People) ด้านลักษณะทางกายภาพทางการท่องเที่ยว (Physical Evidence) ด้านกระบวนการบริการการท่องเที่ยว (Process) ดังนี้

ความต้องการด้านส่วนประสมทางการตลาดของนักท่องเที่ยว	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านบุคลากรการท่องเที่ยว (People)	4.16	0.54	มาก
2. ด้านการส่งเสริมการขายการท่องเที่ยว (Promotion)	4.15	0.57	มาก
3. ด้านกระบวนการบริการการท่องเที่ยว (Process)	4.08	0.61	มาก
4. ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายการท่องเที่ยว (Place)	4.06	0.60	มาก
5. ด้านราคาการท่องเที่ยว (Price)	3.92	0.67	มาก
6. ด้านลักษณะทางกายภาพการท่องเที่ยว (Physical Evidence)	3.86	0.66	มาก
7. ด้านผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว (Product)	3.44	0.90	มาก
โดยรวม	3.96	0.49	มาก

ตาราง 3 ความต้องการด้านส่วนประสมทางการตลาดโดยรวมของนักท่องเที่ยว

จากตารางพบว่า ความต้องการด้านส่วนประสมทางการตลาดโดยรวมของนักท่องเที่ยวโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.96$; S.D.=0.49) และเมื่อพิจารณารายด้านจะอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากค่ามากไปค่าน้อย ดังนี้ ด้านที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการด้านส่วนประสมทางการตลาดมากที่สุด คือ ด้านบุคลากรการท่องเที่ยว (People) ($\bar{X}=4.16$; S.D.=0.54) รองลงมา คือ ด้านการส่งเสริมการขายการท่องเที่ยว (Promotion) ($\bar{X}=4.15$; S.D.=0.57) ด้านกระบวนการบริการการท่องเที่ยว (Process) ($\bar{X}=4.08$; S.D.=0.61) ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายการท่องเที่ยว (Place) ($\bar{X}=4.06$; S.D.=0.60) ด้านราคาการท่องเที่ยว (Price) ($\bar{X}=3.92$; S.D.=0.67) ด้านลักษณะทางกายภาพการท่องเที่ยว (Physical Evidence) ($\bar{X}=3.86$; S.D.=0.66) และน้อยที่สุด คือ ด้านผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว (Product) ($\bar{X}=3.44$; S.D.=0.90) ตามลำดับ

4. ผลการทดสอบสมมติฐาน

4.1 การเปรียบเทียบความต้องการต่อการจัดการการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของจังหวัดบึงกาฬ ที่มีเพศแตกต่างกันพบว่า โดยรวมนักท่องเที่ยวเพศหญิงมีการประเมินความต้องการต่อการจัดการการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของจังหวัดบึงกาฬสูงกว่านักท่องเที่ยวเพศชาย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 และ 3.95 ตามลำดับ) และพบว่า

นักท่องเที่ยวที่มีเพศแตกต่างกัน มีความต้องการต่อการจัดการการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของจังหวัดบึงกาฬไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p>0.05$) และเมื่อพิจารณารายด้านไม่พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีเพศแตกต่างกันมีความต้องการต่อการจัดการการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของจังหวัดบึงกาฬแตกต่างกัน

4.2 การเปรียบเทียบความต้องการต่อการจัดการการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของจังหวัดบึงกาฬที่มีอายุแตกต่างกันพบว่า โดยรวมนักท่องเที่ยวที่มีอายุ 30 ปี และต่ำกว่า มีการประเมินความต้องการต่อการจัดการการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของจังหวัดบึงกาฬสูงกว่านักท่องเที่ยวที่มีอายุ 31-40 ปี และนักท่องเที่ยวที่มีอายุ 41 ปีขึ้นไป (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04, 3.94 และ 3.88 ตามลำดับ) และพบว่า นักท่องเที่ยวที่มีอายุแตกต่างกัน มีความต้องการต่อการจัดการการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของจังหวัดบึงกาฬ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.05$) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นักท่องเที่ยวที่มีอายุแตกต่างกันมีความต้องการต่อการจัดการการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของจังหวัดบึงกาฬแตกต่างกัน คือ ด้านผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว (Product) ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายทางการท่องเที่ยว (Place) และด้านลักษณะทางกายภาพทางการท่องเที่ยว (Physical Evidence)

4.3 การเปรียบเทียบความต้องการต่อการจัดการการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของจังหวัดบึงกาฬที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันพบว่า โดยรวมนักท่องเที่ยวที่จบการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีการประเมิน ความต้องการต่อการจัดการการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของจังหวัดบึงกาฬสูงกว่านักท่องเที่ยวที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และนักท่องเที่ยวที่จบการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15, 3.84 และ 3.74 ตามลำดับ) และพบว่า นักท่องเที่ยวที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความต้องการต่อการจัดการการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของจังหวัดบึงกาฬแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.05$) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นักท่องเที่ยวที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความต้องการต่อการจัดการการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของจังหวัดบึงกาฬแตกต่างกัน คือ ด้านผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว (Product) ด้านราคาทางการท่องเที่ยว (Price) ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายทางการท่องเที่ยว (Place) ด้านการส่งเสริมการขายทางการท่องเที่ยว (Promotion) ด้านบุคลากรทางการท่องเที่ยว (People) ด้านลักษณะทางกายภาพทางการท่องเที่ยว (Physical Evidence) ด้านกระบวนการบริการการท่องเที่ยว (Process)

4.4 การเปรียบเทียบความต้องการต่อการจัดการการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของจังหวัดบึงกาฬที่มีอาชีพแตกต่างกันพบว่า โดยรวมนักท่องเที่ยวที่มีอาชีพ

ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย/อิสระ มีการประเมินความต้องการต่อการจัดการการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของจังหวัดบึงกาฬสูงกว่านักท่องเที่ยวที่มีอาชีพเกษตรกร/นักศึกษา และนักท่องเที่ยวที่มีอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ/เอกชน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 , 4.03 และ 3.86 ตามลำดับ) และพบว่า นักท่องเที่ยวที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีความต้องการต่อการจัดการการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของจังหวัดบึงกาฬแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นักท่องเที่ยวที่มีแตกต่างกันมีความต้องการต่อการจัดการการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของจังหวัดบึงกาฬแตกต่างกัน คือ ด้านผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว (Product) ด้านราคาทางการท่องเที่ยว (Price) ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายทางการท่องเที่ยว (Place) ด้านบุคลากรทางการท่องเที่ยว (People) ด้านลักษณะทางกายภาพทางการท่องเที่ยว (Physical Evidence) และด้านกระบวนการบริการการท่องเที่ยว (Process)

4.5 การเปรียบเทียบความต้องการต่อการจัดการการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของจังหวัดบึงกาฬที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันพบว่า โดยรวมนักท่องเที่ยวที่มีรายได้ต่อเดือน 20,000 บาท และต่ำกว่า มีการประเมินความต้องการต่อการจัดการการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของจังหวัดบึงกาฬสูงกว่านักท่องเที่ยวที่มีรายได้ต่อเดือน 20,001-30,000 บาท และนักท่องเที่ยวที่มีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 30,000 บาท (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17, 3.95 และ 3.81 ตามลำดับ) และพบว่า นักท่องเที่ยวที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีความต้องการต่อการจัดการการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของจังหวัดบึงกาฬแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นักท่องเที่ยวที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันมีความต้องการต่อการจัดการการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของจังหวัดบึงกาฬแตกต่างกัน คือ ด้านผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว (Product) ด้านราคาทางการท่องเที่ยว (Price) ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายทางการท่องเที่ยว (Place) ด้านบุคลากรทางการท่องเที่ยว (People) ด้านลักษณะทางกายภาพทางการท่องเที่ยว (Physical Evidence) และด้านกระบวนการบริการการท่องเที่ยว (Process)

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จังหวัดบึงกาฬ จะเห็นว่า นักท่องเที่ยวที่มีเพศแตกต่างกันมีพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับการศึกษาของนฤมล รัตนไพจิตร และคณะ (2562) ได้วิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิง

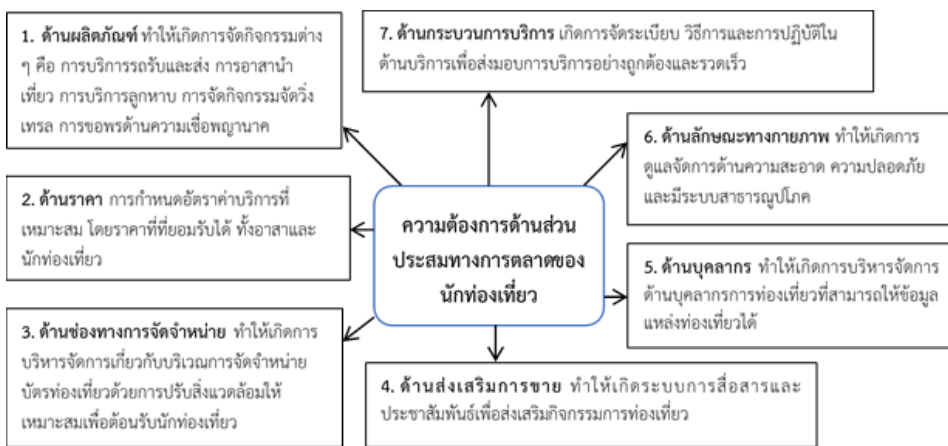
สุขภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดนครศรีธรรมราชพบว่า นักท่องเที่ยวที่มีเพศแตกต่างกันมีพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน และนักท่องเที่ยวที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีความต้องการต่อการจัดการการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของจังหวัดบึงกาฬที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับการศึกษาของกอบกาญจน์ เจริญทอง (2556) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า อายุเป็นปัจจัยที่ทำให้คนมีความแตกต่างกันในเรื่องของความคิดและพฤติกรรม ทั้งนี้ สอดคล้องกับการศึกษาของชองนฤมล รัตนไพจิตร และคณะ (2562) พบว่า ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดนครศรีธรรมราชส่งผลให้นักท่องเที่ยวที่มีระดับการศึกษา อาชีพและรายได้แตกต่างกันมีพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวแตกต่างกัน

นอกจากนี้ ยังพบว่า พฤติกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่พบมากที่สุดส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่จังหวัดบึงกาฬ มีผู้ร่วมเดินทาง คือ เพื่อนสนิท ส่วนใหญ่เดินทางมาเป็นครั้งแรกโดย รถยนต์ส่วนตัวด้วยการพักค้างคืนที่รีสอร์ทใกล้เคียง มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางต่อครั้ง คือ น้อยกว่า 5,000 บาท/ครั้ง จุดท่องเที่ยวที่ต้องการไป คือ สถานที่ขึ้นชื่อของจังหวัดบึงกาฬ ซึ่งมีการสืบค้นแหล่งข้อมูลท่องเที่ยวทางอินเทอร์เน็ต (Facebook, Twitter) สาเหตุที่ตัดสินใจมาเที่ยวเนื่องจากชื่นชอบธรรมชาติหรือชื่นชอบแหล่งท่องเที่ยว วัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวส่วนใหญ่เพื่อเป็นการพักผ่อนหย่อนใจ และแหล่งท่องเที่ยวที่เดินทางไปส่วนใหญ่ คือ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสงวนแห่งชาติภูสิงห์ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะความนิยมเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนน้อยมากจึงทำให้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ การจะเลือกไปเที่ยวที่ใด กลุ่มตัวอย่างจะคำนึงถึงการเดินทางที่สะดวกสบาย ตลอดจนมีค่าใช้จ่ายเหมาะสมทั้งการเดินทาง ที่พักและเกิดความคุ้มค่าจากการท่องเที่ยวในครั้งนั้น นอกจากนี้ สถานที่ท่องเที่ยวที่มีความงดงามทางธรรมชาติ ความปลอดภัยและความสะอาด สอดคล้องกับงานวิจัยของวรสุวิช์ โพธิสัตย์ (2560) ได้ศึกษาศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวบึงกาฬเพื่อพัฒนาศักยภาพอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว: กรณีศึกษากลุ่มวัยทำงานและนักศึกษา ระดับอุดมศึกษาในกรุงเทพมหานครพบว่า ส่วนใหญ่ยังไม่เคยไปจังหวัดบึงกาฬ สำหรับผู้ที่เคยไปส่วนใหญ่จะไปเพียงครั้งเดียวเท่านั้น การจะเลือกไปเที่ยวที่ใดกลุ่มตัวอย่างจะคำนึงถึงสถานที่ท่องเที่ยว ความปลอดภัย คุณภาพของที่พัก คุณภาพของสิ่งแวดล้อมและความสะอาด และนิยมเดินทางไปท่องเที่ยวด้วยรถยนต์ส่วนตัวมากที่สุด เหตุผลสำคัญในการไปท่องเที่ยว คือ การไปพักผ่อน และการไปเที่ยวชมสิ่งที่น่าสนใจในแหล่ง

ท่องเที่ยวและชื่นชมธรรมชาติ ประเภทแหล่งท่องเที่ยวที่ผู้ตอบแบบสอบถามนิยมมากที่สุด 5 อันดับแรก คือ แม่น้ำ ภูเขา อุทยานประวัติศาสตร์ วัดดังเพื่อไหว้พระ และร้านผ้าไหมท้องถิ่น

3. ความต้องการด้านส่วนประสมทางการตลาดโดยรวมของนักท่องเที่ยวโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการด้านส่วนประสมทางการตลาดมากที่สุด คือ ด้านบุคลากรการท่องเที่ยว ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะปัจจุบันนักท่องเที่ยวได้ให้ความสนใจการท่องเที่ยวในจังหวัดบึงกาฬเพิ่มขึ้น ทำให้บุคลากรในการท่องเที่ยวหรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่นมีไม่เพียงพอในการให้บริการนักท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวเชิงธรรมชาตินี้จะให้ความสำคัญกับการมีบุคลากรการท่องเที่ยวที่สามารถให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวได้ ทั้งนี้ ส่วนใหญ่แล้วแหล่งท่องเที่ยวจะมีความเป็นวัฒนธรรม ความเชื่อ ซึ่งต้องมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นให้ความรู้ เนื่องจากเป็นบุคคลในท้องถิ่นสามารถบอกเล่าเรื่องราวได้เป็นอย่างดี ดังนั้น แหล่งท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีบุคคลที่มีความรู้และสามารถแนะนำนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับแนวคิดของอารีวรรณ บัวเผื่อน (2561) ซึ่งศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวชาวจีนในการท่องเที่ยวในประเทศไทย กรณีศึกษาสถานที่ท่องเที่ยวจังหวัดชลบุรีพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับความรู้ของเจ้าหน้าที่รัฐ/เอกชนในการให้บริการสถานที่ท่องเที่ยว การบริการของเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว คนในท้องถิ่นมีอัธยาศัยดี พุดจาสุภาพ และความเพียงพอของเจ้าหน้าที่รัฐ/เอกชนในการให้บริการสถานที่ท่องเที่ยว ส่วนด้านที่เห็นว่า มีความต้องการน้อยที่สุด คือ ด้านผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว (Product) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะมีการจัดกิจกรรมที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ด้านการบริการ มีบริการรถรับ-ส่ง อาสาสมัครเที่ยว บริการลูกหาบ นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมการจัดเวิร์กช็อป การขอพร ด้านความเชื่อพญานาคมีค่ายของเยาวชน การแสดงคอนเสิร์ต การไหว้พระที่ลานธรรม การชมวิวถ้ำฤาษีและหินสามวาฬ โดยกิจกรรมดังกล่าวล้วนดึงดูดความสนใจและสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว จึงทำให้นักท่องเที่ยวเห็นว่า มีการให้บริการและกิจกรรมที่เพียงพอต่อความต้องการแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับเทิดชาย ช่วยบำรุง (2555) กล่าวว่า สิ่งที่เสนอขายในตลาดเพื่อทำให้เกิดความสนใจที่จะได้มาใช้หรือบริโภคและเพื่อสนองความต้องการของลูกค้าให้มีความพึงพอใจ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพ 1 ความต้องการด้านส่วนประสมทางการตลาดของนักท่องเที่ยว

จากการศึกษาครั้งนี้ทำให้ได้องค์ความรู้ซึ่งสามารถจำแนกได้ ดังนี้

1. ด้านผลิตภัณฑ์ ทำให้เกิดการจัดกิจกรรมต่าง ๆ คือ การบริการรถรับและส่ง การอาสาบำเพ็ญ การบริการลูกหาบ การจัดกิจกรรมจัดวิ่งเทรล การขอพรด้านความเชื่อพญานาค
2. ด้านราคา การกำหนดอัตราค่าบริการที่เหมาะสม โดยราคาที่ยอมรับได้ ทั้งอาสาและนักท่องเที่ยว
3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ทำให้เกิดการบริหารจัดการเกี่ยวกับบริเวณการจัดจำหน่ายบัตรท่องเที่ยวด้วยการปรับสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว
4. ด้านส่งเสริมการขาย ทำให้เกิดระบบการสื่อสารและประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว
5. ด้านบุคลากร ทำให้เกิดการบริหารจัดการด้านบุคลากรการท่องเที่ยวที่สามารถให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวได้
6. ด้านลักษณะทางกายภาพ ทำให้เกิดการดูแลจัดการด้านความสะอาด ความปลอดภัยและมีระบบสาธารณูปโภค
7. ด้านกระบวนการบริการ เกิดการจัดระเบียบ วิธีการและการปฏิบัติในด้านบริการเพื่อส่งมอบการบริการอย่างถูกต้องและรวดเร็ว

องค์ความรู้เรื่องพฤติกรรมและความต้องการด้านส่วนประสมทางการตลาดของนักท่องเที่ยวทั้งหมด 7 ด้านที่กล่าวมาข้างต้นสามารถนำไปประยุกต์เพื่อใช้ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจังหวัดบึงกาฬเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจให้กับจังหวัดบึงกาฬและสร้างความพร้อมในการท่องเที่ยวของจังหวัดบึงกาฬ และส่งเสริมสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวทางธรรมชาติให้มีศักยภาพมากยิ่งขึ้นและเป็นที่รู้จักต่อไป

สรุป

พฤติกรรมและความต้องการส่วนประสมทางการตลาดของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจังหวัดบึงกาฬ ประกอบด้วย 7 ด้าน คือ ด้านผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว ด้านราคาทางการท่องเที่ยว ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายทางการท่องเที่ยว ด้านการส่งเสริมการขายทางการท่องเที่ยว ด้านบุคลากรทางการท่องเที่ยว ด้านลักษณะทางกายภาพทางการท่องเที่ยว และด้านกระบวนการบริการการท่องเที่ยว โดยพบว่า มีความต้องการในระดับมาก โดยเฉพาะด้านบุคลากรทางการท่องเที่ยวพบว่า ไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ดังนั้น ควรมีการจัดอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถในด้านทักษะการให้บริการ มีความรู้ด้านพื้นที่ สามารถให้รายละเอียดเกี่ยวกับพืชพันธุ์ ความสำคัญของสภาพแวดล้อมและความสำคัญของระบบนิเวศได้ และควรส่งเสริมวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ โดยให้เจ้าหน้าที่หรือคนในชุมชนช่วยกันประชาสัมพันธ์ เช่น ขนบธรรมเนียม ประเพณี วิถีชุมชน เพื่อให้นักท่องเที่ยวทราบถึงประเพณี วิถีชีวิตของคนในชุมชนและประวัติความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว สำหรับข้อเสนอแนะจากการวิจัย ดังนี้ 1. การจัดแพคเกจส่งเสริมการท่องเที่ยวช่วงหยุดยาวในสื่อดิจิทัล โดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรพิจารณาถึงจัดแพคเกจส่งเสริมการท่องเที่ยวช่วงหยุดยาว เช่น เที่ยวสามภูช่วงเทศกาลสำคัญ ขาวมูเที่ยวสามภู 2. การใช้คนที่มีชื่อเสียงเป็นแบรนด์ท่องเที่ยวอุทยานฯ ดังนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องน่าจะพิจารณาถึงเชิญดาราที่มีชื่อเสียงเป็นแบรนด์แหล่งท่องเที่ยวสามภู 3. ร้านอาหาร เครื่องดื่ม สะอาด อร่อยและหลากหลายได้รับการประเมินศักยภาพน้อยที่สุด จึงควรพัฒนาสินค้าโอท็อป (OTOP) สินค้าของฝากทั้งของกินและของใช้ในช่วงเที่ยววันหยุดยาวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปมีดังนี้ 1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างอุทยานต่าง ๆ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญเพื่อขยายองค์ความรู้ต่อไป 2. ควรศึกษาพฤติกรรมและความ

ต้องการของนักท่องเที่ยวเพื่อนำมาปรับในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวและด้านอื่นของแหล่งท่องเที่ยว 3. ควรศึกษาแนวทางการส่งเสริมความร่วมมือกันระหว่างอุทยานกับคนในชุมชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (ม.ป.ป.). สถิตินักท่องเที่ยวภายในประเทศ ปี 2561 (จำแนกตามภูมิภาคและจังหวัด). สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2563, จาก <https://www.mots.go.th/news/category/531>
- กอบกาญจน์ เหวียนทอง. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดนครศรีธรรมราช. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.
- จริยา นันทิยาภูษิต และภมร ชันธหัตถ์. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดจันทบุรี. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ. 7 (4), 378-395.
- จินตนา สุริยะศรี. (2564). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1. วารสารวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. 3 (3), 67-83.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2555). บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- นฤมล รัตนไพจิตร และคณะ. (2562). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยว: กรณีศึกษาบ้านนาต้นจั่น ตำบลบ้านดึก อำเภอสรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.
- วรสุวิทย์ โพธิ์สัตย์. (2560). การศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาเพื่อพัฒนาศักยภาพอุตสาหกรรมท่องเที่ยว: กรณีศึกษากลุ่มวัยทำงานและนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในกรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต. 13 (1), 8-20.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). เที่ยวเมืองไทย ใครใคร่ก็อยากมา. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2563, จาก http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/article/article_travel.html

- สำนักงานรัฐมนตรี. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12* (พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานรัฐมนตรี.
- อารีวรรณ บัวเพื่อน. (2561). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวชาวจีนในการมาท่องเที่ยวประเทศไทย: กรณีศึกษาสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี. การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of Psychological Testing*, 5th ed. New York: Harper & Row.
- Likert, R. (1967). *The Method of Constructing and Attitude Scale*. New York: Wiley & Son.

การสร้างและพัฒนาแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยา
เพื่อส่งเสริมผลการเรียนรู้และการคิดเชื่อมโยงเชิงวิทยาศาสตร์
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ
จังหวัดลำพูน

The Creation and Development of Virtual Bio-application to
Enhance Learning Outcomes and Scientific Associative
Thinking of Students in Grade 10,
Extra-large Secondary School, Lamphun Province

ธรณิข เมืองมูล^{*1}, พิชญ์สินี ชมภูคำ^{**2}

Thoranit Mounmoon¹, Phichsinee Chomphucome²

หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาอีสเทอร์น

Master of Education Program in Research and Technology in Learning
Management, Faculty of Education, Far Eastern University

First Author, E-mail: thoranit@live.com*

Corresponding Author, E-mail: phichsinee@feu.edu**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างและพัฒนาแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จังหวัดลำพูน 2) เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และการคิดเชื่อมโยงเชิงวิทยาศาสตร์ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน จำนวน 1 ห้องเรียน 40 คน ได้มาโดยการเลือกตัวอย่างแบบกลุ่ม เป็นการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ 1) แอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยา 2) แบบประเมินความเหมาะสมของแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยา 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 4) แบบทดสอบวัดทักษะ

กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ 5) แบบทดสอบการคิดเชื่อมโยงเชิงวิทยาศาสตร์ โดยใช้แผนผังกราฟิก 6) แบบประเมินความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละ ฐานนิยม ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์การแปรผัน การทดสอบทีและการทดสอบแชต

ผลการวิจัยพบว่า 1) แอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยา ประกอบด้วยข้อความ ภาพ 2 มิติและกราฟิก 3 มิติ ผสมผสานกับสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง ประสิทธิภาพเชิงเหตุผลอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ประสิทธิภาพเชิงประจักษ์ E_1/E_2 คือ 77.7/75.3 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 75/75 2) หลังเรียนรู้ด้วยแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยา การทดสอบที่ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียนรู้ด้วยแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 การทดสอบแชตด้านทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และการคิดเชื่อมโยงเชิงวิทยาศาสตร์ นักเรียนมากกว่าร้อยละ 60 ของทั้งหมดอยู่ในระดับดีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 3) ความพึงพอใจของนักเรียนพบว่า หลังเรียน โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก องค์ความรู้จากการวิจัย คือ การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ควรจัดการเรียนร่วมกับสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นและส่งผลถึงผลการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: แอปพลิเคชันเสมือนจริง; ผลการเรียนรู้; การคิดเชื่อมโยงเชิงวิทยาศาสตร์; แผนผังกราฟิก

Abstract

The objectives of this research are 1) to create and develop the virtual Bio-application for students in grade 10 at an extra-large secondary school, Lamphun Province, 2) to study the learning achievement, scientific process skills and the scientific associative thinking, and 3) to study the satisfaction of student. In this research, second semester of academic year 2023, a class of 40 students in grade 10 form Chak Kham Khanathon School, Lamphun Province, by cluster sampling. Research design is research and development (R&D). The research instruments consist of 1) virtual Bio-application, 2) propriety assessment form of virtual Bio-application, 3) learning achievement test,

4) essay test for measure scientific process skills, 5) essay test for measure scientific associative thinking, and 6) satisfaction survey form. The data are analyzed with percentage, mode, mean, standard deviation, coefficient of variation, t-test, and Z-test.

The results show that 1) the virtual Bio-application which qualified text, 2 D visuals and 3 D graphics combined with realistic environments. The rational approach of virtual Bio-application shows at the highest level and the empirical approach show about E_1/E_2 at 77.7/75.3 which is according to standard criteria (75/75). 2) After learning by using virtual Bio-application, there is analyzed by t-test, the result show that the average score of learning achievement is higher than before learning by using virtual Bio-application at statically significance of 0.01. Furthermore, there is analyzed by Z-test for evaluation of scientific process skill and scientific associative thinking, the result shows that more than 60% of all students have good level, at statically significance of 0.05. 3) After learning by using virtual Bio-application, the overall of satisfaction by student are a high level of satisfaction. The body of knowledge indicates that the management of science learning should integrate modern technology media to engage students actively, resulting in increased and meaningful learning outcomes.

Keywords: Virtual Bio-Application; Learning Outcome;
Scientific Associative Thinking; Graphic Organizer

บทนำ

วิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในสังคมโลกปัจจุบันและอนาคต ด้วยเหตุนี้จึงมีการจัดประเมินวิทยาศาสตร์ในระดับนานาชาติ ภายใต้โครงการชื่อว่า โปรแกรมประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (Program for International Student Assessment; PISA) ดำเนินการโดยองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development; OECD) โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อประเมินคุณภาพของระบบการศึกษาของประเทศสมาชิก และประเทศร่วมโครงการในการเตรียมความพร้อมให้ประชาชนมีศักยภาพหรือ

ความสามารถพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง โดยจัดประเมินในทุก 3 ปี สำหรับนักเรียนที่มีอายุ 15 ปี ซึ่งสำเร็จการศึกษาภาคบังคับแล้ว ด้วยการประเมินความรู้เรื่อง (Literacy) ของนักเรียนทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ การรู้เรื่องการอ่าน การรู้เรื่องคณิตศาสตร์ และการรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ ผลการประเมิน PISA 2018 ในระดับนานาชาติของประเทศไทยพบว่า นักเรียนไทยมีคะแนนเฉลี่ยในด้านการรู้เรื่องวิทยาศาสตร์เท่ากับ 426 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยมาตรฐานของ OECD เท่ากับ 489 คะแนน ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับ PISA 2015 พบว่า คะแนนวิทยาศาสตร์มีคะแนนเพิ่มขึ้น 4 คะแนน พิจารณานวนโน้มของคะแนนถือว่า ด้านวิทยาศาสตร์ไม่มีการเปลี่ยนแปลงเมื่อเทียบกับรอบการประเมินที่ผ่านมา ซึ่งหมายความว่า นักเรียนไม่สามารถอธิบายและไม่สามารถเชื่อมโยงระหว่างการอธิบายเกี่ยวกับความรู้กับเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ในสถานการณ์ที่หลากหลายได้ รวมถึงการหาเหตุผลในการตัดสินใจเชิงวิทยาศาสตร์ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2562)

การคิดเชื่อมโยงเป็นกระบวนการทางสมองในการนำข้อมูลหรือสิ่งเร้าที่ได้รับไปเชื่อมโยงกับข้อมูลหรือความรู้เดิม ประสบการณ์เดิม เพื่อสร้างความหมายให้แก่ตนเองและเกิดเป็นความรู้ความเข้าใจที่สามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2552) โดยเทคนิคที่ทำให้ผู้เรียนสามารถจัดลำดับความคิดและเชื่อมโยงความคิดได้ คือ เทคนิคการใช้ผังกราฟิก เทคนิคดังกล่าวสามารถนำมาพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ เพราะเมื่อผู้เรียนได้ฝึกฝนการใช้ทักษะการคิดโดยใช้ผังกราฟิก ทำให้ผู้เรียนได้คิดอย่างเป็นระบบโดยเริ่มจากประเด็นหลักแล้วแยกประเด็นรองให้เป็นระบบ การใช้เกณฑ์ในการจำแนกส่งผลให้ผู้เรียนรู้จักคิดเชื่อมโยงอย่างต่อเนื่องตามลำดับความสำคัญ โดยมีการใช้ภาพ สัญลักษณ์ เส้น สีในการสรุปเนื้อหาให้เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนและเป็นระบบ (สกุรัตน์ เจริญอินทร์พรหม, 2561: 73-77) การเรียนวิทยาศาสตร์ในปัจจุบันจัดรูปแบบการเรียนรู้แบบวัฏจักรสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) พัฒนาขึ้นโดยไอเซนคราฟท์ (Eisenkraft, 2003) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่แล้วผสานความรู้เข้าด้วยกันเกิดเป็นองค์ความรู้ที่ผู้เรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตรวจสอบความรู้เดิม (Elicitation Phase) 2) ขั้นสร้างความสนใจ (Engagement Phase) 3) ขั้นสำรวจค้นหา (Exploration Phase) 4) ขั้นอธิบาย (Explanation Phase) 5) ขั้นขยายความรู้ (Elaboration Phase) 6) ขั้นประเมินผล (Evaluation Phase) และ 7) ขั้นนำความรู้ไปใช้ (Extended Phase) การจัดการเรียนรู้เช่นนี้ทำให้ผู้เรียนเกิดการเชื่อมโยงข้อมูลและสนใจค้นคว้าเพิ่มเติม เพราะเน้นให้ผู้เรียนสืบเสาะหา

ความรู้ด้วยตนเอง รวมถึงในชั้นตรวจสอบความรู้จะให้ความสำคัญกับการตรวจสอบความรู้เดิมของผู้เรียน ทำให้ผู้สอนได้รู้ว่า ควรให้ความรู้พื้นฐานเรื่องใดก่อนเข้าสู่บทเรียน จากนั้น จึงสร้างความสนใจโดยใช้เรื่องที่เชื่อมโยงกับความรู้เดิม ซึ่งสอดคล้องกับวิธีการเสนอโนทัศน์ล่วงหน้า (Advanced Organizer) โดยแผนผังกราฟิกเป็นตัวช่วยในการสอนได้ (Eisenkraft, 2003)

วิถีการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน เทคโนโลยีการสื่อสารได้เข้ามามีบทบาทในด้าน การเมือง เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม การศึกษา ฯลฯ ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันและอนาคตต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและสอดคล้องกับความต้องการทางสังคม โดยเฉพาะการนำแนวคิดนวัตกรรมการศึกษาไทย 4.0 ที่มุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มาผนวกเข้ากับการศึกษาสร้างเป็นเครื่องมือหรือสื่อทางการเรียนรู้ให้กับนักเรียนและรองรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความตื่นตัว กระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้อยู่ตลอดเวลา เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) (ยีน ภู่วรรณ, 2558: 141) ที่ผู้เรียนได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง โดยนำเทคโนโลยีเสมือนจริงมาใช้ในการนำเสนอภาพสองมิติหรือสามมิติ ผสมผสานกับสื่อต่าง ๆ เป็นการพัฒนาศือการศึกษาที่เชื่อมโยงระหว่างข้อความ การผสมผสานระหว่างโลกเสมือนจริง (Virtual World) เข้ากับโลกของความจริง (Real World) โดยผ่านอุปกรณ์เชื่อมต่อประเภทต่าง ๆ เช่น กล้องดิจิทัลของแท็บเล็ต สมาร์ทโฟนหรืออุปกรณ์อื่นเพื่อให้ผู้ชมเห็นภาพเสมือนอยู่ในสถานการณ์จริง (ดุสิต ขาวเหลือง และอภิชาติ อนุกุลเวช, 2561: 19)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวและเพื่อให้สอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยจึงตระหนักว่า การสร้างและพัฒนาแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยาที่สามารถทำให้ผู้เรียนรู้สึกตื่นเต้นและน่าสนใจ ผสมผสานการสอดแทรกการสอนแบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้นเป็นฐานร่วมกับการใช้แผนผังกราฟิก เพื่อการสร้างสรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ผ่านแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยาน่าจะมีความสนุกสนาน ได้รับความสนใจของผู้เรียนและสนองต่อเป้าประสงค์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ตามมาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาระดับพื้นฐานวิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)

วัตถุประสงค์การวิจัย

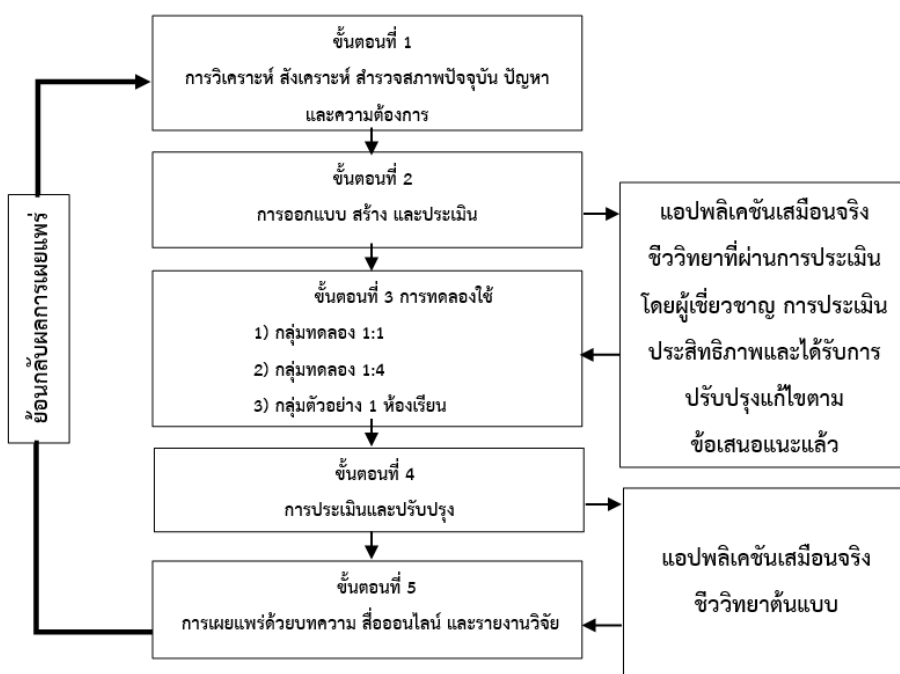
1. เพื่อสร้างและพัฒนาแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จังหวัดลำพูน

2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนด้านทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และด้านความสามารถการคิดเชื่อมโยงเชิงวิทยาศาสตร์จากการเรียนรู้ด้วยแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนหลังการเรียนรู้ด้วยแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัยที่ใช้ในครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (R&D) ทางนวัตกรรมการศึกษา ดำเนินการวิจัยตามกระบวนการการวิจัยและพัฒนา (รัตนะ บัวสนธิ์, 2556: 13-14) ดังภาพ 1

ภาพ 1 กระบวนการการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา

โดยดำเนินการตามแบบแผนการทดลอง (Experimental Design) เพื่อมุ่งเน้นการศึกษาของตัวแปรตาม (Dependent Variable) โดยมีลักษณะการทดลองเป็นแบบวิจัยกลุ่มเดียว วัดผลก่อนเรียนและหลังเรียน (One Group Pre-test–Post-test Design)

2. ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จังหวัดลำพูน ได้แก่ โรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน โรงเรียนสวนบุญโญภิรมย์ ลำพูน จังหวัดลำพูน และโรงเรียนเวียงเจดีย์วิทยาคม จังหวัดลำพูน รวมทั้งหมดจำนวน 30 ห้อง

3. กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน 1 ห้อง จำนวน 40 คน ได้มาโดยการเลือกตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) (ราชบัณฑิตยสภา, 2561: 33) ซึ่งเป็นการเลือกตัวอย่างแบบสุ่มกลุ่มทั้งห้องเรียนตามธรรมชาติ ประกอบด้วยนักเรียนเก่ง ปานกลางและอ่อนคละกัน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

4.1 แอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยาเพื่อส่งเสริมผลการเรียนรู้และการคิดเชื่อมโยงเชิงวิทยาศาสตร์โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 7Es เป็นฐานร่วมกับแผนผังกราฟิก เรื่องการรักษาคุณภาพของร่างกายมนุษย์ ประกอบด้วยการรักษาคุณภาพของน้ำและสารในร่างกาย จำนวน 4 คาบ การรักษาคุณภาพของกรด-เบสของเลือด จำนวน 2 คาบ การรักษาคุณภาพของอุณหภูมิภายในร่างกายจำนวน 2 คาบ ระบบภูมิคุ้มกันจำนวน 6 คาบ โดยคาบละ 50 นาที ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ประเมินประสิทธิภาพเชิงเหตุผลของแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยา โดยหาค่าเฉลี่ยความเหมาะสมตามเกณฑ์มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ดังนี้ (รัตนะ บัวสนธ์, 2563: 33) ดังนี้ ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.50–5.00 หมายถึง เหมาะสมมากที่สุด 3.50–4.49 หมายถึง เหมาะสมมาก 2.50–3.49 หมายถึง เหมาะสมปานกลาง 1.50–2.49 หมายถึง เหมาะสมน้อย 1.00–1.49 หมายถึง เหมาะสมน้อยที่สุด

เมื่อนำไปทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มทดลอง (Try out) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 ช่วงเดือนกันยายนถึงตุลาคม พ.ศ. 2566 ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแบบ 1:1 (นักเรียน 3 คน) เพื่อประเมินปรับปรุงเบื้องต้น และแบบ 1:4 (นักเรียน 12 คน) ได้มีประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 77.7/75.3 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 75/75

4.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบเลือกตอบ โดยสร้างแบบทดสอบทั้งหมด 30 ข้อ และนำแบบทดสอบไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-objective Congruence; IOC) คัดเลือกแบบทดสอบเหลือ 20 ข้อ ทุกข้อมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 หลังจากนั้นนำไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เคยเรียนเรื่อง

การรักษาคุณภาพของร่างกายมนุษย์มาแล้ว โดยหาค่าอำนาจจำแนกได้ค่า 0.30-0.80 และค่าความยากได้ค่า 0.27-0.80 คัดเลือกข้อที่ผ่านเกณฑ์จำนวน 20 ข้อ หาค่าความเชื่อมั่น K.R.20 ได้ค่า 0.852 หลังจากนั้นนำไปใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

4.3 แบบทดสอบอัตนัยวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์พร้อมรูปปริศกาการให้คะแนน โดยสร้างแบบทดสอบทั้งหมด 5 ข้อและนำแบบทดสอบไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง และคัดเลือกแบบทดสอบเหลือ 2 ข้อ ทุกข้อมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 หลังจากนั้นนำไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เคยเรียนเรื่องการรักษาคุณภาพของร่างกายมนุษย์มาแล้ว โดยหาค่าอำนาจจำแนก ได้ค่า 0.30-0.54 และค่าความยากได้ค่า 0.31-0.62 คัดเลือกข้อที่ผ่านเกณฑ์จำนวน 2 ข้อ หาค่าความเชื่อมั่นของฮอยท์ได้ค่า 0.710 หลังจากนั้นนำไปใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

4.4 แบบทดสอบอัตนัยการคิดเชื่อมโยงเชิงวิทยาศาสตร์ โดยใช้แผนผังกราฟิกพร้อมรูปปริศกาการให้คะแนน โดยสร้างแบบทดสอบทั้งหมด 4 ข้อ และนำแบบทดสอบไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง และคัดเลือกแบบทดสอบเหลือ 3 ข้อ ทุกข้อมีค่า $IOC \geq 0.60$ หลังจากนั้นนำไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เคยเรียนเรื่องการรักษาคุณภาพของร่างกายมนุษย์มาแล้ว โดยหาค่าอำนาจจำแนก ได้ค่า 0.28-0.67 และค่าความยากได้ค่า 0.21-0.47 คัดเลือกข้อที่ผ่านเกณฑ์จำนวน 3 ข้อ หาค่าความเชื่อมั่นของฮอยท์ได้ค่า 0.730 หลังจากนั้นนำไปใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

4.5 แบบประเมินความพึงพอใจต่อการใช้ออปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยา โดยสร้างแบบประเมินความพึงพอใจและนำแบบทดสอบไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องของรายการที่ประเมินทุกประเด็นการพิจารณามีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ หลังจากนั้นนำไปใช้ประเมินความพึงพอใจต่อการใช้ออปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยากับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน โดยจำแนกข้อมูล ดังนี้
1) การประเมินความเหมาะสมของแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยาตามแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น 2) การประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง

5.2 การเก็บข้อมูลจากนักเรียนกลุ่มทดลอง (Try out) เพื่อประเมินประสิทธิภาพแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยาเบื้องต้นและหาค่า E_1/E_2 ซึ่งเป็นการหา

ประสิทธิภาพเชิงประจักษ์ และกลุ่มทดลองหาคุณภาพเครื่องมือรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบเลือกตอบ แบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และแบบทดสอบการคิดเชื่อมโยงเชิงวิทยาศาสตร์ โดยใช้แผนผังกราฟิก เพื่อหาค่าอำนาจจำแนก ความยากและความเชื่อมั่น

5.3 ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากการใช้แอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยากับกลุ่มตัวอย่างโดยเก็บข้อมูล ดังนี้ เก็บข้อมูลตามแบบแผนการทดลองเป็นแบบวิจัยกลุ่มเดียว วัดผลก่อนเรียนและหลังเรียน (One Group Pre-test–Post-test Design) ใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบเลือกตอบ จำนวน 20 ข้อ (20 คะแนน) แบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ 2 ข้อ (18 คะแนน) และแบบทดสอบการคิดเชื่อมโยงเชิงวิทยาศาสตร์ โดยใช้แผนผังกราฟิก 3 ข้อ (81 คะแนน) และแบบประเมินความพึงพอใจ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้แอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยาด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อหาค่าสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สัมประสิทธิ์การแปรผัน (C.V.) ฐานนิยม (Mod.) และสถิติอนุมาน ได้แก่ การทดสอบที (Paired Two Sample for Means) และการทดสอบเซต (One Sample Test for Proportion)

ผลการวิจัย

1. ผลการสร้างและพัฒนาแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยา เรื่องการรักษาคุณภาพของร่างกายมนุษย์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยใช้กูเกิลไซต์ (Google Site) เป็นตัวสร้างแอปพลิเคชันหลัก และใช้แอปพลิเคชันแอสเซมเบลอร์ สตูดิโอ (Assemblr Studio) ทำในส่วนของภาพเสมือนจริง และใช้กูเกิลฟอร์ม (Google Form) ทำแบบทดสอบแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยา มีลักษณะประกอบด้วยข้อความ ภาพ 2 มิติและกราฟิก 3 มิติ ผสมผสานกับสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง เนื้อหาย่อยมี 4 เรื่อง ได้แก่ 1) การรักษาคุณภาพของน้ำและสารในร่างกาย 2) การรักษาคุณภาพของกรด-เบสของเลือด 3) การรักษาคุณภาพของอณูโมเลกุลในร่างกาย 4) ระบบภูมิคุ้มกัน โดยการใช้งานแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยาสามารถดาวน์โหลดแอปพลิเคชันผ่านการสแกนคิวอาร์โค้ด (QR Code) (ภาพ 2) สามารถใช้โทรศัพท์ทั้งระบบแอนดรอยด์ (Android) และระบบไอโอเอส (iOS) ได้ เมื่อเปิดเข้าไปจะพบหน้าต่างหน้าแรก ดังภาพ 2 เมื่อลงทะเบียนการเข้าใช้แอปพลิเคชันแล้วสามารถเข้าไปหน้าต่างจอหลักต่อไป ดังภาพ 3 และเมื่อเข้าไปในแอป

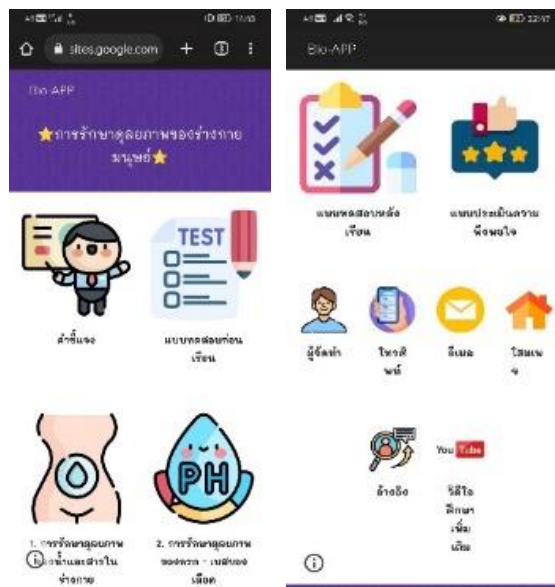
พลีเคชันในแต่ละเรื่องย่อจะมีภาพเสมือนจริงเพื่อช่วยการเรียนรู้ของนักเรียนดังภาพ 4

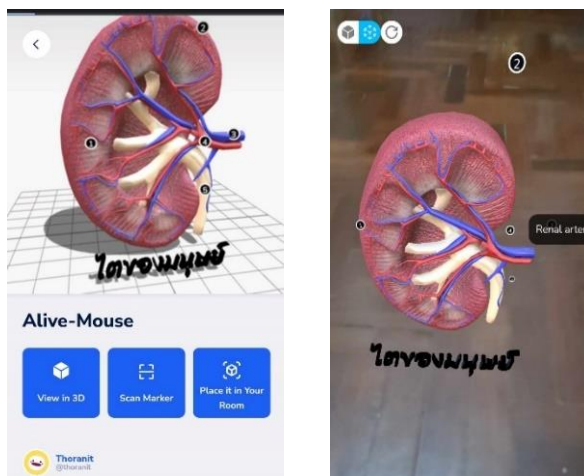
BIO Application

ภาพ 2 หน้าต่างแรกของแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยา

ภาพ 3 หน้าต่างจอหลักของแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยา

ภาพ 4 ภาพเสมือนจริงกราฟิก 3 มิติ

ผลการหาประสิทธิภาพเชิงเหตุผลของแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยาโดยการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.75$; $S.D.=0.44$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีระดับความเหมาะสมมากที่สุด ได้แก่ ด้านกิจกรรม ด้านองค์ประกอบ ด้านมัลติมีเดียเทคโนโลยีเสมือนจริง ด้านเนื้อหา และด้านการวัดผลและประเมินผล ตามลำดับ แสดงว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นไปในแนวทางเดียวกัน ดังตาราง 1

รายการประเมิน	ประสิทธิภาพเชิงเหตุผลของของแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยาจากผู้เชี่ยวชาญ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านองค์ประกอบ	4.77	0.42	มากที่สุด
2. ด้านมัลติมีเดียเทคโนโลยีเสมือนจริง	4.69	0.47	มากที่สุด
3. ด้านเนื้อหา	4.68	0.47	มากที่สุด
4. ด้านกิจกรรม	4.87	0.34	มากที่สุด
5. ด้านการวัดผลและประเมินผล	4.55	0.51	มากที่สุด
ภาพรวมการหาประสิทธิภาพเชิงเหตุผล	4.75	0.44	มากที่สุด

ตาราง 1 ผลการหาประสิทธิภาพเชิงเหตุผลของแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยา
เรื่องการรักษาสุขภาพของร่างกายมนุษย์

การหาประสิทธิภาพเชิงประจักษ์โดยการทดลองใช้กับกลุ่มทดลองแบบ 1:1 (นักเรียน 3 คน) แบ่งเป็นมีคุณลักษณะสูง 1 คน ปานกลาง 1 คน และต่ำ 1 คน รวมทั้งหมด 3 คน เพื่อประเมินแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยาเบื้องต้นเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจของคำสั่ง เนื้อหา คำชี้แจง ภายในแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยา โดยนักเรียนแสดงข้อคิดเห็นเกี่ยวกับขนาดของตัวอักษรและความยาวของเนื้อหาภายในแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยาที่มีความยาวมากเกินไป ผู้วิจัยได้ปรับปรุงเนื้อหาให้มีความกระชับ ชัดเจนมากขึ้น รวมถึงการปรับขนาดของตัวอักษรให้มีความเหมาะสมกับการใช้แอปพลิเคชันในโทรศัพท์สมาร์ตโฟน จากนั้น ผู้วิจัยทดลองใช้กับกลุ่มทดลองแบบ 1:4 (นักเรียน 12 คน) แบ่งเป็นมีคุณลักษณะสูง 4 คน ปานกลาง 4 คน และต่ำ 4 คน รวมทั้งหมด 12 คน หาค่าประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) โดยหาค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่างเรียนของนักเรียนที่ได้จากการทำใบกิจกรรม ชิ้นงานและแบบตรวจสอบความรู้ของเรื่องย่อยในแต่ละเรื่อง เรื่องละ 20 คะแนน แบ่งเป็นคะแนนกิจกรรม 10 คะแนน และคะแนนตรวจสอบความรู้ 10 คะแนน ทั้ง 4 เรื่องย่อยรวมคะแนนระหว่างเรียนทั้งหมด 80 คะแนน และหาค่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) โดยหาค่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบเลือกตอบ (20 คะแนน) แบบทดสอบอัตนัยวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ (18 คะแนน) และแบบทดสอบการคิดเชื่อมโยงแบบอัตนัยโดยใช้แผนผังกราฟิก เรื่องการรักษาตุลยภาพของร่างกายมนุษย์ (81 คะแนน) รวมคะแนนทั้งหมด 119 คะแนน ได้ค่าประสิทธิภาพเชิงประจักษ์ เท่ากับ E_1/E_2 เท่ากับ 77.7/75.3

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดเชื่อมโยงเชิงวิทยาศาสตร์ ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยา เรื่องการรักษาตุลยภาพของร่างกายมนุษย์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สรุปได้ว่า การประเมินความรู้ก่อนเรียน โดยประเมินจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบเลือกตอบพบว่า คะแนนก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 8.4 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 1.9 และค่าสัมประสิทธิ์การแปรผัน (C.V.) เท่ากับ 22.4 ส่วนคะแนนหลังเรียนค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 14.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 3.8 และค่าสัมประสิทธิ์การแปรผัน (C.V.) เท่ากับ 26.4 เมื่อทดสอบคะแนนเฉลี่ยด้วยสถิติการทดสอบทีพบว่า หลังการเรียนรู้ด้วยแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีผลสัมฤทธิ์สูงกว่าก่อนเรียนรู้ด้วยแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 รายละเอียด ดังตาราง 2

คะแนน เต็ม	คะแนนก่อนเรียน			คะแนนหลังเรียน			t-test	p-value
	$\bar{X}$	S.D.	C.V.	$\bar{X}$	S.D.	C.V.		
20	8.38	1.88	0.22	14.28	3.76	0.26	12.357	2.31E-15***

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตาราง 2 คะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนที่ได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
แบบเลือกตอบ เรื่องการรักษาคุณภาพของร่างกายมนุษย์

ด้านผลการประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สามารถสรุปในตาราง 3 พบว่า ระดับคุณภาพก่อนเรียนคิดเป็นร้อยละในระดับดีมากเท่ากับ 0.0 ระดับดีเท่ากับ 5.0 และระดับพอใช้เท่ากับ 95.0 ค่าฐานนิยมของระดับคุณภาพ คือ ระดับพอใช้ ส่วนร้อยละระดับคุณภาพหลังเรียน มีระดับดีมากเท่ากับ 30.0 ระดับดีเท่ากับ 47.5 และระดับพอใช้เท่ากับ 22.5 ค่าฐานนิยมของระดับคุณภาพ คือ ระดับดี โดยร้อยละของนักเรียนระดับคุณภาพดีขึ้นไปของการเรียนรู้ด้วยแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เท่ากับ 77.5 เมื่อทดสอบค่าสัดส่วนโดยใช้สถิติการทดสอบแซดพบว่า ร้อยละของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ระดับดีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 60 ตามเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ระดับ คุณภาพ	ก่อนเรียน		หลังเรียน		ร้อยละของนักเรียน ระดับคุณภาพดีขึ้นไป (หลังเรียน)		Z-test	p-value
	ร้อยละ (จำนวน)	ฐานนิยม	ร้อยละ (จำนวน)	ฐานนิยม	คะแนน หลังเรียน	เกณฑ์ กำหนด		
ดีมาก	0.0 (0)	พอใช้	30.0 (12)	ดี	77.5	60	2.26	0.012**
ดี	5.0 (2)		47.5 (19)					
พอใช้	95.0 (38)		22.5 (9)					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตาราง 3 ระดับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียน
จากแบบทดสอบอัตนัยวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

ด้านผลการประเมินความสามารถการคิดเชื่อมโยงเชิงวิทยาศาสตร์สามารถสรุปได้ว่า ระดับคุณภาพก่อนเรียนคิดเป็นร้อยละในระดับดีมากเท่ากับ 0.0 ระดับดีเท่ากับ 7.5 และระดับพอใช้เท่ากับ 92.5 ค่าฐานนิยมของระดับคุณภาพ คือ ระดับพอใช้ ส่วนร้อยละระดับคุณภาพหลังเรียน มีระดับดีมากเท่ากับ 10.0 ระดับดีเท่ากับ 65.0 และระดับพอใช้เท่ากับ 25.0 ค่าฐานนิยมของระดับคุณภาพ คือ ระดับดี โดยร้อยละของนักเรียนระดับคุณภาพดีขึ้นของหลังการเรียนรู้ด้วยแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เท่ากับ 75.0 เมื่อทดสอบค่าสัดส่วนโดยใช้สถิติการทดสอบแซดพบว่า ร้อยละของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีความสามารถในการคิดเชื่อมโยงเชิงวิทยาศาสตร์ระดับดีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 60 ตามเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตาราง 4

ระดับ คุณภาพ	ก่อนเรียน		หลังเรียน		ร้อยละของนักเรียน ระดับคุณภาพดีขึ้นไป (หลังเรียน)		Z-test	p-value
	ร้อยละ (จำนวน)	ฐานนิยม	ร้อยละ (จำนวน)	ฐานนิยม	คะแนน หลังเรียน	เกณฑ์ กำหนด		
ดีมาก	0.0 (0)	พอใช้	10.0 (4)	ดี	75.0	60	1.94	0.026**
ดี	7.5 (3)		65.0 (26)					
พอใช้	92.5 (37)		25.0 (0)					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตาราง 4 ระดับความสามารถการคิดเชื่อมโยงเชิงวิทยาศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียน
จากแบบทดสอบอันทันการคิดเชื่อมโยงเชิงวิทยาศาสตร์

3. ความพึงพอใจของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยา เรื่องการรักษาคุณภาพของร่างกายมนุษย์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สรุปภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.44$; $S.D.=0.65$) แสดงว่านักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยาดังตาราง 5

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านองค์ประกอบและส่วนประกอบ	4.47	0.63	มาก
2. ด้านมัลติมีเดียเทคโนโลยีเสมือนจริง	4.43	0.63	มาก
3. ด้านเนื้อหา	4.42	0.65	มาก
4. ด้านกิจกรรม	4.44	0.67	มาก
ภาพรวม	4.44	0.65	มาก

ตาราง 5 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยา

อภิปรายผล

1. การสร้างและพัฒนาแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยา ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาแอปพลิเคชันเสมือนจริงให้สอดคล้องกับแนวโน้มของเทคโนโลยีกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องหลักการของมูนิเระาะ ผดุง และคณะ (2563) ที่กล่าวถึงการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการบูรณาการกับความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาการสร้างที่นำไปสู่การคิดค้นสิ่งประดิษฐ์หรือการสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อให้การจัดการศึกษาสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ และยกระดับการศึกษาให้มีคุณภาพ มีศักยภาพในการแข่งขันและการดำรงชีวิตอย่างสร้างสรรค์ในประชาคมโลกสอดคล้องกับประเทศไทย 4.0 และโลกในศตวรรษที่ 21 และสอดคล้องกับแนวคิดของยีน ภูววรรณ (2558) ที่กล่าวถึงการใช้นวัตกรรมการศึกษาไทยที่สำคัญ คือ การนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มาผนวกเข้ากับการศึกษาเพื่อสร้างเป็นเครื่องมือการเรียนรู้และช่วยให้นักเรียนได้เกิดความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ตลอดเวลา อันเป็นลักษณะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่นำเทคโนโลยีเสมือนจริงมาใช้ในแอปพลิเคชันโดยการรวมเอาความจริงและความเสมือนมาไว้ด้วยกันด้วยระบบภาพสามมิติที่อ้างอิงสภาพแวดล้อมที่เสมือนจริง ทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นระหว่างการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดังกล่าว และในการพัฒนาแอปพลิเคชันได้ใช้รูปแบบวิจัยและพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา และมีการหาประสิทธิภาพเชิงเหตุผลและประสิทธิภาพเชิงประจักษ์ที่เป็นไปตามหลักการของรัตนะ บัวสนธ์ (2563: 35-39) สรุปได้ว่า ในการผลิตสื่อหรือนวัตกรรมก่อนนำไปใช้จริงต้องนำสื่อหรือนวัตกรรมที่ผลิตขึ้นไปทดสอบประสิทธิภาพเพื่อประเมินว่า สื่อหรือนวัตกรรม การสอนทำให้ผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นหรือไม่ ดังนั้น การผลิตนวัตกรรมทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพที่ช่วยให้ผู้เรียนบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด สื่อหรือนวัตกรรม

ทางการศึกษาที่ผู้สอนสร้างขึ้นต้องมีขั้นตอนการหาประสิทธิภาพนวัตกรรมตามขั้นตอนของหลักการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา โดยสามารถพิจารณาจากการประเมินการหาประสิทธิภาพของนวัตกรรมเชิงเหตุผล (Rational Approach) จากผู้เชี่ยวชาญ ในด้านลักษณะและเนื้อหาสาระของนวัตกรรม หลังการประเมินแล้วควรปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้กับกลุ่มทดลองเพื่อหาประสิทธิภาพของนวัตกรรมเชิงประจักษ์ (Empirical Approach) สำหรับการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนของหลักการดังกล่าว ซึ่งแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยาผ่านการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด สามารถนำไปใช้ได้กับกลุ่มตัวอย่าง และการประเมินการหาประสิทธิภาพของนวัตกรรมเชิงประจักษ์ ได้ค่า E_1/E_2 เท่ากับ 77.7/75.3 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 75/75 แสดงว่า แอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยามีประสิทธิภาพใกล้เคียงกับเกณฑ์ 75/75 ที่ตั้งไว้ แอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยา เรื่องการรักษาคุณภาพของร่างกายมนุษย์จึงมีประสิทธิภาพ แต่ในกรณีนี้ ค่า E_1 มากกว่าค่า E_2 แสดงว่า งานที่มอบหมายให้ทำระหว่างเรียนมีคะแนนมากกว่าการสอบท้ายบทเรียน อาจจะมีการปรับแก้ไขภาระงานระหว่างเรียนให้มีความสมดุลยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของสคิตินนท พุ่มพฤษ (2559: 66) ที่กล่าวว่า E_1 และ E_2 ต้องมีค่าใกล้เคียงกันและค่าต่างกันไม่เกินร้อยละ 5 ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ที่ยืนยันได้ว่า ผู้เรียนที่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่อเนื่องและมีความรู้จริง ไม่ใช่ทำกิจกรรมหรือการทำข้อสอบจากการเดา

2. ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียนรู้ด้วยแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยา ประกอบด้วยผลการเรียนรู้ทางการเรียนด้วยแบบทดสอบแบบเลือกตอบ ผลการศึกษาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ด้วยข้อสอบอัตนัย และความสามารถการคิดเชื่อมโยงเชิงวิทยาศาสตร์ โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นการประเมินในด้านความรู้ ความเข้าใจและการนำไปใช้ โดยการกำหนดวัตถุประสงค์สำคัญของข้อคำถามและแบบเลือกตอบจะประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน คือ ปัญหาหรือคำถาม และคำตอบที่มีลักษณะเป็นตัวเลือกทั้งที่เป็นคำตอบถูกต้องและคำตอบผิด (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2546: 21) ซึ่งคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนรู้ด้วยแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยาที่ได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนรู้ด้วยแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงได้ว่า การเรียนรู้ด้วยแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยาส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ในการใช้สื่อเสมือนจริงเป็นการสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนให้น่าสนใจ ผู้เรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการทาง

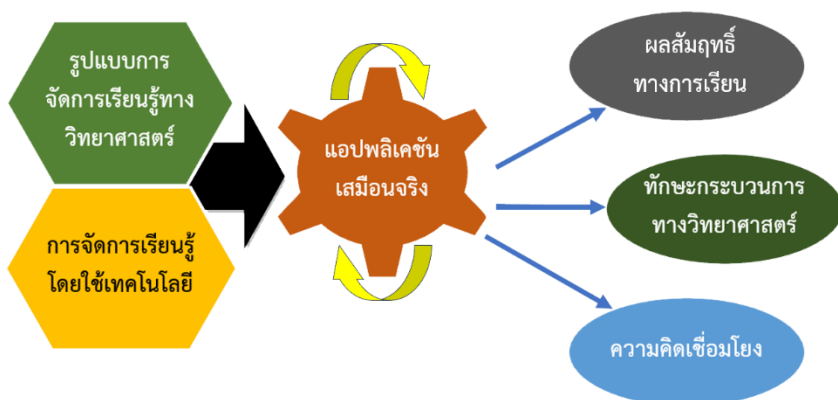
วิทยาศาสตร์โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติในการสังเกต จำแนก และร่วมกันอภิปรายเพื่อลงความเห็นจากข้อมูลในเนื้อหารายวิชา โดยปฏิบัติตามกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งการลงมือทำกิจกรรมส่งผลให้ผู้เรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมูนิเราะ ผดุง และคณะ (2563) ที่ศึกษาการพัฒนาสื่อเทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้รายวิชาเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้พบว่า การเรียนรู้ด้วยสื่อเทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนหลังเรียนสูงกว่าและแตกต่างจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ส่วนผลการศึกษาศามารถการคิดเชื่อมโยงเชิงวิทยาศาสตร์ หลังการเรียนรู้ด้วยแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการคิดเชื่อมโยงเชิงวิทยาศาสตร์ระดับดีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 60 ตามเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพฤติกรรมแสดงออกของผู้เรียนทางการคิดผ่านการทำกิจกรรมในแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยาด้วยการวาดภาพแผนผังความคิด โดยกำหนดสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันและให้นักเรียนลำดับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นต่อไป ซึ่งทำให้นักเรียนสืบค้นหาคำตอบด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่เชื่อมโยงทฤษฎี หลักการหรือเหตุผลทางวิทยาศาสตร์กับสถานการณ์จริง และสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองได้ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2546: 41-43) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดนริศรา ชยธวัช (2563) ที่ศึกษาพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R (การสำรวจ การถาม การอ่าน การจำ การทบทวน การบันทึก) ร่วมกับผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า หลังการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิก นักเรียนมีทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนหลังการเรียนรู้ด้วยแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก นักเรียนมีความสนุกสนานเมื่อได้เรียนรู้ผ่านแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยาเพราะมีรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การใช้ภาพ 2 มิติ ภาพ 3 มิติ ภาพเคลื่อนไหว ทำให้นักเรียนรู้สึกสนุกสนานและเกิดความกระตือรือร้นในการเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของศักดิ์นรินทร์ พุ่มพฤษ (2559) ที่ศึกษาการพัฒนาและหาประสิทธิภาพหนังสือความจริงเสริม วิชาการกระจายเสียงและแพร่ภาพ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซียพบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อหนังสือความจริงเสริมอยู่

ในระดับมาก และมูนิเร้าะ ผดุง และคณะ (2563) ซึ่งศึกษาการพัฒนาสื่อเทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้รายวิชาเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยผลการประเมินความพึงพอใจในการเรียนรู้ด้วยสื่อเทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนของนักเรียนอยู่ในระดับมาก รวมถึงแนวคิดของดุสิต ขาวเหลือง และอภิชาติ อนุกุลเวช (2561) ที่ศึกษาการพัฒนาสื่อการเรียนรู้สามมิติแบบมีปฏิสัมพันธ์เสมือนจริงโดยใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดของนักศึกษาอาชีวศึกษาพบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจในการเรียนรู้ของนักศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยผู้เรียนส่วนใหญ่เกิดความกระตือรือร้นในการเรียน

องค์ความรู้จากการวิจัย

สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ (ภาพ 5) จะเห็นว่า แนวโน้มของเทคโนโลยีกับการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 ควรจัดการเรียนการสอนแบบการประยุกต์รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ เช่น วัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีเพื่อให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น เร้าความสนใจ ผ่านการสร้างแอปพลิเคชันเสมือนจริงด้วยรูปแบบวิจัยและพัฒนา (R&D) นวัตกรรมทางการศึกษา โดยการใช้สื่อเสมือนจริงเป็นการสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนให้มีความน่าสนใจ ผู้เรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนผ่านการลงมือปฏิบัติมากกว่าการเรียนการสอนแบบบรรยาย ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และความสามารถความคิดเชื่อมโยงเชิงวิทยาศาสตร์เพิ่มขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม โดยบรรลุตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้

ภาพ 5 การจัดการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ร่วมกับแอปพลิเคชันเสมือนจริง

สรุป

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ ดังนี้ 1) แอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยา มีลักษณะประกอบด้วยข้อความ ภาพ 2 มิติและกราฟิก 3 มิติ ผสมผสานกับสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง เนื้อหาย่อยมี 4 เรื่อง ได้แก่ การรักษาคุณภาพของน้ำและสารในร่างกาย การรักษาคุณภาพของกรด-เบสของเลือด การรักษาคุณภาพของอุณหภูมิภายในร่างกาย และระบบภูมิคุ้มกัน การหาประสิทธิภาพเชิงเหตุผลของแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยา อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด และผลการหาประสิทธิภาพเชิงประจักษ์ E_1/E_2 เท่ากับ 77.7/75.3 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 75/75 2) หลังการเรียนรู้ด้วยแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยา ได้ทดสอบทางสถิติด้วยการทดสอบที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และการทดสอบเชตในด้านผลการประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และด้านความสามารถการคิดเชื่อมโยงเชิงวิทยาศาสตร์ พบว่า นักเรียนมากกว่าร้อยละ 60 ของนักเรียนทั้งหมดอยู่ในระดับดีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 3) ความพึงพอใจของนักเรียนหลังการเรียนรู้ด้วยแอปพลิเคชันเสมือนจริงชีววิทยา พบว่า ภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

เอกสารอ้างอิง

- ดุสิต ขาวเหลือง และอภิชาติ อนุกุลเวช. (2561). *การพัฒนาสื่อการเรียนรู้สามมิติแบบมีปฏิสัมพันธ์เสมือนจริงโดยใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม Augmented Reality (AR) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของนักศึกษาอาชีวศึกษาที่มีระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณต่างกัน*. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นริศรา ชยวัช. (2563). *การพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มูนิเราะ ผดุง และคณะ. (2563). *การพัฒนาสื่อเทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้รายวิชาเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้*. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- ยีน ภู่วรรณ. (2558). นวัตกรรมการเรียนการสอนกับการศึกษาระบบ 4.0. *วารสารเทคโนโลยีสุรนารี*. 9 (2), 133-156.

- รัตน์ บัณฑิต. (2556). *การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา*. พิษณุโลก: บัณฑิตภาพพิศ.
- รัตน์ บัณฑิต. (2563). *การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา*, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสภา. (2561). *พจนานุกรมศัพท์สถิติศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสภา*, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.
- ศักดิ์นันท พุ่มพุกษ์. (2559). *การพัฒนาหนังสือความจริงเสริม วิชาการกระจายเสียง และแพร่ภาพ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.*
- สกุลรัตน์ เจริญอินทร์พรหม. (2561). *การพัฒนาความสามารถอ่านเชิงวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้กลวิธี SQP2RS ร่วมกับแผนผังความคิด. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.*
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2546). *คู่มือวัดผลประเมินผล วิทยาศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (3 ธันวาคม 2562). *การแถลงข่าวผลการประเมิน PISA 2018*. สืบค้นเมื่อ 22 พฤษภาคม 2566, จาก <https://pisathailand.ipst.ac.th/news-12/>
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2552). *สารานุกรมวิชาชีพครู เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- Eisenkraft, A. (2003). Expanding the 5E Model: A Proposed 7E Model Emphasizes “Transfer of Learning” and the Importance of Eliciting Prior Understanding. *The Science Teacher*. 70 (6), 56-59.

การพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครปฐม

The Development of Buddhist Tourism in the Nakhon Pathom Province

กฤตสุชิน พลเสน*¹, พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตตโม**²
Kitsuchin Ponsen¹, Phramaha Maghavin Purisuttamo²

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Graduate School, Mahamakut Buddhist University

First Author, E-mail: kitsuchin.pon@mbu.ac.th*

Corresponding Author, E-mail: maghavin.pur@mbu.ac.th**

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครปฐม 2) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครปฐม เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ มัคทายก กรรมการวัด ภิกษุ สามเณร ผู้ช่วยเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส และเจ้าคณะเขตปกครอง จำนวน 264 รูป/คน เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม 30 ข้อ สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ประกอบด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยของพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา ด้านการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวมีค่าสูงสุด รองลงมา คือ ด้านลักษณะแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ส่วนด้านรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวมีค่าต่ำสุด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.73$; $S.D.=0.18$) 2) ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาพบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกกับองค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยว 6 ประการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาพบว่า มีตัวแปรการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวที่ทำนายปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($P\text{-value}=0.000$) ตัวแปรทั้ง 3 อธิบายการผันแปรของปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาได้ร้อยละ 69.6 ($R^2=0.696$)

4) รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาควรคำนึงองค์ประกอบการท่องเที่ยว 6 ประการ คือ 1. ความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว 2. แรงจูงใจของนักท่องเที่ยว 3. การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว 4. สิ่งอำนวยความสะดวก 5. จุดเด่นด้านความปลอดภัย 6. จุดเด่นในกิจกรรม องค์ความรู้จากการวิจัย คือ การได้ผลผลิตและผลลัพธ์ของการพัฒนา 3 ประการ คือ 1) เป็นแหล่งประกอบศาสนกิจ 2) เป็นแหล่งพบปะบัณฑิตผู้ทรงภูมิรู้ทางธรรม 3) เป็นแหล่งแสวงบุญทางพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ: การพัฒนาการท่องเที่ยว; การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา; จังหวัดนครปฐม

Abstract

This research article aims to study the problem conditions and factors affecting Buddhist tourism and to create a model for the development of Buddhist tourism in Nakhon Pathom Province. There is a quantitative research. The sample group consists of churchwardens, monastery committee members, monks, novices, assistant abbots, abbots, and governors of Sangha, totaling 264 monks/people. The research instrument is a 30-item questionnaire. The statistics used in data analysis comprises descriptive statistics such as frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, and hypothesis testing statistics such as correlation coefficient by Pearson's method, and multiple regression analysis.

The research results reveal that 1) problem conditions and factors affecting Buddhist tourism: the highest opinions are the aspect of tourism marketing promotion, the secondary is the environmental characteristics of tourist attractions, and the aspect of the lowest opinion is the form of tourism activities. Overall, it is at a high level ($\bar{X}=3.73$; $S.D.=0.18$). 2) The relationship between problem conditions and factors affecting Buddhist tourism is found that there is positively relative with six important component factors of tourism, statistically significant at the 0.01 level. 3)

The factors affecting Buddhist tourism are found that there are tourism promotion variables which jointly predicted factors affecting Buddhist tourism with statistical significance at the 0.01 level ($P\text{-value}=0.000$). Three variables are able to explain about 69.6 percent of the variation in factors affecting Buddhist tourism ($R^2=0.696$). 4) The model of Buddhist tourism development should be considered into 6 factors of tourism: 1. attractiveness of tourist sites, 2. motivation of tourists, 3. promotion of tourism marketing, 4. Facilities, 5. safety features, and 6. features of activities. The body of knowledge indicates that the output and outcome of development are gained into 3 aspects: 1) religious performed sources, 2) sage meeting sources, and 3) pilgrimage sources.

Keywords: Tourist Development; Buddhist Tourism; Nakhon Pathom Province

บทนำ

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) ประเด็นที่ 5 เกี่ยวกับการท่องเที่ยวได้ให้ความสำคัญกับการรักษาการเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวระดับโลก อันเป็นส่วนสำคัญที่ต้องพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งระบบ โดยมุ่งเน้นนักท่องเที่ยว กลุ่มคุณภาพ สร้างความหลากหลายด้านการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว มุ่งเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวในสาขาที่มีศักยภาพและยังคงรักษาจุดเด่นของประเทศด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม อัตลักษณ์ความเป็นไทย ตลอดจนให้คุณค่ากับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป.: 1) โดยมีเป้าหมายระดับประเด็นคือ (1) ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศด้านการท่องเที่ยวต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเพิ่มขึ้น (2) รายได้จากการท่องเที่ยวของเมืองรองเพิ่มขึ้น (3) ความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยดีขึ้น (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562: 19) ซึ่งมีส่วนในการสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันให้สามารถบรรลุเป้าหมายได้ตามที่กำหนด ทั้งนี้ เนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่ระบาดตั้งแต่ช่วงเดือนธันวาคม 2562 ที่ผ่านมา ทำให้การท่องเที่ยวโลกหดตัวอย่างหนัก การเดินทางระหว่างประเทศยังมีข้อจำกัด รวมทั้งมาตรการจำกัดการเดินทาง

ทางเข้าออกระหว่างประเทศทำให้ส่งผลกระทบต่อจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยลดลงอย่างมากในรอบสิบกว่าปี แม้จะมีการฉีดวัคซีนเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 แล้ว แต่ไม่สามารถควบคุมการแพร่ระบาดของโรคนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากสถิตินักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางเข้าประเทศไทยในปี พ.ศ. 2564 (จำนวนยอดสะสมเบื้องต้น) (International Tourist Arrivals to Thailand 2021) ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาพบว่า ในปี พ.ศ. 2563 มีจำนวนนักท่องเที่ยว 6,692,775 คน และในปี พ.ศ. 2564 มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพียง 106,117 คน ลดลงคิดเป็นร้อยละ 98 (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2566: 229)

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชุมชนและเอกลักษณ์ของสถานที่ที่เป็นโอกาสให้เกิดการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองรอง ซึ่งหากมีการส่งเสริมที่ตรงจุด รายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมจะสนับสนุนเป้าหมายการเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวให้กับพื้นที่เมืองรอง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องค้นหาฐานทุนวัฒนธรรมของพื้นที่ การเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า บริการและแหล่งท่องเที่ยว การทำการตลาดตลอดจนสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม ทั้งนี้ ในปี พ.ศ. 2563 ประเด็นท้าทายส่วนใหญ่อยู่ที่การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมที่ไม่เพียงพอ การไม่มีเจ้าภาพหลักที่ชัดเจน จึงไม่สามารถบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างแท้จริง ตลอดจนปัญหาด้านศักยภาพในการบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชนและสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ผ่านมาเป็นปัญหาสำคัญที่เป็นความท้าทายของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2566: 238)

การท่องเที่ยวเชิงศาสนา (วัฒนธรรม) หรือการท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ (Spiritual Tourism) เป็นการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่มีความนิยมเป็นอย่างมากจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศในขณะนี้ โดยให้ความสนใจเป็นพิเศษกับวัด แหล่งโบราณสถานและสถานที่ปฏิบัติธรรม เนื่องจากวัดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศไทยที่มีเอกลักษณ์และถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมสืบเนื่องมาช้านาน ซึ่งเป็นไปตามคติความเชื่อที่ถือว่า การได้มาสักการะสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ร่วมทำบุญ บริจาคทาน ปฏิบัติบูชา จะนำความเป็นสิริมงคลมาสู่ชีวิตและครอบครัวของผู้สักการะขอพร และยังสร้างเสริมกำลังใจให้เกิดขึ้น ทำให้จิตใจผ่องใส โดยจะเห็นได้ว่าวัดเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สะท้อนอารยธรรมและร่องรอยวิถีชีวิตในอดีตที่มี

ลักษณะกลมกลืน (Harmony) ระหว่างชุมชน วัดและสิ่งแวดล้อมที่ผสมผสานการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ความเชื่อของท้องถิ่น และยังเป็นแหล่งรวมข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ การศึกษา ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม รวมทั้งเชื่อมโยงความเป็นมาของวัฒนธรรมกับชุมชนที่มีคุณค่าต่อจิตใจและมีความศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของชาวไทย วัดจึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทหนึ่ง คือ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ประเภทที่มนุษย์สร้างขึ้น แต่มีความแตกต่างกับแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นประเภทอื่น เนื่องจากมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และสังคม รวมถึงความผูกพันทางจิตใจต่อชนรุ่นหลัง สำหรับประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์กระจายอยู่ตามภาคต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก และมีความเป็นเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมเฉพาะในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งเป็นจุดดึงดูดสำคัญในด้านการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์สำหรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่ต้องการความเพลิดเพลินและได้บุญกุศลไปพร้อมกัน (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2557: 6)

จังหวัดนครปฐมมีแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาจำนวนมาก รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดรอบข้างที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน อย่างไรก็ตาม แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งมีปัญหาการพัฒนาที่เกิดจากภัยธรรมชาติและการกระทำของมนุษย์ ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วนในการบริหารจัดการที่ดีและเชิญชวนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ด้วยความเป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายและชุมชนที่เข้มแข็ง ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครปฐมที่เหมาะสมเพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาให้มีความน่าสนใจและกลายเป็นการท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงเลือกแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญในจังหวัดนครปฐมจากแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ 1) วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร ตำบลพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมืองนครปฐม 2) วัดไร่ขิง พระอารามหลวง ตำบลไร่ขิง อำเภอสสามพราน และ 3) วัดในเขตพุทธมณฑล ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ซึ่งบางครั้งมักเกิดอุปสรรคปัญหาในการท่องเที่ยว เช่น การสัญจรที่ติดขัดโดยเฉพาะในช่วงเทศกาลงานวัดประจำปี ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการท่องเที่ยวในวัดเหล่านี้ โดยนำแนวคิดองค์ประกอบการท่องเที่ยว 6 ด้าน ซึ่งผู้วิจัยกำหนดเรียกในงานวิจัยนี้ว่า รูปแบบการพัฒนา รวมถึงการนำทฤษฎีการพัฒนาองค์ประกอบการท่องเที่ยว ประเภทของการท่องเที่ยว และพระพุทธศาสนากับการท่องเที่ยว ทั้งนี้ เพื่อนำมาวิเคราะห์สภาพปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ดังกล่าว ซึ่ง

ผู้วิจัยเห็นว่า หากจะพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาก็ควรศึกษาสภาพปัญหาและปัจจัยที่เป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพต่อการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา อันจะทำให้วัดพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศและของโลกต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครปฐม
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครปฐม

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ พื้นที่ในการศึกษาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญในจังหวัดนครปฐม ได้แก่ 1) วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร ตำบลพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมืองนครปฐม 2) วัดไร่ขิง พระอารามหลวง ตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน และ 3) วัดในเขตพุทธมณฑล ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม เนื่องจากเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญและมีนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงจะงศึกษาสถานที่ท่องเที่ยวเหล่านี้

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ พระภิกษุ สามเณร มัคทายก กรรมการวัดที่อาศัยอยู่ในวัด ในเขตพื้นที่ของจังหวัดนครปฐม ทั้งธรรมยุติและมหานิกาย รวมทั้งสิ้น จำนวน 841 รูป/คน (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2564: 4)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระภิกษุและสามเณร (บรรพชิต) มัคทายกและกรรมการวัดที่อาศัยอยู่ในวัด (คฤหัสถ์) ในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐมทั้งธรรมยุติและมหานิกาย รวมทั้งสิ้นจำนวน 264 รูป/คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางจี้และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970: 608; บุญชม ศรีสะอาด, 2554: 43) ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการใช้ตารางเลขสุ่ม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครปฐม ซึ่งมี 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 สภาพภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สภาพปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครปฐมทั้ง 6 ด้าน

ได้แก่ 1) ด้านแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวนั้น 2) ด้านการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว 3) ด้านรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว 4) ด้านการบริการเสริมแหล่งท่องเที่ยว 5) ด้านลักษณะแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว 6) ด้านการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา จากนั้นรวบรวมและนำไปวิเคราะห์ข้อมูลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย และขอบเขตของการศึกษาวิจัย สำหรับการสร้างเครื่องมือผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1) หลังจากผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนา การท่องเที่ยว รูปแบบการท่องเที่ยวทางพุทธศาสนา แนวคิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา

2) การนำผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้นมาสร้างแบบสอบถาม โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน มีเกณฑ์ให้คะแนน 5 ระดับ ดังนี้ 5 หมายถึง อยู่ในระดับมากที่สุด 4 หมายถึง อยู่ในระดับมาก 3 หมายถึง อยู่ในระดับปานกลาง 2 หมายถึง อยู่ในระดับน้อย 1 หมายถึง อยู่ในระดับน้อยที่สุด โดยแปลความหมาย ดังนี้ 4.51-5.00 หมายถึง อยู่ในระดับมากที่สุด 3.51-4.50 หมายถึง อยู่ในระดับมาก 2.51-3.50 หมายถึง อยู่ในระดับปานกลาง 1.51-2.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อย 1.00-1.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3) การนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดที่กำหนดเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาของการศึกษาเพื่อหาค่าความสอดคล้อง (Index of Item-objective Congruence; IOC) และเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญแนะนำเพิ่มเติม

4) ผู้ศึกษาวิจัยนำแบบสอบถามตามที่ได้ปรับปรุงแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง และความเที่ยงตรงของเครื่องมือ การศึกษาเพื่อหาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (IOC) โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ คะแนน +1 เมื่อแน่ใจว่า ข้อคำถามวัดตามวัตถุประสงค์การวิจัย คะแนน 0 เมื่อไม่แน่ใจว่า ข้อคำถามวัดตามวัตถุประสงค์การวิจัย และคะแนน -1 เมื่อแน่ใจว่า ข้อคำถามไม่วัดตามวัตถุประสงค์การวิจัย จากนั้น พิจารณาข้อคำถามค่า IOC ตั้งแต่ 0.50-1.00 จากผู้เชี่ยวชาญที่ให้คะแนน จำนวน 30 ข้อ

5) ผู้วิจัยนำมาปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะที่ผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำและตรวจสอบความถูกต้อง

6) การนำแบบสอบถามไปทดสอบใช้ (Try-out) กับผู้ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

7) การหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item Discrimination) ของแบบสอบถาม ในการวิจัยในครั้งนี้มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ระหว่าง 0.611-0.834

8) การหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ในการวิจัยในครั้งนี้ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.96

สำหรับการทดสอบสมมติฐานเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครปฐม 6 ด้าน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation(r)) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และการวิเคราะห์การถดถอยของพหุคูณ (Multiple Regression Analysis; MR) ในการใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ซึ่งได้กำหนดเกณฑ์ระดับความสัมพันธ์ไว้ ดังนี้ ค่า r เป็น (-) หมายถึง มีความสัมพันธ์ทางลบหรือทางตรงกันข้าม ค่า r เป็น (+) หมายถึง มีความสัมพันธ์ทางบวกหรือทางเดียวกัน ค่า r เป็น ± 0.00 ถึง 0.31 ถือว่า มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับน้อย ค่า r เป็น ± 0.32 ถึง 0.66 ถือว่า มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ค่า r เป็น ± 0.67 ถึง 1.00 ถือว่า มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก

4. การรวบรวมข้อมูล หลังจากจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์แล้ว ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

4.1 การขอจริยธรรมการวิจัยในคน โดยได้ยื่นขอเอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในคน เลขที่ จว. 120/2565 จากสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อยืนยันว่า การทำวิจัยครั้งนี้มีข้อคำถามที่เหมาะสมกับการสอบถามกลุ่มตัวอย่างและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยทุกประการ ทั้งเป็นการวิจัยที่เกิดจากความสมัครใจและยินยอมของกลุ่มตัวอย่างที่จะตอบแบบสอบถาม หากกลุ่มตัวอย่างไม่ประสงค์จะตอบแบบสอบถามก็สามารถยกเลิกหรือไม่ตอบแบบสอบถามข้อใดก็ได้

4.2 การขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนดไว้ในเขตพื้นที่ของจังหวัดนครปฐม

4.3 การนัดหมายวันและเวลาเพื่อลงพื้นที่แจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่างของวัดในเขตพื้นที่ของจังหวัดนครปฐม จำนวน 246 รูป/คน โดยผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ในการแจกแบบสอบถามและเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง

4.4 เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม เมื่อครบตามจำนวนที่กำหนดไว้แล้วได้นำข้อมูลไปวิเคราะห์ค่าทางสถิติเพื่ออภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางควบคู่การบรรยายผลการศึกษา โดยได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบของแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert, 1974: 233-242; บุญชม ศรีสะอาด, 2554: 82-83) ส่วนสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานประกอบด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยของพหุคูณ

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 264 คน ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นบรรพชิต (พระภิกษุและสามเณร) ร้อยละ 65.20 คฤหัสถ์ (มีคณายกและกรรมกรวัด) ร้อยละ 34.80 อายุระหว่าง 18-30 ปี ร้อยละ 23.90 อายุระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 27.30 และอายุ 41 ปีขึ้นไป ร้อยละ 48.90 สำเร็จการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 48.90 และระดับปริญญาตรีขึ้นไป ร้อยละ 51.10 ตำแหน่ง/หน้าที่ที่เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาส/เจ้าอาวาส/เจ้าคณะต่าง ๆ ร้อยละ 12.50 พระลูกวัด/สามเณร ร้อยละ 52.70 และคณะกรรมกรวัด ร้อยละ 34.80

2. ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครปฐม โดยรวมปรากฏดังตารางต่อไปนี้

สภาพปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครปฐม โดยรวม	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1. ด้านแรงจูงใจของนักท่องเที่ยว	3.84	0.42	มาก	3
2. ด้านการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว	3.73	0.46	มาก	4
3. ด้านรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว	3.40	0.40	ปานกลาง	6
4. ด้านการบริการเสริมแหล่งท่องเที่ยว	3.68	0.35	มาก	5
5. ด้านลักษณะแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว	3.84	0.31	มาก	2

สภาพปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลต่อ การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาใน จังหวัดนครปฐม โดยรวม	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
6. ด้านการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว	3.91	0.34	มาก	1
รวม	3.73	0.18	มาก	

ตาราง 1 สภาพปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา
ในจังหวัดนครปฐม โดยรวม

จากตาราง 1 พบว่า สภาพปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครปฐม โดยรวมทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.73$; $S.D.=0.18$) หากพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือ ด้านการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.91$; $S.D.=0.34$) รองลงมา คือ ด้านลักษณะแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.84$; $S.D.=0.31$) ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือ ด้านรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.40$; $S.D.=0.40$)

3. การหาความสัมพันธ์ของระหว่างสภาพปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครปฐมที่มีความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมทั้ง 6 ด้าน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation (r)) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 เสนอผลในรูปแบบของตารางโดยรวม เมื่อพบว่า มีความสัมพันธ์กันนำมาวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยของพหุคูณ โดยกำหนดตัวแปร ดังนี้ 1. สภาพปัญหาและปัจจัย=(A), 2. ปัจจัยด้านแรงจูงใจของนักท่องเที่ยว=(B), 3. ปัจจัยด้านการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว=(C), 4. ปัจจัยด้านรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว=(D), 5. ปัจจัยด้านการบริการเสริมแหล่งท่องเที่ยว=(E), 6. ปัจจัยด้านลักษณะแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว=(F), 7. ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว=(G) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตารางต่อไปนี้

	(A)	(B)	(C)	(D)	(E)	(F)	(G)
1.=(A)	1	0.524**	0.629**	0.520**	0.480**	0.200**	0.399**
2.=(B)		1	0.224**	0.103	0.126*	-0.107	0.049
3.=(C)			1	0.173**	0.121*	-0.014	0.070
4.=(D)				1	0.210**	-0.082	-0.001

	(A)	(B)	(C)	(D)	(E)	(F)	(G)
5.=(E)					1	-0.098	0.038
6.=(F)						1	0.079
7.=(G)							1

ตาราง 2 ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา
ในจังหวัดนครปฐมที่มีความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม

จากตาราง 2 พบว่า ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างสภาพปัญหาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครปฐมที่มีความสัมพันธ์ทางด้านแรงจูงใจของนักท่องเที่ยว (B) จะเห็นว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวก ($r=0.524$, $\text{sig} < 0.01$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ความสัมพันธ์ทางด้านการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว (C) มีความสัมพันธ์กันทางบวก ($r=0.629$, $\text{sig} < 0.01$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ความสัมพันธ์ทางด้านรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว (D) มีความสัมพันธ์กันทางบวก ($r=0.520$, $\text{sig} < 0.01$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ความสัมพันธ์ทางด้านการบริการเสริมแหล่งท่องเที่ยว (E) มีความสัมพันธ์กันทางบวก ($r=0.480$, $\text{sig} < 0.01$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ความสัมพันธ์ทางด้านลักษณะแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว (F) มีความสัมพันธ์กันทางบวก ($r=0.200$, $\text{sig} < 0.01$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และความสัมพันธ์ทางด้านการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว (G) มีความสัมพันธ์กันทางบวก ($r=0.399$, $\text{sig} < 0.01$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

รูปแบบสมการที่คาดว่าจะส่งผลต่อการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย 3 สมการ คือ สมการที่ 1 ด้านการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว สมการที่ 2 ด้านแรงจูงใจของนักท่องเที่ยว และสมการที่ 3 ด้านการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว นำเสนอดังตาราง 3

รูปแบบสมการ	R	R ²
1. ด้านการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว	0.629	0.395
2. ด้านแรงจูงใจของนักท่องเที่ยว	0.752	0.565
3. ด้านการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว	0.837	0.696

ตาราง 3 รูปแบบสมการที่น่าเป็นไปได้จากการคัดเลือกตัวแปรของสมการแบบหลายขั้นตอน

เมื่อนำสมการรูปแบบที่ 3 มาวิเคราะห์ความแปรปรวนพบว่า สมการที่นำเข้ามาทดสอบสมมติฐานนั้น สมการที่ 3 มีค่า P-value < 0.000 ซึ่งแสดงว่า การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวสามารถทำนายหรือพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครปฐม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังที่ปรากฏในตาราง 4

Source of Variation	Sum of Squares	df	Mean Squares	F	P-value
การถดถอย	6.239	3	2.080	201.972	0.000***
ความคลาดเคลื่อน	2.677	260	0.010		
รวม	8.916	263			

**อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

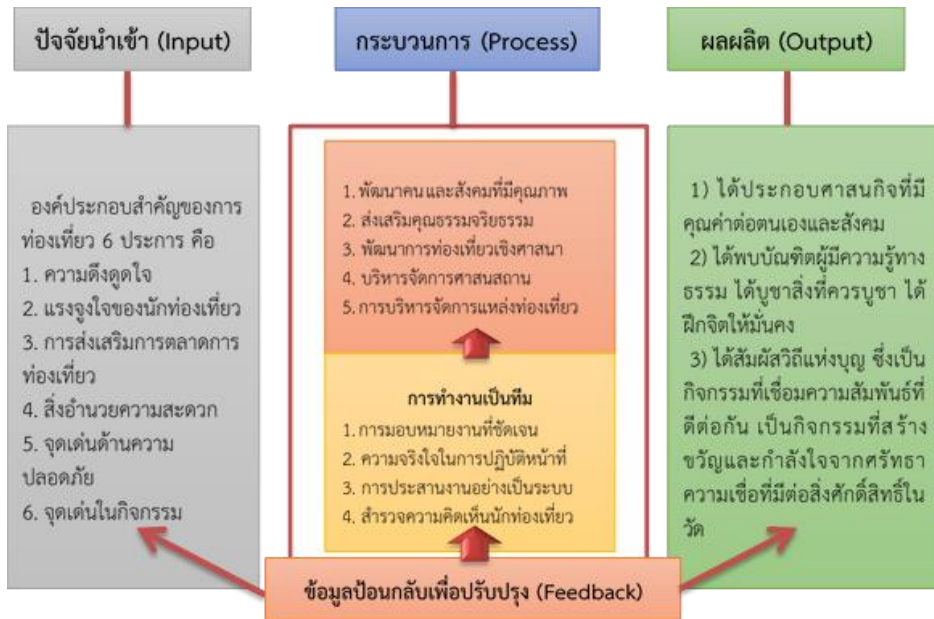
ตาราง 4 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนสมการที่นำเข้ามาทดสอบสมมติฐาน

จากตาราง 5 ผลการศึกษาสภาพปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครปฐมพบว่า มีตัวแปรการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวที่ร่วมกันทำนายปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครปฐม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งตัวแปรทั้ง 3 สามารถอธิบายการผันแปรของปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครปฐมได้ร้อยละ 69.6 ($R^2=0.696$) ซึ่งสามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบได้ดังต่อไปนี้ $Y=1.652 + 0.196X_1 + 0.167X_2 + 0.194X_3$

	Unstandardized Coefficients	Standardized Coefficients	t	P-value
	B	Std. Error		
(Constant)	1.652	0.088	18.767	0.000
1. การดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว	0.196	0.014	14.229	0.000
2. แรงจูงใจของนักท่องเที่ยว	0.167	0.015	10.932	0.000
3. การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว	0.194	0.018	10.797	0.000

ตาราง 5 การวิเคราะห์ความแปรปรวน

2. การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครปฐมที่ได้รับการคัดกรอง การวิพากษ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิและการสอบถามในภาพรวมของผู้ตอบแบบสอบถามการวิจัย สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครปฐมได้ ดังนี้

ภาพ 1 รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครปฐม

จากตารางนี้ได้ปรากฏรูปแบบการท่องเที่ยวในจังหวัดนครปฐมที่มีองค์ประกอบสำคัญของการท่องเที่ยวทั้ง 6 ประการ คือ 1. ความตั้งใจ ได้แก่ การที่วัดได้สร้างจุดเด่นให้มีผลิตภัณฑ์หรือสิ่งดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว 2. แรงจูงใจของนักท่องเที่ยว ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ที่น่าสนใจ การเข้าถึงแหล่งการท่องเที่ยวที่สะดวก 3. การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว ได้แก่ การส่งเสริมผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมอย่างหลากหลาย เช่น วัดอัมมวาสาร พระพุทธรูปสำคัญ เกจิอาจารย์ 4. สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ที่พักอาศัยที่กระจายอยู่ในทุกพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งมีหลายระดับราคาให้เลือกใช้บริการ 5. จุดเด่นด้านความปลอดภัย ได้แก่ การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลความปลอดภัย เป็นหูเป็นตาาร่วมกัน การมาตรการรักษา

ความปลอดภัย 6. จุดเด่นในกิจกรรม ได้แก่ วัดมีการจัดกิจกรรมที่สำคัญทุกปี โดยผ่านการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงและน่าสนใจ องค์ประกอบเหล่านี้จัดเป็นปัจจัยนำเข้าพื้นฐานที่ส่งผลต่อการพิจารณารูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยว จากนั้น ผ่านกระบวนการบริหารจัดการร่วมกันของวัดและชุมชนในลักษณะของการทำงานเป็นทีม ได้แก่ 1. การมอบหมายงานที่ชัดเจน 2. ความจริงใจในการปฏิบัติหน้าที่ 3. การประสานงานอย่างเป็นระบบ 4. สำรวจความคิดเห็นนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ เพื่อเป้าหมายสำคัญ คือ 1. การพัฒนาคนและสังคมที่มีคุณภาพ 2. การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม 3. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา 4. การบริหารจัดการศาสนสถาน และ 5. การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งสิ่งที่ได้รับตาม คือ 1) วัดได้ประกอบศาสนกิจที่มีคุณค่าต่อตนเองและสังคม 2) วัดได้เป็นสถานที่พบบัณฑิตผู้มีความรู้ทางธรรม เป็นสถานที่บูชาสิ่งที่ควรบูชาและฝึกจิตให้นั่นคง และ 3) วัดเป็นสถานที่สัมผัสวิถีแห่งบุญ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เชื่อมความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน สร้างขวัญและกำลังใจจากศรัทธาความเชื่อที่มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในวัด สิ่งเหล่านี้เป็นผลผลิตที่สะท้อนให้เห็นรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวพระพุทธศาสนาและเป็นข้อมูลย้อนกลับให้วัดได้พัฒนาปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นและเป็นแบบอย่างในการท่องเที่ยวพระพุทธศาสนาในระแวกใกล้เคียงต่อไป

อภิปรายผล

จากการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครปฐมมีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สำหรับรายด้านพบว่า ด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือ ด้านการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว รองลงมา คือ ด้านลักษณะแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ด้านแรงจูงใจของนักท่องเที่ยว ด้านการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริการเสริมแหล่งท่องเที่ยว ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือ ด้านรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว สาเหตุหลักที่ทำให้ด้านการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวมีระดับความคิดเห็นสูงสุด เป็นเพราะคณะกรรมการวัดมีแนวทางในการส่งเสริมการตลาดที่ชัดเจน โดยเฉพาะประเด็นคำถามในรายชื่อที่ 1 ด้านการจัดกิจกรรมตลอดทุกปีที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด นอกจากนั้น ยังมีแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การบำรุงรักษาไม่ให้เกิดเสื่อมสลาย การมีป้ายสัญลักษณ์ชัดเจน และการส่งเสริมในเชิงป้องกันปัญหาสังคม เช่น อาชญากรรม ยาเสพติด สิ่งเหล่านี้เองทำให้

ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวมีระดับความคิดเห็นสูงสุดดังที่กล่าวมาแล้ว ส่วนปัจจัยอื่นที่ทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครปฐมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เช่น การบริหารจัดการและวางมาตรการเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยในด้านต่าง ๆ เช่น ความปลอดภัยในการใช้รถ การใช้เส้นทางในการเดินทาง วัดมีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาสภาพแวดล้อมภายในวัด ความพร้อมของอุปกรณ์การป้องกันอัคคีภัยในแหล่งท่องเที่ยว ความสะอาดของอาหารและเครื่องดื่ม ปัจจัยเหล่านี้สอดคล้องกับแนวคิดของกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม (2557: 33) ในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาที่มีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับทุกภาคส่วน คือ 1) วัดซึ่งเป็นแหล่งส่งเสริมการท่องเที่ยว จะต้องบริหารจัดการด้านสถานที่ บุคลากรของวัด กิจกรรมภายในวัด การโฆษณาประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในวัด การประสานงานกับหน่วยงานพัฒนาอื่น ๆ การประเมินผลในการดำเนินงาน 2) วัฒนธรรมจังหวัดต้องทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางอำนวยความสะดวกในการบริหารจัดการและ ส่งเสริมกิจกรรมพระพุทธศาสนาภายในจังหวัด 3) หน่วยงานองค์กรทุกภาคส่วน เช่น หน่วยงานรัฐ เอกชนและสถาบันการศึกษาต้องสนับสนุนปัจจัยและกำลังคนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาวัด 4) กรมการศาสนาต้องจัดทำกรอบแนวทางการดำเนินโครงการนำร่องต่าง ๆ การจัดทำเอกสารคู่มือการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ การขอความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดสรรงบประมาณและอุดหนุนโครงการ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูธรรมภาณสุนทร (อิทธิกร อนันตกุล) (2560) ในเรื่อง*ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในอำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา* ผลการวิจัยที่สำคัญ คือ แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในอำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ในด้านสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.98$; $S.D.=0.41$) แนวทางนี้มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครปฐมในด้านลักษณะแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน ($\bar{X}=3.84$; $S.D.=0.31$) ทั้งนี้ เป็นเพราะทั้งสองจังหวัดมีแหล่งการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาหลายแห่ง แต่ละสถานที่ที่มีความสะดวก มีกิจกรรมการท่องเที่ยวประจำจังหวัดที่สำคัญ การประชาสัมพันธ์และการโฆษณากิจกรรม รวมถึงคณะกรรมการวัดและเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกเป็นอย่างดี แต่ก็มีบางประเด็นที่ไม่สอดคล้อง เพราะเมื่อศึกษารายละเอียดเป็นรายข้อในด้านลักษณะแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวในงานวิจัยของผู้วิจัยเองกับด้านสิ่งแวดล้อมในงานวิจัยของพระครูธรรมภาณสุนทร (อิทธิกร อนันตกุล) (2560) พบว่า งานของพระครูธรรมภาณสุนทร (อิทธิกร อนันตกุล) เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน/ชุมชนเป็นหลักทั้ง 5 ข้อย่อย และทุกข้อ

อยู่ในระดับมาก ส่วนงานของผู้วิจัยมี 5 ข้อย่อยเช่นเดียวกัน แต่ไม่ได้ระบุชัดเจนถึงการมีส่วนร่วมกับประชาชน/ชุมชน และมี 1 ข้อ ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.90$; $S.D.=0.80$) คือ ข้อที่ว่า วัดได้จัดทำป้ายโปรแกรมท่องเที่ยว จัดการเรื่องของการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของนัยเนตร ขาวงาม (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า สิ่งดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวให้เข้ามาในชุมชนมากที่สุด คือ ด้านวัฒนธรรม/วิถีชีวิต (ร้อยละ 34.38) สอดคล้องกับด้านการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวในงานวิจัยนี้ที่อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.73$) เนื่องจากสิ่งดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวให้เข้ามาในชุมชนเป็นประเด็นที่สำคัญต่อนักท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับประเด็นของการวิจัยในด้านการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว การดึงดูดใจอาจเป็นหัวใจสำคัญของการท่องเที่ยวที่นำไปสู่การได้เรียนรู้สิ่งแปลกใหม่ที่น่าสนใจและทำให้เกิดความประทับใจต่อนักท่องเที่ยวต่อไป

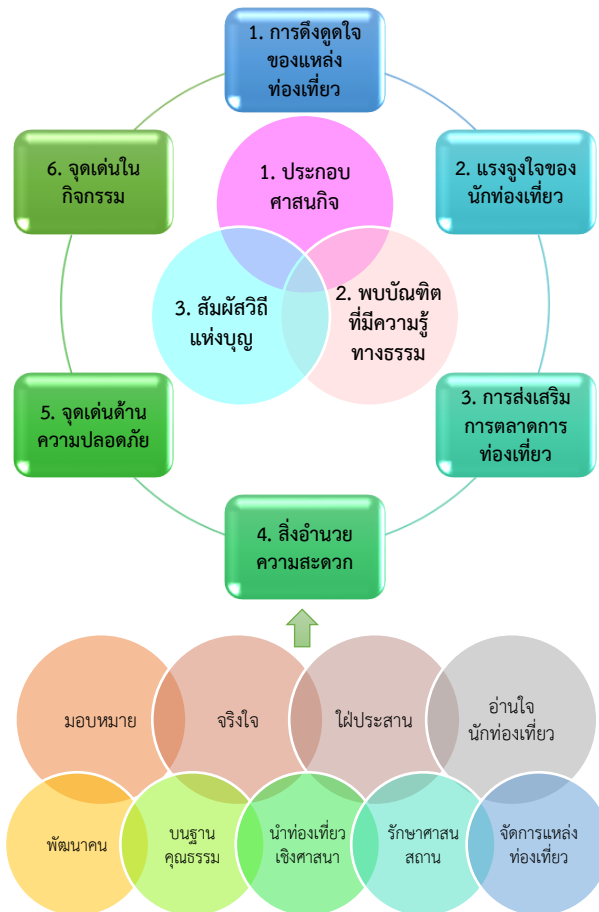
2. รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครปฐม คือ การพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครปฐมที่ยั่งยืน ควรคำนึงถึงองค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยว 6 ประการ คือ 1. ความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว 2. แรงจูงใจของนักท่องเที่ยว 3. การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว 4. สิ่งอำนวยความสะดวก 5. จุดเด่นด้านความปลอดภัย 6. จุดเด่นในกิจกรรม สอดคล้องกับแนวคิดของอารีย์ นัยพินิจ และคณะ (2556) ได้ให้แนวคิดด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา ดังจะยกตัวอย่างมาเพียง 4 องค์ประกอบที่ปรับใช้กับวัดในประเทศไทย ได้แก่ ศักยภาพขององค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ได้ ดังนี้ 1) ด้านสิ่งดึงดูดใจ สถานที่ดึงดูดใจประกอบด้วยศาสนสถาน โบราณสถาน พระเกจิอาจารย์ ซึ่งให้ความรู้สึทางจิตใจในด้านบวก เช่น ความสงบ ความสบายใจ 2) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวจากการเดินทางมาจากพื้นที่อื่นที่มีความสะดวก 3) ด้านที่พัก เป็นจุดเด่นของการท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ซึ่งมีที่พักกระจายอยู่ทุกพื้นที่ นอกจากนี้ ยังมีราคาหลายระดับให้เลือกใช้บริการ 4) ด้านความปลอดภัย ซึ่งมีค่อนข้างสูงเพราะจากสถิติปัญหาอาชญากรรมที่เกิดแก่นักท่องเที่ยวมีจำนวนค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับพื้นที่อื่นของประเทศ โดยงานของผู้วิจัยเองมีลักษณะเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธในองค์ประกอบด้านสิ่งดึงดูดใจ สิ่งอำนวยความสะดวกและจุดเด่นด้านความปลอดภัย ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ไม่ว่าจะเป็นด้านแรงจูงใจ การดึงดูดใจ รูปแบบของกิจกรรม การบริการเสริมลักษณะสิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมการตลาดดังปรากฏในงานวิจัยนี้ นอกจากนี้ ยัง

สอดคล้องกับงานวิจัยของพระศรีสังคม ชยานวฑฺฒโน (ธนาวงษ์) (2562) ในเรื่อง *การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา: รูปแบบและเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวของวัดในสังคมไทย* ที่พบว่า รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในสังคมไทย แบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ 1. รูปแบบของวัดที่ส่งเสริมให้เป็นแหล่งชมความงามของงานพุทธศิลป์และทำบุญไหว้พระ 2. รูปแบบของวัดที่เน้นส่งเสริมให้เป็นสถานที่สำหรับการปฏิบัติธรรม รูปแบบทั้งสองนี้สอดคล้องกับงานของผู้วิจัยในด้านการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ทั้งภายนอกและภายในตามบริบทของวัดที่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจและนำไปสู่การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวต่อไปได้ ทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาอรุณ ปัญญารุโณ และเกษรา ผาทอง (2565) ในเรื่อง *รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมตามรอยเกจิอาจารย์จังหวัดนครปฐม* ซึ่งพบว่า 1) การศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมตามรอยเกจิอาจารย์จังหวัดนครปฐม ได้แก่ 1. แรงจูงใจของนักท่องเที่ยว เนื่องจากจังหวัดนครปฐมเป็นชุมชนก่อนประวัติศาสตร์ที่มีประวัติยาวนานตั้งแต่ยุคทวารวดี 2. การดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายและจุดเด่นที่แตกต่างกัน 3. รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีทั้งเชิงประวัติศาสตร์ เป็นแหล่งผลิตสินค้าการเกษตรและอุตสาหกรรมที่ปลอดภัย 4. การบริการเสริมแหล่งท่องเที่ยว 5. ลักษณะแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเจริญและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 6. การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว ประเด็นการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานของผู้วิจัยในด้านแรงจูงใจของนักท่องเที่ยว การดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว และการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว เพราะเป็นส่วนประกอบสำคัญในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพุทธสถานให้คงอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครปฐม ควรคำนึงถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยว 6 ด้าน คือ 1) ความดึงดูดใจ 2) แรงจูงใจ 3) การส่งเสริมการตลาด 4) อำนวยความสะดวก 5) สิ่งจุดเด่นด้านความปลอดภัย 6) จุดเด่นในกิจกรรม ทั้ง 6 ด้านเป็นองค์ประกอบการท่องเที่ยวสำคัญที่ผู้วิจัยกำหนดเรียกว่า รูปแบบการพัฒนา เพื่อนำมาสู่การสร้างแบบสอบถามในการวัดระดับความคิดเห็นแบบคำถามปลายเปิดและการรับฟังข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาแบบคำถามปลายเปิด จากผลการวิจัยและการอภิปรายผลจึงพบกระบวนการพัฒนาในแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ 5 ประการ คือ 1) การพัฒนาคนและสังคม 2) การส่งเสริมคุณธรรม 3) การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา 4) การบริหาร

จัดการ (รักษา) ศาสนสถาน 5) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว บนพื้นฐานของการทำงานเป็นทีมที่ประกอบด้วย 1) การมอบหมายงาน 2) ทำงานด้วยความจริงใจ 3) การประสานงานอย่างเป็นระบบ และ 4) การสำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในเขตพื้นที่ของวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร วัดไร่ขิง พระอารามหลวง และวัดในเขตพุทธมณฑล สิ่งที่ได้จากการพัฒนาตามองค์ประกอบเหล่านี้ทำให้เกิดผลผลิตและผลลัพธ์ที่เป็นองค์ความรู้จากการวิจัยใน 3 ด้าน คือ 1) การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ใช้สำหรับประกอบศาสนกิจอย่างแท้จริง 2) การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถพบปะกับบัณฑิตผู้ทรงภูมิรู้ทางธรรม 3) การเป็นแหล่งท่องเที่ยวในการแสวงบุญทางพระศาสนา ดังปรากฏในภาพ 2 ดังนี้

ภาพ 2 การพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครปฐม

สรุป

การวิจัยเรื่องนี้ได้ศึกษาสภาพปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยว รวมถึงการสร้างรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัด นครปฐม โดยรวมแล้วผลการศึกษาสภาพและปัจจัยดังกล่าวอยู่ในระดับมาก ส่วนราย ด้านพบว่า ด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือ การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว รองลงมา คือ ลักษณะแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือ รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว สำหรับผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างสภาพ ปัญหา กับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาที่สัมพันธ์กับองค์ประกอบ ของการท่องเที่ยว 6 ประการ พบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ 0.01 และผลการศึกษาสภาพปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยว ทางพระพุทธศาสนาพบว่า มีตัวแปรการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวที่ร่วมกัน ทำนายปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.01 ($P\text{-value}=0.000$) ตัวแปรทั้ง 3 อธิบายการผันแปรของปัจจัยที่ส่งผลต่อ การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาได้ร้อยละ 69.6 ($R^2=0.696$) ส่วนรูปแบบการ พัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา คือ การพัฒนาการท่องเที่ยวทาง พระพุทธศาสนาที่ยั่งยืนควรคำนึงถึงองค์ประกอบการท่องเที่ยวที่สำคัญ 6 ประการ คือ 1. ความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว 2. แรงจูงใจของนักท่องเที่ยว 3. การส่งเสริม การตลาดการท่องเที่ยว 4. สิ่งอำนวยความสะดวก 5. จุดเด่นด้านความปลอดภัย 6. จุดเด่นในกิจกรรม

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2557). *แนวทางการดำเนินงานโครงการส่งเสริม การท่องเที่ยวเส้นทางแสวงบุญในมิติทางศาสนา ปี 2557*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม.
- นัยเนตร ขาวงาม. (2565). *แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย แม่โจ้.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น*, พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยา สาส์น.

- พระครูธรรมกถาสุนทร (อิทธิกร อนันตกุล). (2560). *ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในอำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาอรุณ ปัญญารุโณ และเกษภา ผาทอง. (2565). รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ตามรอยเกจิอาจารย์ จังหวัดนครปฐม. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*. 7 (12), 652-669.
- พระศรีสังคม ขยานวฑฒ (ธนาวงษ์). (2562). *การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา: รูปแบบและเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวของวัดในสังคมไทย*. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2564). *ข้อมูลพื้นฐานทางพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *สรุปสาระสำคัญของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580)*, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). *แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (5) ประเด็นการท่องเที่ยว (พ.ศ. 2561-2580)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2566). *แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566-2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- อารีย์ นัยพินิจ และคณะ. (2556). การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*. 5 (1), 31-40.
- Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Education and Psychological Measurement*. 30 (3), 607-610. DOI: 10.1177/001316447003000
- Likert, R. (1974). The Method of Constructing an Attitude Scale. In Maranell, G. (ed.). *Scaling: A Sourcebook for Behavior Scientist*. (pp. 233-242). New York: Routledge.

การธำรงชาติพันธุ์ของชาวไทตาด ในบริบทความหลากหลายทางชาติพันธุ์ Maintaining the Ethnicity of the Tai Tad People in the Context of Ethnic Diversity

เทพรักษ์ สุริฝาย
Theparak Surifai

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University
First/Corresponding Author, E-mail: theparak.su@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาวิถีชีวิตและลักษณะทางสังคม วัฒนธรรมของชาวไทตาด และ 2) เพื่อศึกษาการธำรงชาติพันธุ์ของชาวไทตาดในบริบทความหลากหลายทางชาติพันธุ์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นกระบวนการรวบรวม ข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการสังเกต สัมภาษณ์และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 45 รูป/คน ได้มาจากการคัดเลือกแบบเจาะจง จากนั้น นำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ด้วยทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์และทฤษฎีการธำรงชาติพันธุ์เพื่อตอบ วัตถุประสงค์ของการวิจัยแล้วนำเสนอรายงานผลการวิจัยด้วยรูปแบบการวิจัยเชิง พรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า ชาวไทตาดเป็นกลุ่มชนที่มีประวัติศาสตร์การเคลื่อนย้ายมาจากแคว้นสิบสองปันนา มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน มีความเชื่อเรื่องผี รูปแบบต่าง ๆ คอยทำหน้าที่ควบคุมพฤติกรรมและความสัมพันธ์ของคนในกลุ่ม มีวิถีชีวิต ภาษา ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณีอย่างเฉพาะตัว ดำรงชีวิตอยู่อย่างพอเพียงพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยมีป่าชุมชนเป็นแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปัจจุบันภายใต้ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ชาวไทตาดยังคงไว้ซึ่งความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทตาด โดยสามารถธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มตนไว้ได้ เช่น ภาษา ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม องค์กรความรู้จากการวิจัยนี้

แสดงให้เห็นว่า ชาวไทตาดยังคงรักษาอัตลักษณ์ของตนอย่างต่อเนื่องไปพร้อมกับการปรับตัวทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวและนำทรัพยากรทางวัฒนธรรมเดิมมาแสดงอัตลักษณ์ของตนในเชิงการท่องเที่ยวเพื่อรักษาความมีตัวตนทางวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่สืบต่อไป โดยไม่ถูกกลืนกลายด้วยวัฒนธรรมกระแสหลักในท้องถิ่นและยังแสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมกระแสหลักได้อย่างกลมกลืนจนได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นชาติพันธุ์ที่ 9 ของจังหวัดนครพนม และเชื่อว่าจะส่งผลดีต่อเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดนครพนมอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ชาติพันธุ์; ไทตาด; ความหลากหลายทางชาติพันธุ์

Abstract

This research article consists of objectives in the followings: 1) to study Tai Tad people's way of life and socio-cultural characteristics and 2) to study Tai Tad people's ethnic maintenance in the context of ethnic diversity. This qualitative research focuses on the field data collection process through observation, survey, and interview with 45 key informants which is selected by purposive sampling. The data are analyzed by using the theoretical concepts of ethnic studies and ethnic maintenance to answer the research objectives and then reporting the results through descriptive approach.

The results indicate that Tai Tad people have history of moving from Xishuangbanna, Yunnan Province, the People's Republic of China. They believe in various ghost types that controlled the behavior and relationships of people in the group. They have their own ways of life, languages, beliefs, cultures, traditions, and self-sufficient lives which rely on each other. Their food sources are based on community forest and agriculture. Nowadays, under the ethnic diversity, Tai Tad people are able to maintain their own cultural identity such as languages, beliefs, traditions, and rituals. This research also reveals that Tai Tad people have persevered their identity, even as they have adapted their culture for tourism. They utilize their unique cultural resources to express their identity in tourism in order to ensure their cultural identity remained

distinct and assimilated by the local mainstream society. Furthermore, the Tai Tad people harmoniously adapt into mainstream culture which led to their registration as the ninth ethnic group in Nakhon Phanom Province. It would have a long-term positive impact on the provincial tourism economy.

Keywords: Ethnicity; Tai Tad; Ethnic Diversity

บทนำ

ดินแดนแถบลุ่มแม่น้ำโขงเป็นบริเวณที่กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ อาศัยอยู่อย่างหลากหลาย แต่ละกลุ่มต่างมีประวัติความเป็นมา วิถีชีวิตความเป็นอยู่และบุคลิกลักษณะที่แตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะพื้นที่จังหวัดนครพนมเป็นดินแดนที่มีกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่อย่างหลากหลายจนได้ชื่อว่า ดินแดน 8 ชนเผ่า ซึ่งประกอบไปด้วย ไทญ้อ ภูไท ไทแสก ไทยอีสาน ไทส่วย ไทกะเลิง ไทยข่า ไทกวน และมี 2 เชื้อชาติรวมอยู่ด้วย คือ จีนและเวียดนาม โดยแต่ละกลุ่มมีลักษณะเด่นทางภาษาและวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ถือเป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ มีการเผยแพร่อัตลักษณ์ ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นของแต่ละชนเผ่า แต่ละเชื้อชาติ รวมถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวจังหวัดนครพนม และยังคงรักษาความงดงามทางวัฒนธรรมในอดีตทั้งเครื่องแต่งกายที่บ่งบอกลักษณะของชนเผ่าต่าง ๆ ทั้งเรื่องของประเพณี บทเพลงบรรเลง การฟ้อนรำ หรือแม้กระทั่งภาษาที่ไม่เหมือนกัน ทำให้เกิดความหลากหลายขึ้นในจังหวัดนครพนม ในช่วงเทศกาลสำคัญของจังหวัดนครพนม แต่ละชนเผ่าก็จะมาร่วมกันแสดงศิลปวัฒนธรรมให้ทุกคนที่อยู่ในจังหวัด หรือคนที่มาท่องเที่ยวได้เรียนรู้และชื่นชม (ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา นครพนม, ม.ป.ป.: 1) ไทตาดเป็นอีกกลุ่มชนหนึ่งที่อพยพมาอยู่แถบบริเวณริมแม่น้ำโขงในเขตพื้นที่จังหวัดนครพนม จากการค้นคว้าประวัติศาสตร์ ความทรงจำท้องถิ่นตลอดจนคำบอกเล่าของปราชญ์ชาวบ้านและได้คัดลอกจากใบลาน สันนิษฐานว่า ชาวไทตาดเป็นกลุ่มชนที่มีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่แคว้นสิบสองปันนา มลฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน ได้อพยพหนีภัยจากสาธารณรัฐประชาชนจีนมาอยู่ประเทศพม่า (เมียนมา) ภายหลังเกิดความขัดแย้งกับกลุ่มชนพม่า จึงโยกย้ายครอบครัวล่องมาตามลำแม่น้ำโขงมุ่งหน้าเข้าสู่เมืองหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ก่อนเคลื่อนย้ายมาถึงท่าแขก แขวงคำม่วน สปป.ลาว และอพยพข้ามมาฝั่งขวาของแม่น้ำโขง เข้ามาบริเวณทำนน้ำวัดโอกาสในเขตพื้นที่ของจังหวัดนครพนม และแยกย้าย

ตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ในพื้นที่บ้านฝั่ง บ้านหนองบัวและบ้านนาคำกลางในเขตการปกครองของอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม (อินวา ใจเที่ยง, 2548: 37-41)

ความเป็นชาติพันธุ์ไทตาดมักจะถูกอยู่กันเฉพาะกลุ่มตนเอง มีความเชื่อเรื่องผี เรียกว่า ฮีตดำคองผี ที่ควบคุมพฤติกรรมและความสัมพันธ์ทางสังคมของชาวไทตาด ผสมผสานความศรัทธาในพระพุทธศาสนาประเพณีปฏิบัติตามฮีต 12 คอง 14 อันเป็นการผสมผสานระหว่างความเชื่อในพระพุทธศาสนากับการนับถือผี ด้านภาษาก็ถือเป็นจุดเด่นที่พูดและสื่อสารด้วยภาษาไทตาด โดยถูกจัดอยู่ในกลุ่มภาษาไท-กะได (Tai-Kadai) เป็นภาษาไทยตระกูลหนึ่งและถือเป็นกลุ่มชนที่ใช้ภาษาที่มีรากศัพท์ เช่นเดียวกับคำในภาษาถิ่นอื่นทั่วไป โดยมีสำเนียงเอียงไปทางชาวญ้อ ลาวและภูไท ซึ่งภาษาไทตาดมักนิยมมีคำว่า เหา ต่อท้าย เช่น ไปไสเหา มาไสเหา (ไปไหนหรือ มาจากไหนหรือ) และคำว่า นะ เช่น บ่ไปนะ คำว่า ขวา ในภาษาอีสานกลุ่มอื่น ๆ เช่น ลาว หรือญ้อ มักจะใช้คำว่า ชั่ว แต่ในภาษาไทตาดกลับใช้คำว่า ขวา รวมไปถึงคำว่า ควาย ที่ภาษาอีสานกลุ่มอื่นใช้ เช่น ควย แต่สำหรับไทตาดเรียกว่า ควาย เช่นเดียวกับภาษาไทยราชการในปัจจุบัน มีการเล่นที่สำคัญ คือ การลงช่วง ที่ฝ่ายหญิงจะเป็นคนเซ็นฝ่าย (ปั่นฝ่าย) และฝ่ายชายจะเข้ามาพูดคุยในยามค่ำคืน เป็นการเปิดโอกาสให้หนุ่มสาวได้พูดคุยเป็นลักษณะของผญาเกี้ยวสาว อันเป็นถ้อยคำและกิจกรรมของคนหนุ่มสาว ถือเป็นการเล่นดั้งเดิมของชาวไทตาด จากนั้น จะมีประเพณีตาดกินดอง (งานแต่งงาน) ถือเป็นการประเพณีกินดองที่มีความแตกต่างจากกลุ่มอื่น และประเพณีเลี้ยงผีผู้ใหญ่ โดยจะถูกจัดขึ้น 3 ปีต่อครั้ง มีกวันจ้ำ (ผู้นำการบวงสรวงสังเวยผี และเทวดาประจำหมู่บ้าน) เป็นผู้สื่อสารระหว่างชาวไทตาดกับบรรพชน เมื่อมีการจัดงานลูกหลานชาวไทตาดจะต้องส่งเสบียงอาหาร หรือไม่ก็รวบรวมเงินทองมาช่วยและมีส่วนร่วมในการจัดเลี้ยงทุกครั้ง (จันทอน สีคะ, 2566) ถือเป็นกลุ่มชนหนึ่งที่น่าสนใจ เพราะจากอดีตถึงปัจจุบันพวกเขายังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีการนับถือผีบรรพบุรุษ การสืบสานประเพณีเคารพศรัทธาผีเพื่อดูแลปกป้องรักษา รวมถึงศิลปวัฒนธรรม การฟ้อนรำ การประกอบอาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่นทอผ้าพื้นเมือง ส่วนการแต่งกายจะมีเอกลักษณ์ คือ ชายแต่งกายแบบเสื้อผ้าหม้อฮ่อม สีเข้มโทนดำ หญิงแต่งเสื้อหม้อฮ่อม ผ้าถุงลายต่อ ตีนคล้ายชาวลาว สีเข้มโทนดำ สไบแดง

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า ชาวไทตาดเป็นกลุ่มชนหนึ่งที่เข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดนครพนม ซึ่งเป็นจังหวัดที่ได้รับการยอมรับกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มแม่น้ำโขง รวม 8 ชนเผ่า 2 เชื้อชาติ จึงจัดเป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ แต่ละกลุ่มจะมีโครงสร้างสังคม ความเชื่อ ภาษาและวัฒนธรรมเป็นของตนเอง แต่ปัจจุบันสังคมได้มี

การเปลี่ยนแปลงไป เกิดการรับวัฒนธรรมของกันและกัน และมีการรับวัฒนธรรมจากกลุ่มชนที่ใหญ่กว่า ชาวไทตาดซึ่งเป็นกลุ่มชนที่มีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดนครพนม ชาวไทตาดจึงพยายามธำรงความเป็นชาติพันธุ์ของตนไว้เพื่อบ่งบอกเป็นนัยว่า ในพื้นที่จังหวัดนครพนมยังมีชาวไทตาดที่ยังรอการขึ้นทะเบียนเป็นชาติพันธุ์ที่ 9 ของจังหวัดนครพนม โดยทั่วไปแม้มีการศึกษาหรือการสำรวจชาวไทตาดโดยนักวิชาการศึกษาส่วนหนึ่งทั้งในเรื่องของประวัติศาสตร์และรายละเอียดทางวัฒนธรรมเฉพาะบางแง่มุม เช่น ความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรมของชาวไทตาดตามเป้าหมายของการศึกษาหรือการสำรวจนั้นทำให้งานศึกษาไทตาดที่มองความเป็นชาติพันธุ์ของไทตาดและอธิบายการเปลี่ยนแปลงตัวตนทางชาติพันธุ์ไทตาดที่เกิดขึ้นในบริบทความหลากหลายทางชาติพันธุ์นั้นยังมีอยู่อย่างจำกัด และต้องอาศัยการศึกษาปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชนหลากหลายมิติ เพราะถือเป็นเรื่องที่ซับซ้อนและค่อนข้างคลุมเครือเป็นอย่างมาก เนื่องจากชาวไทตาดอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลายกลุ่มอาศัยอยู่ร่วมกัน สมาชิกของแต่ละกลุ่มจึงมีปฏิสัมพันธ์กันในรูปแบบต่าง ๆ เท่าที่จะเป็นไปได้ จนเกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างกันขึ้น ชาวไทตาดถือเป็นกลุ่มชนหนึ่งในจังหวัดนครพนมที่ไม่ค่อยมีคนรู้จักมากเท่าใดนัก อาศัยอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มมีขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นของตนเองที่พอจะให้เห็นถึงการแสดงออกของชาวไทตาดว่า ยังคงเป็นกลุ่มชนหนึ่งที่น่าสนใจ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการธำรงชาติพันธุ์ของชาวไทตาดในบริบทความหลากหลายทางชาติพันธุ์ เนื่องจากผู้วิจัยต้องการทราบถึงวิถีชีวิตและลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมของชาวไทตาดดำรงอยู่อย่างไร รวมถึงชาวไทตาดสามารถธำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ได้อย่างไรภายใต้บริบทความหลากหลายทางชาติพันธุ์ในพื้นที่จังหวัดนครพนม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตและลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมของชาวไทตาด
2. เพื่อศึกษาการธำรงชาติพันธุ์ของชาวไทตาดในบริบทความหลากหลายทางชาติพันธุ์

ระเบียบวิธีวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษาชาติพันธุ์และกลุ่มชาติพันธุ์ และแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการธำรงชาติพันธุ์ โดยเน้นกระบวนการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากภาคสนาม (Fieldwork Research) เพื่อค้นหาประเด็นตามหัวข้อวิจัยที่กำหนด

2. ผู้ให้ข้อมูลหลักและพื้นที่วิจัย ผู้วิจัยได้เลือกชาวไทตาดที่กระจายอยู่ในพื้นที่บ้านฝ้าง ตำบลบ้านฝ้าง พื้นที่บ้านหนองบัว ตำบลนาราชควาย และพื้นที่บ้านนาคำกลาง ตำบลนาทราย ทั้ง 3 หมู่บ้านอยู่ในเขตพื้นที่ของอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม โดยครอบคลุมเพศและวัย และระยะเวลาการอาศัยอยู่ในพื้นที่ทั้งผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ รวมถึงชาวบ้านโดยทั่วไป จำนวน 45 รูป/คน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ครูอาจารย์ ประชาชน ชาวบ้าน ผู้นำทางพิธีกรรม พระสงฆ์หรือผู้นำทางศาสนา และชาวบ้านทั่วไป ด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจงจากผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ระบบสังคม และลักษณะทางวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไทตาดในพื้นที่ศึกษา

3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มชาติพันธุ์ไทตาดในพื้นที่ศึกษาแบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป และตอนที่ 2 วิถีชีวิตและลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมของชาวไทตาด และการดำรงชาติพันธุ์ของชาวไทตาดในบริบทความหลากหลายทางชาติพันธุ์ รวมทั้งการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ และให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ เพื่อนำไปสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย โดยแบ่งเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การศึกษาเอกสาร (Documentary Study) เป็นการศึกษาและรวบรวมข้อมูลทั้งแนวคิดทฤษฎี ตำนาน เอกสารประวัติศาสตร์ บันทึกการเดินทางทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ประวัติความเป็นมาของชาวไทตาดในประเทศไทยเพื่อนำมาสนทนากับงานวิจัย

ส่วนที่ 2 การสังเกตการณ์ (Observation Study) ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) เป็นการสังเกตการณ์ในระยะแรกที่ทำกรวิจัยเพื่อศึกษาและสำรวจบริบทพื้นที่ศึกษา สังเกตสภาพแวดล้อมของหมู่บ้าน แบบแผนการดำรงชีวิตของคนในหมู่บ้าน การรวมกลุ่มปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในหมู่บ้าน วัด สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อ การประชุมหมู่บ้าน เป็นต้น ที่เกิดขึ้นในชุมชนโดยผู้วิจัยไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ และ 2) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยผู้วิจัยเข้าไปอาศัย

อยู่ในหมู่บ้านพื้นที่ศึกษา สังเกตพฤติกรรมในชีวิตประจำวันของผู้คนที่อาศัยในหมู่บ้าน เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในหมู่บ้าน อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง ในช่วงระหว่างเดือนมกราคม 2566 ถึงธันวาคม 2566 โดยเน้นช่วงเวลาที่ชาวไทตาดจัดประเพณี พิธีกรรม หรือกิจกรรมสำคัญของหมู่บ้าน

ส่วนที่ 3 การศึกษาภาคสนาม (Field Research) เป็นการลงพื้นที่ทำการศึกษาและเก็บข้อมูลจากกลุ่มชาติพันธุ์ไทตาดในพื้นที่ศึกษา โดยวิธีการสังเกตสำรวจ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อศึกษาสภาพการตั้งถิ่นฐานตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ สภาพเศรษฐกิจ การผลิต ระบบสังคม ภาษา ความเชื่อและพิธีกรรม ตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรมสำคัญ เช่น การประกอบพิธีกรรม งานประเพณีต่าง ๆ และตามติดปฏิบัติการชีวิตประจำวันที่มีนัยสำคัญสะท้อนการให้ความหมาย การเปลี่ยนแปลง และการธำรงชาติพันธุ์กับเงื่อนไขและสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้เข้าถึงข้อมูลที่เป็นจริงมีประสิทธิภาพและเป็นไปอย่างธรรมชาติที่สุด บางครั้งต้องอาศัยสถานการณ์ เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมที่ปรากฏขึ้นในชุมชน การถามข่าวคราวของชาวบ้านเพื่อสร้างความคุ้นเคย และขอสำคัญผู้ให้ข้อมูลต้องเป็นผู้มีความรู้ มีประสบการณ์ มีเจตนาดี มีบทบาทต่อการพัฒนาสังคมวัฒนธรรม มีใจเป็นกลางและไม่ถือคติบิดเบือนข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้นัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์ด้วยตนเองทุกครั้ง

ส่วนที่ 4 การบันทึกข้อมูล ผู้วิจัยเลือกใช้ตามสถานการณ์ ทั้งการจดบันทึกระหว่างการสัมภาษณ์และใช้เครื่องบันทึกเสียงหากผู้ให้ข้อมูลอนุญาตให้บันทึกเสียงได้ ในบางสถานการณ์ที่ไม่สามารถจดบันทึกข้อมูลหรือบันทึกเสียงได้ ผู้วิจัยจะใช้วิธีจดจำข้อมูลแล้วรีบจดบันทึกทันทีเมื่อมีโอกาส และจะทำการวิเคราะห์ไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมถึงอาจมีการทบทวนข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลในกรณีที่เกิดความสงสัยหรือไม่แน่ใจในข้อมูลนั้น ซึ่งผู้ให้ข้อมูลก็ให้ความช่วยเหลือหรืออธิบายข้อมูลอย่างกระจ่าง

5. การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยจะตรวจสอบข้อมูลที่ได้อ่านแต่ละแห่งควบคู่กันไปตลอดว่า มีความสอดคล้องกันหรือไม่ และข้อมูลที่ได้มานั้นสามารถตอบวัตถุประสงค์ได้เพียงพอหรือไม่ ถ้ายังไม่เพียงพอผู้วิจัยจะย้อนกลับไปวางแผนและกำหนดประเด็นคำถามเพิ่มเติมเพื่อที่จะนำไปสู่การตอบวัตถุประสงค์และดำเนินการเก็บข้อมูลต่อไป ตามที่สุภางค์ จันทวานิช (2546: 129) ได้กล่าวไว้ว่า นักวิจัยเชิงคุณภาพจะต้องตรวจสอบข้อมูลว่า ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมานั้นตอบปัญหาและครอบคลุมวัตถุประสงค์การศึกษาเพียงพอหรือไม่ ถ้าข้อมูลไม่เพียงพอจะต้องตรวจสอบว่า ข้อมูลที่แท้จริงเป็น

อย่างไร เพื่อให้ผู้วิจัยแน่ใจว่า ข้อมูลนั้นเป็นความจริงมากที่สุดก่อนนำเสนอผลการวิจัย การตรวจสอบข้อมูลจะทำได้โดยการสังเกต สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักและอื่น ๆ รวมทั้ง การปรึกษาหารือกับผู้เชี่ยวชาญและการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อยืนยันในลักษณะสามเส้า (Triangulation) คือ การตรวจสอบข้อมูลในการทำวิจัยจะกระทำพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นการตรวจสอบข้อมูลทันทีในพื้นที่สนาม หรืออาจจะทำการตรวจสอบข้อมูลเมื่อออกนอกพื้นที่แล้วก็ได้ หรืออาจอยู่ระหว่างวิเคราะห์ข้อมูลขั้นสุดท้าย โดยผู้วิจัยย้อนไปตรวจสอบในส่วนที่เก็บมาตอนต้นได้อีก

6. การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) ผู้วิจัยจะนำข้อมูลทั้งในส่วนเอกสารและภาคสนามมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ด้วยแนวคิดทฤษฎีการศึกษาชาติพันธุ์และกลุ่มชาติพันธุ์ และแนวคิดทฤษฎีการอ้างชาติพันธุ์เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยแล้วนำเสนอรายงานผลการวิจัย (Research Report) ด้วยรูปแบบการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า วิถีชีวิตและลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมของชาวไทตาดเท่าที่ปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ความทรงจำท้องถิ่น และเอกสารที่เกี่ยวข้อง สันนิษฐานว่า ชาวไทตาดมีประวัติศาสตร์การเคลื่อนย้ายมาจากแคว้นสิบสองปันนา มลพยูณนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน มายังประเทศพม่าภายหลังเกิดความขัดแย้งกับกลุ่มชนในประเทศพม่าจึงอพยพมาตามลำแม่น้ำโขงเข้าสู่เมืองหลวงพระบาง มายังท่าแขก แขวงคำม่วน สปป.ลาว และอพยพมายังฝั่งขวาของแม่น้ำโขง เข้ามาบริเวณทำนน้ำวัดโอกาส มาตั้งชุมชนอยู่บริเวณบ้านฝ้าง บางส่วนอยู่ชุมชนบ้านหนองบัวและบ้านนาคำกลาง ในเขตพื้นที่ของจังหวัดนครพนม (ธันวา ใจเที่ยง, 2548: 37-41) นักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาที่มีพื้นเพเป็นคนไทตาดเองก็ได้เล่าว่า ชาวไทตาดสื่อสารด้วยภาษาไทตาดที่จัดอยู่ในกลุ่มภาษาไท-กะได ถือเป็นภาษาไทตระกูลหนึ่งที่มีความคล้ายคลึงกับภาษากลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ที่อยู่ในจังหวัดนครพนม เช่น ไทญ้อ ไทลาว เป็นต้น แต่ภาษาไทตาดจะมีลักษณะเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่โดดเด่นทำให้เห็นความแตกต่างจากกลุ่มอื่น ซึ่งภาษาไทตาดมักนิยมมีคำว่า เหา ต่อท้าย เช่น ไปไสเหา มาไสเหา (ไปไหนหรือ มาจากไหนหรือ) คำว่า นะ เช่น บ่ไปนะ คำว่า ขวา ซึ่งในภาษาอีสานกลุ่มอื่น ๆ เช่น ลาวหรือญ้อ จะออกเสียงว่า ชั่ว แต่ภาษาไทตาดใช้คำว่า ขวา และคำว่า ควาย ซึ่งภาษาอีสานกลุ่มอื่นใช้ออกเสียงว่า ควย แต่ภาษาไทตาดออกเสียงเรียกว่า ควาย เหมือนภาษาไทยราชการในปัจจุบัน นอกจากนี้ ชาวไทตาด

นิยมใช้คำว่า มิง-กู ในการสื่อสารระหว่างคนในสังคมโดยถือเป็นเรื่องปกติที่สะท้อนให้เห็นความบริสุทธิ์ของภาษาและความไม่แบ่งชนชั้น (พระครูบุญมี ตบสีโล, 2566)

ด้านความเชื่อพบว่า ชาวไทตาดมีความเชื่อเรื่องผี ซึ่งเรียกว่า ฮีตดำคองผี คอยทำหน้าที่ควบคุมพฤติกรรมและความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในกลุ่ม มีการเลี้ยงผีบรรพบุรุษหรือการเลี้ยงผีมหัศจรรย์หลักเมือง (เลี้ยงใหญ่ 3 ปีต่อครั้ง) ถือเป็นพิธีกรรมที่แสดงความเคารพต่อผู้มีพระคุณหรือกลุ่มชนผู้นำของชาวไทตาดและยังสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของชาวไทตาดที่เชื่อว่า ในชุมชนที่อยู่อาศัยมีผีเป็นผู้คุ้มครองและกระทำให้มีผลต่อการดำรงชีวิตทั้งอำนวยโชคหรือทำให้เจ็บป่วย เช่น ผีบรรพบุรุษ ผีเจ้าที่ ผีป่า ผีดอย จึงจำเป็นต้องมีพิธีกรรมเลี้ยงผีที่มีนัยอันแสดงให้เห็นถึงความกตัญญูหรือสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะวิถีคิดและอุปนิสัยของชาวไทตาด รวมถึงพิธีกรรมเลี้ยงผีหมอจะถูกจัดขึ้นในช่วงเดือน 3 ของทุกปีของสมาชิกผู้นับถือผี โดยฟ้อนรำภายในประรำพิธีที่เรียกว่า ผามหรือตูบ อันเป็นการเข้าเทียมของผีที่ชาวบ้านเชื่อว่า เป็นผู้คุ้มครองรักษาชาวไทตาด (จันทอน สีคะ, 2566) ลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นการเลี้ยงผีหมอของชาวไทตาดเพื่อเป็นการเอาใจผี ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับหลายชนเผ่าในพื้นที่จังหวัดนครพนม แต่อาจเรียกชื่อพิธีกรรมต่างกัน อย่างไรก็ตาม จากคำบอกเล่าของปราชญ์ชาวบ้านพบว่า แม้ชาวไทตาดจะมีความเชื่อเรื่องผีมาแต่อดีต แต่ความเชื่ออย่างหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวไทตาด คือ พระพุทธศาสนา ซึ่งผสมกลมกลืนไปกับความเชื่อเดิมของชาวไทตาดด้วยการประพดปฏิบัติตามฮีต 12 คอง 14 อันเป็นการผสมผสานระหว่างความเชื่อในพระพุทธศาสนากับการนับถือผี ฉะนั้น การนับถือผีหรือบรรพชนและการนับถือพระพุทธศาสนาจึงจะสามารถจะแยกออกจากกันได้ (ทอง ทูญนัย, 2566)

ด้านขนบธรรมเนียมประเพณีพบการละเล่นที่สำคัญ คือ ลงช่วง เป็นประเพณีที่เปิดโอกาสให้ชายหนุ่มหญิงสาวพุดคุยในลักษณะของผญาเกี่ยวสาว ฝ่ายหญิงจะเป็นฝ่ายเซ็นฝ่าย ฝ่ายชายจะเข้ามาพุดคุยในยามค่ำคืน ประเพณีดังกล่าวนิยมจัดในช่วงเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน เป็นช่วงว่างเว้นจากฤดูการเก็บเกี่ยว ถือเป็นประเพณีดั้งเดิมประจำหมู่บ้านของชาวไทตาด รวมถึงประเพณีตาดกินดอง (งานแต่งงาน) ที่เป็นเอกลักษณ์ไม่เหมือนกลุ่มชาติพันธุ์อื่น (สมบุญ ณาคะอินทร์, 2566) ในประเด็นนี้ธันวาคมใจเพียง (2548) อธิบายไว้ว่า ชาวไทตาดจะช่วยกันเตรียมความพร้อมในการจัดสถานที่และอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง เมื่อถึงวันงานทุกคนจะมาช่วยกัน โดยเจ้าบ่าวจะนั่งโงะกะเบน (เหน็บเตี๋ยว) หรือโสร่งสีขาว ใส่เสื้อสีขาวพร้อมกับพายเปียง อันเป็นชุดแต่งงานของชาวไทตาดแบบดั้งเดิมที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ทางสังคมวัฒนธรรม จากนั้น จะทำพิธีสู่

ขวัญตามประเพณีผูกข้อมือ บ่อนไข่มุกบัวสาว คนเฒ่าคนแก่ให้พร และการสมมาพ่อแม่ฝ่ายชาย เช่น เสื่อสาด หมอน ซิ่น ผ้าห่ม ผ้าขาวม้า

ภาพ 1 การจัดแสดงจำลองการละเล่น “ลงช่วง”

วิถีชีวิตของชาวไทตาดในพื้นที่ศึกษาพบว่า มีลักษณะเรียบง่าย สร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยตามรูปแบบสมัยใหม่คล้ายบ้านเรือนของผู้คนในจังหวัดนครพนม ผสมผสานรูปแบบและวัสดุสมัยใหม่เข้าไปด้วย ด้านการแต่งกายถือเป็นลักษณะเด่นของชาวไทตาดที่ผู้ชายนิยมใส่กางเกงขาคอต มัดเกี้ยวเอา หรือกางเกงเหน็บเดี่ยวหรือโสร่ง สำหรับเสื้อนิยมสีขาวที่มีกระดุมทั้งแขนสั้นและแขนยาว เมื่อเข้าร่วมงานบุญหรืองานพิธีจะใส่โสร่ง เสื้อหม้อห้อม ผ้าพาดบ่า และผู้ชายนิยมสีกลาย ส่วนผู้หญิงนิยมใส่ซิ่นหมี่หรือผ้าถุงสีดำ เสื้อย้อมหม้อมเป็นสีคามาและสีดำ เมื่อเข้าร่วมงานบุญหรือพิธีจะใส่ผ้าถุงมัดหมี่ใส่เสื้อดำแขนยาว กระดุมเสื้อจะเป็นเงินสตางค์และใส่ผ้าแพเปียงอกด้วย หากอยู่บ้านมักจะใส่เสื้อสีขาว (จรัส นนทวงษา, 2566) จากการสังเกตพื้นที่ศึกษาในภาพรวมพบว่า เรื่องการแต่งกายยังคงเหลือให้เห็นชัดเจนในงานประเพณีแต่งงานที่ฝ่ายชายใส่กางเกงโจงกระเบนสีขาวเพื่อรักษาประเพณีดั้งเดิมไว้ มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างพอเพียงพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ดำรงชีวิตประจำวันโดยพึ่งพาธรรมชาติตามนิเวศท้องถิ่น โดยมีป่าชุมชนเป็นแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์ ซึ่งรูปแบบอาหารและลักษณะการกินเหมือนกับผู้คนในพื้นที่จังหวัดนครพนม ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยเฉพาะการทำนาปี ปลูกผักตามฤดูกาลไว้สำหรับกินในครัวเรือน เลี้ยงวัวควายไว้จำหน่าย เลี้ยงหมูเป็ดไก่ไว้กินและจำหน่ายเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัว

ภาพ 2 ลักษณะการแต่งกายของไทตาด

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ปัจจุบันภายใต้บริบทความหลากหลายทางชาติพันธุ์หรือสังคมพหุวัฒนธรรมทำให้ชาวไทตาดผสมผสานวัฒนธรรมตนเองเข้ากับวัฒนธรรมกระแสหลักของท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกัน ทั้งในเรื่องภาษา ความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรม การใช้ภาษาจึงแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดนครพนม อย่างไรก็ตาม ผู้คนในแถบนี้มีการติดต่อกันมาเป็นเวลานานทำให้ชาวไทตาดมีการปรับตัวและผสมผสานทางวัฒนธรรมกับกลุ่มอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการรับวัฒนธรรมลาว/อีสานที่ส่งผลต่อความเป็นไทตาดมาก จากปรากฏการณ์ดังกล่าว ชาวไทตาดในหมู่บ้านสะท้อนให้ผู้วิจัยฟังว่า ปัจจุบันชาวไทตาดต้องติดต่อสื่อสารกับคนกลุ่มอื่น ๆ ด้วยภาษาลาว/อีสาน ส่วนภาษาไทตาดพวกเขามักจะใช้พูดและสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจเฉพาะกลุ่มไทตาดเท่านั้น ภายใต้ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ในพื้นที่จังหวัดนครพนมที่ชาวไทตาดต้องมีปฏิสัมพันธ์ส่งผลให้ชาวไทตาดเริ่มหันมาพูดและสื่อสารด้วยภาษาลาว/อีสาน เพราะถือเป็นภาษาที่ใช้พูดและสื่อสารกันในจังหวัดนครพนม (จำเนียร จำปา, 2566) ในแง่นี้สะท้อนให้เห็นว่า ชาวไทตาดมีศักยภาพในการใช้ภาษาทั้งภาษาไทตาดและภาษาลาว/อีสาน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับบุคคลที่สนทนาหรือสถานการณ์ที่กำลังเผชิญ กรณีลูกหลานของชาวไทตาดในรุ่นอายุต่ำกว่า 40 ปี ส่วนใหญ่จะพูดภาษาไทตาดไม่ได้จึงนิยมสื่อสารด้วยภาษาอีสานและภาษาไทยราชการ ส่วนผู้ที่มียุ 40 ปีขึ้นไปสามารถสื่อสารได้ทั้งภาษาไทตาดและภาษาลาว/อีสาน แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบุคคลที่สนทนาด้วยว่ามีความสามารถในการใช้ภาษาใดและอยู่ในสภาพแวดล้อมของคนกลุ่มชาติพันธุ์ใด หากสนทนากับชาวไทตาดด้วยตนเองจะใช้ภาษาไทตาดในการสื่อสาร แต่หากอยู่ในกลุ่มอื่น

จะใช้ภาษาอีสาน จากการสังเกตจะเห็นได้ว่า การใช้ภาษาไทตาดก็มีได้สูญหายไป โดยเฉพาะในกลุ่มคนเฒ่าคนแก่ที่ยังคงใช้ภาษาไทตาดพูดคุยในหมู่บ้านเป็นประจำทุกวัน อย่างไรก็ตาม แม้วัฒนธรรมลาวอีสานจะมีอิทธิพลมากในวิถีชีวิตของชาวไทตาดทั้งภาษาพูด ประเพณีวัฒนธรรม รวมถึงการปฏิบัติตามฮีต 12 คอง 14 เหมือนคนในท้องถิ่นอีสานทั่วไป แต่ชาวไทตาดก็ยังมีจิตสำนึกในความเป็นไทตาด เป็นลักษณะทางชาติพันธุ์ที่อยู่ในจิตใจ มีสำนึกถึงที่มาของตนและใช้ภาษาไทตาดในการสื่อสารระหว่างกัน รวมถึงการสื่อสารภาษาไทตาดระหว่างไทตาดที่อยู่หมู่บ้านใกล้เคียงกัน นอกจากนี้ภาครัฐก็ยังให้การสนับสนุนในการรื้อฟื้นภาษา ประเพณี วัฒนธรรมของชาวไทตาดผ่านการจัดงานประจำปีต่าง ๆ

จากคำบอกเล่าของปราชญ์ชาวบ้านด้านความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรมพบว่า ชาวไทตาดทุกคนนับถือพระพุทธศาสนาที่บรรพบุรุษเคยนับถือสืบทอดกันมาและมีความเคร่งครัดในการประกอบพิธีสำคัญทางศาสนา เช่น การทำบุญถือศีลในวันพระ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา (เผื่อ ฝ่ายเพี้ย, 2566) ในแง่นี้ผู้อาวุโสในหมู่บ้านให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ชาวไทตาดไม่ได้ละทิ้งเรื่องความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรมไปทั้งหมด แต่ยังคงเชื่อมโยงและแสดงออกในรูปของการประกอบพิธีกรรมบางอย่าง อันเป็นเสมือนที่พึ่งทางใจและเครื่องยึดเหนี่ยวในการรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่น เช่น ประเพณีเลี้ยงผีผู้ใหญ่ การละเล่นลงช่วง และประเพณีตาดกินตอง ปัจจุบันภาครัฐ ผู้นำชุมชนท้องถิ่นและตัวแทนชาวไทตาดอ้างชาติพันธุ์ผ่านการร่วมกิจกรรมงานรวมชนเผ่าจังหวัดนครพนมเพื่อเป็นการสนับสนุนส่งเสริม เผยแพร่ประชาสัมพันธ์เอกลักษณ์ขนบธรรมเนียมประเพณีไทตาดที่สืบทอดมาแต่โบราณ เช่น การจัดแสดงศิลปวัฒนธรรมไทตาด (สนม เสนพันธ์, 2566) ถือเป็นการอ้างอัตลักษณ์ความเป็นไทตาดไปพร้อมกับการท่องเที่ยว ทำให้วัฒนธรรมของชาวไทตาดปรากฏตัวตนในเวทีการท่องเที่ยว ส่งผลให้หน่วยงานภาครัฐและผู้นำชุมชนมาให้การสนับสนุนจัดงานประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ในแง่นี้สะท้อนให้เห็นว่า ชาวไทตาดยังให้ความสำคัญกับการรักษาวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของความเป็นไทตาด ถือเป็นการเปิดตัวชนเผ่าดั้งเดิมที่เริ่มสูญหายไป คือ ชนเผ่าไทตาด หลังมีการศึกษาค้นพบล่าสุดจึงได้นำมาจัดแสดงศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของไทตาดจนได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นชาติพันธุ์ที่ 9 ของจังหวัดนครพนม จากทั้งหมด 8 ชาติพันธุ์ ประกอบด้วย 1) ไทญ้อ 2) ภูไท 3) ไทแสก 4) ไทยอีสาน 5) ไทโส้ 6) ไทกะเลิง 7) ไทยข่า และ 8) ไทกวน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว พร้อมเตรียมพัฒนาให้เป็นชุมชนท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตชนเผ่าไทตาด ภายในงานมีการจัดแสดงจำลองฟอนรำวิถีของชาวไทตาดที่แสดงออกถึง

การสืบสานประเพณีและวัฒนธรรม รวมถึงการแสดงวิถีชีวิตที่สืบทอดมาแต่โบราณ เช่น การรำลงช่วงเข็นฝ้ายถือเป็นวิถีชีวิตของชาวไทตาดมาแต่อดีตและอนุรักษ์ไว้ให้ผู้ที่สนใจได้ชื่นชม และที่สำคัญจะได้พัฒนาให้เป็นชุมชนแหล่งศึกษาเรียนรู้ ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมของไทตาดเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวให้จังหวัดนครพนม อย่างไรก็ตาม แม้ชาวไทตาดจะปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมในท้องถิ่นอีสานอย่างกลมกลืน เช่น การแต่งกาย อาหารการกิน รวมถึงประเพณีการเกิด การบวช การแต่งงานหรืองานศพ แต่ก็ยังรักษาขนบธรรมเนียมที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา อันเป็นการธำรงรักษาอัตลักษณ์ประจำกลุ่มที่เป็นร่องรอยของชาวไทตาดได้หลายประการ เช่น การใช้ภาษา การแต่งกายของคนรุ่นเก่า โดยเฉพาะการแต่งกายที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของตัวเอง ซึ่งสะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่มที่มีความเหนียวแน่น จนเกิดเป็นความสามัคคีและความภาคภูมิใจ ในแง่นี้แสดงให้เห็นว่า ชาวไทตาดมีการหยิบบ่มและการยอมรับวัฒนธรรมหลักของท้องถิ่น ประพฤติปฏิบัติตามแบบผู้คนในท้องถิ่น แต่เมื่อชาวไทตาดอยู่ในสังคมของตนเองยังมีความสำนึกในชาติพันธุ์ของตนเอง

อภิปรายผล

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ชาวไทตาดพูดภาษาไท-กะได ถิ่นฐานเดิมอยู่ แคว้นสิบสองปันนา มลฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน เคลื่อนย้ายมายังประเทศพม่า ภายหลังเกิดความขัดแย้งกับกลุ่มชนในประเทศพม่า จึงเคลื่อนย้ายลงมาตามลำแม่น้ำโขงเมืองหลวงพระบาง มายังท่าแขก แขวงคำม่วน สปป.ลาว และอพยพมายังฝั่งขวาของแม่น้ำโขง เข้ามาบริเวณทำนน้ำวัดโอกาส มาตั้งชุมชนอยู่บริเวณบ้านฝ้าง บางส่วนอยู่ชุมชนบ้านหนองบัวและบ้านนาคำกลาง ในเขตพื้นที่ของจังหวัดนครพนม มีความเชื่อเรื่องผี คอยทำหน้าที่ควบคุมพฤติกรรมและความสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มไปพร้อมกับการนับถือพระพุทธศาสนาประพฤติปฏิบัติตามฮีต 12 คอง 14 มีวิถีชีวิตลักษณะเรียบง่ายอยู่อย่างพอเพียง พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ดำรงชีวิตประจำวันโดยพึ่งพาธรรมชาติ โดยมีป่าชุมชนเป็นแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์ ซึ่งรูปแบบอาหารและลักษณะการกินเหมือนกับผู้คนในพื้นที่จังหวัดนครพนม ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ในเรื่องนี้สอดคล้องกับงานของธันวา ใจเที่ยง (2548) ที่ศึกษาเชิงสำรวจคุณภาพด้านนิเวศวัฒนธรรมเกี่ยวกับไทตาดหลากหลายทางชีว-ชาติพันธุ์ที่ลุ่มน้ำโขง นครพนมที่เชื่อว่า กลุ่มไทตาดน่าจะเป็นชาติพันธุ์ไทหรือชาติพันธุ์หนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะตัวที่ยังไม่มีผู้รู้จักในพื้นที่จังหวัดนครพนม โดยมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่แตกต่างกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นในจังหวัดนครพนม แต่ก็มีลักษณะร่วมทางวัฒนธรรมพวกไตหรือ

ไท เช่น ลักษณะทางภาษาที่ใช้ภาษาตระกูลไท-กะได การทำเกษตรภายใต้วัฒนธรรมข้าว การนับถือผีและธรรมชาติซึ่งเป็นลักษณะร่วมและลักษณะเด่นของวัฒนธรรมเผ่าไท และสอดคล้องกับทัศนะของทวี อภิสุกุลชาติ (2566) ที่มองว่า ชาวไทตาดเป็นชนกลุ่มน้อยกลุ่มหนึ่งที่น่าสนใจมาก เป็นหมู่บ้านที่มีประวัติศาสตร์อันยาวไกลมาจากถิ่นกำเนิดในประเทศจีน อพยพผ่านมาทางภาคเหนือของพม่า หลวงพระบาง บ้านตาดภูวง (เมืองท่าแขก) แล้วข้ามฝั่งขวามาตั้งรกรากที่บ้านฝ้าง โดยมีศาลาวัดที่มีจิตรกรรมฝาผนังเล่าเรื่องราวไว้

ในประเด็นนี้ เมื่อวิเคราะห์ตามแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ จะเห็นว่า ชาวไทตาดเป็นกลุ่มที่มีวัฒนธรรมย่อยร่วมกัน คือ ค่านิยม ความคิด อุดมการณ์ ประเพณี พิธีกรรมทางศาสนา ระบบสัญลักษณ์และวัฒนธรรมด้านอื่นร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องมุมมองของอัมรา พงศาพิชญ์ (2543: 28-32) ที่มองว่า กลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Group) คือ กลุ่มคนที่มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาพูดเดียวกัน และเชื่อว่า สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน รวมถึงข้อสนับสนุนของบุญยงค์ เกศเทศ (2551: 30-33) ที่อธิบายให้เห็นว่า กลุ่มชาติพันธุ์มีลักษณะทางร่างกายคล้ายคลึงกันในกลุ่มตน มีความแตกต่างจากกลุ่มอื่นด้านร่างกาย วัฒนธรรมความเป็นอยู่ ความแตกต่างเหล่านี้จะผันแปรไปตามสภาพสังคมและภูมิโนเขตที่แตกต่างกัน แต่ยังมีจิตสำนึกทางชาติพันธุ์ร่วมกัน อย่างไรก็ตาม ในกรณีของชาวไทตาดถือเป็นกลุ่มชนหนึ่งในจังหวัดนครพนมที่ไม่ค่อยมีคนรู้จักมากเท่าใดนัก ปัจจุบันชาวไทตาดมีการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม เช่น ภาษา ความเชื่อ วัฒนธรรม มีการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มมีขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นของตนเองที่พอจะให้เห็นถึงการแสดงออกของชาวไทตาดว่า ยังคงเป็นกลุ่มชนหนึ่งที่น่าสนใจ

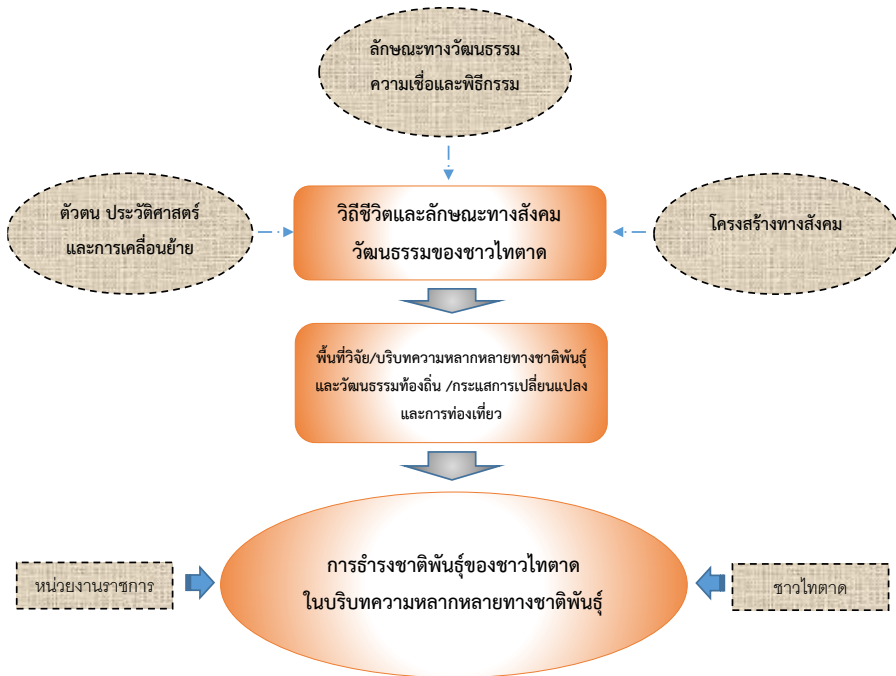
จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ชาวไทตาดหยิบเลือก ดีความหมายหรือประดิษฐ์สร้างทรัพยากรทางวัฒนธรรมของความเป็นไทตาดเพื่อฟื้นฟูและอนุรักษ์ภาษาไทตาดไปพร้อมกับการแสดงอัตลักษณ์ของความเป็นไทตาด เลือกใช้ภาษาสลับกันไปมาอย่างเลื่อนไหลทั้งภาษาไทตาดและภาษาลาว/อีสาน มีการประดิษฐ์สร้างเพื่อธำรงอัตลักษณ์ความเป็นไทตาดไปพร้อมกับการปรับตัวทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว จัดแสดงจำลองการฟ้อนรำ การละเล่นลงช่วง และประเพณีตาดกินตอง ในงานประเพณีและพิธีกรรมที่สำคัญของหมู่บ้านทำให้วัฒนธรรมของชาวไทตาดปรากฏตัวตนในเวทีการท่องเที่ยว ถือเป็นการเปิดตัวชนเผ่าดั้งเดิมที่เริ่มสูญหายไป จึงได้นำมาจัดแสดงศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของไทตาดจนได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นชาติพันธุ์ที่ 9 ของจังหวัดนครพนม ทั้งนี้ เพื่อรักษาความมีชีวิต

ทางวัฒนธรรมของชาวไทตาดให้ดำรงอยู่สืบต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับการนำเสนอข้อมูลของสยามรัฐออนไลน์ (2565) ที่เสนอว่า ชาวไทตาดมีเอกลักษณ์ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ควรนำมายกย่อง ผลักดันสู่การพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยว รวมถึงการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาชาวบ้านและนำเอกลักษณ์มาส่งเสริมการท่องเที่ยว องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านผึ่งร่วมกับสภาวัฒนธรรมนครพนม ชุมชนไทตาด ประชาชนชาวบ้านจึงจัดเสวนาเปิดตัวการค้นพบชาติพันธุ์ใหม่และบรรจุเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ 9 จาก 8 คนเผ่า เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดนครพนม ในบริบทนี้ภาครัฐโดยหน่วยงานท้องถิ่นควรสนับสนุนงบประมาณการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมไทตาดและจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมไทตาดเพื่อความมั่นคงทางวัฒนธรรม พลิกฟื้นวัฒนธรรมให้มีความทรงจำร่วมและจิตสำนึกร่วมที่มีความมั่นคงเป็นอัตลักษณ์และพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งการสืบทอดวัฒนธรรมของบรรพบุรุษนอกจากเป็นการรักษามรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่แล้วยังเป็นการสร้างความเป็นปึกแผ่น ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาวไทตาด

ในประเด็นนี้เมื่อวิเคราะห์ตามแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการอ้างชาติพันธุ์แล้วพบว่า มีความสอดคล้องกับมุมมองของชาร์ลส์ เพนตัน คีย์ส (Keyes, 1982) ที่มองว่าการที่สมาชิกต้องการรักษาสິงที่บรรพบุรุษของตนได้ถ่ายทอดกันมาถือเป็นการอ้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม โดยการปฏิบัติหรือการแสดงออกผ่านภาษา ศาสนา นิทาน ปรัมปราหรือนิยายโบราณที่กล่าวถึงความเป็นมาของบรรพบุรุษในการสร้างกลุ่มและถิ่นที่อยู่ รวมถึงการสร้างความภาคภูมิใจในบรรพบุรุษที่ก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และต้องการอ้างชาติพันธุ์ของกลุ่มตนไว้ต่อไป รวมถึงข้อเสนอของจอร์จ ปีแอร์ คาสติล และกิลเบิร์ต คูเชเนอร์ (Castile & Kushner, 1981) ที่เสนอแนวคิดในเรื่องการอ้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไว้ว่า การที่กลุ่มชาติพันธุ์ยังคงรักษาวัฒนธรรมของกลุ่มตนไว้เพื่อแสดงว่า ตนเป็นใคร ถือเป็นการแสดงจุดยืน ที่มาและเป้าหมายว่าตนเป็นใคร สำคัญอย่างไร และรำลึกถึงความเป็นมาและถิ่นกำเนิดของชาติพันธุ์ตน ดังกรณีของชาวไทตาดได้อาศัยร่วมกับผู้คนในท้องถิ่นที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์มาเป็นเวลานาน เกิดความสัมพันธ์แบบยอมรับกัน เป็นมิตรกัน ไม่มีอคติ ไม่มีการแข่งขัน มีการหิบบั้มและการยอมรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน แต่เมื่อชาวไทตาดอยู่ในสังคมของตนเองยังมีความสำนึกในชาติพันธุ์ของตนเอง โดยจะเห็นได้จากการที่ชาวไทตาดยังรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนอยู่ได้ ทั้งเรื่องของภาษา ศาสนา พิธีกรรม ความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น

องค์ความรู้จากการวิจัย

ปัจจุบันภายใต้บริบทความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น กระแสการเปลี่ยนแปลงและการท่องเที่ยว ชาวไทตาดสามารถประกอบสร้างและดำรงอัตลักษณ์ของความเป็นไทตาดไปพร้อมกับการปรับตัวทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว นำทรัพยากรทางวัฒนธรรมเดิมมาประดิษฐ์สร้างและแสดงตัวตนเชิงการท่องเที่ยวเพื่อรักษาความมีชีวิตทางวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่สืบต่อไปจนได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นชาติพันธุ์ที่ 9 ของจังหวัดนครพนม โดยไม่ถูกกลืนกลายด้วยวัฒนธรรมกระแสหลัก แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมกระแสหลักได้อย่างกลมกลืน ดังจะเห็นความสัมพันธ์ของการดำรงและการปรับตัวของชาติพันธุ์ไทตาด ดังภาพต่อไปนี้

ภาพ 3 การดำรงชาติพันธุ์และการปรับตัวของชาวไทตาด

สรุป

จากผลการวิจัยทำให้เห็นว่า จังหวัดนครพนมเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งชาวไทตาดเป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่ได้เข้ามาอาศัยอยู่ในบริเวณนี้ เป็น

กลุ่มชนที่มีขนาดเล็กเมื่อเทียบกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ภายในบริเวณเดียวกัน จึงทำให้ชาวไทตาดต้องปรับ รับเอาวัฒนธรรมจากกลุ่มชาติพันธุ์หลักในพื้นที่ ในขณะเดียวกันชาวไทตาดยังคงดำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มตนไว้ได้ เช่น ภาษา ความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรม โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ผู้นำชุมชน และคนในชุมชน ในการรื้อฟื้นภาษา ความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรม หรือสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับความเป็นชาวไทตาด ดังนั้น ภาครัฐโดยหน่วยงานท้องถิ่นควรจัดตั้งศูนย์ วัฒนธรรมไทตาดเพื่อความมั่นคงทางวัฒนธรรมและพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ จากการได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นชาติพันธุ์ที่ 9 ของจังหวัดนครพนมอย่างเป็นทางการแล้ว เชื่อว่า จะส่งผลดีต่อเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดนครพนมอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- จรัส นนทวงษา. (2566). ประชาชนชาวบ้าน บ้านหนองบัว ตำบลนาราชควาย อำเภอ เมืองนครพนม จังหวัดนครพนม. *สัมภาษณ์*. 7 กรกฎาคม.
- จันทอน สีคะ. (2566). กว้านจำทิดแดง บ้านผึ้ง ตำบลบ้านผึ้ง อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม. *สัมภาษณ์*. 15 มีนาคม.
- จำเนียร จำปา. (2566). ชาวบ้านทั่วไป บ้านหนองบัว ตำบลนาราชควาย อำเภอเมือง นครพนม จังหวัดนครพนม. *สัมภาษณ์*. 7 กรกฎาคม.
- ทวี อภิสกุลชาติ. (15 พฤษภาคม 2565). “ไทตาด” ชาติพันธุ์ (ใกล้) ถูกลืม มีร่องรอย อพยพจากแคว้นสิบสองปันนาขึ้นฝั่งแม่น้ำโขงนครพนม. สืบค้นเมื่อ 17 ตุลาคม 2566, จาก <https://www.77kaoded.com/news/tawee/2286451>
- ทอง พุญนัย. (2566). ประชาชนชาวบ้าน บ้านนาคำกลาง ตำบลนาทราย อำเภอเมือง นครพนม จังหวัดนครพนม. *สัมภาษณ์*. 20 พฤษภาคม.
- ธันวา ใจเที่ยง. (2548). *ไทตาดความหลากหลายทางชีว-ชาติพันธุ์ที่ลุ่มน้ำโขงนครพนม*. กาฬสินธุ์: มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.
- บุญยงค์ เกศเทศ. (2551). *วัฒนธรรมเผ่าพันธุ์มนุษย์*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัย มหาสารคาม.
- เผื่อ ฝ่ายเพ็ญ. (2566). ประชาชนชาวบ้าน บ้านผึ้ง ตำบลบ้านผึ้ง อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม. *สัมภาษณ์*. 13 ตุลาคม.
- พระครูบุญมี ตปสีโล. (2566). เจ้าอาวาสวัดบ้านผึ้ง ตำบลบ้านผึ้ง อำเภอเมือง นครพนม จังหวัดนครพนม. *สัมภาษณ์*. 15 มีนาคม.

- ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา นครพนม. (ม.ป.ป.). *เอกสารประกอบการเรียนรู้ออนไลน์ เรื่อง 8 ชนเผ่า 2 เชื้อชาติ ในจังหวัดนครพนม*. นครพนม: ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา นครพนม.
- สนม เสนพันธ์. (2566). ปราชญ์ชาวบ้าน บ้านนาคำกลาง ตำบลนาทราย อำเภอเมือง นครพนม จังหวัดนครพนม. *สัมภาษณ์*. 16 ธันวาคม.
- สมบูรณ์ นาคะอินทร์. (2566). นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านผึ้ง ตำบลบ้านผึ้ง อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม. *สัมภาษณ์*. 20 พฤษภาคม.
- สยามรัฐออนไลน์. (27 มิถุนายน 2565). *อบต. บ้านผึ้งจับมือสภาวัฒนธรรมเปิดตัวชนเผ่าไทตาดเป็นมรดกภูมิปัญญา*. สืบค้นเมื่อ 17 ตุลาคม 2566, จาก <https://siamrath.co.th/n/360370>
- สุภางค์ จันทวานิช. (2546). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*, พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัมรา พงศาพิชญ์. (2543). *วัฒนธรรม ศาสนา ชาติพันธุ์: วิเคราะห์สังคมไทยแนวมนุษยวิทยา*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Castile, G. P. and Kushner, G. (1981). *Persistent Peoples: Cultural Enclaver in Perpective*. Tucson Arizona: University of Arizona Press.
- Keyes, C. F. (1982). *Ethnic Change*. Seattle: University of Washington Press.

ผลของบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบต่อพฤติกรรมพลเมืองดี
ในองค์การของพนักงานองค์การธุรกิจในจังหวัดเชียงราย
Effects of the Big-five Personality Traits on Organizational
Citizenship Behaviors of Business Organization Employees in
Chiang Rai Province

สมเดช มุงเมือง

Somdet Mungmaung

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Graduate School, Western University

First/Corresponding Author, E-mail: somdet.mu@western.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบและพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์การของพนักงานองค์การธุรกิจในจังหวัดเชียงราย และศึกษาผลของลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบที่มีต่อพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์การของพนักงานองค์การธุรกิจในจังหวัดเชียงราย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยสุ่มแบบเจาะจงจากพนักงานองค์การธุรกิจในจังหวัดเชียงราย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงอนุมาน ในการวิเคราะห์การถดถอดพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) พนักงานองค์การธุรกิจในจังหวัดเชียงรายมีบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.510$; $S.D.=0.464$) โดยบุคลิกภาพแบบมีจิตสำนึกมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์การ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.793$; $S.D.=0.525$) โดยพฤติกรรมด้านคำนึงถึงผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2) บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ 4 แบบ ได้แก่ แบบมีจิตสำนึก แบบประนีประนอม แบบเปิดรับประสบการณ์ และแบบเปิดเผยแสดงตัว ส่งผลทางบวกต่อพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์การอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถทำนายพฤติกรรมได้ร้อยละ 36.8 ($R^2=0.368$) ส่วนบุคลิกภาพแบบความมั่นคงทางอารมณ์ไม่มีผลต่อพฤติกรรม

พลเมืองดีในองค์กร องค์ความรู้จากการวิจัย คือ ลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบมีบทบาทในการส่งเสริมและอำนวยความสะดวกให้เกิดพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์กร ดังนั้นผู้บริหารสามารถใช้เป็นประโยชน์ในการคัดเลือกและพัฒนาพนักงานให้มีบุคลิกภาพในระดับสูง เนื่องจากมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์กรและมีส่วนช่วยให้องค์กรมีประสิทธิผลมากขึ้น

คำสำคัญ: บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ; พฤติกรรมพลเมืองดีในองค์กร; พนักงาน
องค์กรธุรกิจ

Abstract

The objectives of this research are to investigate the big-five personality traits and organizational citizenship behaviors (OCB) of business organization employees in Chiang Rai Province and to discover the effects of the big-five personality traits on OCB. This quantitative research deploys a questionnaire for data collection with 400 samples selected by purposive sampling from business organization employees in Chiang Rai Province. The data are analyzed using descriptive statistics and inferential statistics in multiple linear regression.

The results reveal that 1) the big-five personality traits, overall, shows the mean score at the high level ($\bar{X}=3.510$; S.D.=0.464), in which conscientiousness shows the highest mean. In terms of the OCB overall, it shows the mean score at the high level ($\bar{X}=3.793$; S.D.=0.525), in which courteous behavior shows the highest mean score. 2) The big-five personality traits, only four, consisting of conscientiousness, agreeableness, openness to experience, and extraversion, have an effect on the OCB of business organization employees in Chiang Rai Province, which can be predicted at 36.8% ($R^2=0.368$) and have a positive relationship at the significant level of 0.01. However, the personality type of emotional stability showed no influence on the OCB. These personality traits are considered antecedents of OCB, meaning they play a role in promoting and facilitating these behaviors. Therefore, executives can benefit from selecting and developing employees to

have the big-five personality traits at a high level, which is because they tend to have the behavior of being an OCB, which helps to make the organization more effective.

Keywords: Big-five Personality Traits; Organizational Citizenship Behavior; Business Organization Employee

บทนำ

องค์การที่มีพนักงานเต็มใจในการให้ความร่วมมือจะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวคิดเรื่องความพยายามในการร่วมมือนี้ได้ถูกขยายออกไปอีกในฐานะพฤติกรรมที่มีบทบาทพิเศษโดยออร์แกน (Organ, 1988) ได้บัญญัติคำว่า พฤติกรรมพลเมืองดีในองค์การ (Organizational Citizenship Behaviors; OCB) หมายถึง พฤติกรรมของพนักงานแต่ละคนที่มีลักษณะการใช้ดุลยพินิจ ซึ่งไม่ได้รับการยอมรับโดยตรงหรือชัดเจนภายในกรอบของระบบการให้รางวัลอย่างเป็นทางการ ซึ่งโดยรวมแล้วจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์การ (Organ, et al., 2006) ลักษณะพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์การแบ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ 1) พฤติกรรมการให้ความช่วยเหลือ (Altruistic Behavior) เป็นพฤติกรรมที่ช่วยให้เพื่อนร่วมงานประสบปัญหาในองค์การ 2) พฤติกรรมการคำนึงถึงผู้อื่น (Courteous Behavior) เป็นพฤติกรรมที่คำนึงถึงผู้อื่น เพื่อป้องกันปัญหาที่ส่งผลเสียต่อกัน 3) พฤติกรรมการมีความอดทนอดกลั้นหรือพฤติกรรมน้ำใจนักกีฬา (Sportsmanship Behavior) เป็นพฤติกรรมที่ช่วยให้พนักงานสามารถทนต่อความคับข้องใจ โดยไม่ต้องร้องเรียนเกี่ยวกับความไม่พอใจของตน 4) พฤติกรรมการให้ความร่วมมือ (Civic Virtue Behavior) เป็นพฤติกรรมของพนักงานในการร่วมมือและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์การ และ 5) พฤติกรรมความสำนึกในหน้าที่ (Conscientious Behavior) เป็นพฤติกรรมของพนักงานที่องค์การต้องการ เช่น ความสำนึกรับผิดชอบ ไม่นิ่งดูดาย การปฏิบัติตามกฎระเบียบ ฯลฯ (Podsakoff, et al., 1990; Organ, 1991; Oke, et al., 2009; Yukl, 2010)

แม้พฤติกรรมพลเมืองดีในองค์การจะไม่ใช่ประเด็นใหม่ แต่นักวิจัยก็ยังพยายามค้นหาสาเหตุเพื่อสร้างพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์การที่ยังมีความแตกต่างกันในองค์การแต่ละประเภท (ปกรณ ลิมโยธิน, 2558) ในบรรดาแหล่งกำเนิดของพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์การ บุคลิกภาพของพนักงานเป็นตัวทำนายการวิจัยที่โดดเด่นที่สุดและเอื้อต่อการเกิดขึ้นของพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์การ (Organ, 1988;

Organ, 1991) ซึ่งบุคลิกภาพแสดงถึงลักษณะที่ยั่งยืนของบุคคลและรูปแบบบุคลิกภาพที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางที่สุด คือ บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ (Big-five Personality Traits) ได้แก่ 1) บุคลิกภาพแบบเปิดเผยแสดงตน (Extraversion) เป็นลักษณะของบุคคลที่เข้าสังคมได้ดี กล้าแสดงออก ช่างพูด ช่างคุย และทำความรู้จักกับผู้อื่นได้ง่าย 2) บุคลิกภาพแบบประนีประนอม (Agreeableness) เป็นลักษณะของบุคคลที่มีความเป็นมิตร พร้อมที่จะให้ความร่วมมือและน่าไว้วางใจ เชื่อถือได้ แสดงบทบาทความเป็นผู้นำ 3) บุคลิกภาพแบบมีจิตสำนึกหรือความมีมโนธรรม (Conscientiousness) เป็นลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบ เป็นคนดี มีระเบียบเรียบร้อย เชื่อถือได้ พึ่งพาได้ มีหลักการเหตุผล ยินยอม มุ่งมั่นในการสร้างความสำเร็จ และมีวินัยในตนเอง 4) บุคลิกภาพแบบเปิดกว้างรับประสบการณ์ (Openness to Experience) เป็นลักษณะของบุคคลที่เป็นคนช่างฝัน มีอารมณ์ศิลปิน มีสุนทรียภาพ มีจินตนาการ สร้างสรรค์ อยากรู้อยากเห็น มีความคิดยืดหยุ่น เปิดกว้างพร้อมให้ความสนใจในสิ่งใหม่ ๆ และ 5) บุคลิกภาพแบบมีความมั่นคงทางอารมณ์ (Emotional Stability) เป็นลักษณะของบุคคลที่สุขุม กระตือรือร้น อารมณ์มั่นคง ไม่มีความวิตกกังวล สามารถรับมือกับความตึงเครียดได้ ในทางกลับกันการเรียกบุคลิกภาพแบบนี้ว่า บุคลิกภาพแบบหวั่นไหว (Neuroticism) มักมีความโศกเศร้าหรือมีความไม่มั่นคงทางอารมณ์ (Costa & McCrae, 2014; Kreitner & Kinicki, 2008; Soto, 2018) การตรวจสอบบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ นักวิจัยจึงตั้งเป้าหมายที่จะเปิดเผยกลไกเบื้องหลังที่ผลักดันให้บุคคลมีส่วนร่วมในพฤติกรรมการเป็นพลเมืองดีในองค์กร (Uma & Radhamani, 2022; Soto, 2018)

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาได้มีการวิจัยอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับอิทธิพลของลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบที่มีต่อพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์กร จากผลการศึกษาของนักวิจัยบางส่วนที่ผู้วิจัยได้ทบทวนผลการวิจัยก่อนหน้านี้ เช่น มูบารอกและมาซาลิ (Mubarak & Machali, 2023) ศึกษาพบว่า อิทธิพลของบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบต่อพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์กรมีผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซาบาฮัตติน (Sabahattin, 2020) ระบุว่า ลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบส่งผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงความพึงพอใจในการทำงานและพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์กร สอดคล้องกับแนวคิดของฮาซิม และคณะ (Hashim, et al., 2017) ที่ศึกษาพบว่า มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบกับพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์กร และบุคลิกภาพแบบมีจิตสำนึก แบบเปิดเผยแสดงตัว แบบเปิดกว้างรับประสบการณ์และแบบประนีประนอม มีอิทธิพลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญกับพฤติกรรม

พลเมืองดีในองค์การ ส่วนบุคลิกภาพแบบมีความมั่นคงทางอารมณ์หรือบุคลิกภาพแบบ
 หนึ่งหัวใจมีอิทธิพลทางลบต่อพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์การอย่างมีนัยสำคัญ จากการ
 ทบทวนวรรณกรรมดังกล่าวมาแล้วพบว่า ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในวัฒนธรรม
 ตะวันตกและประเทศอื่นที่นักวิจัยได้สำรวจความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรบุคลิกภาพทำ
 องค์กรประกอบกับพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์การ การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาผล
 บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบที่มีต่อพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์การในบริบทของ
 สังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งมุ่งศึกษาในกลุ่มพนักงานในองค์การธุรกิจในจังหวัด
 เชียงรายซึ่งพบว่า ยังไม่มีการศึกษาเรื่องนี้มาก่อน

ดังนั้น บทความวิจัยนี้จะให้ความกระจ่างถึงผลของบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ
 ที่มีต่อพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์การ ผู้วิจัยมุ่งศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นพนักงาน
 องค์การธุรกิจในจังหวัดเชียงราย ผลของการวิจัยคาดว่า จะได้ผลสรุปที่ทำให้ได้องค์
 ความรู้ที่เป็นประโยชน์กับภาคธุรกิจในการนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาบุคลิกภาพ
 และเสริมสร้างพฤติกรรมการเป็นพลเมืองที่ดีในองค์การของพนักงาน ซึ่งจะส่งผลต่อ
 องค์การธุรกิจให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในโลกแห่งการแข่งขันต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบและพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์การ
 ของพนักงานองค์การธุรกิจในจังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษาผลของบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบที่มีต่อพฤติกรรมพลเมืองดีใน
 องค์การของพนักงานองค์การธุรกิจในจังหวัดเชียงราย

ระเบียบวิธีวิจัย

รูปแบบการวิจัยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรเป็นพนักงานขององค์การธุรกิจใน
 จังหวัดเชียงราย จำนวน 71,580 คน จากข้อมูลผู้ประกันตนตามมาตรา 33 (ลูกจ้างใน
 สถานประกอบการทางธุรกิจในจังหวัดเชียงราย) ณ เดือนธันวาคม 2565 (สำนักงาน
 ประกันสังคมจังหวัดเชียงราย, 2565) กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสูตรการ
 คำนวณของทาโร ยามาเน (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน เก็บ
 ข้อมูลกับพนักงานขององค์การธุรกิจในจังหวัดเชียงราย จำนวน 31 แห่ง โดยใช้วิธีการ
 สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล
 แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และระยะเวลาการทำงาน ส่วนที่ 2 แบบสอบถาม บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบที่อิงจากการศึกษาของคอสต้าและแมคเคร (Costa & McCrae, 2014) เป็นหลัก ประกอบด้วยคำถาม 25 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's Alpha) เท่ากับ 0.672 และส่วนที่ 3 แบบสอบถามพฤติกรรมพลเมืองดี ในองค์กร มีคำถามจำนวน 20 ข้อ โดยอิงมาจากการศึกษาของพอดซาคอฟ (Podsakoff, et al., 1990) มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.755 และแบบสอบถามทั้งฉบับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.803 อยู่ในเกณฑ์ดี (George & Mallery, 2003)

แบบสอบถามส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert's Scale) การแปลผลใช้ค่าเฉลี่ย ตามเกณฑ์คะแนน ดังนี้ คะแนนเฉลี่ย 4.20-5.00=มากที่สุด 3.40-4.19=มาก 2.60-3.39=ปานกลาง 1.80-2.59=น้อย และ 1.00-1.79=น้อยที่สุด (Pimentel, 2010)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ทำหนังสือถึงผู้บริหารสถานประกอบการทางธุรกิจเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2) ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามและเก็บรวบรวมคืนด้วยตนเอง 3) การตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ในการตอบแบบสอบถาม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ทำการประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับการแจกแจง ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ในการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multi Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 คน ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 61.50 มีอายุอยู่ในช่วง 21-30 ปี ร้อยละ 45.25 สำเร็จ การศึกษาระดับปริญญาตรีร้อยละ 66.75 มีสถานภาพโสดร้อยละ 54.75 และมี ระยะเวลาการทำงานต่ำกว่า 5 ปี ร้อยละ 47.00

2. บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบและพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์กรของ พนักงานองค์กรธุรกิจในจังหวัดเชียงราย มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตาราง ต่อไปนี้

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบโดยรวม	3.510	0.464	มาก
1. บุคลิกภาพแบบมั่นคงทางอารมณ์	3.439	0.737	มาก
2. บุคลิกภาพแบบเปิดเผยแสดงตัว	3.374	0.640	ปานกลาง
3. บุคลิกภาพแบบเปิดรับประสบการณ์	3.473	0.804	มาก
4. บุคลิกภาพแบบประนีประนอม	3.459	0.870	มาก
5. บุคลิกภาพแบบมีจิตสำนึก	3.806	0.736	มาก
พฤติกรรมพลเมืองดีในองค์กรโดยรวม	3.793	0.525	มาก
1. พฤติกรรมให้ความช่วยเหลือ	3.829	0.708	มาก
2. พฤติกรรมคำนึงถึงผู้อื่น	4.017	0.933	มาก
3. พฤติกรรมมีความอดทนอดกลั้น	3.579	0.851	มาก
4. พฤติกรรมให้ความร่วมมือ	3.704	0.702	มาก
5. พฤติกรรมมีความสำนึกในหน้าที่	3.833	0.642	มาก

ตาราง 1 ลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบและพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์กรของพนักงาน
องค์การธุรกิจในจังหวัดเชียงราย

จากตาราง 1 พบว่า พนักงานองค์การธุรกิจในจังหวัดเชียงรายมีบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.510; S.D.=0.464) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า บุคลิกภาพแบบมีจิตสำนึกมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ บุคลิกภาพแบบเปิดรับประสบการณ์ บุคลิกภาพแบบประนีประนอม บุคลิกภาพแบบมีความมั่นคงทางอารมณ์ และบุคลิกภาพแบบเปิดเผยแสดงตัว ตามลำดับ ส่วนพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์กรพบว่า พนักงานองค์การธุรกิจในจังหวัดเชียงรายมีพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์กร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.793; S.D.=0.525) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ พฤติกรรมคำนึงถึงผู้อื่น รองลงมา ได้แก่ พฤติกรรมมีจิตสำนึกในหน้าที่ พฤติกรรมให้ความช่วยเหลือ พฤติกรรมให้ความร่วมมือ และพฤติกรรมมีความอดทนอดกลั้น ตามลำดับ

3. ผลของบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบที่มีต่อพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์กรของพนักงานองค์การธุรกิจในจังหวัดเชียงราย ผลการทดสอบตัวแปรอิสระไม่มีปัญหาสัมพันธ์กันเอง (Multicollinearity) พบว่า ค่า Tolerance ของตัวแปรอิสระ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.727–0.965 ซึ่งมีค่าสูงกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ คือ > 0.10 แสดงว่า ตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กัน และค่าที่จะสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลร่วมของตัวแปรทำนาย (Predictor) ในตัวแบบเส้นตรงของตัวแปรอิสระ (Variance Inflation Factor) หรือ VIF มีค่าตั้งแต่ 1.037–1.375 ซึ่งมีค่าไม่เกิน 5.0 แสดงว่า ตัวแปรอิสระไม่มี

ความสัมพันธ์กัน ซึ่งตามหลักการทั่วไปค่า VIF ที่สูงกว่า 5.0 บ่งบอกถึงปัญหาเกี่ยวกับตัวแปรอิสระสัมพันธ์กันเอง (Zikmund, et al., 2013: 587) ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณและการเลือกตัวแปรโดยวิธีนำตัวแปรเข้าทั้งหมด (Enter Multiple Regression Analysis) โดยกำหนดตัวแปร X คือ บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบเป็นตัวแปรอิสระดังนี้ X₁ (บุคลิกภาพแบบมีความมั่นคงทางอารมณ์) X₂ (แบบเปิดเผยแสดงตัว) X₃ (แบบเปิดรับประสบการณ์) X₄ (แบบประนีประนอม) และ X₅ (แบบมีจิตสำนึก) ส่วนตัวแปร Y คือ พฤติกรรมพลเมืองดีในองค์กร ผลการวิเคราะห์หาค่าความสัมพันธ์ข้อมูลปรากฏ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบที่ส่งผลต่อพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์กร ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงในตาราง 2

ตัวแปรอิสระหรือพยากรณ์	B	S. E.	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (a)	1.629	0.165		9.870	0.000
ความมั่นคงทางอารมณ์ (X ₁)	0.016	0.029	0.022	0.536	0.592
เปิดเผยแสดงตัว (X ₂)	0.100	0.039	0.122	2.595	0.010
เปิดรับประสบการณ์ (X ₃)	0.108	0.030	0.166	3.647	0.000
ประนีประนอม (X ₄)	0.153	0.025	0.254	6.069	0.000
มีจิตสำนึก (X ₅)	0.228	0.033	0.319	6.862	0.000

หมายเหตุ: R=0.607^a, R²=0.368, Adj R²=0.360, F=45.978, S. E. est=0.42008, Sig of F= 0.000

a. Dependent Variable: พฤติกรรมพลเมืองดีในองค์กร (Y) b. Predictors: ค่าคงที่ (Constant), มีจิตสำนึก (X₅), ประนีประนอม (X₄), เปิดรับประสบการณ์ (X₃), เปิดเผยแสดงตัว (X₂)

ตาราง 2 ลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบที่ส่งผลต่อพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์กร

จากตาราง 2 สามารถทำนายพฤติกรรมได้แม่นยำร้อยละ 36.8 (R²=0.368) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การทำนายที่ปรับแก้แล้วเท่ากับร้อยละ 36.00 (Adj R²=0.360) และมีค่าความคลาดเคลื่อนในการทำนายเท่ากับ 0.42008 (S .E. est=0.42008) ดังนั้น จึงเขียนสมการการถดถอยพหุคูณเชิงเส้นในการทำนายพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์กร ในรูปคะแนนดิบได้ ดังนี้

$$Y=a + dX_5 + dX_4 + dX_3 + dX_2$$

พฤติกรรมพลเมืองดีในองค์กร =1.629+0.228 (มีจิตสำนึก) +0.153 (ประนีประนอม) +0.108 (เปิดรับประสบการณ์) +0.100 (เปิดเผยแสดงตัว)

จากสมการอธิบายได้ว่า ตัวแปรลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ 4 แบบ ได้แก่ บุคลิกภาพแบบมีจิตสำนึก บุคลิกภาพแบบประนีประนอม บุคลิกภาพแบบ

เปิดรับประสบการณ์ และบุคลิกภาพแบบเปิดเผยแสดงตัว มีความสัมพันธ์แบบเชิงเส้น (Linear Relation) กับพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์กร กล่าวคือ เมื่อบุคลิกภาพแบบมีจิตสำนึก (X_5) เพิ่มขึ้น 1 คะแนน คะแนนพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์กรเพิ่มขึ้น 0.228 คะแนน บุคลิกภาพแบบประนีประนอม (X_4) เพิ่มขึ้น 1 คะแนน คะแนนพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์กรเพิ่มขึ้น 0.153 คะแนน บุคลิกภาพแบบเปิดรับประสบการณ์ (X_3) เพิ่มขึ้น 1 คะแนน พฤติกรรมพลเมืองดีในองค์กรเพิ่มขึ้น 0.108 คะแนน และบุคลิกภาพแบบเปิดเผยแสดงตัว (X_2) เพิ่มขึ้น 1 คะแนน คะแนนพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์กร เพิ่มขึ้น 0.100 คะแนน ในขณะที่ตัวแปรบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบในสมการมีค่าคงที่ (a)=1.629

ดังนั้น เพื่อให้ทราบความสัมพันธ์กันในทิศทางใด จึงทำการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) ระหว่างลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบองค์ประกอบ 4 แบบ ได้แก่ บุคลิกภาพแบบมีจิตสำนึก แบบประนีประนอม แบบเปิดรับประสบการณ์ และแบบเปิดเผยแสดงตัว กับพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์กร ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบทั้ง 4 แบบ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์กรในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยบุคลิกภาพแบบมีจิตสำนึก มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง ($r = 0.502^{**}$) บุคลิกภาพอีก 3 แบบ ได้แก่ บุคลิกภาพแบบประนีประนอม บุคลิกภาพแบบเปิดรับประสบการณ์ และบุคลิกภาพแบบเปิดเผยแสดงตัว มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับน้อย ($r = 0.390^{**}$, $r = 0.369^{**}$ และ $r = 0.377^{**}$ ตามลำดับ) รายละเอียดแสดงในตาราง 3

ตัวแปร	r	ระดับความสัมพันธ์
บุคลิกภาพแบบมีจิตสำนึก	0.502**	สัมพันธ์ทางบวกระดับปานกลาง
บุคลิกภาพแบบประนีประนอม	0.390**	สัมพันธ์ทางบวกระดับน้อย
บุคลิกภาพแบบเปิดรับประสบการณ์	0.369**	สัมพันธ์ทางบวกระดับน้อย
บุคลิกภาพแบบเปิดเผยแสดงตัว	0.377**	สัมพันธ์ทางบวกระดับน้อย

หมายเหตุ: r หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์, **ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 การพิจารณาระดับความสัมพันธ์ใช้เกณฑ์การแปลผลของฮิงเคิล และคณะ (Hinkle, et al., 2003) ดังนี้ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มากกว่า 0.90 ถึง 1.00 (-0.90 ถึง -1.00)=สัมพันธ์ทางบวกสูงมาก (ทางลบ) มากกว่า 0.70 ถึง 0.90 (-0.70 ถึง -0.90)=สัมพันธ์ทางบวกสูง มากกว่า (ทางลบ) 0.50 ถึง 0.70 (-0.50 ถึง -0.70)=สัมพันธ์ทางบวกปานกลาง (ทางลบ) มากกว่า 0.30 ถึง 0.50 (-0.30 ถึง -0.50)=สัมพันธ์ทางบวกน้อย (ทางลบ) และมากกว่า 0.00 ถึง 0.30 (0.00 ถึง -0.30)=สัมพันธ์ทางบวกน้อยที่สุด (ทางลบ)

ตาราง 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบกับพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์กร

สรุปได้ว่า ลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ 4 แบบ ได้แก่ บุคลิกภาพแบบมีจิตสำนึก แบบประนีประนอม แบบเปิดรับประสบการณ์ และแบบเปิดเผยแสดงตัว ส่งผลต่อพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์การในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสามารถทำนายพฤติกรรมได้ร้อยละ 36.8 ($R^2=0.368$) ส่วนบุคลิกภาพแบบความมั่นคงทางอารมณ์ไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์การ

อภิปรายผล

จากสรุปผลการศึกษา มีข้อค้นพบที่ผู้วิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบและพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์การของพนักงานองค์การธุรกิจในจังหวัดเชียงราย

1.1 ผลการศึกษาบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบของพนักงานองค์การธุรกิจในจังหวัดเชียงรายพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.510$; $S.D.=0.464$) โดยบุคลิกภาพแบบมีจิตสำนึกมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา ได้แก่ บุคลิกภาพแบบเปิดรับประสบการณ์ บุคลิกภาพแบบประนีประนอม บุคลิกภาพแบบมีความมั่นคงทางอารมณ์ และบุคลิกภาพแบบเปิดเผยแสดงตัว ตามลำดับ จากผลการศึกษาที่พบว่า บุคลิกภาพแบบมีจิตสำนึกมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า การเป็นพนักงานในองค์การธุรกิจซึ่งมีการแข่งขันทางการตลาดในระดับสูง ทำให้พนักงานต้องเป็นคนมีความรับผิดชอบสูง มีระเบียบวินัย รู้จักหน้าที่ของตนเอง และมีแรงจูงใจที่จะทำงานบรรลุความสำเร็จ มีผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า บุคลิกภาพแบบมีจิตสำนึกสามารถทำนายผลการปฏิบัติงานใน 5 กลุ่มอาชีพ ได้แก่ วิศวกร ตำรวจ ผู้จัดการ พนักงานขาย และพนักงานที่มีทักษะและกึ่งทักษะ ส่วนความสามารถในการทำนายของบุคลิกภาพแบบอื่น ๆ ขึ้นอยู่กับกลุ่มอาชีพ เช่น บุคลิกภาพแบบเปิดเผยแสดงตัวจะทำนายประสิทธิภาพในการขายและการดำเนินการด้านการจัดการ (Schermerhorn, et al., 2012) สอดคล้องกับผลงานวิจัยของอเล็กซานดรอส และกาลานาคิส (Alexandros & Galanakis, 2023) พบว่า บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบมีบทบาทสำคัญในการทำนายความสำเร็จในการทำงาน ประสิทธิภาพการทำงานของบุคคลและกลุ่ม ประสิทธิภาพการทำงานของผู้จัดการ และนวัตกรรมในที่ทำงาน และงานวิจัยของคานาเลส-รอนดา (Canales-Ronda, 2023) พบว่า บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบมีประโยชน์ในการทำนายงานขาย ลักษณะที่ส่งผลต่อการทำงานของพนักงานขายแบบธุรกิจกับธุรกิจ (B2B) มากที่สุด คือ ความเป็นคนเปิดเผยและความมีจิตสำนึกดี นอกจากนี้ งานวิจัยของคอร์ตสเม

เยอร์ และคณะ (Kordsmeyer, et al., 2024) ศึกษาพบว่า ปัจจัยบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบทั้งหมดแสดงความสัมพันธ์ที่สำคัญกับความน่าจะเป็นในการเลื่อนตำแหน่งในระดับด้านต่าง ๆ จากผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การทำความเข้าใจความสัมพันธ์ของบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบกับการปฏิบัติงานสามารถช่วยในการสรรหาและคัดเลือกบุคลากร การออกแบบงาน การพัฒนาและการปรับปรุงความเหมาะสมระหว่างบุคคลกับงาน และแนวทางปฏิบัติในการบริหารการปฏิบัติงานภายในองค์กร

1.2. ผลการศึกษาพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์กรของพนักงานองค์การธุรกิจในจังหวัดเชียงรายพบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.793$; $S.D.=0.525$) โดยพฤติกรรมคำนึงถึงผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา ได้แก่ พฤติกรรมมีจิตสำนึกในหน้าที่ พฤติกรรมให้ความช่วยเหลือ พฤติกรรมให้ความร่วมมือ และพฤติกรรมมีความอดทนอดกลั้น ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันที่เปลี่ยนไปและมีการแข่งขันกันมากขึ้น องค์กรต้องปรับตัวและมีการพัฒนาขีดความสามารถ และองค์กรมีนโยบายในการประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงาน ดังนั้น พนักงานจึงมีพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์กรในลักษณะเชิงเครื่องมือเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน และพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์กรที่เกิดจากความกดดันอย่างกว้างขวางและเริ่มเป็นบรรทัดฐานในองค์กร ซึ่งตรงข้ามกับแนวคิดดั้งเดิมของนักวิชาการต่าง ๆ ที่มองว่า พฤติกรรมพลเมืองดีในองค์กรเป็นพฤติกรรมในเชิงอาสาที่กระทำด้วยความเต็มใจและจริงใจ ไม่หวังผลตอบแทน ไม่ได้ถูกกดดันหรือบังคับ และเป็นพฤติกรรมเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานขององค์กรให้ประสบความสำเร็จ โดยไม่เกี่ยวกับการมุ่งบรรลุเป้าหมายหรือประโยชน์ส่วนตัว สอดคล้องกับแนวคิดของออร์แกน (Organ, 1988) ที่กล่าวว่า พฤติกรรมพลเมืองดีในองค์กรเป็นพฤติกรรมส่วนบุคคลประเภทหนึ่งซึ่งขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ ไม่ได้รับการยอมรับโดยตรงหรือชัดเจนจากระบบการให้รางวัลอย่างเป็นทางการ และพฤติกรรมดังกล่าวโดยรวมแล้วส่งเสริมการทำงานที่มีประสิทธิผลขององค์กร สอดคล้องกับผลการวิจัยของมาลิณี ศรีไมตรี และคณะ (2562) พบว่า พฤติกรรมพลเมืองดีในองค์กรอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือโดยคำนึงถึงผู้อื่น การให้ความช่วยเหลือ และความอดทนอดกลั้น และผลงานวิจัยของสมเดช มุงเมือง (2567) พบว่า บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรอยู่ในระดับมาก โดยมีพฤติกรรมเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย ดังนี้ พฤติกรรมคำนึงถึงผู้อื่น พฤติกรรมมีจิตสำนึกในหน้าที่ พฤติกรรมให้ความร่วมมือ พฤติกรรมให้ความช่วยเหลือ และพฤติกรรมมีความอดทน

อดกลั้น สะท้อนให้เห็นว่า ไม่ว่าองค์การประเภทใด ต่างก็มีบุคลากรที่มีพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์การในระดับมาก ซึ่งจะส่งผลให้องค์การมีผลการปฏิบัติงานประสิทธิภาพ

2. ผลการศึกษาผลของบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบที่มีต่อพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์การของพนักงานองค์การธุรกิจในจังหวัดเชียงรายพบว่า มีบุคลิกภาพ 4 แบบในลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ ได้แก่ บุคลิกภาพแบบมีจิตสำนึก แบบประนีประนอม แบบเปิดรับประสบการณ์ และแบบเปิดเผยแสดงตัว ส่งผลทางบวกต่อพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์การ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถทำนายพฤติกรรมได้ร้อยละ 36.8 ($R^2=0.368$) ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะหน่วยงานต่าง ๆ มีการพัฒนาพนักงานให้มีบุคลิกภาพที่ดีเพื่อสร้างความประทับใจในการบริการแก่ลูกค้าหรือผู้รับบริการ และเสริมสร้างให้พนักงานมีพฤติกรรมที่ดี มีความผูกพันและจงรักภักดีต่อองค์การ ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ ได้แก่ บุคลิกภาพแบบมีจิตสำนึก แบบประนีประนอม แบบเปิดรับประสบการณ์ และแบบเปิดเผยแสดงตัว เป็นตัวทำนายที่สำคัญของพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์การของพนักงานองค์การธุรกิจในจังหวัดเชียงราย สอดคล้องกับผลงานวิจัยของฮาซิม และคณะ (Hashim, et al., 2017) ที่พบว่า มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบกับพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์การ การค้นพบผลลัพธ์จากการวิเคราะห์การถดถอยบ่งชี้ว่า บุคลิกภาพแบบมีจิตสำนึก แบบเปิดรับประสบการณ์ แบบเปิดกว้างรับประสบการณ์ และแบบประนีประนอม มีอิทธิพลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญกับพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์การ

ผลการศึกษาครั้งนี้ยังพบว่า บุคลิกภาพแบบความมั่นคงทางอารมณ์หรือแบบหัวนโหนไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์การของพนักงานองค์การธุรกิจในจังหวัดเชียงราย ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้เป็นพนักงานองค์การธุรกิจในจังหวัดเชียงรายซึ่งมีภูมิหลังทางบริบทของปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางภาคเหนือของประเทศไทยซึ่งมีสภาพสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกับที่อื่น ๆ อีกทั้งกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นพนักงานภาคธุรกิจที่ได้รับการปลูกฝังจรรยาบรรณ (Soft Skills) ให้มุ่งเน้นการทำงานที่ต้องบริการลูกค้าโดยมีความฉลาดด้านอารมณ์และมีความเข้าอกเข้าใจผู้อื่น (Emotional Intelligence and Empathy) คือ ความสามารถในการตระหนักรู้อารมณ์ของตนเองและสามารถควบคุมการแสดงออกทางอารมณ์ตัวเองได้ รวมไปถึงความสามารถในการรู้และเข้าใจอารมณ์คนที่อยู่รอบตัว สอดคล้องกับแนวคิดของออร์แกน (Organ, 2015) ที่กล่าวว่า การวิจัยข้ามวัฒนธรรมในพฤติกรรมพลเมืองดี

ในองค์กรได้เริ่มต้นแล้วและกำลังดำเนินการอย่างรวดเร็ว โดยมีข้อบ่งชี้ว่า โครงสร้างของสิ่งที่ถูกมองว่า เป็นพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์กรจะแตกต่างกันไปบ้างตามวัฒนธรรม เซอร์เมอร์ฮอร์น และคณะ (Schermerhorn, et al., 2012) กล่าวว่า ปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลในการพัฒนาบุคลิกภาพและพฤติกรรมของบุคคล ประกอบด้วย ปัจจัยทางวัฒนธรรม (Cultural Factors) และปทัสถานทางสังคม ปัจจัยทางสังคม (Social Factors) ที่สำคัญ ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูในครอบครัว ศาสนา การเข้าร่วมกิจกรรมหรือเป็นสมาชิกขององค์กรหรือกลุ่มต่าง ๆ ทั้งที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการที่บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย และปัจจัยทางสถานการณ์ (Situational Factors) เช่น พนักงานแสดงความมีน้ำใจต่อเพื่อนร่วมงาน เพื่อนคนอื่นก็จะถูกกระตุ้นให้แสดงความมีน้ำใจต่อกัน ในการทำงานมีโอกาสดำเนินการประสบความสำเร็จเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จึงทำให้มีกำลังใจมุ่งมั่นในการทำงาน สิ่งเหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลส่วนหล่อหลอมกล่อมเกล่าบุคลิกภาพของบุคคลทั้งสิ้น และสอดคล้องกับผลงานวิจัย ของลีโพเจริญ (Leephaijaroen, 2016) ศึกษาพบว่า หากบุคลากรมีบุคลิกภาพที่ดี มีความสามารถในการรับมือกับความตึงเครียดในการทำงาน และควบคุมอารมณ์ได้ดีเมื่อต้องทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมงาน อาจส่งผลต่อการแสดงออกถึงพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์กร (OCB) ได้ กล่าวอีกนัยหนึ่ง การกระทำได้กล่าวจะส่งเสริมให้บุคลากรมีพฤติกรรมสุภาพเรียบร้อย พยายามหลีกเลี่ยงความขัดแย้งกับเพื่อนร่วมงาน นอกจากนี้ ยังสามารถนำไปสู่การแสดงออกถึงคุณธรรมจริยธรรมของบุคลากร ทำให้การดำเนินงานภายในองค์กรราบรื่นและสะดวกขึ้น สร้างมิตรภาพระหว่างเพื่อนร่วมงาน และลดความล่าช้าในการทำงาน ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินงานขององค์กรดีขึ้นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น และฮอปวูด และคณะ (Hopwood, et al., 2011) ศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านพันธกรรมและสิ่งแวดล้อมร่วมกันทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพ โดยรวมแล้วผลลัพธ์จากข้อมูลทางพันธกรรมเหล่านี้สนับสนุนมุมมองชีวิตเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลิกภาพในช่วงการเปลี่ยนผ่านสู่วัยผู้ใหญ่พบว่า ความไม่มั่นคงทางอารมณ์เป็นลักษณะที่มีอิทธิพลน้อยที่สุดและเป็นลักษณะเชิงลบมากที่สุด นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของแจน และคณะ (Jan, et al., 2022) และคานาเลส-รอนดา (Canales-Ronda, 2023) ศึกษาพบว่า ไม่มีความสัมพันธ์เชิงลบที่มีนัยสำคัญระหว่างพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์กรกับบุคลิกภาพแบบความมั่นคงทางอารมณ์หรือแบบหวั่นไหว

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้ว่า บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ 4 แบบ ได้แก่ มีจิตสำนึก ประณีประนอม เปิดรับประสบการณ์ และเปิดเผยแสดงตัว ส่งผลต่อพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์การของพนักงานองค์การธุรกิจจังหวัดเชียงรายในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น ผู้บริหารสามารถใช้เป็นประโยชน์ในการคัดเลือกและพัฒนาพนักงานให้มีบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบให้มีระดับสูง เนื่องจากมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์การและมีส่วนช่วยให้องค์การมีประสิทธิผลมากขึ้น

สรุป

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบและพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์การของพนักงานองค์การธุรกิจจังหวัดเชียงราย และศึกษาผลของบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบที่มีต่อพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์การของพนักงานองค์การธุรกิจจังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า พนักงานองค์การธุรกิจจังหวัดเชียงรายมีบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยบุคลิกภาพแบบมีจิตสำนึกมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ บุคลิกภาพแบบเปิดรับประสบการณ์ บุคลิกภาพแบบประณีประนอม บุคลิกภาพแบบมีความมั่นคงทางอารมณ์ และบุคลิกภาพแบบเปิดเผยแสดงตัว ตามลำดับ ส่วนพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์การพบว่า พนักงานองค์การธุรกิจจังหวัดเชียงรายมีพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์การ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านพฤติกรรมคำนึงถึงผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ พฤติกรรมมีจิตสำนึกในหน้าที่ พฤติกรรมให้ความช่วยเหลือ พฤติกรรมให้ความร่วมมือ และพฤติกรรมมีความอดทนอดกลั้น ตามลำดับ ผลของบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบที่มีต่อพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์การของพนักงานองค์การธุรกิจจังหวัดเชียงรายพบว่า บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ โดยเฉพาะแบบมีจิตสำนึก ประณีประนอม เปิดรับประสบการณ์ และเปิดเผยแสดงตัว มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์การของพนักงานองค์การธุรกิจจังหวัดเชียงราย องค์การควรส่งเสริมพัฒนาบุคลิกภาพเหล่านี้เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมพลเมืองดีในองค์การของพนักงานซึ่งจะส่งผลดีต่อองค์การโดยรวม

เอกสารอ้างอิง

ปกรณัม ลิมโยธิน. (2558). พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรในธุรกิจโรงแรม. *วารสารหาดใหญ่วิชาการ*. 13 (2), 155-165.

- มาลิณี ศรีไมตรี และคณะ. (2562). อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมองค์การ ความพึงพอใจในการทำงาน ความผูกพันต่อองค์การที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของพนักงานในสถานประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (ภาคการผลิต) เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2. *Journal of HR Intelligence*. 14 (1), 45-67.
- สมเดช มุงเมือง. (2567). อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยมีความพึงพอใจในงานเป็นตัวแปรคั่นกลาง. *วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ*. 9 (1), 187-206.
- สำนักงานประกันสังคมจังหวัดเชียงราย. (2565). *ข้อมูลผู้ประกันตนตามมาตรา 33 (ลูกจ้างในสถานประกอบการในจังหวัดเชียงราย) ณ เดือนธันวาคม 2565*. เชียงราย: สำนักงานประกันสังคมจังหวัดเชียงราย.
- Alexandros, B. and Galanakis, M. (2023). The Big Five Model in Relation to Job Performance: A New Look at Organizational Psychology. *Journal of Psychology Research*. 13 (1), 1-8. DOI:10.17265/2159-5542/2023.01.001
- Canales-Ronda, P. (2023). Relationship Marketing and the B2B Sales Force, Effects of Big Five Personality Traits. *Journal of Relationship Marketing*. 23 (2), 76–93. DOI:10.1080/15332667.2023.2216372
- Costa, P. T., Jr. and McCrae, R. R. (2014). The NEO Inventories. In Archer, R. P. and Smith, S. R. (eds.). *Personality Assessment*, 2nd ed. (pp. 229–260). Oxfordshire: Taylor & Francis Group.
- George, D. and Mallery, P. (2003). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference, 11.0 Update*, 4th ed. Boston: Allyn & Bacon.
- Hashim, A., et al. (2017). The Relationship between Big Five Personality and Organizational Citizenship Behavior. *Proceeding of the 4th International Conference on Management and Muamalah 2017*. Bangi, Selangor. pp. 320-340.

- Hinkle, D. E., et al. (2003). *Applied Statistics for the Behavioral Sciences*, 5th ed. Boston: Houghton Mifflin.
- Hopwood, C. J., et al. (2011). Genetic and Environmental Influences on Personality Trait Stability and Growth during the Transition to Adulthood: A Three-wave Longitudinal Study. *Journal of Personality and Social Psychology*. 100 (3), 545–556. DOI:10.1037/a0022409
- Jan, M. F., et al. (2022). The Effect of Big Five Personality Traits on Leader Member Exchange and Organization Citizenship Behavior in Khyber Pakhtunkhwa Universities. *Central European Management Journal*. 30 (3). 131-155.
- Kordsmeyer, T. L., et al. (2024). Longitudinal Effects of Employees' Big Five Personality Traits on Internal Promotions Differentiated by Job Level in a Multinational Company. *Journal of Business and Psychology*. 1-17. DOI:10.1007/s10869-023-09930-7
- Kreitner, R. and Kinicki, A. (2008). *Organizational Behavior*, 8th ed. Boston: McGraw-Hill.
- Leephaijaroen, S. (2016). Effects of the Big-five Personality Traits and Organizational Commitments on Organizational Citizenship Behavior of Support Staff at Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand. *Kasetsart Journal of Social Sciences*. 37 (2). 104-111.
- Mubarok, Z., and Machali, I. (2023). Exploring the Interplay of Personality Dimensions and Organizational Culture on Organizational Citizenship Behavior. *Manageria: Journal Manajemen Pendidikan Islam*. 8 (1), 1-20. DOI:10.14421/manageria.2023.81-01
- Oke, A. , et al. (2009). The Influence of Leadership on Innovation Processes and Activities. *Organizational Dynamics*. 38 (1), 64-72. DOI:10.1016/j.orgdyn.2008.10.005
- Organ, D. W. (1988). *Organizational Citizenship Behavior: The Good Soldier Syndrome*. Lexington, MA: D. C. Heath and Company.

- Organ, D. W. (1991). *The Applied Psychology of Work Behavior: A Book of Readings*, 4th ed. Homewood, IL: Richard D. Irwin, Inc.
- Organ, D. W. (2015). Organizational Citizenship Behavior. In Wright, J. D. (ed.). *International Encyclopedia of the Social and Behavioral Sciences*, 2nd ed. (pp. 317-321). Amsterdam: Elsevier. DOI:10.1016/b978-0-08-097086-8.22031-x
- Organ, D. W., et al. (2006). *Organizational Citizenship Behavior: Its Nature, Antecedents, and Consequences*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Pimentel, J. L. (2010). A Note on the Usage of Likert Scaling for Research Data Analysis. *University of Southern Mindanao Research and Development Journal*. 18 (2), 109-112.
- Podsakoff, P. M., et al. (1990). Transformational Leader Behaviors and Their Effects on Followers' Trust in Leader, Satisfaction, and Organizational Citizenship Behaviors. *The Leadership Quarterly*. 1 (2), 107-142.
- Sabahattin, M. E. (2020). The Personality Traits in the Defense Industry: The Mediating Role of Organizational Citizenship Behavior. *SAGE Open*. 10 (4). DOI:10.1177/2158244020982289
- Schermerhorn, J. R., et al. (2012). *Organizational Behavior*, 12th ed. New York: John Wiley and Sons.
- Soto, C. J. (2018). Big Five Personality Traits. In Bornstein, M. H., et al. (eds.). *The SAGE Encyclopedia of Lifespan Human Development*. (pp. 240-241). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Uma, R. and Radhamani, R. (2022). Impact of Personality Traits on Organizational Citizenship Behavior. *Shanlax International Journal of Management*. 9 (4), 14-22. DOI:10.34293/management.v9i4.4614
- Yamane, Taro. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*, 3rd ed. New York: Harper and Row.

- Yukl, G. A. (2010). *Leadership in Organizations*, 7th ed. Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.
- Zikmund, W., et al. (2013). *Business Research Method*, 9th ed. Fort Worth, TX: Dryden Press.

ความยุติธรรมในองค์กร ภาวะผู้นำที่แท้จริง และความพึงพอใจ
ในงานที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของบุคลากร
ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมา
Organizational Justice, Authentic Leadership, and
Job Satisfaction Affecting Organizational Citizenship
Behavior among Personnel in Local Administrative
Organizations in Nakhon Ratchasima Province

ชนภา ปุณณันท์^{*1}, ชุณิภา เป็ดโลกนิมิต^{**2}

Chonnapha Punnanan¹, Chunipha Poedloknimit²

คณะบริหารธุรกิจและรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Faculty of Business and Public Administration, Western University

First Author, E-mail: drchon.cck@gmail.com*

Corresponding Author, E-mail: chunipha@hotmail.com**

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความยุติธรรมในองค์กร ภาวะผู้นำที่แท้จริง ความพึงพอใจในงานที่ส่งผลต่อการเป็นสมาชิกที่ดี 2) พัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรความยุติธรรมในองค์กร ภาวะผู้นำที่แท้จริง ความพึงพอใจในงานที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี 3) ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรความยุติธรรมในองค์กร ภาวะผู้นำที่แท้จริงและความพึงพอใจในงานฯ กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 800 คน ใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง

ผลการวิจัยพบว่า 1) บุคลากรรับรู้ความยุติธรรมในองค์กร ภาวะผู้นำที่แท้จริง ความพึงพอใจในงานที่ส่งผลต่อการเป็นสมาชิกที่ดีในระดับสูง ($\bar{X}=3.68$; S.D.=0.39) 2) โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรความยุติธรรมในองค์กร ภาวะผู้นำที่แท้จริง

ความพึงพอใจในงานที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2=94.81$; $df=86$; $GFI=0.97$; $AGFI=0.95$; $RMSEA=0.018$) 3) การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรความยุติธรรมในองค์กร ภาวะผู้นำที่แท้จริง ความพึงพอใจในงานที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีพบว่า ภาวะผู้นำที่แท้จริงและความพึงพอใจในงานมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีอย่างมีนัยสำคัญ โดยภาวะผู้นำที่แท้จริงมีอิทธิพลสูงสุด ส่วนความยุติธรรมในองค์กรมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีอย่างไม่มีนัยสำคัญ องค์ความรู้จากการวิจัย คือ ภาวะผู้นำที่แท้จริงเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี หากผู้นำมีความตระหนักรู้ในตนเอง มีความโปร่งใส มีจริยธรรม และมีการประมวลผลอย่างสมดุลจะช่วยให้ผู้ใต้บังคับบัญชาให้เป็นสมาชิกที่ดีและทุ่มเทในการทำงานเพื่อองค์กร นอกจากนี้ ความพึงพอใจในงานยังส่งผลให้บุคลากรมีความพึงพอใจในงานสูง มีแนวโน้มที่จะให้ความร่วมมือและช่วยเหลือองค์กรด้วยความเต็มใจ เมื่อพิจารณาปัจจัยทั้งสามร่วมกันพบว่า สามารถอธิบายและทำนายพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีได้ถึงร้อยละ 95

คำสำคัญ: ความยุติธรรมในองค์กร; ภาวะผู้นำที่แท้จริง; ความพึงพอใจในงาน; พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

This research article aims to 1) investigate the organizational justice, authentic leadership, and job satisfaction affecting to organizational citizenship behavior, 2) develop a causal relationship model of organizational justice, authentic leadership, and job satisfaction affecting to organizational citizenship behavior, and 3) validate the causal relationship model of organizational justice, authentic leadership, and job satisfaction affecting to organizational citizenship behavior among personnel in local administrative organizations in Nakhon Ratchasima Province. The sample consists of 800 personnel in local administrative organizations in Nakhon Ratchasima Province. Data are collected by using a questionnaire and analyzed by using frequency, percentage, mean, standard deviation, and structural equation modeling.

The findings reveal that 1) personnel perceived organizational justice, authentic leadership, and job satisfaction affecting to organizational citizenship behavior at high level ($\bar{X}=3.68$; S.D.=0.39). 2) The causal relationship model of organizational justice, authentic leadership, and job satisfaction variables affecting organizational citizenship behavior fit well with the empirical data (Chi-Square=94.81; df=86; GFI=0.97; AGFI=0.95; RMSEA=0.018). 3) The validation of causal relationship model of organizational justice, authentic leadership, and job satisfaction variables affecting organizational citizenship behavior found that the authentic leadership and job satisfaction have a significant influence on positive citizenship behavior, which is authentic leadership has the highest influence. For organizational justice, it has a non-significant influence on organizational citizenship behavior. The body of knowledge indicates that authentic leadership is a crucial factor influencing the promotion of organizational citizenship behavior. If leaders possess self-awareness, transparency, an ethics, and balanced processing, they can motivate subordinates to exhibit organizational citizenship behavior and enhance their dedication to the organization. Furthermore, job satisfaction impacts organizational citizenship behavior having high job satisfaction, being more likely to cooperate and assist the organization willingly. When considering all three factors together, they can explain and predict organizational citizenship behavior by up to 95%.

Keywords: Organizational Justice; Authentic Leadership;
Job Satisfaction; Organizational Citizenship Behavior;
Local Administrative Organization

บทนำ

ในบริบทการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและท้าทายของโลกปัจจุบัน การพัฒนาคนและองค์กรถือเป็นหัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรภาครัฐที่มีบทบาทสำคัญในการบริการประชาชนและนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กร คือ การที่บุคลากรมีพฤติกรรมการเป็นสมาชิก

ที่ดี (Organizational Citizenship Behavior) (นิตยา แหยมเจริญ และกฤษดา เขียรวัฒนสุข, 2560) อย่างไรก็ตาม พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่เป็นผลจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น ความยุติธรรมในองค์กร (Organizational Justice) ซึ่งเป็นการรับรู้ของบุคลากรเกี่ยวกับความเป็นธรรมและความเท่าเทียมในองค์กร ประกอบด้วยความยุติธรรมด้านผลตอบแทน กระบวนการ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และข้อมูลข่าวสาร (Greenberg & Colquitt, 2005) ความยุติธรรมในองค์กรมีบทบาทสำคัญในการสร้างความผูกพันต่อองค์กร ปรับปรุงบรรยากาศการทำงาน ลดความตึงเครียด และทำให้มองเห็นเป้าหมายร่วมกับองค์กรชัดเจนขึ้น ซึ่งนำไปสู่การแสดงออกถึงพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร (Donglong, et al., 2020)

พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีมีฐานคิดมาจากทฤษฎีแลกเปลี่ยนทางสังคม (Social Exchange Theory) ที่กล่าวว่า บุคคลจะแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือเกื้อกูล เช่น พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร เมื่อบุคคลรับรู้ว่า ความพยายามของตนเอง จะได้รับการตอบแทนที่มีค่าหรือเกิดประโยชน์ (Garba, et al., 2018) ด้านความยุติธรรมในองค์กรมีต้นกำเนิดมาจากงานด้านจิตวิทยาสังคมที่มุ่งทำความเข้าใจประเด็นความเป็นธรรมในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยพัฒนาขึ้นภายใต้ทฤษฎีความเสมอภาคของอดัม (Adam, 1965) ซึ่งมีฐานคิดมาจากทฤษฎีแลกเปลี่ยนทางสังคม โดยกล่าวว่า บุคคลทำงานเพื่อการแลกเปลี่ยนทางสังคม โดยเปรียบเทียบอัตราส่วนปัจจัยนำเข้าและผลผลิตกับเพื่อนร่วมงาน หากรับรู้ถึงความไม่สมดุลในอัตราส่วน จะรู้สึกถึงความไม่ยุติธรรม (Greenberg & Colquitt, 2005) ในส่วนของภาวะผู้นำที่แท้จริงถือกำเนิดขึ้นจากแนวคิดจิตวิทยาเชิงบวก โดยมีผลงานสำคัญของจอร์จ (George, et al., 2007) ที่ศึกษาผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จพบว่า ผู้นำมีการทดสอบตนเองผ่านประสบการณ์จริง พัฒนาความตระหนักรู้ในตนเอง และรักษาสมาคมในแรงจูงใจ และงานวิจัยของลูธานส์และคณะ (Luthans, et al., 2003) ที่มุ่งเพิ่มความสุขและความเข้มแข็งของแต่ละบุคคล โดยศึกษาจุดแข็งของความสามารถทางจิตในการทำงาน การจัดการ และการปรับปรุงประสิทธิภาพ

นอกจากทฤษฎีและแนวคิดที่เป็นฐานรากสำคัญของการศึกษา ความยุติธรรมในองค์กร ภาวะผู้นำที่แท้จริง ความพึงพอใจในงาน และพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี ยังมีผลการวิจัยเชิงประจักษ์ที่สนับสนุนความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเหล่านี้อีกด้วย โดยแพน และคณะ (Pan, et al., 2018) ระบุว่า ความยุติธรรมองค์กรมีผลต่อพฤติกรรมเชิงบวกและเป็นปัจจัยปกป้องพฤติกรรมเชิงลบในองค์กร เช่นเดียวกับซากียี (Zakiy,

2022) ที่ระบุว่า ความยุติธรรมในองค์กรช่วยให้เกิดความผูกพันทางจิตใจต่อองค์กร นอกจากนี้ เคบิดีและหวัง (Kebede & Wang, 2022) ให้ทัศนะว่า การสร้างความรู้สึkyุติธรรมผ่านนโยบายและแนวปฏิบัติที่โปร่งใสและเป็นธรรม จะช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจและความพร้อมของพนักงานในการยอมรับและปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ขององค์กร นอกจากความยุติธรรมในองค์กรแล้ว ภาวะผู้นำที่แท้จริง (Authentic Leadership) ซึ่งเป็นรูปแบบการนำที่มุ่งส่งเสริมบรรยากาศจริยธรรมและการพัฒนาตนในทางบวกก็มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี (Qiu, et al., 2019; Joo & Jo, 2017; Iqbal, et al., 2018) โดยรามาลูและจานาดารี (Ramalu & Janadari, 2022) รวมถึงเฟรด และคณะ (Farid, et al., 2020) ระบุไว้ว่า ภาวะผู้นำที่แท้จริงมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี และเพิ่มความไว้วางใจทางความคิดและอารมณ์ต่อผู้ปฏิบัติงานด้วย นอกจากนี้ บาเกโร (Baquero, 2023) ยังพบว่า ภาวะผู้นำที่แท้จริงมีอิทธิพลทางตรงต่อการมีส่วนร่วมในงานอีกด้วย ความพึงพอใจในงาน (Job Satisfaction) เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อแรงจูงใจ ความผูกพันและประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร (Riyanto, et al., 2021) และยังส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีด้วย (Saxena, et al., 2019) งานวิจัยปี พ.ศ. 2565 ของเชเรษฐา (Shrestha, 2022) รวมถึงออร์เซลกันและโอเซอร์ (Erselcan & Özer, 2023) ยังได้ตอกย้ำถึงความสำคัญของความพึงพอใจในงานที่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพ ผลผลิตการทำงานและความสุขในการทำงานของบุคลากร

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ในบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมายังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับความยุติธรรมในองค์กรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรอย่างชัดเจน โดยการศึกษาส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่ปัจจัยด้านความเป็นองค์กรสมัยใหม่และความผูกพันต่อองค์กร (พระมหาสุริยมทพโว และคณะ, 2564) ซึ่งเป็นการศึกษาความรู้สึkyทางบวกและทัศนคติที่บุคลากรมีต่อองค์กร แตกต่างจากพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีที่เป็นพฤติกรรมหรือการกระทำที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานขององค์กร และแม้ว่าทั้งความผูกพันต่อองค์กรและพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีจะมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก แต่ความผูกพันต่อองค์กรเกิดจากแรงจูงใจภายใน ในขณะที่พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีเกิดจากการคำนึงถึงผลประโยชน์ขององค์กรเป็นหลักและแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมหรือการกระทำ

ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาวิจัยเรื่อง ความยุติธรรมในองค์กร ภาวะผู้นำที่แท้จริง และความพึงพอใจในงานที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมาเพิ่มเติม เนื่องจากในบริบทขององค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะและดูแลคุณภาพชีวิตของประชาชน พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของบุคลากรจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะช่วยส่งเสริมให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการให้บริการและประสิทธิผลขององค์กร อีกทั้งการศึกษาความยุติธรรมในองค์กร ภาวะผู้นำที่แท้จริง และความพึงพอใจในงานที่เป็นปัจจัยสำคัญทั้งในระดับองค์กรและระดับบุคคลจะช่วยสร้างความเข้าใจอย่างรอบด้านเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการทำงานของบุคลากร ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดนโยบายและแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อันเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจภาครัฐเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความยุติธรรมในองค์กร ภาวะผู้นำที่แท้จริง ความพึงพอใจในงานที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรความยุติธรรมในองค์กร ภาวะผู้นำที่แท้จริง ความพึงพอใจในงานที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรความยุติธรรมในองค์กร ภาวะผู้นำที่แท้จริง ความพึงพอใจในงานที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการออกแบบการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แนวทางการวิจัยเชิงปริมาณแบบการวิจัยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal Research) ซึ่งเป็นการศึกษาเพื่อหาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรตาม (Dependent Variables) กับตัวแปรอิสระ (Independent Variables) โดยอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling; SEM) ตามข้อเสนอแนะของแฮร์และคณะ (Hair, et al., 2013) ทั้งนี้ การวิเคราะห์ด้วยโมเดลสมการโครงสร้างเป็นวิธีการทางสถิติที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาอิทธิพลของตัวแปรเชิงสาเหตุที่มีต่อตัวแปรผล โดยเฉพาะในกรณีที่ตัวแปรมีลักษณะเป็นตัวแปรแฝง (Latent Variables) ซึ่งไม่สามารถวัดได้โดยตรง แต่ต้องอาศัยตัวแปรสังเกตได้ (Observed Variables) ในการวัด

และประมาณค่า เหตุผลสำคัญที่การวิจัยครั้งนี้จำเป็นต้องใช้การวิเคราะห์ด้วยโมเดลสมการโครงสร้างเนื่องจากตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความยุติธรรมในองค์กร ภาวะผู้นำที่แท้จริง ความพึงพอใจในงาน และพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรล้วนเป็นตัวแปรแฝงที่มีความซับซ้อน เกิดจากการนิยามเชิงทฤษฎี และไม่สามารถวัดค่าได้โดยตรงจากข้อคำถามเพียงข้อเดียว หากแต่จำเป็นต้องใช้ตัวแปรสังเกตได้หรือข้อคำถามจำนวนหลายข้อในการวัด ซึ่งเทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติแบบดั้งเดิม เช่น การวิเคราะห์การถดถอย (Regression Analysis) หรือการวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) ไม่สามารถจัดการกับตัวแปรลักษณะดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ และอาจนำไปสู่การสรุปผลที่คลาดเคลื่อนได้ (Bollen, 1989) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรภาครัฐในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 14,399 คน (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, ม.ป.ป.) และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามแนวคิดของแฮร์ และคณะ (Hair, et al., 2013) ที่กำหนดกฎอัตราส่วนระหว่างหน่วยตัวอย่างและจำนวนพารามิเตอร์หรือตัวแปรไว้เป็น 1 พารามิเตอร์ ใช้ตัวอย่าง 5–20 ตัวอย่าง จากการรอบแนวคิดการวิจัยพบว่า มีค่าพารามิเตอร์ที่ต้องประมาณภายใต้โมเดลสมการโครงสร้างทั้งหมด 40 พารามิเตอร์ ผู้วิจัยใช้เส้นพารามิเตอร์ละ 20 ตัวอย่าง เท่ากับ 40x20 ดังนั้น งานวิจัยชิ้นนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 800 ตัวอย่าง ใช้การสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับรางวัลด้านการบริหารจัดการที่ดีจำนวน 10 แห่ง ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมา

2) เครื่องมือในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการวิจัยแบ่งเป็น 5 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบไปด้วยด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ ตำแหน่งงาน สังกัดส่วนราชการและอัตราเงินเดือน ส่วนที่ 2 ความยุติธรรมในองค์กร วัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ (Observed Variables) 3 ตัวแปร คือ 1) ความยุติธรรมด้านผลตอบแทน (Distributive Justice) 2) ความยุติธรรมด้านกระบวนการ (Procedural Justice) 3) ความยุติธรรมด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Justice) (Greenberg & Colquitt, 2005) ส่วนที่ 3 ภาวะผู้นำที่แท้จริง วัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ (Observed Variables) 4 ตัวแปร คือ 1) การตระหนักในตนเอง (Self-awareness) 2) ความโปร่งใสเชิงสัมพันธ์ (Relational Transparency) 3) กระบวนการที่สมดุล (Balance Processing) 4) มุมมองเชิงจริยธรรมภายในตน (Luthans, et al., 2003) ส่วนที่ 4 ความพึงพอใจใน

งาน วัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ (Observed Variables) 6 ตัวแปร คือ 1) ความพึงพอใจด้านผู้บังคับบัญชา 2) ความพึงพอใจด้านลักษณะงาน 3) ความพึงพอใจด้านผลตอบแทน 4) ความพึงพอใจด้านความก้าวหน้า 5) ความพึงพอใจด้านเพื่อนร่วมงาน 6) ความพึงพอใจด้านเงื่อนไขการทำงานของล็อก (Locke, 1978) ส่วนที่ 5 พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี วัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ (Observed Variables) 5 ตัวแปร คือ 1) พฤติกรรมการให้ความช่วยเหลือ (Altruism) 2) พฤติกรรมการคำนึงถึงผู้อื่น (Courtesy) 3) พฤติกรรมความอดทนอดกลั้น (Sportsmanship) 4) พฤติกรรมการสำนึกในหน้าที่ (Conscientiousness) 5) พฤติกรรมการให้ความร่วมมือ (Civic Virtue) ของออร์แกน (Organ, 1988) มาตรการวัด 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert Scale) แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน มีค่าความสอดคล้องของข้อสอบถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-objective Congruence; IOC) มากกว่า 0.50 ทุกข้อ (0.80-1.00) เป็นไปตามเกณฑ์ของโรวินลลีและแฮมเบิลตัน (Rovinelli & Hambleton, 1977) และมีค่าความเชื่อมั่นจากการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) อยู่ระหว่าง 0.80-0.95 เป็นไปตามเกณฑ์ของเดอเวลลิส (DeVellis, 2017) ที่ระบุว่า การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างนั้น ค่าความเชื่อมั่นที่มากกว่า 0.80 ขึ้นไปถือว่า อยู่ในระดับดี

3) การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุมัติโครงการวิจัยต่อคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น เอกสารรับรองเลขที่ WTU 2567-0029 จากนั้น ได้ติดต่อมหาวิทยาลัยเวสเทิร์นเพื่อออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา และรวบรวมแบบสอบถามมาวิเคราะห์ผลการวิจัยตามจำนวนที่เก็บได้จริงโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

4) การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ ค่าความโด่ง

4.2 การประเมินความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยพิจารณาจากค่าดัชนีต่าง ๆ เช่น ค่าไค-สแควร์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติหรือมีค่าสัดส่วน X^2/df น้อยกว่า 2.00 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืน (Goodness of Fit Index; GFI) มากกว่า 0.90 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness-of-Fit Index; AGFI) มากกว่า 0.90 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (Comparative Fit Index; CFI) มากกว่า 0.95 ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความ

คลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standardized Root Mean Squared Residual; Standardized RMR) น้อยกว่า 0.05 ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (Root Mean Squared Error of Approximation; RMSEA) น้อยกว่า 0.05 และค่าขนาดตัวอย่างวิกฤติ (Critical N; CN) มากกว่า 200 ตามเกณฑ์ของไคลน์ (Kline, 2015)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้เขียนแสดงผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์วิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 การศึกษาความยุติธรรมในองค์กร ภาวะผู้นำที่แท้จริง และความพึงพอใจในงาน จากข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 487 คน คิดเป็นร้อยละ 60.88 อายุ 31-35 ปี จำนวน 410 คน คิดเป็นร้อยละ 51.25 การศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน 476 คน คิดเป็นร้อยละ 59.50 สถานภาพโสดจำนวน 420 คน คิดเป็นร้อยละ 52.50 ตำแหน่งพนักงานทั่วไปจำนวน 385 คน คิดเป็นร้อยละ 48.13 สังกัดสำนักปลัดเทศบาลจำนวน 250 คน คิดเป็นร้อยละ 31.25 และมีรายได้ 20,001-30,000 บาท จำนวน 273 คน คิดเป็นร้อยละ 34.12

(n=800)

ตัวแปร	ระดับความคิดเห็น				
	$\bar{X}$	S.D.	Skewness	Kurtosis	แปลผล
1) ความยุติธรรมในองค์กร	3.63	0.42	-0.369	0.436	มาก
2) ภาวะผู้นำที่แท้จริง	3.69	0.42	-0.795	0.482	มาก
3) ความพึงพอใจในงาน	3.61	0.39	-0.607	0.540	มาก
4) พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี	3.77	0.46	-0.849	0.295	มาก
ภาพรวม	3.68	0.39	-0.907	0.818	มาก

ตาราง 1 ความยุติธรรมในองค์กร ภาวะผู้นำที่แท้จริง ความพึงพอใจในงานที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา

จากตาราง 1 พบว่า บุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา มีระดับความคิดเห็นต่อความยุติธรรมในองค์กร ภาวะผู้นำที่แท้จริง ความพึงพอใจในงาน และพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.68; S.D.=0.39) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี ($\bar{X}$ =3.77; S.D.=0.46) รองลงมา คือ ภาวะผู้นำที่แท้จริง ($\bar{X}$ =3.69; S.D.=0.42) ความ

ยุติธรรมในองค์กร ($\bar{X}=3.63$; $S.D.=0.42$) และความพึงพอใจในงาน ($\bar{X}=3.61$; $S.D.=0.39$) ผลการวิเคราะห์การแจกแจงของข้อมูลโดยใช้ค่าความเบ้ (Skewness) และความโด่ง (Kurtosis) พบว่า ข้อมูลมีการแจกแจงในลักษณะเบ้ซ้าย (-0.907 - -0.369) มีค่าการกระจายของข้อมูลสูงกว่าโค้งปกติ (0.295 - 0.818) แต่ทั้งหมดมีค่าความโด่งไม่เกิน 7 ถือว่า ข้อมูลมีการกระจายใกล้เคียงแบบโค้งปกติ อย่างไรก็ตาม ข้อเสนอแนะของค่าความเบ้และค่าความโด่ง ระบุว่า ค่าความเบ้ตั้งแต่ -2 และ +2 และค่าความโด่งที่ -7 ถึง +7 สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มากกว่า 300 สามารถให้การยอมรับได้ว่า ข้อมูลมีการแจกแจงเป็นโค้งปกติตามเกณฑ์ของจอร์จและมัลเลอร์ (George & Mallery, 2010) ผลการวิจัยนี้จึงมีความเหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

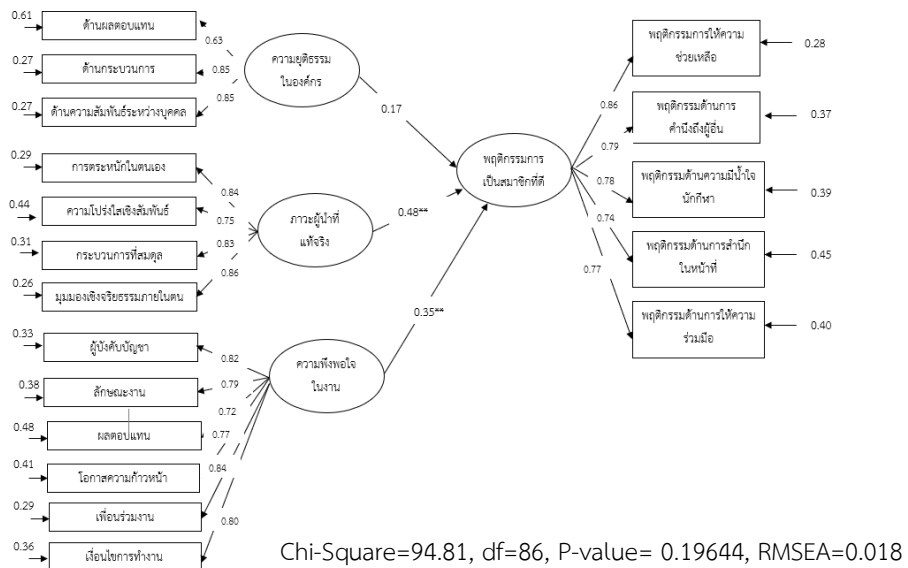
วัตถุประสงค์ที่ 2 การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรความยุติธรรมในองค์กร ภาวะผู้นำที่แท้จริง ความพึงพอใจในงาน

ตัวแปรผล	พฤติกรรมกรเป็นสมาชิกที่ดี	
ตัวแปรเหตุ	TE	DE
ความยุติธรรมในองค์กร	0.17 (0.16)	0.17 (0.16)
ภาวะผู้นำที่แท้จริง	0.48** (0.14)	0.48** (0.14)
ความพึงพอใจในงาน	0.35** (0.10)	0.35** (0.10)
พฤติกรรมกรเป็นสมาชิกที่ดี	-	-
สมการโครงสร้างของตัวแปร	พฤติกรรมกรเป็นสมาชิกที่ดี	
R^2	0.95	

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บคือค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน, ** $p < 0.01$

TE = ผลรวมอิทธิพล DE = อิทธิพลทางตรง

ตาราง 2 ค่าสถิติผลการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรความยุติธรรมในองค์กร ภาวะผู้นำที่แท้จริง และความพึงพอใจในงาน

ภาพ 1 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรความยุติธรรมในองค์กร ภาวะผู้นำที่แท้จริง และความพึงพอใจในงาน

จากตาราง 2 เมื่อพิจารณาอิทธิพลของตัวแปรสาเหตุที่มีต่อตัวแปรพฤติกรรม การเป็นสมาชิกที่ดีพบว่า ตัวแปรความยุติธรรมในองค์กรมีอิทธิพลทางตรง (DE) ต่อ พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีเท่ากับ 0.17 แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนตัวแปรภาวะ ผู้นำที่แท้จริงและความพึงพอใจในงานมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ ดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.48 และ 0.35 ตามลำดับ ตัวแปรสาเหตุทั้ง 3 ตัวนี้สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวแปร พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีได้ร้อยละ 95 ($R^2=0.95$) ถือว่า อยู่ในระดับสูงมาก ผลการวิจัยครั้งนี้ยืนยันว่า ตัวแปรด้านความยุติธรรมในองค์กร ภาวะผู้นำที่แท้จริง และ ความพึงพอใจในงาน เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของ บุคลากรในองค์กร โดยเฉพาะอิทธิพลของภาวะผู้นำที่แท้จริงและความพึงพอใจในงาน

วัตถุประสงค์ที่ 3 การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิง สาเหตุของตัวแปรความยุติธรรมในองค์กร ภาวะผู้นำที่แท้จริง และความพึงพอใจใน งาน จากตาราง 3 ผลการวิเคราะห์โมเดลความยุติธรรมในองค์กร ภาวะผู้นำที่แท้จริง และความพึงพอใจในงาน พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดย พิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้องต่าง ๆ ที่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด ได้แก่ ค่าไค-สแควร์ ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่มากกว่าระดับ 0.05 ($p=0.24$) ค่าไค-สแควร์เท่ากับ 1.10 ซึ่งมี

ค่าน้อยกว่า 2.00 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.97 และค่าดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.95 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ 0.90 ค่าดัชนีความสอดคล้องเชิงสัมพัทธ์ (CFI) เท่ากับ 1.00 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ 0.90 ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ 0.018 ซึ่งน้อยกว่าเกณฑ์ 0.05 ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA) เท่ากับ 0.018 ซึ่งน้อยกว่าเกณฑ์ 0.05 และค่าขนาดตัวอย่างวิกฤต (CN) เท่ากับ 516.15 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ 200 ทุกค่ามีค่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด แสดงให้เห็นว่า ความยุติธรรมในองค์กร ภาวะผู้นำที่แท้จริงและความพึงพอใจในงานฯ สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ค่าดัชนี	เกณฑ์ที่ใช้พิจารณา	ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา
X ² -test	p-value มากกว่า 0.05	0.24	ผ่านเกณฑ์
X ² /df	น้อยกว่า 2.00	1.10	ผ่านเกณฑ์
GFI	มากกว่า 0.90	0.97	ผ่านเกณฑ์
AGFI	มากกว่า 0.90	0.95	ผ่านเกณฑ์
CFI	มากกว่า 0.90	1.00	ผ่านเกณฑ์
SRMR	น้อยกว่า 0.05	0.018	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	น้อยกว่า 0.05	0.018	ผ่านเกณฑ์
CN	มากกว่า 200	516.15	ผ่านเกณฑ์

ตาราง 3 ความสอดคล้องของความยุติธรรมในองค์กร ภาวะผู้นำที่แท้จริง และความพึงพอใจในงานฯ

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ 1 การศึกษาความยุติธรรมในองค์กร ภาวะผู้นำที่แท้จริง ความพึงพอใจในงานฯ จากผลการวิจัยพบว่า บุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา มีระดับความคิดเห็นต่อความยุติธรรมในองค์กร ภาวะผู้นำที่แท้จริง ความพึงพอใจในงาน และพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.68$; S.D.=0.39) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเคบีดีและหวัง (Kebede & Wang, 2022) ที่พบว่า การสร้างความรู้สึกรับผิดชอบผ่านนโยบายและแนวปฏิบัติที่โปร่งใสและเป็นธรรม จะช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจและความพร้อมของพนักงานในการยอมรับและปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ขององค์กร ต่อมาในด้านภาวะผู้นำที่แท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของบาเกโร (Baquero, 2023) ที่พบว่า ภาวะผู้นำ

ที่แท้จริงมีอิทธิพลทางตรงต่อการมีส่วนร่วมในงานในด้านความพึงพอใจในงาน สอดคล้องกับงานของออร์เซลกันและโอเซอร์ (Erselcan & Özer, 2023) ที่พบว่า ความพึงพอใจมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการปฏิบัติงานเพราะเกิดความสุขจากการทำงาน

วัตถุประสงค์ที่ 2 การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรความ ยุติธรรมในองค์กร ภาวะผู้นำที่แท้จริง ความพึงพอใจในงานฯ จากผลการวิเคราะห์ โมเดลสมการโครงสร้างพบว่า ตัวแปรภาวะผู้นำที่แท้จริง ความยุติธรรมในองค์กร และ ความพึงพอใจในงานล้วนมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยภาวะผู้นำที่แท้จริงมีขนาดอิทธิพลมากที่สุด ($TE=0.48$; $DE=0.48$) รองลงมา คือ ความพึงพอใจในงาน ($TE=0.35$; $DE=0.35$) ส่วนความ ยุติธรรมในองค์กรมีขนาดอิทธิพลน้อยที่สุด ($TE=0.17$; $DE=0.17$) สอดคล้องกับ งานวิจัยของรามาลูและจานาดารี (Ramalu & Janadari, 2022) ที่พบว่า ภาวะผู้นำที่ แท้จริงมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี โดยผู้นำที่แสดงออกถึงความ โปร่งใส ตระหนักรู้ในตนเองและมีมาตรฐานด้านจริยธรรมสูงจะสร้างบรรยากาศความ ไว้วางใจและส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาแสดงพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กร นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า ความพึงพอใจในงานมีอิทธิพลทางตรงต่อ พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีเป็นอันดับที่สอง สอดคล้องกับงานวิจัยของแซกเซนา และ คณะ (Saxena, et al., 2019) ที่พบว่า ความพึงพอใจในงานส่งผลต่อพฤติกรรมการ เป็นสมาชิกที่ดีโดยพนักงานที่มีความสุขและพึงพอใจในการทำงานจะมีแนวโน้มที่จะ แสดงพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กรมากขึ้น อย่างไรก็ตาม แม้ความยุติธรรมใน องค์กรจะมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับ ปัจจัยอื่น ๆ แต่ก็ยังคงมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของดองลอง และ คณะ (Donglong, et al., 2020) ที่พบว่า ความยุติธรรมในองค์กรมีบทบาทสำคัญใน การสร้างความผูกพันต่อองค์กร ปรับปรุงบรรยากาศการทำงาน ลดความตึงเครียด และ ทำให้พนักงานมองเห็นเป้าหมายร่วมกับองค์กรชัดเจนขึ้น ซึ่งนำไปสู่การแสดงออกถึง พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร

วัตถุประสงค์ที่ 3 การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิง สาเหตุของตัวแปรความยุติธรรมในองค์กร ภาวะผู้นำที่แท้จริง และความพึงพอใจใน งานฯ พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\text{Chi-Square}=94.81$; $df=86$; $GFI=0.97$; $AGFI=0.95$; $RMSEA=0.018$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเคบีดี และหวัง (Kebede & Wang, 2022) ที่พบว่า การสร้างความรู้สึกร่วมกันผ่านนโยบาย

และแนวปฏิบัติที่โปร่งใสและเป็นธรรมจะช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจและความพร้อมของพนักงานในการยอมรับและปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ขององค์กร โดยความยุติธรรมในองค์กรนั้นมีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี เนื่องจากเมื่อบุคลากรรับรู้ถึงความยุติธรรมในองค์กร ทั้งในแง่ของผลตอบแทน กระบวนการ และการปฏิสัมพันธ์ จะทำให้เกิดความรู้สึกผูกพัน มีทัศนคติที่ดีต่อองค์กร และเต็มใจที่จะแสดงพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กรและเพื่อนร่วมงาน ส่วนในด้านภาวะผู้นำที่แท้จริงนั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของบาเกโร (Baquero, 2023) ที่พบว่า ภาวะผู้นำที่แท้จริงมีอิทธิพลทางตรงต่อการมีส่วนร่วมในงาน ซึ่งเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี เพราะผู้นำที่แสดงออกถึงความตระหนักรู้ในตนเอง ความโปร่งใสในการสื่อสาร การยึดมั่นในมาตรฐานจริยธรรม และการประมวลผลข้อมูลอย่างสมดุล จะสร้างแรงบันดาลใจและเป็นแบบอย่างที่ดีให้ผู้ตามแสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับค่านิยมเหล่านั้น นำไปสู่การมีส่วนร่วมในงานและการแสดงพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีมากขึ้น ในด้านความพึงพอใจในงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของออร์เซลกันและโอเซอร์ (Erselcan & Özer, 2023) ที่พบว่า ความพึงพอใจมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการปฏิบัติงานเพราะเกิดความสุขจากการทำงาน โดยความพึงพอใจในงานมีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี เพราะเมื่อบุคลากรมีความสุข พึงพอใจกับงานที่ทำ ทั้งในแง่ของหัวหน้างาน ลักษณะงาน ผลตอบแทน ความก้าวหน้า เพื่อนร่วมงาน และสภาพการทำงาน ก็จะส่งผลให้เกิดทัศนคติในเชิงบวก มีความกระตือรือร้น และเต็มใจที่จะทุ่มเทความพยายามในการทำงานและช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ทำให้ได้องค์ความรู้ที่สำคัญเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร ดังนี้

ภาพ 2 องค์ความรู้เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร

ภาวะผู้นำที่แท้จริง (Authentic Leadership) เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมให้บุคลากรมีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร กล่าวคือ หากผู้นำมีคุณลักษณะของความเป็นผู้นำที่แท้จริง เช่น มีความตระหนักรู้ในตนเอง มีความโปร่งใส เชิงสัมพันธ์ มีมุมมองเชิงจริยธรรม และมีการประมวลผลอย่างสมดุล จะสามารถจูงใจและกระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชาแสดงพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี มีความเต็มใจและทุ่มเทในการทำงานเพื่อองค์กรมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ความพึงพอใจในงาน (Job Satisfaction) เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร โดยบุคลากรที่มีความพึงพอใจในงานสูง มีความสุขและเต็มใจในการทำงาน จะมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือเพื่อนร่วมงาน และองค์กรด้วยความเต็มใจ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน มากกว่าบุคลากรที่มีความพึงพอใจในงานต่ำ เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านความยุติธรรมในองค์กร (Organizational Justice) ภาวะผู้นำที่แท้จริง (Authentic Leadership) และความพึงพอใจในงาน (Job Satisfaction) ร่วมกันพบว่า ทั้งสามปัจจัยนี้สามารถอธิบายและทำนายพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรได้ถึงร้อยละ 95 แสดงให้เห็นถึงความสำคัญและอิทธิพลอย่างยิ่งของปัจจัยทั้งสามที่มีต่อการส่งเสริมพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี

สรุป

1) จากการศึกษาความยุติธรรมในองค์กร ภาวะผู้นำที่แท้จริง และความพึงพอใจในงาน พบว่า ทั้งสามปัจจัยล้วนมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยภาวะผู้นำที่แท้จริงมีอิทธิพลมากที่สุด รองลงมาคือความพึงพอใจในงาน และความยุติธรรมในองค์กร ตามลำดับ

2) ผู้วิจัยได้พัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรความยุติธรรมในองค์กร ภาวะผู้นำที่แท้จริง ความพึงพอใจในงาน และพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี โดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นพื้นฐานในการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และใช้การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling; SEM) ในการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3) ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลในระดับดี โดยมีค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-Square) เท่ากับ 94.81 ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ 86 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.97 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.95 และค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (RMSEA) เท่ากับ 0.018 แสดงให้เห็นว่า โมเดลที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรได้อย่างน่าเชื่อถือ

โดยสรุป ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของความยุติธรรมในองค์กร ภาวะผู้นำที่แท้จริง และความพึงพอใจในงานในการส่งเสริมพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงานขององค์กร ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้ความสำคัญกับการสร้างความยุติธรรม การพัฒนาภาวะผู้นำที่แท้จริง และการเสริมสร้างความพึงพอใจในงานให้กับบุคลากร เพื่อกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี อันจะนำไปสู่การพัฒนาองค์กรให้มีศักยภาพและสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (ม.ป.ป.). *สถิติจำนวนแยกตามส่วนกลาง/ภูมิภาค*. สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน 2567, จาก <https://multi.dopa.go.th/do>

paperperson/assets/modules/official_letter/uploads/67876ae1d19ca7eb458a22b3b12f67386684c1661a72f6178972729016390097.pdf

นิตยา แหยมเจริญ และกฤษดา เขียววัฒนสุข. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบภาวะผู้นำที่มีความกล้าหาญ พฤติกรรมในการเป็นสมาชิกที่ดีและประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน. ใน *เอกสารการประชุมผลงานการวิจัยและวิชาการนวัตกรรมธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการ*, หน้า 118-134. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต.

พระมหาสุริยะ มททโว และคณะ. (2564). การประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารมจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*. 10 (2), 263-276.

Adams, J. S. (1965) Inequity in Social Exchange. *Advances in Experimental Social Psychology*. 2, 267-299.

Baquero, A. (2023). Authentic Leadership, Employee Work Engagement, Trust in the Leader, and Workplace Well-Being: A Moderated Mediation Model. *Psychology Research and Behavior Management*. 16, 1403–1424.

Bollen, K. A. (1989). *Structural Equations with Latent Variables*. New York: John Wiley & Sons.

DeVellis, R. F. (2017). *Scale Development: Theory and Applications*, 4th ed. Thousand Oaks: Sage Publications.

Donglong, Z., et al. (2020). The Structural Relationship between Organizational Justice and Organizational Citizenship Behavior in University Faculty in China: The Mediating Effect of Organizational Commitment. *Asia Pacific Education Review*. 21, 167-179.

Erselcan, R. C. and Özer, P. S. (2023). The Role of Happiness on Job Satisfaction and Employee Performance: A Cross-cultural Research in Italy and Turkey. *International Journal of Contemporary Economics and Administrative Sciences*. 13 (2), 520-553.

Farid, T., et al. (2020). The Impact of Authentic Leadership on Organizational Citizenship Behaviors: The Mediating Role of

- Affective- and Cognitive-based Trust. *Frontiers in Psychology*. 11, 1975.
- Garba, O. A., et al. (2018). A Social Exchange Perspective on Why and When Ethical Leadership Foster Customer-oriented Citizenship Behavior. *International Journal of Hospitality Management*. 70, 1–8.
- George, B., et al. (2007). Discovering Your Authentic Leadership. *Harvard Business Review*. 85 (2), 129–157.
- George, D. and Mallery, P. (2010) *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference 17.0 Update*, 10th ed. Boston: Pearson.
- Greenberg, J. and Colquitt, J. A. (2005). *Handbook of Organizational Justice*. New York: Psychology Press.
- Hair, J. F., et al. (2013). *Multivariate Data Analysis*, 7th ed. London: Pearson Education Limited.
- Iqbal, S., et al. (2018). Cultivating Employees' Communal Relationship and Organizational Citizenship Behavior through Authentic Leadership: Studying the Influence of Procedural Justice. *Psychology Research Behavior Management*. 11, 545–555.
- Joo, B. K. and Jo, S. J. (2017). The Effects of Perceived Authentic Leadership and Core Self-evaluations on Organizational Citizenship Behavior: The Role of Psychological Empowerment as a Partial Mediator. *Leadership & Organization Development Journal*. 38 (3), 463–481.
- Kebede, S. and Wang, A. (2022). Organizational Justice and Employee Readiness for Change: The Mediating Role of Perceived Organizational Support. *Frontiers in Psychology*, 13, 806109.
- Kline, R. B. (2015). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*, 4th ed. New York: Guilford Press.
- Locke, E. A. (1978). Job Satisfaction Reconsidered: Reconsidered. *American Psychologist*. 33 (9), 854–855.
- Luthans, F., et al. (2003). Authentic Leadership Development: A Positive Developmental Approach. *Positive Organizational Scholarship*. 1, 241–261.

- Organ, D. W. (1988). *Organizational Citizenship Behavior: The Good Soldier Syndrome*. Lexington: D. C. Heath and Company.
- Pan, X., et al. (2018). The Effects of Organizational Justice on Positive Organizational Behavior: Evidence from a Large-sample Survey and a Situational Experiment. *Frontiers in Psychology*. 8, 2315.
- Qiu, S., et al. (2019). The Effects of Authentic Leadership on Trust in Leaders, Organizational Citizenship Behavior, and Service Quality in the Chinese Hospitality Industry. *Journal of Hospitality and Tourism Management*. 40, 77-87.
- Ramalu, S. S. and Janadari, N. (2022). Authentic Leadership and Organizational Citizenship Behaviour: The Role of Psychological Capital. *International Journal of Productivity and Performance Management*. 71 (2), 365–385.
- Riyanto, S., et al. (2021). Effect of Work Motivation and Job Satisfaction on Employee Performance: Mediating Role of Employee Engagement. *Problems and Perspectives in Management*. 19 (3), 162-174.
- Rovinelli, R. J. and Hambleton, R. K. (1977). On the Use of Content Specialists in the Assessment of Criterion-referenced Test Item Validity. *Tijdschrift voor Onderwijsresearch*. 2 (2), 49–60.
- Saxena, A., et al. (2019). Power and Physician Leadership. *BMJ Leader*. 3 (3), 92–98.
- Shrestha, M. (2022). Contribution of Job Satisfaction to Organizational Citizenship Behavior: A Survey of the School Teachers of Nepal. *Journal of School Administration Research and Development*. 7 (1), 36–49.
- Zakiy, M. (2022). The Influence of Organizational Justice Dimensions on Affective Commitment and Employees' Counterproductive Behavior. *International Journal of Human Capital Management*. 6 (1), 110–123.

การพัฒนาทักษะการสอนของครูปฐมวัย
ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาด้วยเครื่องมือ
แนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมอง
ในจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดยโสธร
Development of Teaching Skills of
Early Childhood Teachers under the Office of
Primary Education Service Area with the Executive Function
Guideline Tool in Roi Et and Yasothon Provinces

นิธินาถ อุดมสันต์^{*1}, ศักดิ์ศรี สืบสิงห์², สุภิมล บุญพอก³,
ฟ้าสวย ตรีโษษฐ์⁴, วิชิต ธีระเดชโชคชัย⁵

Nithinarth Udomsan¹, Saksri Suebsing², Supimaol BoonPook³,
Fasuay Treeod⁴, Wichit Thiradechochai⁵

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

Faculty of Education, Roi Et Rajabhat University

First/Corresponding Author, E-mail: noiudomsan@gmail.com*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อพัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูปฐมวัย 2) เพื่อเปรียบเทียบผลพัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูปฐมวัย 3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูปฐมวัยในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ดและยโสธรที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมอง เป็นรูปแบบการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูปฐมวัย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 100 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทดสอบ และแบบสอบถามความคิดเห็น สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสามารถด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูปฐมวัยด้วยเครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมอง ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.73$; S.D.=0.49) ส่วนหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.66$; S.D.=0.44) 2) ผลการเปรียบเทียบทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูปฐมวัยด้วยเครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมองพบว่า ภายหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยคะแนนเฉลี่ยภายหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 3) ความคิดเห็นของครูปฐมวัยที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.64$; S.D.=0.43) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่า หัวข้อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนน่าสนใจ มีค่ามากที่สุด รองลงมา คือ การกระตุ้นให้เกิดความสนใจในการเรียน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น องค์ความรู้จากการวิจัย คือ การได้คู่มือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมอง

คำสำคัญ: กิจกรรมการเรียนรู้; การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้; การจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมอง

Abstract

The objectives of this research article are as follows: 1) to develop the skills of early childhood teachers' learning activities, 2) to compare the results of developing learning skills of early childhood teachers, and 3) to study the opinions of early childhood teachers in Roi Et and Yasothon Provinces towards organizing learning activities with executive function guideline tool. This study adopts research and development approach. A sample group consist of 100 primary teachers in the first semester of the academic year 2021 which are selected by purposive sampling. Research tools comprise learning activity guideline, test, and questionnaire. Research statistics are involved mean, standard deviation, and t-Test.

The results reveal that 1) the overall ability of early childhood teachers before organizing learning activities with executive function guideline tool is at moderate level ($\bar{X}=2.73$; S.D.=0.49) and after organizing learning activities with executive function guideline tool is at the highest level ($\bar{X}=4.66$; S.D.=0.44). 2) Comparative results of the learning activities are found that after organizing these activities, it is a statistically significant difference of 0.01, the average score of post-learning activities is higher than pre-learning activities. 3) The opinions of early childhood teachers are in overall, at the highest level ($\bar{X}=4.64$; S.D.=0.43). When considering the average in descending order, it is found that the Interesting Teaching Activity is the highest level, followed by Stimulating Interest in Learning, and Giving Opportunities for Students to Express Opinions. The body of knowledge gained from this research is the executive function guideline tool.

Keywords: Learning Activity; Learning Management Skill Development; Executive Function Guideline

บทนำ

จากนโยบายของรัฐบาลในแต่ละยุคได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นสำคัญ เพราะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์หรือพัฒนาคนเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับอารยประเทศ เป้าหมายหลักของการพัฒนามนุษย์ คือ การพัฒนาด้านจิตใจ ร่างกายสติปัญญา อารมณ์และสังคม ซึ่งในการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาประเทศ ดังนั้น จึงต้องมีการมุ่งเน้นการจัดประสบการณ์ที่หลากหลาย โดยผ่านกระบวนการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมตามวัย ให้เด็กได้รับการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ จากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ทั้งนี้ เพื่อให้คนในชาติมีศักยภาพ สามารถพึ่งพาตนเองได้ ส่งผลให้เกิดเป็นสังคมที่มีคุณภาพ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ได้กำหนดประเด็นการพัฒนาในด้านการเตรียมพร้อมด้านกำลังคนและเสริมสร้างศักยภาพของประชากรในทุกช่วงวัย โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพสูง โดยเฉพาะเด็กปฐมวัย (อายุ 0-6 ปี) ได้กำหนดจุดเน้นที่สำคัญ การพัฒนากลุ่มเด็กปฐมวัยให้มีสุขภาพกายและใจที่ดี มี

ทักษะทางสมอง ทักษะการเรียนรู้ ทักษะชีวิตและทักษะทางสังคมเพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ (ประกาศเรื่องแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564), 2559) ทั้งนี้ เพื่อสร้างคนไทยที่มีศักยภาพในอนาคตและเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศไทยให้ก้าวหน้า มั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนตลอดไป

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ได้จัดทำขึ้นเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้แก่เด็ก โดยยึดแนวคิดสำคัญ คือ 1) พัฒนาการของเด็ก 2) พัฒนาเด็กโดยองค์รวม 3) การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการทำงานของสมอง 4) การเล่นและการเรียนรู้ของเด็ก 5) การคำนึงถึงสิทธิและการสร้างคุณค่าและสุขภาวะ 6) การอบรมเลี้ยงดูความรู้ การให้การศึกษา 7) การบูรณาการ 8) สื่อเทคโนโลยีและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 9) การประเมินตามสภาพจริง 10) การมีส่วนร่วมของครอบครัว สถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย และ 11) การยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความเป็นไทยและความหลากหลาย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561) ซึ่งในแนวคิดที่ 3 ที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการทำงานของสมอง (Brain-based Learning) เป็นเรื่องที่สำคัญที่จะต้องปลูกฝัง สร้างเสริมให้กับเด็กปฐมวัยเพราะสมองของเด็กปฐมวัยเป็นสมองที่สร้างสรรค์ และมีการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นสัมพันธ์กับอารมณ์ จิตใจ โดยเฉพาะช่วง 3 ปีแรก จะเป็นช่วงที่เซลล์สมองเจริญเติบโตและขยายเครือข่ายในสมองอย่างรวดเร็ว สามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ดี ขณะที่การพัฒนาทักษะทางสมอง (Executive Functions; EF) ถือเป็นกระบวนการทางความคิดอยู่ในระดับสูงของสมองส่วนหน้า ซึ่งเกี่ยวข้องกับด้านความคิด ความรู้สึกและการกระทำของมนุษย์ โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ความจำขณะทำงาน มีการยับยั้งตัวเอง และมีความยืดหยุ่นในกระบวนการคิด โดยที่ EF จะทำหน้าที่ควบคุมกระบวนการเหล่านี้ให้เกิดขึ้นอย่างเหมาะสมและต่อเนื่องกระทั่งสำเร็จได้ตามเป้าหมาย ดังนั้น EF จึงเป็นความสามารถของสมองที่ใช้ในการบริหารจัดการชีวิตในด้านต่าง ๆ ให้ประสบผลสำเร็จทั้งในด้านการเรียน การทำงานและการใช้ชีวิต และส่งผลให้มีความสามารถด้านคิดเป็นทำเป็น เรียนรู้เป็น แก้ปัญหาเป็นและปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

ดังนั้น การจัดการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะการเรียนรู้สำหรับครูระดับปฐมวัยถือเป็นปัจจัยที่สำคัญ จากการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยในจังหวัดร้อยเอ็ดและยโสธรพบว่า ควรได้รับการส่งเสริมพัฒนาการในด้านสติปัญญา คณะผู้วิจัยจึงต้องการพัฒนาการจัดการเรียนรู้สำหรับครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดยโสธรด้วยเครื่องมือแนวทางการจัด

ประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมองเพื่อส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนระดับปฐมวัยในทุกด้าน นอกจากนั้น นโยบายและความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงเด็กปฐมวัยถือเป็นการเตรียมความพร้อมด้านกำลังคนและการเสริมสร้างศักยภาพของคนให้มีคุณภาพที่ดี มีศักยภาพสูง ตลอดจนมีทักษะทางสมอง (Executive Function; EF) ในการพัฒนาทักษะอื่น ๆ เช่น ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคม คุณธรรมจริยธรรมสู่ครูและนักเรียนในสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดยโสธรด้วยเครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมอง
2. เพื่อเปรียบเทียบผลพัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดยโสธรด้วยเครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมอง
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดยโสธรที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมอง

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นรูปแบบการวิจัยและพัฒนา โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดยโสธร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 รวม 100 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ที่สอนระดับปฐมวัยในจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดยโสธร
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย
 - 1) คู่มือการจัดกิจกรรมด้วยเครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมอง จำนวน 5 กิจกรรม กิจกรรมละ 2 ชั่วโมง รวม 10 ชั่วโมง ประกอบด้วยกิจกรรมที่ 1 การเดินทางของลูกโป่ง กิจกรรมที่ 2 สัมผัสธันว์รักเธอ กิจกรรมที่ 3 ลมหายใจของฉัน กิจกรรมที่ 4 เติมให้เต็ม กิจกรรมที่ 5 แต่งแต้มสีสันพบว่า คู่มือการจัดการกิจกรรมด้วยเครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมองทุกกิจกรรมมีค่า IOC เท่ากับ 0.67

2) แบบทดสอบทักษะการจัดกิจกรรมด้วยเครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมอง (Executive Function Guideline) โดยมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 มีค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.40-0.80 มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.33-0.73 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85

3) แบบสอบถามความคิดเห็นของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมองพบว่า มีค่า IOC เท่ากับ 1.00

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1) การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับทักษะการจัดกิจกรรมด้วยเครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมอง และสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการประเมินกระบวนการเรียนการสอน ได้แก่ คู่มือในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการจัดกิจกรรมด้วยเครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมอง แบบทดสอบ และแบบสอบถาม

2) การนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของภาษาที่ใช้และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-objective Congruence; IOC) ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างได้

3) การนำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปทดลองกับครูระดับปฐมวัยที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นครูระดับปฐมวัย จำนวน 20 คน

4) การดำเนินการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการจัดกิจกรรมด้วยเครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมองสำหรับครูระดับปฐมวัย โดยใช้ระยะเวลาในการพัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ระหว่างวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2564 ถึงวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2564 ใช้เวลาในการจัดกิจกรรม 5 ครั้ง 10 ชั่วโมง โดยไม่รวมเวลาทดสอบก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอน

5) การทดสอบหลังเรียน (Post-test) ภายหลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการจัดกิจกรรมด้วยเครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมอง สำหรับครูระดับปฐมวัยเสร็จสิ้นแล้วทั้ง 5 กิจกรรม และตรวจให้คะแนนเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมองและแบบประเมินความพึงพอใจที่ได้จากครูผู้เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการมาวิเคราะห์ระดับ โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยเทียบกับเกณฑ์การประเมินของบุญชม ศรีสะอาด (2553) ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด 3.51-4.50 หมายถึง ระดับมาก 2.51-3.50 หมายถึง ระดับปานกลาง 1.51-2.50 หมายถึง ระดับน้อย 1.01-1.50 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเลือกใช้สถิติ ดังนี้ 1) สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การทดสอบค่าที โดยการเปรียบเทียบผลการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมองของครูก่อนอบรมและหลังอบรมแบบการทดสอบค่าที

ผลการวิจัย

1. ผลพัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดยโสธรด้วยเครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมอง ดังตาราง 1

กิจกรรม	ก่อนการจัดกิจกรรม		ระดับ	หลังการจัดกิจกรรม		ระดับ
	$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.	
1. เต็มให้เต็ม	2.67	0.51	ปานกลาง	4.37	0.48	มาก
2. สัมพันธ์ฉันรักเธอ	2.74	0.48	ปานกลาง	4.61	0.49	มากที่สุด
3. การเดินทางของลูกโป่ง	2.72	0.49	ปานกลาง	4.64	0.48	มากที่สุด
4. ลมหายใจของฉัน	2.81	0.44	ปานกลาง	4.79	0.41	มากที่สุด
5. แต่งแต้มสีสัน	2.72	0.51	ปานกลาง	4.87	0.34	มากที่สุด
รวม	2.73	0.49	ปานกลาง	4.66	0.44	มากที่สุด

ตาราง 1 ผลการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ของครูปฐมวัยด้วยเครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมองโดยภาพรวม

จากตาราง 1 ความสามารถด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูปฐมวัยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดยโสธรด้วยเครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมอง ก่อนการจัดกิจกรรม

การเรียนรู้ ผลโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.73$; S.D.=0.49) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่า กิจกรรมลมหายใจของฉันทมากที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.81$; S.D.=0.44) รองลงมา คือ กิจกรรมสัมพันธ์ฉันรักเธอ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.74$; S.D.=0.48) และ 2 กิจกรรมที่เท่ากัน คือ แต่งแต้มสีสันทอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.72$; S.D.=0.51) และการเดินทางของลูกโป่ง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.72$; S.D.=0.49) และกิจกรรมเติมให้เต็ม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.67$; S.D.=0.51) ตามลำดับ

ส่วนหลังกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ผลโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.66$; S.D.=0.44) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่า กิจกรรมแต่งแต้มสีสันทอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.87$; S.D.=0.34) รองลงมา คือ กิจกรรมลมหายใจของฉันท อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.79$; S.D.=0.41) กิจกรรมการเดินทางของลูกโป่ง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.64$; S.D.=0.48) กิจกรรมสัมพันธ์ฉันรักเธอ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.61$; S.D.=0.49) และกิจกรรมเติมให้เต็ม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.37$; S.D.=0.48) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดยโสธรด้วยเครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมอง ดังตาราง 2

การจัดกิจกรรม	N	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนจัดกิจกรรม	100	10.73	1.48	29.385	0.00**
หลังจัดกิจกรรม	100	16.50	1.14		

** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูปฐมวัยด้วยเครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมอง

จากตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดยโสธรด้วยเครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมอง จะเห็นได้ว่า ภายหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ด้วยเครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมองของครูปฐมวัย มีความ

แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยภายหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูปฐมวัยมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3. การศึกษาความคิดเห็นของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดยโสธรที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมอง ดังตาราง 3

ด้านกิจกรรมการจัดการเรียนรู้	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การแบ่งเวลามีความเหมาะสมกับเนื้อหา	4.51	0.47	มากที่สุด
2. ใช้สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหา	4.44	0.48	มาก
3. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่น่าสนใจ	4.80	0.38	มากที่สุด
4. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น	4.67	0.46	มากที่สุด
5. มีการกระตุ้นให้เกิดความสนใจในการเรียน	4.74	0.42	มากที่สุด
รวม	4.64	0.43	มากที่สุด

ตาราง 3 ความคิดเห็นของครูปฐมวัยที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมองโดยภาพรวม

จากตาราง 3 พบว่า ความคิดเห็นของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดยโสธรที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.64$; S.D.=0.43) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่า มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่น่าสนใจ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.80$; S.D.=0.38) รองลงมา คือ มีการกระตุ้นให้เกิดความสนใจในการเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.74$; S.D.=0.42) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.67$; S.D.=0.46) การแบ่งเวลามีความเหมาะสมกับเนื้อหา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.51$; S.D.=0.47) และใช้สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.44$; S.D.=0.48) ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. ความสามารถด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูปฐมวัยด้วยเครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมอง ภายหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า กิจกรรมแต่งแต้มสีสันอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ กิจกรรมลมหายใจของฉัน และกิจกรรม

การเดินทางของลูกโป่ง ผลดังกล่าวเป็นเพราะการมีกระบวนการพัฒนาคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เกิดทักษะการเรียนรู้ที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวทางการจัดประสบการณ์ดังกล่าวมีกิจกรรมการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทักษะทางสมองให้คิดเป็น ทำเป็น เรียนรู้เป็น แก้ปัญหาเป็น และปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับวาริการ์ตัน อิมรัมย์ และคณะ (2563) พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมครูปฐมวัยด้านการผลิตสื่อการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการบริหารสมองของเด็กปฐมวัย ประกอบด้วยหลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการฝึกอบรม สื่ออุปกรณ์ การวัดและประเมินผล โดยเนื้อหาของหลักสูตร เป็นภาคทฤษฎี 1 หน่วย ได้แก่ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับพัฒนาทักษะทางสมองของเด็กปฐมวัย และภาคปฏิบัติ 5 หน่วย ได้แก่ ขนบแสนอร้อย ผักดีมีประโยชน์ หุ่นถุงกระดาษ ของเล่นแสนสนุก และร้านรถเข็นขายของ โดยพบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตรฝึกอบรมอยู่ในระดับใช้ได้ทุกรายการประเมิน สอดคล้องกับงานวิจัยของสินีนานา แสงแพง และปัทมาวดี เล่ห์มงคล (2563) ในแต่ละสัปดาห์ผู้วิจัยได้คัดเลือกนิทานที่เกี่ยวกับการพัฒนาการทักษะสมองที่ส่งผลด้านความจำเพื่อใช้งาน การวางแผนจัดระบบดำเนินการ และมุ่งเป้าหมายเป็นไปตามทฤษฎีของมาสโลว์ เพื่อมุ่งหวังในการพัฒนาบุคคล คือ การหาวิถีทางที่จะให้บุคคลประสบความสำเร็จในชีวิต ซึ่งเป็นความสามารถและความต้องการขั้นสูงสุดของชีวิตมนุษย์ สอดคล้องกับแนวคิดของจิระพร ชะโน (2562) ที่ว่า การพัฒนาเด็กปฐมวัย คือ การเข้าใจวิถีชีวิตในวัยเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 6 ปี เป็นช่วงเวลาสำคัญที่สุดของการสร้างรากฐาน คุณภาพชีวิตและจิตใจ เด็กจะสะสมประสบการณ์การเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว สอดคล้องกับแนวคิดของขวัญฟ้า รังสิยานนท์ และคณะ (2562) ที่ว่า ความสามารถทางด้านจังหวะ ดนตรี การเคลื่อนไหว การจัดประสบการณ์ด้านศิลปะ หรือการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติได้ด้วยตนเอง มีการบูรณาการกิจกรรมที่หลากหลายและเหมาะสม ทั้งในกิจกรรมตามตารางกิจกรรมประจำวัน ที่โรงเรียนและกิจกรรมการดำเนินชีวิตประจำวันของเด็กที่บ้าน ตลอดจนเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง ทั้งการทำงาน การเล่นอย่างอิสระ การเล่นกับของเล่น เป็นต้น ภายใต้บรรยากาศที่อบอุ่นและสภาพแวดล้อมที่ดี จะส่งผลดีต่อการพัฒนาสมองส่วนหน้าที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการคิด ความรู้สึกและการกระทำ ซึ่งเป็นทักษะทางสมองได้มาก

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดยโสธรด้วย

เครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมอง จะเห็นได้ว่า ภายหลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ด้วยเครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมองของครูปฐมวัย มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยคะแนนเฉลี่ยภายหลังจากจัดกิจกรรมการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยครูปฐมวัยได้รับการพัฒนาทักษะการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการพัฒนาทักษะด้านการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะการคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุนิษา ภารตระกูล และชวนพิศ รักษาพวก (2565) พบว่า ทักษะสมองของเด็กปฐมวัยหลังการจัดประสบการณ์สูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับพัชรนันท์ เกียรติบัณฑิต (2563) พบว่า ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะสมองของเด็กปฐมวัย ในเขตตรวจราชการที่ 17 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะสมองของเด็กปฐมวัยในเขตตรวจราชการที่ 17 สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะสมองของเด็กปฐมวัย ในเขตตรวจราชการที่ 17

3. ความคิดเห็นของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดยโสธรที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.43 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่า มีการกระตุ้นให้เกิดความสนใจในการเรียนมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.38 รองลงมา คือ การกระตุ้นให้เกิดความสนใจในการเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.74 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.42 และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.46 ตามลำดับ เนื่องจากครูปฐมวัยได้รับการพัฒนาทักษะการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมอง โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาได้ จึงส่งผลให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้รับการพัฒนาอย่างประสบผลสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของกมลรัตน์ คนองเดช และคณะ (2563) พบว่า หลังการทดลองการจัดประสบการณ์โดยใช้สื่อและของเล่นพัฒนาทักษะทางสมองของเด็กปฐมวัยมีความพึงพอใจต่อการจัดประสบการณ์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=98.11$) และสอดคล้องกับงานวิจัยของคันธรส ภาผล (2563) เรื่องการจัดกิจกรรมนิทานหุ่นเงาที่ส่งผลต่อทักษะทางสมองของเด็กปฐมวัย ซึ่ง

เป็นการจัดประสบการณ์ที่เน้นทักษะทางสมอง สามารถช่วยให้เด็กมีความมั่นใจในตนเอง มีการคิด กล้าทำ อันเป็นรากฐานสำคัญให้เด็กเกิดการพัฒนาให้เหมาะสมกับวัย เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในอนาคตต่อไป รวมถึงแนวคิดของนันทา โพธิ์คำ (2563) กล่าวว่า ทักษะทางสมองเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญที่ควรปลูกฝังและส่งเสริมให้เกิดกับเด็กปฐมวัยเป็นอย่างยิ่ง เพราะเด็กในช่วงวัยนี้จะมีพัฒนาการในทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะด้านสติปัญญาสมองของเด็กจะพัฒนาถึง 80% ทักษะทางสมองเป็นกระบวนการทางความคิดของสมองส่วนหน้า

องค์ความรู้จากการวิจัย

การพัฒนาทักษะการสอนของครูปฐมวัยในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาด้วยเครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมองในจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดยโสธร พบว่า

1. ความสามารถด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดยโสธรด้วยเครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมอง หลังกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดยโสธรด้วยเครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมอง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยคะแนนเฉลี่ยภายหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3. การพัฒนาทักษะการสอนของครูปฐมวัยในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาด้วยเครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมองในจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดยโสธร ช่วยให้ครูปฐมวัยมีทักษะและความรู้ในการใช้เครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมองที่สามารถนำไปสอนและส่งเสริมศักยภาพเด็กนักเรียนตามสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น จึงควรนำเอารูปแบบการพัฒนาหรือคู่มือดังกล่าวไปใช้ในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันต่อไป

สรุป

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูปฐมวัย 2) เปรียบเทียบผลพัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูปฐมวัย และ 3) ศึกษาความคิดเห็นของครูปฐมวัยในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ดและยโสธรที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมอง ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสามารถด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูปฐมวัยด้วยเครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมองหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ผลการเปรียบเทียบทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูปฐมวัยพบว่า ภายหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ด้วยเครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมองของครูปฐมวัยในจังหวัดร้อยเอ็ดและยโสธร มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยคะแนนเฉลี่ยภายหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 3) ความคิดเห็นของครูปฐมวัยในจังหวัดร้อยเอ็ดและยโสธรที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่า มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนน่าสนใจมากที่สุด รองลงมา คือ การกระตุ้นให้เกิดความสนใจในการเรียน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม (กองทุน ววน.) ที่จัดสรรทุนวิจัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 (ทุนสนับสนุนการวิจัยจากกรมส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ประจำปีงบประมาณ 2565)

เอกสารอ้างอิง

- กมลรัตน์ คนองเดช และคณะ. (2563). *ผลการจัดประสบการณ์โดยใช้สื่อและของเล่นที่มีต่อทักษะ EF (Executive Functions) ของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู เขตพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้*. รายงานการวิจัย. คณะครูศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). *คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 (สำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี)*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- ขวัญฟ้า รังสิยานนท์ และคณะ. (2562). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างทักษะสมอง-EF สำหรับเด็กปฐมวัย โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในโรงเรียนเครือข่ายมหาวิทยาลัยสวนดุสิต. รายงานการวิจัย. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- คันธรส ภาผล. (2563). ผลการจัดกิจกรรมนิทานหุ่นเงาที่ส่งผลต่อส่งเสริมการคิดเชิงบริหารสมอง สำหรับเด็กปฐมวัย. *วารสารครุศาสตร์สาร*. 14 (1), 100-113.
- จิระพร ชะโน. (2562). การคิดเชิงบริหารกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. 13 (1), 7-17.
- นันทา โพธิ์คำ. (2563). ทักษะสมอง EF สำหรับเด็กปฐมวัย. *วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด*. 9 (2), 707-721.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*, พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ประกาศเรื่องแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). (30 ธันวาคม 2559) *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 133 ตอนที่ 115 ก*. หน้า 1.
- พัชรนันท์ เกียรติบัณฑิต. (2563). *การวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะสมอง EF (Executive Functions) ของเด็กปฐมวัยในเขตตรวจราชการที่ 17*. เพชรบูรณ์: สำนักงานศึกษาธิการภาค 17.
- วิภารัตน์ อิ่มรัมย์ และคณะ. (2563). ผลการพัฒนาครูปฐมวัยด้านการผลิตสื่อการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะ EF ของเด็กปฐมวัย. รายงานการวิจัย. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สินีนาฏ แสงแพง และปัทมาวดี เล่ห์มงคล. (2563). ผลของการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบบทบาทสมมติเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในเด็กปฐมวัย. *วารสารจันทร์เกษมสาร*. 26 (1), 117-130.
- สุนิษา ภารตะศรี และชวนพิศ รักษาพวก. (2565). ผลการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้นิทานเพื่อพัฒนาทักษะสมอง (EF) ของเด็กปฐมวัย. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*. 16 (2), 353-368.

รามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระ
พุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช: การทบทวน การศึกษาใหม่
กลวิธีสร้างสรรค์เนื้อเรื่อง และการนำเสนอข้อคิดเห็น
Ramayana Written by His Majesty King Phra Phutthayotfa
Chulalok Maharat: Review, Restudy, Technique for
Content Writing, and Added Opinion

ณัฐวุฒิ คล้ายสุวรรณ

Natawut Klaisuwan

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย

Faculty of Humanities, Mahamakut Buddhist University

First/Corresponding Author, E-mail: natawut.kla@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ทบทวนการศึกษาที่มาของเรื่องรามเกียรติ์ 2) นำเสนอผลการศึกษาใหม่ในเรื่องที่มาของรามเกียรติ์ 3) ศึกษากลวิธีสร้างสรรค์เนื้อเรื่อง 4) นำเสนอข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ผลการศึกษาพบว่า นอกจากรามเกียรติ์จะมีที่มาจากรามายณะภาษาสันสกฤตฉบับของคณิกาย, วิชาญปุราณะ, หนุมานนาฏกะ, รามายณะฉบับทมิฬ, รามายณะฉบับเบงกาลี, พระรามของชาว-มลายู, พระรามที่เล่ากันอยู่ในเอเชียใต้สมัยคุปตะและปาละ รวมถึงลิลิตนารายณ์ 10 ปางแล้ว ยังมีที่มาจากมหิราพณ์ปาตา, มยิลีราวณัน กัโตะ, หิกายัตศรีราม, สิริสารามา, พระรามบนเกาะบาหลี และอัทฤตะรามายณะ การสร้างสรรค์พระราชนิพนธ์เรื่องรามเกียรติ์เกิดจากการนำเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ เนื้อเรื่องและโครงเรื่องจากวรรณกรรมพื้นบ้าน คติความเชื่อเรื่องพระอินทร์ในชาดก ตลอดจนวรรณคดีคำสอนรุ่นเก่ามาเป็นส่วนหนึ่ง ในการสร้างสรรค์เนื้อเรื่อง ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมจากการศึกษาในครั้งนี้ คือ พราหมณ์ผู้เล่าเรื่องรามายณะให้คนไทยฟังเป็นพราหมณ์ในลัทธิไศวนิกาย ทั้งนี้ รามเกียรติ์ยังเป็นวรรณคดีที่ใช้สำหรับแสดงละครในงานสมโภชพระแก้วมรกตและฉลองวัดพระศรีรัตนศาสดาราม หรืออาจใช้แสดงละครในงานสมโภชพระศรีศากยมุนี

ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้พบองค์ความรู้ใหม่ 3 เรื่อง คือ 1) รามเกียรติ์มีที่มาจากนิทานเรื่อง พระรามและรามายณะหลายสำนวน 2) เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ วรรณกรรม พื้นบ้าน ความเชื่อเรื่องพระอินทร์และวรรณกรรมคำสอนรุ่นเก่า มีส่วนในการ สร้างสรรค์เนื้อเรื่อง 3) พราหมณ์ลัทธิไศวนิกายเป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องพระราม หรือรามายณะสู่คนไทย และรามเกียรติ์ใช้ในการแสดงละครเพื่อฉลองวัดและสมโภช พระพุทธรูป

คำสำคัญ: รามเกียรติ์; พระราชนิพนธ์; พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก มหาราช

Abstract

The academic article aims to 1) review the studying of Ramayana background, 2) present the results of restudying from Ramayana, 3) study the techniques of content writing, and 4) propos the added suggestion. The results found that the backgrounds of Ramayana not only derived from Sanskrit of Ongnikāya version, Vishnu Purana, Hanuman Nataka, Tamil Ramayana, Bengali Ramayana, Phra Ram in Javanese-Malay, Phra Ram in South Asia in Guptaand and Pala, and Lilit Narai of 10 poses, but also derive from Mahirabhapala, Mayilirawan Katai, Hikayat Sriram, Sirisarama, Phra Ram in Bali, and Atbhuta Ramayana. The creation of Ramayana writing comes from the historical events, content, and plot from folktales, beliefs of Indra in Jataka, including didactic literature. These resources are used as a part of content creation. The added opinions from this study found that Brahman who told Ramayana to Thai people is a priest in Shaivism. It was a literature used for acting in drama for celebration of Emerald Buddha at Phra Sri Rattana Satsadaram monastery, or acting in drama for Phra Sri Shakyamuni. The results of this study found into 3 aspects of body of knowledge: 1) the Ramayana originates from the story of Rama and many expressions of Ramayana, 2) historical events, folk literatures, believes in Indra, and old teaching literatures are involved to create the story, and 3) Brahmins in Shaivism who are the transmitters of Ramayana to Thai people. In addition, the

Ramayana is used in plays to celebrate monastery and the Buddha statue.

Keywords: Ramayana; Writings by the King; Phra Phutthayotfa Chulalok Maharat

บทนำ

รามเกียรติ์เป็นวรรณคดีมรดกที่อยู่ในการรับรู้ของคนไทยมานานตั้งแต่สมัยสุโขทัย ดังจะเห็นได้ว่า พระนามของพ่อขุนรามคำแหงมหาราชหรือพระนามของเจ้านายเชื้อสายราชวงศ์ศรีนาวนาถมพระองค์หนึ่ง คือ พระยาคำแหงพระรามต่างได้รับอิทธิพลมาจากวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ นอกจากนี้ วรรณคดีไทย หลายเรื่องในสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ ล้วนได้รับอิทธิพลจากเรื่องรามเกียรติ์เช่นเดียวกัน เพราะปรากฏว่า มีการนำตัวละครในรามเกียรติ์ไปกล่าวถึง เช่น ลิลิตโองการแข่งน้ำในสมัยอยุธยา กล่าวถึงทศกัณฐ์ พระราม พระลักษมณ์ ในฐานะสักขีพยานที่มาร่วมพิธีตักน้ำสาบานของขุนนาง ดังความว่า “*สิบหน้าเจ้าอสูร ช่วยดู พระราม พระลักษมณ์ชวักอร*” (กรมศิลปากร, 2540: 117) หรือวรรณคดีเรื่องโคลงยวนพ่าย กวีได้กล่าวเปรียบเทียบกับสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถว่า มีฤทธิ์ดุจเดียวกับพระราม ความว่า “*พระฤทธิพาง พระราม รอนราฟไสร้แฮ*” (กรมศิลปากร, 2540: 341) แม้ในวรรณกรรมนิราศสมัยอยุธยาก็ยังมีการนำเรื่องการพลัดพรากของพระรามกับนางสีดามากกล่าวถึง ดังที่ปรากฏในกาพย์ห่อโคลงนิราศธารโศกของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศรว่า “*ไตรดาฤคพระรามา จากสิดา อ่าโถมสมร พระผลาญยักษ์มารมรณ ได้สิดาอ่าองค์คั่น*” (กรมศิลปากร, 2545ก: 295) และในสมัยรัตนโกสินทร์แม้จะมีบทละครเรื่องรามเกียรติ์เป็นแบบฉบับสำหรับพระนครแล้ว ก็ยังมีวรรณคดีเรื่องอื่น ๆ นำตัวละครจากเรื่องรามเกียรติ์ไปกล่าวแทรกไว้ เช่น เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ได้นำเหตุการณ์จากเรื่องรามเกียรติ์ไปเปรียบเทียบกับเรื่องราวของขุนแผนกับนางวันทองว่า “*คิดมาก็ที่น่าน้อยใจนัก อัปลักขณ์เหมือนนิยาย เขาเล่นโชน สีดาเดียวเปลี่ยวใจไปกับโจร พระรามโทนเที่ยวท่องระทมใจ ถ้าเจ้าซื้อครองสัตย์สุจริต นิดหนึ่งเหมือนสีดาหาว่าไม่ นี่เสียศีลสุดสิ้นทุกสิ่งไป ไหนเล่าเจ้าว่าแต่เดิมที*” (กรมศิลปากร, 2545ข: 389) หรือโคลงนิราศนรินทร์ที่นำเรื่องการบรรจบของพระรามกับทศกัณฐ์มาเปรียบเทียบกับ การต่อสู้ทางจิตใจของกวีที่ครุ่นคิดถึงนางอันเป็นที่รัก ความว่า

ปางโถมราเมศน์าว ศรทรง
 แผลงราพณ์ว้ายชีพลง แผลงหลั
 เสรีจศีกลีตาคง คีนบาท พระนา
 ศีกที่ทรวงเรียมลู้ รบแพ่ฤถอย

(นายนรินทรธิเบศร์ (อิน), ม.ป.ป.: 37)

เรื่องรามเกียรติ์ นอกจากจะเป็นวรรณกรรมที่ยกย่องพระมหากษัตริย์ดุจตั้งองค์สมมุติเทพแล้วยังมีอิทธิพลต่อการเผยแผ่พุทธศาสนา เพราะปรากฏคำสอนตามหลักธรรมทางพุทธศาสนาหลายประการ เช่น ไตรลักษณ์ โลกธรรม กรรม ความไม่ประมาท การคบคน การใช้ปัญญา ความเพียร ฯลฯ ทั้งยังมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตและคติความเชื่อของคนไทย กล่าวคือ เป็นที่มาของชื่อสถานที่ต่าง ๆ เช่น ถ้ำพระราม ถ้ำนางสีดา หรือเป็นบ่อเกิดของนิทานประจำถิ่นเรื่องท้าวทกขนาท เขาสามร้อยยอด ทะเลชุบศร เขาสรรพยา บึงสรรพยา จังหวัดชัยนาท เขาขาดที่พระพุทธรูปบาทสระบุรี ห้วยสุครีพ ถ้ำทรีพี ฯลฯ (เกษม ขนบแก้ว, 2539: 46-47) จะเห็นได้ว่า เรื่องรามเกียรติ์เป็นวรรณคดีที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทยในแทบทุกด้าน แต่ที่จริงแล้วรามเกียรติ์กลับมิใช่วรรณคดีไทยโดยแท้ เพราะเป็นวรรณคดีอันมีที่มาจากวรรณคดีของอินเดีย คือ รามายณะ แต่ต่อมาได้พัฒนาเป็นวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ฉบับต่าง ๆ ทั้งในสมัยอยุธยา ธนบุรีและรัตนโกสินทร์

เนื้อเรื่อง

การทบทวนเรื่องที่มาของรามเกียรติ์

การศึกษาที่มาของรามเกียรติ์ในประเทศไทยได้มีการศึกษากันอย่างจริงจังมาเป็นระยะเวลานานแล้ว โดยนักวิชาการพระองค์แรกที่ศึกษา คือ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) ทรงนำรามเกียรติ์พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ 1) ซึ่งเป็นฉบับที่มีเนื้อเรื่องสมบูรณ์ที่สุดมาศึกษาเปรียบเทียบกับรามายณะอินเดีย 3 ฉบับ คือ รามายณะสันสกฤตของวาลมิกิ รามายณะฉบับอุตตรนิกาย รามายณะฉบับภาษาฮินดีของตุลสีทาส และทรงนำเสนอผลการศึกษาเอาไว้ ในหนังสือเรื่องบ่อเกิดแห่งรามเกียรติ์ โดยปรากฏผลการศึกษารามเกียรติ์มีที่มาจาก 3 ทาง (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2565: 207-208) คือ

1. จากรamayana ภาษาสันสกฤตฉบับอณิกาย โดยทรงให้เหตุผลว่า พราหมณ์ที่เข้ามาในเมืองไทยมาจากแคว้นเบงกอลและเนื้อความในรามายณะฉบับนี้ ปรากฏเรื่องราวของพระกุกกับพระลพจับม้าอุปการมาซึ่งตรงกับรามเกียรติ์ของไทย

2. จากวิญญูปุราณะ โดยทรงให้เหตุผลว่า เรื่องราวเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ เช่น กำเนิดตัวละคร ทศกัณฐ์เยี่ยมพิภพหรือบังคับเทวดามารับใช้ มีปรากฏอยู่ในวิญญูปุราณะ

3. จากหุนมานนาฏกะ โดยทรงให้เหตุผลว่าความเก่งกล้าในด้านต่าง ๆ ของหุนมานมีที่มาจากคัมภีร์เล่มนี้

ต่อมาพระยาอนุমানราชชน (เสฐียรโกเศศ) ได้ศึกษาที่มาของรามเกียรติ์ และได้นำเสนอผลการศึกษาไว้ในหนังสืออุปกรณ์รามเกียรติ์ว่า รามเกียรติ์มีที่มาจากรามายณะฉบับทมิฬ เพราะมีเรื่องราวส่วนใหญ่คล้ายกัน นอกจากนี้ ยังมีที่มาจากเรื่องพระรามฉบับเบงกาลีและเรื่องพระรามของชาว-มลายู (เสฐียรโกเศศ, 2550: 139-146)

สำหรับผลการศึกษาของพระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร (2514: 79) ทำให้ทราบว่า รามเกียรติ์มีที่มาจากเรื่องพระรามที่เล่ากันอยู่ในเอเชียใต้สมัยคุปตะและปาละ จากนั้น นิทานดังกล่าวได้แพร่กระจายมายังชาวแล้วแพร่กระจายออกไปอีกเป็นสองทาง คือ เขมร มลายู ลาวและไทย

การศึกษาของรีนฤทัย สัจจพันธุ์ (2559: 50) ที่นำเสนอไว้ในหนังสืออิทธิพลวรรณกรรมต่างประเทศที่มีต่อวรรณกรรมไทย ช่วยให้เข้าใจที่มาของรามเกียรติ์ในเรื่องต่าง ๆ ได้ชัดเจนขึ้น ดังนี้

1. ต้นเรื่องและที่มา รามายณะหรือนิทานเรื่องพระรามของอินเดียเป็นที่มาของรามเกียรติ์ เช่นเดียวกับนิทานเรื่องพระรามที่ปรากฏในประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และนิทานเรื่องพระรามที่ไทยรับเข้ามา น่าจะมีอายุเก่ากว่ารามายณะของวาลมิกิ

2. อิทธิพล รามเกียรติ์ของไทยได้รับอิทธิพลจากรามายณะของอินเดียหลายฉบับ เป็นเหตุให้รามเกียรติ์ไทยมิได้มีเนื้อความตรงกับนิทานเรื่องพระรามเล่มใดเล่มหนึ่งโดยเฉพาะ แต่มีส่วนปลีกย่อยไปพ้องกับรามายณะฉบับภาษาสันสกฤตของวาลมิกิ รามายณะฉบับภาษากัศมีระ รามายณะฉบับภาษาเบงกาลี รามายณะฉบับภาษาทมิฬของอินเดีย และยังมีเนื้อความที่พ้องกับเรื่องพระรามของชาว (ศรีทกานพรามกะลิง) เรื่องพระรามของมลายู (หิกายัตศรีราม) เรื่องพระรามของลาว (พระรามชาดก) และเรื่องพระรามของเขมร (รามเกรต)

3. เส้นทางที่มา รามเกียรติ์ของไทยได้รับอิทธิพลจากอินเดียภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงใต้ อันเป็นอิทธิพลโดยตรง และยังได้รับอิทธิพลโดยอ้อม คือ จากอินเดียโดยผ่านทางประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

4. ระยะเวลา ไม่ทราบระยะเวลาที่แน่ชัด แต่ในสมัยสุโขทัยมีหลักฐานปรากฏว่า คนไทยรู้จักเรื่องรามเกียรติ์กันแล้ว และยังคงรับเอานิทานเรื่องพระรามกับรามายณะเข้ามาเรื่อย ๆ จนมาถึงสมัยอยุธยา จึงมีการนำเรื่องรามเกียรติ์มาแต่งเป็นบทสำหรับใช้ในการแสดง

5. วิธีการ ในระยะแรกคงจะเข้ามาด้วยวิธีจดจำมาเล่าแบบนิทาน จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้มีเรื่องราวผิดไปจากแหล่งที่มา และในระยะแรกยังไม่มีการบินทักเป็นลายลักษณ์อักษร นอกจากข้อความที่กว้างถึงในงานนิพนธ์เท่านั้น มาในระยะหลังนอกจากจะรับเข้ามาในรูปของนิทานแล้ว ยังน่าจะรับเข้ามาในรูปของการแสดงด้วย

ส่วนการศึกษาของนิยะดา เหล่าสุนทร (2540) ช่วยเพิ่มความกระจ่างเรื่องที่มาของรามเกียรติ์ว่า มีที่มาจากลิลิตนารายณ์ 10 ปาง (คัมภีร์นารายณ์ 20 ปาง) เพราะปรากฏว่า ความบางตอนในรามเกียรติ์พ้องกับความบางตอนในลิลิตนารายณ์ 10 ปาง คือ ตอนหิรันตยักรัชม้วนแผ่นดินตรงกับเศวตวราราวตาร ตอนหนุมานพบนางบุษมาลีที่เมืองมัยน ตรงกับทวิชาวตาร ตอนพระอิศวรปราบตรีบุรุษ ตรงกับสมณาวตาร ตอนนารายณ์ปราบนก ตรงกับอัปสรวตาร ตอนพระนารายณ์อวตารลงมาปราบทศกัณฐ์ ตรงกับรามาวตาร นอกจากนี้ความในตอนสุดท้ายของคัมภีร์นารายณ์ 10 ปาง ได้รับข้อความไว้ตอนหนึ่งว่า *ครั้งพระรามสิ้นพระชนแล้ว ก็กลับเป็นพระนารายณ์ ไปประทมสินธุในกะเศียรสมุทรฯ ปางรามาวตารที่ 10 ซึ่งเรียกว่า รามเกียรติ์ในเรื่องปางพระเป็นเจ้าแต่เท่านี้ แผลออกจากอักษรครีตตามคัมภีร์ไยสารทยุติแต่เท่านี้* ซึ่งตรงกับความในตอนสุดท้ายของเรื่องรามเกียรติ์ที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงกล่าวว่า *อันพระราชนิพนธ์รามเกียรติ์ ทรงเพียรตามเรื่องนิยายไย*

มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์ (2547: 243-244) กล่าวถึงการพระราชนิพนธ์เรื่องรามเกียรติ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชว่า ทรงรวบรวมนิทานและตำนานของพราหมณ์เรื่องต่าง ๆ มาเป็นส่วนหนึ่งของเรื่องรามเกียรติ์ กล่าวคือ ทรงนำเรื่องพระนารายณ์อวตารเป็นสุกรเผือกปราบหิรันตยักรัชม้วนแผ่นดินไปไว้ยังเมืองบาดาลจากนารายณ์สิบปาง มาเป็นเรื่องต้นเหตุก่อนที่พระนารายณ์จะบันดาลให้เกิดดอกบัวขึ้นจากพระนาภีของพระองค์ เพื่อเชื่อมโยงไปถึงการกำเนิดของท้าวอโนมาตัน ผู้เป็นต้นวงศ์ของพระราม ทั้งยังทรงนำเรื่องพระอิศวรปราบตรีบุรุษจากนารายณ์

สิบปาง เพื่ออธิบายที่มาของมหาอนุโมลีอันอยู่ที่เมืองมิตลาของท้าวชนกจักรวรรดิ โดยพระรามยกมหาอนุโมลีได้จึงได้อภิเษกกับนางสีดา นอกจากนี้ ยังทรงนำเรื่องชกนาคศึกดำบรรพ์มาแปลงเป็นตอนที่สุครีพอาสาหุดเขาพระสุเมรุให้ตั้งตรงดั้งเดิมหลังจากที่พังทลาย เพราะการต่อสู้กันระหว่างพระอรชุนกับรามสูรมาเป็นต้นเหตุที่ทำให้พาลีผิดคำสั่งสาบานที่ให้ไว้ต่อหน้าพระอิศวรและพระนารายณ์ว่าหากไม่นำนางดาราไปให้สุครีพ ก็ขอตายด้วยศรของพระนารายณ์ ซึ่งต่อมาภายหลังพระรามได้อ้างสาเหตุดังกล่าวนี้ในการช่วยสุครีพปราบพาลี

ผลการศึกษาเรื่องที่มาของรามเกียรติ์ตามแนวคิดของนักวิชาการข้างต้นสรุปได้ว่า รามเกียรติ์มีที่มาจากแหล่งต่าง ๆ คือ 1) นิทานเรื่องพระรามในอินเดีย 2) รามายณะภาษาสันสกฤตฉบับอณิกาย 3) วิษณุปุราณะ 4) หนุมานนาฏกะ 5) รามายณะฉบับหมิง 6) รามายณะฉบับเบงกาลี 7) เรื่องพระรามของชาว-มลายู 8) เรื่องพระรามที่เล่ากันในเอเชียใต้สมัยคุปตะและปาละ 9) ลิลิตนารายณ์ 10) ปาง 10) นิทานและตำนานของพราหมณ์เรื่องต่าง ๆ

ทั้งนี้ ผู้เขียนบทความยังไม่ปักใจเชื่อว่า ที่มาของรามเกียรติ์จะมีเพียงเท่านั้น เพราะจากการศึกษาตัวบทรามเกียรติ์พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชอย่างละเอียด ทำให้พบที่มาของเรื่องรามเกียรติ์ว่า ยังมีที่มาจากแหล่งอื่น ๆ อีก ดังจะได้กล่าวต่อไป

การศึกษาใหม่เรื่องที่มาของรามเกียรติ์

จากการที่ผู้เขียนได้ทบทวนข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาที่มาของรามเกียรติ์ที่ศึกษาโดยนักวิชาการ ประกอบกับได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องรามายณะฉบับต่าง ๆ ของอินเดีย เรื่องพระรามฉบับต่าง ๆ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และศึกษาตัวบทรามเกียรติ์พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ 1) อย่างละเอียด ทำให้พบข้อมูลเพิ่มเติมว่า รามเกียรติ์ยังมีที่มาจากเรื่องพระรามและรามายณะฉบับอื่น ๆ อีก ได้แก่

1. รามายณะฉบับเบงกอลเรื่องมหาราพาลา และรามายณะฉบับหมิงเรื่องมิลิราวนัน กโต โดยทั้งสองเรื่องนี้เป็นที่มาของตอนศึกไมยราพในรามเกียรติ์ เพราะกล่าวถึงไมยราพลักพาตัวพระรามไปยังนครบาดาล
2. รามายณะฉบับมลายูเรื่องหิกายัตศรีราม และรามายณะฉบับปัตตานี เรื่องสิริสารามา โดยทั้งสองเรื่องนี้เป็นที่มาของเรื่องนางสีดาเป็นลูกสาวของทศกัณฐ์
3. พระรามบนเกาะบาหลี่ โดยเป็นที่มาของเรื่องอรชุนรบกับทศกัณฐ์

4. อัทธฤตระมามายณะ เรื่องดังกล่าวปรากฏเรื่องราวของราพณ์ (ผู้พี่) กับราพณ์ (ผู้น้อง) และลักษณะของราพณ์ผู้พี่ที่กล่าวถึงนั้น มีลักษณะคล้ายกับสหัสเดชะในรามเกียรติ์ กล่าวคือ มีพันเศียร สองพันกร มีอิทธิฤทธิ์น่าเกรงขามมากกว่าราพณ์ผู้น้อง และสามารถสังหารพระรามได้

การศึกษากลวิธีสร้างสรรค์

การแต่งรามเกียรติ์พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เกิดขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2340 โดยกวีในราชสำนักพร้อมด้วยเหล่านักปราชญ์ราชบัณฑิตได้ช่วยกันแต่ง และถวายให้เป็นพระราชนิพนธ์ ไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่า กวีคนใดแต่งตอนใด แต่ผู้เขียนบทความสันนิษฐานว่า กวีที่ร่วมกันแต่งรามเกียรติ์จะต้องเป็นบุคคลเหล่านี้ คือ กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท กรมพระราชวังหลัง (เจ้าฟ้ากรมหลวงอนุรักษ์เทเวศร์) เจ้าฟ้ากรมหลวงอิศรสุนทร (พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย) เจ้าพระยาพระคลัง (หน) พระยาธรรมปรีชา (แก้ว) พระเทพโมลี (กลิ่น) เพราะบุคคลเหล่านี้ต่างเป็นกวีที่มีชื่อเสียงประจำราชสำนัก ทั้งนี้ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงเป็นประธานในการแต่ง และคงมีการนำมาแก้ไขต่อหน้าพระพักตร์ จึงทำให้รามเกียรติ์ที่แต่งขึ้นในสมัยนี้เป็นรามเกียรติ์ฉบับสมบูรณ์ที่สุดเมื่อเทียบกับรามเกียรติ์ฉบับอื่น ๆ (رينฤทัย สัจจพันธุ์, 2563: 26)

ผู้เขียนได้อ่านพระราชนิพนธ์รามเกียรติ์อย่างละเอียดทำให้เห็นว่า กวีในราชสำนักที่ร่วมกันแต่งเรื่องรามเกียรติ์นั้น มีกลวิธีในการสร้างสรรค์เนื้อเรื่องดังต่อไปนี้

1. การนำเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์มาเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสรรค์เนื้อเรื่อง กล่าวคือ ความตอนหนึ่งจากพระราชนิพนธ์พงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 ของเจ้าพระยาทิพากรวงศ์มหาโกษาธิบดี (ขำ บุนนาค) มีเนื้อความกล่าวถึงเหตุการณ์ตอนปลายรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เรื่องการอัญเชิญพระศรีศากยมุนีจากกรุงสุโขทัยมาขึ้นบกที่ท่าช้าง เพื่อจะอัญเชิญเข้าประดิษฐานในพระนคร แต่ปรากฏว่า องค์พระใหญ่เกินไปจนผ่านเข้าประตูเมืองไม่ได้ จึงต้องรื้อประตูเมืองเพื่ออัญเชิญองค์พระเข้าไป ดังความว่า

วันพฤหัสบดี เดือน 6 ขึ้น 11 ค่ำ เชิญพระพุทธรูป
องค์ใหญ่ซึ่งเป็นพระประธานในพระวิหารหลวงวัดมหาธาตุลง
มาจากเมืองสุโขทัย หน้าตัก 3 วา คืบ สมโภชที่หน้าตำหนักแพ
3 วัน ครั้น ณ เดือน 6 ขึ้น 14 ค่ำ เชิญชักพระขึ้นจากแพทาง

ประตู่ทำข้างไปทำร่มไว้ข้างถนนเสาชิงช้า ประตุนั้นก็เรียกว่า
ประตู่ทำพระมาจนทุกวันนี้ เหตุว่า ต้องรื้อประตู่จึงเชิญเข้าไป
ได้

(เจ้าพระยาทิพากรวงศ์มหาโกษาธิบดี (ขำ บุนนาค), 2562: 198)

ทั้งนี้ ความจากเรื่องรามเกียรติ์ตอนทศกัณฐ์เชิญสหัสเดชะเข้ากรุงลงกานั้น สอดคล้องกับความจากพระราชพงศาวดาร เพราะปรากฏว่า สหัสเดชะเข้าเมืองลงกา ไม่ได้ เนื่องจากราชนครมีขนาดใหญ่กว่าประตูเมือง ทศกัณฐ์จึงสั่งให้รื้อกำแพงเมืองด้านทิศใต้เพื่อให้สหัสเดชะเข้ากรุงลงกาทางนั้น ดังความว่า

เมื่อนั้น	ท้าวยี่สิบกรยักษี
นำเสด็จเชษฐาธิบดี	ถึงที่ปราการลงกา
แลดูพิชัยรถทรง	ขององค์พญายักษ์ชา
ใหญ่สูงกว่าช่องทวาร	จึงบัญชาสั่งมโหทร
จงเร่งไปรื้อกำแพงเมือง	ข้างเบื้องทักษิณเสียก่อน
ให้ราบรื่นจนพื้นดินดอน	รถพระภุชชะจะเข้าไป

(พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช, 2549ค: 41)

2. การนำความตอนหนึ่งจากรวรรณกรรมพื้นบ้านเรื่องนกกะจาบมาเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสรรค์เนื้อเรื่อง ความตอนหนึ่งจากรเรื่องรามเกียรติ์กล่าวถึงพระฤๅษีโคดม ผู้มีหนวดเครายาวกรงรังจันนกกะจาบสามภรรยาเข้าไปพักไข้และอาศัยอยู่ วันหนึ่งนกกะจาบสามีบอภรรยาว่า ตนจะออกไปหาอาหาร แต่ก่อนที่จะออกไปนั้น นกกะจาบสามีได้สั่งภรรยาว่า

ตัวเจ้าจงอยู่พักฟอง	ปกป้องพิทักษ์รักษา
ที่จะเที่ยวไปหาเหยื่อมา	ว่าแล้วสฤๅณาก็บินไป

(พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช, 2549ก: 61)

ครั้นนกกะจาบสามีบินมาถึงป่าหิมพานต์ เห็นดอกบัวดอกหนึ่งมีสีสวยงาม จึงลงไปพักผ่อนพร้อมกับสุดดมกลิ่นเกสรในดอกบัวนั้นจนลืมนเวลา แล้วก็ติดอยู่ในดอกบัวนั้น ดังความว่า

มาถึงป่าหิมพานต์	เห็นสระปทุมมามลย์กว้างใหญ่
มีดอกบัวบานตระการใจ	ก็เผลอในดวงบุษบง

เสียดใช้เกสรขจรกลิ่น

จิกกินเพลินใจไหลหลง

จนเพลายืนย่ำค้ำลง

บุษบงกลัดกลีบหุ้มไว้

(พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช, 2549ก: 62)

ครั้นถึงรุ่งเช้าเมื่อดอกบัวบานแล้ว นกกระจาบสามี่จึงรีบบินกลับรัง เมื่อนกกระจาบภรรยาเห็นนกกระจาบสามี่กลับมา ก็ต่อว่าด้วยความโกรธ ความว่า

บัดนั้น

นางนกเห็นผัวก็คลุ้มคลั่ง

จึงว่าด้วยความโกรธเป็นกำลัง

ซังไปไหนมาปานนี้

(พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช, 2549ก: 62)

ทั้งนี้ เมื่อนำความจากรามเกียรติ์ตอนดังกล่าวไปเปรียบเทียบกับวรรณกรรมพื้นบ้าน เรื่องนกกระจาบจะเห็นได้ว่า มีเนื้อความเหมือนกัน กล่าวคือ นกกระจาบสามี่บินไปหาอาหาร ฝายนกกระจาบภรรยาทำหน้าที่กกกลูกน้อยอยู่ในรัง ครั้นนกกระจาบสามี่บินไปเห็นดอกบัวดอกหนึ่งจึงลงไปพักยังดอกบัวนั้น และหวังจะนำเกสรดอกบัวไปฝากนกกระจาบภรรยา แต่ด้วยความที่นกกระจาบสามี่หลงเพลินกับความงาม จึงทำให้ลืมนึกไปว่า ณ ขณะนั้นดอกบัวใกล้หุบแล้ว ครั้นดอกบัวหุบลง นกกระจาบสามี่ไม่อาจออกมาได้จึงต้องค้างแรมอยู่ในนั้น ครั้นถึงรุ่งเช้าเมื่อดอกบัวบานแล้ว นกกระจาบสามี่ก็รีบบินกลับไปหานกกระจาบภรรยา ครั้นไปถึงก็เห็นว่ารังถูกไฟเผา ลูกนกตายในกองเพลิง นกกระจาบสามี่จึงเข้าไปหานกกระจาบภรรยาแล้วเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นทั้งหมดให้ฟัง แต่นกกระจาบภรรยาไม่เชื่อกลับคิดว่า นกกระจาบสามี่มีชู้จึงกระโดดเข้ากองไฟตาย ฝายนกกระจาบสามี่ด้วยความเสียใจก็กระโดดเข้ากองไฟตายไปอีกตัวหนึ่ง (ลักษณะ ไตรวิวัฒน์, 2550: 205) ทั้งนี้ ความจากรวรรณกรรมพื้นบ้านเรื่องนกกระจาบต่างจากความในเรื่องราวเกียรติ์ตรงที่ว่า นกกระจาบไม่ได้ทำรังอยู่ในหนองควาอันรุ่งรังของพระฤๅษีโคดม และนกกระจาบสามี่ภรรยาในเรื่องรามเกียรติ์ไม่ได้บินเข้ากองไฟตาย เพราะปรับความเข้าใจกันได้

3. นำโครงเรื่องของวรรณกรรมพื้นบ้านมาเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสรรค์เนื้อเรื่อง เมื่อดำเนินเรื่องจบในภาคที่ 1 แล้ว ก็ดำเนินเรื่องต่อภาคที่ 2 ในลักษณะเดียวกัน กล่าวคือ เมื่อเสร็จศึกลงกา โดยมีพระรามเป็นแม่ทัพปราบทศกัณฐ์แล้วก็ต่อยด้วยศึกมลิวัน โดยมีพระพรตน้องชายของพระรามเป็นแม่ทัพปราบท้าวจักรวรรดิ ซึ่งการศึกษาทั้งภาค 1 และภาค 2 นี้ มีโครงเรื่องอย่างเดียวกัน ดังนี้

3.1 การส่งทูตถือสาร รามเกียรติ์ภาคที่ 1 ตอนศึกลงกา พระรามส่งองค์เป็นทูตถือสาร ส่วนรามเกียรติ์ภาคที่ 2 ตอนศึกมลิวัน พระพรตส่งนิลนทเป็นทูตถือสาร

3.2 การรบของฝ่ายยักษ์ ทั้งภาคที่ 1 ตอนศึกลงกา กับภาคที่ 2 ตอนศึกมลิวันมียักษ์ที่มีอิทธิฤทธิ์และอาวุธวิเศษออกรบ โดยสามารถปราบฝ่ายพระรามกับพระพรตได้ กล่าวคือ อินทรชิต โอรสของทศกัณฐ์ มีศรนาศและศรพรหมาสัตว์ที่แปลงไปต้องพระลักษณจนสลบ หนุมานต้องไปหาตัวยามาแก้ไขจนพระลักษณฟื้น ฝ่ายบรรลัยจักรโอรสของท้าวจักรวรรดิมีศรเหราพรตที่แปลงไปต้องพระสัตรุดจนสลบเช่นกัน แต่นิลพัทก็สามารถหาตัวยามาแก้ไขพระสัตรุดจนฟื้น

3.3 สหายยักษ์ ในศึกลงกากับศึกมลิวัน ทศกัณฐ์และท้าวจักรวรรดิต่างมีสหายยกทัพมาช่วยรบ กล่าวคือ ทศกัณฐ์มีสหัสเดชะมาช่วยรบ และท้าวจักรวรรดิมีท้าวไวตาลมาช่วยรบโดยสหัสเดชะกับท้าวไวตาลต่างมีฤทธิ์เดชสูงมาก และยังมีกระบองวิเศษตันซี้ตายปลายซี้เป็น แต่ยักษ์ทั้งสองตนก็เสียทีแก่หนุมานและนิลพัทโดยง่าย

4. การนำคติความเรื่องพระอินทร์ในชาดกมาเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสรรค์เนื้อเรื่องพระอินทร์ในชาดก เป็นเทวดาที่คอยให้ความช่วยเหลือแก่ผู้มีบุญที่กำลังทุกข์ร้อน (ประคอง นิมมานเหมินท์, 2549: 149-150) ทั้งนี้ ความจากเรื่องรามเกียรติ์ตอนพระลักษณกับนางสีดาได้รับความเดือดร้อนจากการกระทำของพระรามที่ตกอยู่ในอำนาจโทสะ พระอินทร์ทราบเรื่องเพราะร้อนอาสน์ จึงได้ลงมาช่วยแก้ไขสถานการณ์ให้ดีขึ้น ดังความว่า

เมื่อนั้น	ฝ่ายท้าวหสนันเรืองศรี
เสด็จในเวไชยันต์รุจี	พร้อมเทพนารีก็ลยา
ให้บันดาลร้อนรณสกันธกาย	ดังเพลิงพรายเผาผิวมังสา
จึงเล็งทิพยเนตรลงมา	ยังพื้นมหาสุธาธาร
ก็แลเห็นองค์พระลักษณณ์	บ้ายพักตร์จะคืนเข้าราชฐาน
แม้มิได้ดวงใจเยาวมาลย์	พระอวตารจะลงโทษทัณฑ์
ฝ่ายองค์สีดาเทวี	โคกวิโยคโคกคัลย์
ไม่มีที่อาศัยในอารัญ	ทั้งทรงพระครรภ์ลูกยา
จะแสนลำบากยากกาย	จะชุกล้นนอนตายที่ในป่า
จำกูจะไปช่วยชีวา	อย่าให้สองกษัตรามีภัย

(พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช, 2549ง: 344)

ความจากเรื่องรามเกียรติ์ที่ยกตัวอย่างมาข้างต้นเห็นได้ว่า มีลักษณะเดียวกับความที่กล่าวถึง ในชาดก ทั้งนี้ขอยกตัวอย่างจากสิริวิบูลกิตติชาดก ในปัญญาสชาดกมาเปรียบเทียบ ดังนี้

ด้วยอำนาจศีลของพระราชเทวี พิภพของท้าวโกสีย์ก็แสดงอาการ
อันร้อนขึ้นทันที ท้าวโกสีย์ใคร่ครวญดูก็รู้เหตุว่า พระนางสิริมดีปรารถนา
หาบุตร เราจักให้บุตรแก่นางสิริมดี

(กรมศิลปากร, 2549: 119)

5. การนำเค้าโครงเรื่องจากวรรณคดีคำสอนมาเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสรรค์เนื้อเรื่อง เมื่อพิจารณาเนื้อความจากรามเกียรติ์ ทำให้เห็นว่า มีวรรณคดีคำสอน 2 เรื่อง คือ โคลงทศรถสอนพระราม และโคลงพาสีสอนน้อง ที่มีอิทธิพลด้านเนื้อหาต่อเรื่องรามเกียรติ์ ดังนี้

5.1 โคลงทศรถสอนพระราม จากการศึกษาเนื้อหาในเรื่องรามเกียรติ์ทำให้ทราบว่า โคลงทศรถสอนพระราม มีอิทธิพลต่อเรื่องรามเกียรติ์ในตอนที่ว่าทศรถสอนพระรามในเรื่องเกี่ยวกับการปกครองบ้านเมือง ดังความว่า

จงตั้งอยู่ในทศธรรมา	เป็นตราชูโลกทั้งไตรดาล
เจ้าจงเลี้ยงเสนาพลากร	ให้ถาวรตั้งร่มพฤษภาศาล
เอาความสัตย์สุจริตเป็นประธาน	คือรากแก้วกิ่งก้านดอกใบ
อันฝูงสัตว์จุฑาบทวิบาท	จะเกลื่อนกลาดมาพึ่งอาศัย
จงเอาเมตตานั้นแผ่ไป	ดังกลั่นดอกไม้อันตระการ
จะหอมขจรทุกประเทศ	เย็นเกศไปทั่วทิศาศาล
ทานนั้นต่างผลโอฬาร	หวานให้บำเหน็จโดยตรา
แก่หมู่เสนีรีพล	ประชาชนยาจากถ้วนหน้า
ตัดโลภเอาความกรุณา	เป็นปัญจมหานที
ไหลมาไม่รู้สุดสิ้น	อาบกินเป็นสุขเกษมศรี
อย่าเบียดเบียนไพร่ฟ้าประชาชี	ให้มีความเดือดร้อนเวทนา

(พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช, 2549ก: 383)

ความจากรามเกียรติ์ที่ยกมาข้างต้น สอดคล้องกับคำสอนของท้าวทศรถที่ปรากฏในโคลงทศรถสอนพระราม ดังนี้ 1) รักราชภูร ดูแลบ้านเมืองให้มีแต่ความ

รึนรมย์ 2) ถือน้ำมันในสัจจะและถือน้ำมันในธรรม 3) มีเมตตากรุณา มีความยุติธรรม 4) มีความเมตตาต่อชนทุกหมู่เหล่า 5) รู้จักให้รางวัลแก่อำมาตย์ราชมนตรี ให้ทานแก่ประชาชน 6) รู้จักระงับความโกรธ ความโลภ ความหลง 7) อย่าเบียดเบียนราษฎร 8) รักษาบ้านเมืองอย่าให้เดือดร้อน ให้รักประชาชนดุจบิดามารดารักบุตร 9) รู้จักผูกมิตร อย่าให้มีใครคิดทรยศเอาใจออกห่าง 10) เมื่อมีอุปสรรคต้องรีบหาทางแก้ไขให้เรื่องร้ายเรื่องหนักเบาบางลง 11) พึงรักษารักษาบ้านเมืองให้สงบสุขรื่นรมย์ดังเมืองสวรรค์ 12) ให้คิดเสมอว่ามนุษย์ทุกคนล้วนมีกรรมมีความทุกข์ จึงมีควรนำความทุกข์ไปพบบัณฑิตเพิ่มให้ แต่จงหาทางบรรเทาความทุกข์ให้แก่มนุษย์ด้วยกัน (กรมศิลปากร, 2508: 3-5)

5.2 โคลงพาลีสอนน้อง มีอิทธิพลต่อรามเกียรติ์ในตอนที่พาลีสอนสุครีพกับองคตในเรื่องเกี่ยวกับการรับใช้พระมหากษัตริย์ ความว่า

หมั่นเฝ้าเข้าเฝ้าเป็นนิจกาล	อย่าเกียจคร้านแต่ตามอำเภอใจ
ลึงใดพระองค์จะตรัสถาม	อย่าเบาความพิศมุลแต่โดยได้
อย่าแต่งตัวโอ้อวดพระทรงชัย	ที่ในพระโรงรัตน
หมอบเฝ้าอย่าก้มอย่าเงยหาง	อย่าเตร่ตร่ายเหลือบแลซ้ายขวา
พระที่นั่งบัลลังก์อลงการ	อย่าฝ่าฝืนขึ้นนั่งอิงองค์
อันฝูงพระสนมนางใน	อย่าผูกจิตพิสมัยไหลหลง
จงรักดีต่อใต้บาทบงสุ	อย่าทะนงว่าทรงพระเมตตา
แขกเมืองอย่าบอกความลับ	อย่าสนทนาคำนับคบหา
อันรางวัลให้ปันเสนา	อย่ามีใจฉันทาหัดทาน
แม้กริ้วโกรธลงโทษผู้ใด	อย่าใส่ใจยุยงจงผลาญ
อย่าโลภลักราชทรัพย์ศฤงคาร	พระบรรหารลึงใดจงจำความ
อาสาเจ้าจนตัวตาย	จึงนับว่าเป็นชายชาญสนาม
เจ้าจงจำคำทำตาม	ก็จะจำเริญความสุขสวัสดิ

(พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช, 2549ข: 32)

ความจากรามเกียรติ์ตอนดังกล่าวสอดคล้องกับคำสอนของพาลีที่ปรากฏในโคลงพาลีสอนน้อง ดังนี้ 1) เข้าเฝ้าเนืองนิตย์ 2) เพ็ดทูลด้วยความสัตย์ 3) สำรวมกิริยาวาจาในท้องพระโรง 4) อย่าคิดเป็นชู้กับนางสนม 5) จงเพ็ดทูลความในยามที่กษัตริย์มีพระอารมณ์แจ่มใส 6) จงพิจารณาข้อความที่เพ็ดทูลว่า ข้อความใดควรกราบทูลและข้อความใดไม่ควรกราบทูล 7) อย่าขึ้นนั่งเล่นบนพระราชนาสน 8) ในระหว่างเข้าเฝ้าให้นั่งในระยະที่พองามไม่ไกล่หรือไกลนนัก หากอยู่ไกล่ก็ให้อยู่ในสายพระเนตรพอที่จะ

รับสั่งได้ 9) เจริญรอยตามเมื่อพระราชทานบำเหน็จ 10) รับประทานอาหารแต่พอควร ก่อนเข้าเฝ้าเพราะจะไม่เกิดปัญหาเรื่องการขับถ่าย 11) อย่าฉกฉวยเอาของในพระคลังหลวงไปเป็นของตน 12) สงวนศักดิ์ในการพูด ไม่เจรจาหรือแสดงความลับด้วยความสนิทสนมกับทูตต่างเมือง 13) ห้ามเข้าใกล้ทางฉนวนชั้นบัญชา เพราะจะได้รับโทษถึงตาย 14) จงเกรงพระราชอาญาและรับใช้พระองค์ด้วยความจงรักภักดี ถ้าทรงโกรธอย่าโกรธตอบ 15) จงจดจำในสิ่งที่รับสั่งให้ถี่ถ้วน 16) อย่ากราบทูตลับยั้งโดยถือเอาความสนิทสนมเป็นที่ตั้ง 17) อย่ากลับกลอกใบหน้าในขณะที่เฝ้า 18) เพ็ดทูลความให้แจ่มแจ้งชัดเจน 19) อย่าเกียจคร้านในการเข้าเฝ้า 20) อาสาทำศึกจนตัวตาย (กรมศิลปากร, 2508: 6-12)

การนำเสนอข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

สำหรับการนำเสนอข้อคิดเห็นเพิ่มเติมที่ได้จากการศึกษาตัวบทรามเกียรติ์พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ผู้เขียนบทความขอนำเสนอ ดังนี้

1. พราหมณ์ผู้เล่าเรื่องพระรามแก่คนไทย คือ พราหมณ์ในลัทธิไศวนิกาย พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (2565: 200-201) ทรงให้ความเห็นเรื่องผู้ถ่ายทอดเรื่องพระรามแก่คนไทยว่า พราหมณ์จากอินเดียเป็นผู้เล่า แต่มิได้ทรงบอกว่า พราหมณ์ผู้เล่า นั้นสังกัดนิกายใด แต่จากการศึกษาครั้งนี้ทำให้ทราบว่า พราหมณ์ที่ถ่ายทอดเรื่องพระรามให้กับคนไทย คือ พราหมณ์ที่นับถือไศวนิกาย (นิกายที่นับถือพระอิศวรเป็นใหญ่) เหตุที่กล่าวดังนี้เพราะเนื้อความจากเรื่องรามเกียรติ์ กล่าวถึง พระนารายณ์ถวายบังคมพระอิศวร ดังความว่า

เมื่อนั้น ตกใจพินัยขึ้นจากนอน	องค์พระนารายณ์ซึ่งเป็นศร ภูธรกราบบาทพระศุลี
(พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช, 2549ก: 46)	

บทประพันธ์ข้างต้น มาจากตอนพระอิศวรเสด็จยกทัพไปปราบตรีภูมิ และไม่ใช่ตอนนี้เพียงตอนเดียวเท่านั้นที่กล่าวถึงพระนารายณ์ถวายบังคมพระอิศวร ความจากตอนพระนารายณ์อวตารก็กล่าวถึงพระนารายณ์ถวายบังคมพระอิศวรเช่นกัน ดังความว่า

ครั้นถึงไกรลาสสิงขร ทั้งพญานันตนาคา	ชวนองค์บังอรเสน่หา เข้าไปวันทาพระศุลี
(พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช, 2549ก: 246)	

นอกจากนี้ความในตอนที่พระนารายณ์กราบทูลพระอิศวร เพื่อทักทวนไม่ให้ ผาคนางดาร่าไปกับพาลี เนื่องจากเกรงว่า พาลีจะแย่งไปเป็นเมีย ก็แสดงให้เห็นว่า พระอิศวรเป็นใหญ่กว่าพระนารายณ์เพราะพระนารายณ์ถวายบังคมพระอิศวร ดังนี้

เมื่อนั้น

องค์พระนารายณ์นาถา

ยอกรสนองพระบัญชา

ผ่านฟ้าจะผาคนางไป

(พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช, 2549ก: 90)

2. จุดประสงค์ในการแต่งเรื่องรามเกียรติ์ มีนักวิชาการกล่าวว่า พระราชนิพนธ์ รามเกียรติ์ที่เริ่มแต่งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2340 นั้น อาจแต่งขึ้นเพื่อใช้สำหรับแสดงละคร ในงานฉลองวัดพระศรีรัตนศาสดารามและสมโภชพระแก้วมรกตใน พ.ศ. 2352 ซึ่งอยู่ในช่วงปลายรัชกาล แต่รัตนฤทัย สัจจพันธุ์ (2563: 27) กลับมีความเห็นที่แตกต่างว่า การสมโภชพระแก้วมรกตในครั้งนี้ มิใช่จุดประสงค์ของการพระราชนิพนธ์เรื่อง รามเกียรติ์ตามที่ทรงระบุไว้ในโคลงกระทู้ท้ายเรื่อง เพราะการสมโภชพระแก้วมรกต และการฉลองวัดพระศรีรัตนศาสดารามครั้งนี้ เกิดขึ้นหลังจากการทรงพระราชนิพนธ์เรื่องรามเกียรติ์นานถึง 12 ปี แต่ผู้เขียนบทความกลับมีความเห็นว่า แม้พระราชนิพนธ์เรื่องรามเกียรติ์จะมีได้แต่งขึ้นเพื่อใช้ในงานสมโภชพระแก้วมรกต และฉลองวัดพระศรีรัตนศาสดาราม แต่อาจมีการนำมาแสดงเป็นละครในงานสมโภชพระแก้วมรกตและฉลองวัดพระศรีรัตนศาสดารามครั้งนี้

เหตุที่ผู้เขียนบทความมีความคิดเห็นตามที่กล่าวมา เนื่องจากใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์เปรียบเทียบกับข้อมูลที่ปรากฏในเรื่องรามเกียรติ์ตอนทศกัณฐ์สั่งให้รื้อกำแพงเมือง เพื่อเชิญสหัสเดชะเข้ากรุงลงกา เพราะมีเรื่องราวที่สอดคล้องกับการรื้อประตูเมืองเพื่ออัญเชิญพระศรีศากยมุณีเข้าประดิษฐานในพระนคร โดยเหตุการณ์นี้เกิดขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2351 และผู้เขียนบทความสันนิษฐานว่า พระราชนิพนธ์เรื่องรามเกียรติ์อาจแต่งเสร็จในปีนี้ ดังนั้น เมื่อมีการสมโภชและการฉลองที่ยิ่งใหญ่ระดับประเทศ จึงต้องมีการนำบทพระราชนิพนธ์เรื่องรามเกียรติ์มาแสดงละครเพื่อฉลองความยิ่งใหญ่ นอกจากนี้ ผู้เขียนบทความยังมีความเห็นว่า พระราชนิพนธ์เรื่องรามเกียรติ์อาจใช้ในงานสมโภชพระศรีศากยมุณีเข้าประดิษฐานในพระนครด้วยก็เป็นได้

องค์ความรู้ใหม่

ผลการศึกษาเรื่องรามเกียรติ์พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช การทบทวนและการศึกษาใหม่เรื่องที่มา กลวิธีสร้างสรรค์เนื้อเรื่อง และการนำเสนอข้อคิดเห็นเพิ่มเติมทำให้ผู้เขียนบทความพบองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

1) นอกจากรามเกียรติ์จะมีที่มาจากรามายณะภาษาสันสกฤตฉบับองค니라ชา, วิชาญปุราณะ, หนุมานนาฎกะ, รามายณะฉบับทมิฬ, รามายณะฉบับเบงกาลี, พระรามของชาว-มลายู, พระรามที่เล่ากันอยู่ในเอเชียใต้สมัยคุปตะและปาละ รวมถึงลิลิตนารายณ์ 10 ปางแล้ว ยังมีที่มาจากมหิราพณ์ปาละ, มยิลีราพณ์ กไต, ทิกายัตศรีราม, สิริสารามา, พระรามบนเกาะบาหลี่, อัทฤตะรามายณะ

2) การสร้างสรรค์พระราชนิพนธ์เรื่องรามเกียรติ์เกิดจากการนำเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ เนื้อเรื่องและโครงเรื่องจากวรรณกรรมพื้นบ้าน คติความเชื่อเรื่องพระอินทร์ในชาดก ตลอดจนวรรณคดีคำสอนรุ่นเก่ามาเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างสรรค์เนื้อเรื่อง

3) พราหมณ์ผู้เล่าเรื่องรามายณะให้คนไทยฟัง คือ พราหมณ์ในลัทธิไศวนิกาย (นิกายที่นับถือพระอิศวรเป็นใหญ่) ทั้งนี้ รามเกียรติ์ยังเป็นวรรณคดีที่ใช้สำหรับแสดงละครในงานสมโภชพระแก้วมรกตและฉลองวัดพระศรีรัตนศาสดารามหรืออาจใช้แสดงละครในงานสมโภชพระศรีศากยมุนีด้วย

สรุป

การศึกษาเรื่องรามเกียรติ์พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช การทบทวนและการศึกษาใหม่เรื่องที่มา กลวิธีสร้างสรรค์เนื้อเรื่อง และการนำเสนอข้อคิดเห็นเพิ่มเติมนี้ ผู้เขียนบทความได้ทบทวนการศึกษาเดิมในเรื่องที่มาจากรามเกียรติ์และได้ศึกษาใหม่จนได้ข้อค้นพบดังที่ได้เสนอไว้ในประเด็นเรื่ององค์ความรู้ใหม่ นอกจากนี้ การที่ผู้เขียนบทความค้นพบกลวิธีในการสร้างสรรค์เรื่องรามเกียรติ์ จึงทำให้เห็นถึงแนวทางการแต่งวรรณคดีของกวีไทยว่า นิยมเปลี่ยนแปลงเนื้อเรื่องจากวรรณคดีต้นแบบให้เข้ากับความรู้สึกชอบของคนไทย โดยคนไทยได้รับฟังเรื่องราวของพระรามจากพราหมณ์ที่นับถือพระอิศวรเป็นใหญ่ ทั้งนี้ แม้มรามเกียรติ์จะไม่ได้แต่งขึ้นโดยมีจุดประสงค์หลักเพื่อแสดงละครในงานสมโภชพระแก้วมรกตและฉลองวัดพระศรีรัตนศาสดาราม แต่อาจมีการนำเรื่องรามเกียรติ์มาแสดงเป็นละคร ในงานสมโภชพระและฉลองวัดครั้งนี้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2508). *ชุมนุมพระราชนิพนธ์และบทประพันธ์*. กรุงเทพมหานคร: ป. พิศนาคะการพิมพ์.
- กรมศิลปากร. (2540). *วรรณกรรมสมัยอยุธยา เล่ม 1*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

- กรมศิลปากร. (2545ก). *วรรณกรรมสมัยอยุธยา เล่ม 3*, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว.
- กรมศิลปากร. (2545ข). *เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน*, พิมพ์ครั้งที่ 19. กรุงเทพมหานคร: บรรณาการ.
- กรมศิลปากร. (2549). *ปัญญาสชาดก เล่ม 1*, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ศิลปาบรรณาการ.
- เกษม ขนากแก้ว. (2539). *อิทธิพลวรรณคดีต่างประเทศต่อวรรณคดีไทย*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- เจ้าพระยาทิพากรวงศ์มหาโกษาธิบดี (ขำ บุนนาค). (2562). *พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1*. กรุงเทพมหานคร: ไทยควอลิตี้บุ๊คส์.
- นายนรินทรธิเบศร์ (อิน). (ม.ป.ป.). *นิราศนรินทร์*. กรุงเทพมหานคร: ศรีปัญญา.
- นิยะดา เหล่าสุนทร. (2540). *คัมภีร์นารายณ์ 20 ปางกับคนไทย*. กรุงเทพมหานคร: แม่น้ำคำผาง.
- ประคอง นิมมานเหมินท์. (2549). นิทานพื้นบ้าน. ใน *สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฉบับเสริมการเรียนรู้ เล่ม 4*. กรุงเทพมหานคร: โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.
- พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช. (2549ก). *บทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เล่ม 1*, พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: ศิลปาบรรณาการ.
- พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช. (2549ข). *บทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เล่ม 2*, พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: ศิลปาบรรณาการ.
- พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช. (2549ค). *บทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เล่ม 3*, พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: ศิลปาบรรณาการ.
- พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช. (2549ง). *บทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เล่ม 4*, พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: ศิลปาบรรณาการ.
- พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2565). *บ่อเกิดแห่งรามเกียรติ์*. นนทบุรี: ศรีปัญญา.

- พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร. (2514). *เรื่องพระราม*. พระนคร: หอสมุดแห่งชาติ.
- มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์. (2547). *มณีปิ่นนิพนธ์ รวบรวมบทความด้านภาษา วรรณคดี และ วัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- рінฤทัย สัจจพันธุ์. (2559). *อิทธิพลวรรณกรรมต่างประเทศที่มีต่อวรรณกรรมไทย*, พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- рінฤทัย สัจจพันธุ์. (2563). *โอกาสใหม่ในวรรณคดีศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: แสงดาว.
- ลักษณ์ โตวิวัฒน์. (2550). *นกกะจากกลอนสวด*. ใน *นามานุกรมวรรณคดีไทย ชุดที่ 1 ชื่อวรรณคดี*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา.
- เสฐียรโกเศศ. (2550). *อุปกรณ์รามเกียรติ์*, พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ศยาม.

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ

วารสารบัณฑิตแสงโคมคำเป็นวารสารวิชาการ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อส่งเสริมการผลิตผลงานวิชาการ การศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความต่าง ๆ ในสาขาวิชาที่วิทยาเขตพะเยาเปิดสอน คือ (1) พระพุทธศาสนาและปรัชญา (2) การสอนสังคมศึกษา (3) การสอนภาษาไทย และ (4) รัฐศาสตร์ 2) เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้พระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ ตลอดจนการบูรณาการสหวิทยาการต่าง ๆ ของคณาจารย์ บุคลากร นิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานอื่น อันเป็นการบริการวิชาการแก่สังคม 3) เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา และสร้างความร่วมมือในการบูรณาการการเรียนการสอนกับการเผยแพร่ผลงานองค์ความรู้ของคณาจารย์ บุคลากรและนิสิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิแบบ Double-blind อย่างน้อย 3 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยรับพิจารณาต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย กำหนดตีพิมพ์ปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน)

ทั้งนี้ ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องตามหลักเกณฑ์ที่วารสารกำหนด

ทัศนะและความคิดเห็นในบทความวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความและไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ

2.1 บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่มีการค้นคว้าอย่างมีระบบ และมีความมุ่งหมายชัดเจน เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือหลักการบางอย่างที่จะนำไปสู่

ความก้าวหน้าทางวิชาการ หรือการนำวิชาการมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ บทความวิจัยมีรูปแบบของการวิจัยตามหลักวิชาการ เช่น การตั้งสมมติฐานหรือการกำหนดปัญหาที่สมเหตุผล โดยจะต้องระบุวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ การตีความและสรุปผลการวิจัยที่สามารถให้คำตอบหรือบรรลุวัตถุประสงค์

2.2 บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความที่เขียนขึ้นในลักษณะวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่ จากพื้นฐานทางวิชาการที่ได้เรียบเรียงจากผลงานทางวิชาการของตนเองหรือของผู้อื่น หรือเป็นบทความทางวิชาการที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นความรู้ที่มีประโยชน์แก่คนทั่วไป

2.3 บทความปริทัศน์ (Review Article) งานวิชาการที่ประเมินสถานะล่าสุดทางวิชาการ (State of the Art) เฉพาะทางที่มีการศึกษาค้นคว้า มีการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ทั้งทางกว้างและทางลึกอย่างทันสมัย โดยให้ข้อวิพากษ์ที่ชี้ให้เห็นแนวโน้มที่ควรศึกษาและพัฒนาต่อไป

2.4 บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) บทความที่วิพากษ์วิจารณ์เนื้อหาสาระให้เห็นคุณค่าของหนังสือ โดยบทวิจารณ์หนังสือจะต้องกล่าวถึงรายละเอียดของหนังสืออันประกอบด้วยชื่อผู้เขียน จำนวนหน้า ปีที่พิมพ์ ครั้งที่พิมพ์และสถานที่พิมพ์ให้ชัดเจน

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

3.1 ต้นฉบับบทความ ต้องมีความยาว 8-15 หน้ากระดาษ A4 (รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. ตั้งค่าน้ำกระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้าโดยระบุหมายเลขหน้าไว้ด้านบนขวา ด้วยตัวอักษรแบบ TH Sarabun PSK ขนาด 14 pt. ห่างจากขอบกระดาษด้านบนและขอบด้านขวา 0.5 นิ้ว การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวธรรมดา ขนาด 14 pt. เช่น ตาราง 1 หรือ Table 1 และ ภาพ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

3.2 ชื่อเรื่อง ต้องมีภาษาไทย (TH Sarabun PSK ขนาด 20 pt. ตัวหนา) และภาษาอังกฤษ (TH Sarabun PSK ขนาด 18 pt. ตัวหนา) พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง

3.3 ชื่อผู้เขียน หน่วยงานสังกัดและอีเมล โดยชื่อผู้เขียนต้องระบุภาษาไทย และภาษาอังกฤษตัวหนา ด้วยอักษรแบบ TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. ส่วน หน่วยงานสังกัดระบุภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ตัวธรรมดาด้วยอักษรแบบ TH Sarabun PSK ขนาด 14 pt. อีเมลของผู้ประพันธ์อันดับแรก (First Author, E-mail) และอีเมลของผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author, E-mail) สำหรับติดต่อ ให้ใช้ตัวอักษรแบบ TH Sarabun PSK ขนาด 14 pt. ทั้งหมดให้จัดชิดขอบด้านขวา ในกรณีที่มีผู้เขียนมากกว่า 1 ราย ให้ใส่ตัวเลขเป็นตัวยก ท้ายชื่อผู้เขียนและชื่อ หน่วยงานสังกัดให้ตรงกัน และในกรณีที่บทความเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์หรือ หลักสูตรการศึกษา โปรดระบุชื่อหลักสูตรและสถาบันการศึกษาให้ชัดเจน

กรณีผู้เขียนสังกัดเดียวกัน ไม่ต้องใส่เลขยกที่หน่วยงานสังกัด เช่น

สมศรี สมมติ^{*1}, สมร สุดใจ², สมใจ สมศรี^{**3}
Somsri Sommut¹, Samorn Sudjai², Somjai Somsri³
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
 Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phayao Campus
 First Author, E-mail: somsee.sommut@hotmail.com*
 Corresponding Author, E-mail: somjaisee@gmail.com**

* First Author หมายถึง ผู้ประพันธ์อันดับแรก ผู้เขียนต้นฉบับ ผู้มีชื่อคนแรกในผลงาน ผู้รับผิดชอบ ผลงาน ผู้เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย รวมถึงนักศึกษา/นิสิตผู้เป็นเจ้าของงานวิจัย

** Corresponding Author หมายถึง ผู้ประพันธ์บรรณกิจ ผู้ติดต่อประสานงานในการตีพิมพ์บทความ และให้คำแนะนำเกี่ยวกับผลงาน ผู้ร่วมศึกษาข้อมูล คัดวิเคราะห์ วิจัย ประเมินผล

กรณีผู้เขียนสังกัดต่างกัน ให้ใส่เลขยกแต่ละคนให้ชัดเจน เช่น

สมศรี สมมติ*¹, สมใจ สมศรี**²
Somsri Sommut¹, Somjai Somsri²
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา¹, โรงเรียนปงรัชดาภิเษก²
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phayao Campus¹,
Pongratchadapisek School²
First Author, E-mail: somsee.sommut@hotmail.com*
Corresponding Author, E-mail: somjaisee@gmail.com**

กรณีผู้ประพันธ์อันดับแรก (First Author) และ ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author) คนเดียวกัน ให้ใส่อีเมลเดียว เช่น

สมศรี สมมติ*¹, สมร สุดใจ²
Somsri Sommut¹, Samorn Sudjai²
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phayao Campus
First/Corresponding Author, E-mail: somsee.sommut@hotmail.com*

หมายเหตุ: หากบทความเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาให้ใช้คำว่า “หลักสูตร... สาขาวิชา... คณะ...มหาวิทยาลัย..” ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ แทนหน่วยงานสังกัดที่ระบุข้างต้น เช่น

สมศรี สมมติ*¹, สมใจ สมศรี**²
Somsri Sommut¹, Somjai Somsri²
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Doctor of Philosophy Program in Buddhist Studies, Graduate School,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
First Author, E-mail: somsee.sommut@hotmail.com*
Corresponding Author, E-mail: somjaisee@gmail.com**

3.4 บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทคัดย่อภาษาไทยไม่เกิน

3.5 คำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3-5 คำ

3.6 การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุดให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย พิมพ์ตัวหนา TH Sarabun PSK ขนาด 18 pt. หัวข้อรองเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 0.5 นิ้ว (เริ่มพิมพ์ตัวที่ 6) พิมพ์ตัวหนา TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. และหัวข้อย่อยใช้ตัวธรรมดา TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. ทั้งหัวข้อรองและหัวข้อย่อยควรพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ควรเว้นระยะพิมพ์ระหว่างบรรทัด แบบ Before 6 pt.

3.7 การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) สำหรับการวงเล็บภาษาอังกฤษ อักษรตัวแรกของทุกคำควรเป็นตัวใหญ่ เช่น Student-centered Learning

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับ ดังนี้ *ผู้เขียนรวมทั้งผู้ร่วมไม่เกิน 5 ท่าน**

1. บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์การวิจัย ระเบียบวิธีวิจัย ผลการวิจัยและองค์ความรู้จากการวิจัย โดยสรุปให้สั้นและกระชับความ

2. บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัย กรอบแนวคิด

3. วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives) ระบุวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับข้อ

4. ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) ระบุแผนการวิจัย กลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

5. ผลการวิจัย (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิก็ได้

6. อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด พร้อมระบอบองค์ความรู้จากการวิจัย

7. สรุป (Conclusion) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8. กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement) (ถ้ามี)

9. เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงในเนื้อหาบทความเท่านั้น โดยใช้การอ้างอิงระบบ APA

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับ ดังนี้ *ผู้เขียนรวมทั้งผู้ร่วมไม่เกิน 3 ท่าน**

1. บทคัดย่อ (Abstract)
2. บทนำ (Introduction)
3. เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับและ
ระบุงค์ความรู้ใหม่
4. สรุป (Conclusion)
5. เอกสารอ้างอิง (References) การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ระบบ APA

บทความปริทัศน์ (Review Article) ให้เรียงลำดับ ดังนี้

1. บทคัดย่อ (Abstract)
2. บทนำ (Introduction)
3. เนื้อเรื่อง (Content)
4. บทวิจารณ์ (Discussion)
5. สรุป (Conclusion)
6. เอกสารอ้างอิง (References)

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) ให้เรียงลำดับ ดังนี้

1. บทนำ (Introduction)
2. เนื้อหา (Content)
3. บทวิจารณ์ (Discussion)
4. สรุป (Conclusion)
5. เอกสารอ้างอิง (References) การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ระบบ APA

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาอ้างอิงควรได้มาจากแหล่งที่มีการตีพิมพ์ชัดเจน อาจเป็นวารสาร หนังสือหรือข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมดก่อนส่งต้นฉบับ ผู้เขียนบทความควรตรวจสอบถึงความถูกต้องของการอ้างอิงเอกสาร เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้องจะไม่ได้รับการส่งต่อเพื่อพิจารณา โดยผู้ทรงคุณวุฒิจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง

4.1 การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) หรือระบบนาม-ปี โดยใช้วงเล็บเปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้แต่ง ปีที่จัดพิมพ์ และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เอกสารที่นำมาอ้างอิงในเนื้อหาบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ และเจ้าของบทความต้องรับผิดชอบความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมด โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1. พระไตรปิฎกและอรรถกถา ให้อ้างอิงชื่อคัมภีร์ เล่ม ข้อ เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น

(พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 15 ข้อ 16: 282-283)

(พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล เล่ม 16: 256-320)
--

2. ผู้แต่ง 1 ราย (ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ วิทยานิพนธ์ สัมภาษณ์ สื่อออนไลน์ เป็นต้น) ให้อ้างอิงชื่อผู้แต่ง แล้วใส่เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง (ถ้ามี) เช่น

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, 2554: 44)

3. ผู้แต่ง 2 ราย ให้อ้างอิงชื่อของผู้แต่งทั้งสอง เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น

(พระมหาสุทิตย์ อาภากร และเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, 2553: 44)
--

หากมีเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 รายการ ให้ใช้เครื่องหมายอัฒภาค (;) คั่นระหว่างรายการอ้างอิง เช่น

(พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2548: 8; พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2554: 44)
--

(8)

4. ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งคนแรก เว้นวรรคหนึ่งครั้ง เพิ่มคำว่า “และคณะ” เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น

(พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และคณะ, 2548: 55)

ทั้งนี้ หากเป็นการอ้างอิงด้วยการสรุปความหรือเอกสารที่ไม่มีเลขหน้า ไม่ต้องใส่เลขหน้า เช่น

(พระมหาสมบุญ วุฑฺฒิกโร, 2554)

(พระมหาสุทิตย์ อาภากร และเขมณฺญ์ อินฺทสุวรน, 2553)

(พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และคณะ, 2548)

(พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2548; พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2554)

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1. ถ้ามีผู้แต่ง 1 ราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง เครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์ และหน้าที่นำมาอ้างอิง เช่น

(Keown, 2003: 4)

2. ถ้ามีผู้แต่ง 2 ราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง 2 ราย เครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์ และหน้าที่นำมาอ้างอิง เช่น

(Hersey & Blanchard, 2000: 3)

และให้ใช้เครื่องหมาย อัฒภาค (;) คั่นกลางระหว่างเอกสารที่นำมาอ้างอิง มากกว่า 1 เอกสาร เช่น

(Keown, 2003: 4; Hersey & Blanchard, 2000: 3)

3. ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วย et al. ปีที่พิมพ์ และหน้าที่นำมาอ้างอิง เช่น

(Kaiser, et al., 2008: 55)

หลักเกณฑ์ทั่วไปในการพิมพ์รายการสำนักพิมพ์/โรงพิมพ์

กรณีเป็นบริษัทหรือสำนักพิมพ์ให้คงไว้เฉพาะชื่อ ดังตัวอย่าง

1. บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด ให้ใช้ “21 เซ็นจูรี”
2. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ให้ใช้ “มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์”
3. กรณีที่เป็นโรงพิมพ์ให้ใช้รูปแบบเต็ม เช่น โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราช

วิทยาลัย

4.2 เอกสารอ้างอิง

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

ตัวอย่าง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 1*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tipitaka Vol. 1*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Press.

(2) หนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ *ชื่อหนังสือ*./ครั้งที่พิมพ์./สถานที่พิมพ์./สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง

กรณีผู้แต่ง 1 ราย (หากเป็นภาคภาษาอังกฤษให้เขียนนามสกุลไว้หน้า ตามด้วยชื่อ) เช่น
พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2548). *เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้และการจัดการ*, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ไทย ออฟเซต.
Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*, 3rd ed. New York: Harper and Row Publication.

กรณีผู้แต่ง 2 ราย (ให้ใช้คำว่า “และ” หรือ “and” เป็นคำเชื่อม) เช่น
บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล.(2548). *ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม Participatory Democracy*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

Strauss, A. and Corbin, J. (1998). *Basics of Qualitative Research: Grounded Theory, Techniques and Procedures for Developing*. London: California Sage Publications.

กรณีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย (ให้ใช้คำว่า “และคณะ” หรือ “et al.” ต่อท้ายชื่อผู้แต่งคนแรก) เช่น

สุขุม นวลสกุล และคณะ. (2550). *การเมืองและการปกครองไทย*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Snyder, C. R., et al. (2011). *Positive Psychology: The Scientific and Practical Explorations of Human Strengths*, 2nd ed. Los Angeles: SAGE Publications Inc.

กรณีมีทั้งผู้แต่งและผู้แปลหรือบรรณาธิการ (ให้เขียนชื่อผู้แต่งไว้หน้า ชื่อผู้แปลหรือบรรณาธิการเขียนไว้หลัง ชื่อเรื่อง ตามด้วยวงเล็บว่า (ผู้แปล) หรือ (บรรณาธิการ) สำหรับภาษาไทย และ (tran.) หรือ (ed.) สำหรับภาษาอังกฤษ กรณี 1 คน หรือ (trans.) หรือ (eds.) กรณี 2 คนขึ้นไป) เช่น

เจมส์ แอล เครย์ตัน. (2551). *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน การตัดสินใจที่ดีกว่า โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม*. วันชัย วัฒนศัพท์ และคณะ. (ผู้แปล). ขอนแก่น: โรงพิมพ์ศิริภรณ์ ออฟเซ็ท.

Hylton, P. (2001). *Blackwell Companions to Philosophy: A Companion to Analytic Philosophy*. Martinich, A. P. and Sosa, D. (eds.). Oxford: Blackwell Publishers Ltd.

Lyotard, J. F. (1984). *The Postmodern Condition: A Report on Knowledge*. Benington, G. and Massumi, B. (trans.). Minneapolis: The University of Minnesota Press.

Wittgenstein, L. (1967). *Philosophical Investigations*, 3rd ed. Anscombe, G. E. M. (tran.). Oxford: Basil Blackwell Ltd.

(3) บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ)./ ชื่อเรื่อง/ เลขหน้า
แรก-สุดท้ายที่ตีพิมพ์./ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง

ชาญณรงค์ บุญหนุน. (2562). ข้อถกเถียงเรื่องพระพุทธศาสนาประจำชาติไทยในรัฐธรรมนูญ. ใน ปรีดี หงส์สตัน และอัมพร หมาดเด็น. *ศาสนากับความรุนแรง*, หน้า 400-459. กรุงเทพมหานคร: Illuminations Editions.

Bergstein, M. (2000). Tubular Function. In Richard, E. B., et al. (eds.). *Nelson Textbook of Paediatrics*, 16th ed. (p. 596). Philadelphia: Saunders.

(4) บทความจากวารสาร

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีที่/(ฉบับที่),/เลขหน้าแรก-หน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์. (บทความที่มี DOI ให้ใส่ DOI ไว้ตอนท้าย)

ตัวอย่าง

ประยงค์ จันทรแดง. (2563). พระภิกษุสามเณรควรเรียนวิชาทางโลกหรือไม่. *วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ*. 5 (1), 123-137.

Piaget, J. (1972). Intellectual Evolution for Adolescence to Adulthood. *Human Development*. 15, 1-12. DOI:10.1159/000271225

(5) บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน ชื่อสารานุกรม,/เล่มที่อ้าง, หน้าเลขหน้าที่อ้าง./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง

สนิท อางพันธ์. (2537). หม้อคอควย. ใน *สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขตหัวเมืองฝ่ายเหนือ*, หน้า 274-275. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

Sturgeon, T. (1995). Science Fiction. In *The Encyclopaedia Americana* (Vol. 24, pp. 390-392). Danbury, CT: Grolier Press.

(6) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./ (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์,/เลขหน้า. (กรณีภาษาอังกฤษที่มีหลายหน้า ให้ใช้คำว่า pp. แทน p.)

ตัวอย่าง

สุชาติ เพือกสกันธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น. 13.

Chetchotiros, N. and Yonpiam, Ch. (16 May 2019). PPRP Faces Major Coalition Sang. *Bangkok Post*, p. 1.

(7) วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รายงานการ

วิจัย

ชื่อผู้เขียน./ (ปีพิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์./ระดับวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/หรือการค้นคว้าแบบอิสระ/ชื่อมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง

สัมฤทธิ์ ต่อสติ. (2542). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของสถานบริการสาธารณสุขเขตเมือง กรณีศึกษาศูนย์: แพทย์ชุมชนเมืองพระนครศรีอยุธยา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.

Tyrone, R. (2007). *Effects of Upland Timber Harvest and Road Construction on Headwater Stream Fish Assemblages in a Southeastern Forest*. (Master's Thesis). Texas State University. San Marcos, Texas.

Lim, H. L. (2018). *Contemporary Buddhism: Introduction into Thich Nhat Hanh's Teaching*. (Doctoral Dissertation). Mahidol University. Nakhon Pathom.

(8) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ (ปีที่สัมภาษณ์)./ตำแหน่ง./สัมภาษณ์./วันที่สัมภาษณ์.

ตัวอย่าง

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิต.โต). (2558). *อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. สัมภาษณ์. 18 เมษายน.

Interviewee A. (2019). Student at Faculty of Buddhism, MCU. *Interview*. 1 March.

(9) สื่อออนไลน์

ผู้แต่ง./ (วันที่ เดือน ปีที่เผยแพร่)./ชื่อบทความ./สืบค้นเมื่อ วันที่ เดือน ปี./จาก แหล่งที่อยู่ไฟล์ (URL)

ตัวอย่าง

พระศรีคัมภีรญาณ (สมจินต์ สมมาปญโญ). (1 พฤษภาคม 2555). *การจัดการศาสนา และวัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ*. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2556, จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?artide_id=1304&articlegroup_id=274

Doyle, M. W. (22 June 2004). *Liberal Internationalism: Peace, War and Democracy*. Retrieved September 2, 2013, from http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/themes/peace/doyle/index.html

(10) การสัมมนา/ประชุมวิชาการ

ผู้เขียน./ (ปีที่เผยแพร่)./ชื่อบทความ./การสัมมนาหรือประชุม./หน่วยงานที่จัด./วันที่ เดือนที่จัด./หน้าที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง

พระครูวรารณวิฑูรย์ และคณะ. (2561). เปรียบเทียบหลักอุเบกขาธรรมใน พระพุทธศาสนาและหฺวู่-เว่ยในเต๋า. *การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 2 ประจำปี 2561 เรื่อง “การวิจัยทางพระพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” (The Research on Buddhism for Sustainable Development)*. วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. วันที่ 20 มีนาคม. หน้า 119-129.

การให้เรียงลำดับเอกสารอ้างอิงให้ปฏิบัติ ดังนี้ 1) เรียงตามลำดับพยัญชนะ ก-ฮ หากซ้ำอักษรให้เรียงตามสระตัว 2) หากซ้ำชื่อผู้แต่งให้เรียงตามลำดับ พ.ศ. โดยเรียง พ.ศ. ที่น้อยสุดไว้หน้า ส่วนเอกสารอ้างอิงที่ซ้ำซึ่งเรียงไว้หลัง ให้เขียนเส้นประแทน โดยมีความยาวเท่าย่อหน้า 3) เรียงลำดับเอกสารภาคภาษาไทยก่อน จากนั้นจึงเป็นภาคภาษาอังกฤษ ซึ่งเรียงตามอักษร A-Z หากซ้ำอักษรให้เรียงตามสระ และหากชื่อผู้แต่งที่ซ้ำกันให้เรียงตามลำดับ ค.ศ. จากนั้นย่อไปหากเหมือนภาคภาษาไทย

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิงท้ายเรื่อง

- โกนิฐฐ์ ศรีทอง. (2558). การบูรณาการภูมิปัญญาพระพุทธศาสนากับการเสริมสร้างความสมดุลของระบบนิเวศวิทยาชุมชน. พระนครศรีอยุธยา: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- จรรยา รัตนกาล. (2556). การประยุกต์หลักพุทธธรรมและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการอยู่ร่วมกันของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลสามัคคี อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. รายงานการวิจัย. กองทุนสนับสนุนการวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- พงศ์ศานต์ พิทักษ์มหาเกตุ. (2538). ชาวบ้านกับช่องทางประกอบธุรกิจท่องเที่ยว แนวคิดในการจัดตั้งสหกรณ์บริการนำเที่ยวแนวอนุรักษ์แห่งประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: ปกเกล้า.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2548). โลกทัศน์ชาวพุทธ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์, พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปญฺโญ). (1 พฤษภาคม 2555). การจัดการศาสนาและวัฒนธรรมในอุทยานแห่งชาติเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2556, จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?artide_id=1304&articlegroup_id=274
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเดปีฎก 2500 เล่ม 12. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 12. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (6 เมษายน 2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก. หน้า 1-90.
- Bergstein, M. (2000). Tubular Function. In Richard, E. B., et al. (eds.). *Nelson Textbook of Paediatrics*, 16th ed. (p. 596). Philadelphia: Saunders.
- Boo, E. (1990). *Ecotourism: The Potentials and Pitfalls*, Vol. 1 and 2. Washington, D.C.: World Wildlife Fund.

- Boo, E. (1991). Making Ecotourism Sustainable: Recommendations for Planning, Development, and Management. In *Nature Tourism Managing for the Environment*. Washington, D.C.: Island Press.
- Hylton, P. (2001). *Blackwell Companions to Philosophy: A Companion to Analytic Philosophy*. Martinich, A. P. and Sosa, D. (eds.). Oxford: Blackwell Publishers Ltd.
- Keown, D. (1995). *Are There "Human Right" in Buddhism*. London: University of London.
- Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. *The Iranian Journal of Allergy*. 6 (5), 25-28.
- Snyder, C. R., et al. (2011). *Positive Psychology: The Scientific and Practical Explorations of Human Strengths*, 2nd ed. Los Angeles: SAGE Publications Inc.
- Strauss, A. and Corbin, J. (1998). *Basics of Qualitative Research: Grounded Theory, Techniques and Procedures for Developing*. London: California Sage Publications.

5. การส่งบทความต้นฉบับ

5.1 การเตรียมเอกสารต้นฉบับประกอบด้วย

1. ต้นฉบับที่เป็นไฟล์ *.doc ของ Microsoft Word โปรดดูรายละเอียดที่ระบุในรูปแบบข้างต้น
2. กรอกแบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ (ใบสมัคร) ให้ถูกต้องและชัดเจน

5.2 การจัดส่งต้นฉบับ

ส่งทางระบบวารสารออนไลน์ “วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ” ตามลิงก์ <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jsbs/about/submissions> หากผู้เขียนยังไม่มีบัญชีของระบบ ThaiJO ต้องลงทะเบียน (Register) ในระบบวารสารก่อน จากนั้นเข้าสู่ระบบ (Login) เพื่อส่งบทความต้นฉบับและแนบไฟล์แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์มาให้เรียบร้อย (หรือกรอกใบสมัครทาง Google Form)

6. การพิจารณาบทความเบื้องต้นของกองบรรณาธิการ

บทความต้นฉบับต้องจัดในรูปแบบไฟล์ *.doc ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 8-15 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้นใน 2 ด้าน คือ 1) ความถูกต้องตามรูปแบบของวารสาร 2) ขอบข่ายเนื้อหาตรงตามวัตถุประสงค์ ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาเบื้องต้น จะส่งกลับไปให้ผู้เขียนแก้ไข ถ้าผ่าน จะเข้าสู่การพิจารณากลับกรองของผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 3 ท่าน เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิประเมินผลอย่างไร จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบต่อไป

7. สิทธิของกองบรรณาธิการ

ในกรณีกองบรรณาธิการหรือผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้พิจารณากลับกรองบทความมีความเห็นว่า ควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยยึดข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิเป็นหลัก และขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่ตีพิมพ์ในกรณีที่บทความไม่ตรงกับวัตถุประสงค์และรูปแบบของวารสารบัณฑิตศึกษา หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้ทรงคุณวุฒิ หากบทความใดได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิโดยเสียงข้างมากให้ตีพิมพ์ ผู้เขียนจะได้รับหนังสือรับรองการตีพิมพ์จากวารสาร (เฉพาะผู้แจ้งความประสงค์เท่านั้น)

8. อัตราค่าตีพิมพ์บทความ

กำหนดค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์ บทความละ 6,000 บาท

9. การชำระค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์

หลังจากผู้เขียนส่งบทความต้นฉบับและกรอกแบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ (ใบสมัคร) ในระบบวารสารออนไลน์แล้ว กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้เขียนชำระค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์ตามรายละเอียด ดังนี้

ชื่อธนาคาร: ออมสิน สาขามหาวิทยาลัยพะเยา
ชื่อบัญชี: วารสารบัณฑิตศึกษา มจร.พะเยา
บัญชีเลขที่: 020320117631

จากนั้น ให้ผู้เขียนแจ้งผลการโอนพร้อมหลักฐานการโอน โดยระบุชื่อผู้โอน และชื่อบทความ มาที่ Email: jsbsmcu@gmail.com (หากประสงค์จะให้ออกใบเสร็จ ในนามหน่วยงานหรือองค์กรใด กรุณาระบุให้ชัดเจน)

***ทั้งนี้ ทางวารสารจะไม่คืนค่าธรรมเนียม ในกรณีที่บทความไม่ผ่านการ พิจารณาลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิ เนื่องจากค่าธรรมเนียมได้นำไปเป็นค่าตอบแทน ผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว

อนึ่ง ในกรณีบทความใด ถูกปฏิเสธโดยเสียงข้างมากของผู้ทรงคุณวุฒิในการ พิจารณาลั่นกรอง (2 ใน 3) วารสารจะยึดเสียงข้างมากของผู้ทรงคุณวุฒิในการปฏิเสธ หรือยุติการดำเนินการตีพิมพ์บทความนั้นทันที ยกเว้นในกรณีต่อไปนี้ 1) ผู้เขียนยืนยัน ที่จะตีพิมพ์บทความนั้นอีกครั้ง 2) ผู้เขียนได้ปรับแก้บทความตามผู้ทรงคุณวุฒิ โดย เสียงข้างมากที่ปฏิเสธการตีพิมพ์นั้นแล้ว และ 3) กองบรรณาธิการเห็นสมควรให้ บทความที่ปรับแก้ใหม่นั้นส่งประเมินอีกรอบได้ จากนั้น วารสารจึงจะดำเนินการต่อใน ขั้นตอนต่อไป โดยผู้เขียนต้องรับผิดชอบในการชำระค่าธรรมเนียมในส่วน ของ ค่าตอบแทนผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มเติม (2 ท่าน) ตามที่วารสารกำหนดค่าตอบแทนไว้

แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ

แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว).....
ระดับการศึกษาสูงสุด..... ตำแหน่งทางวิชาการ.....

ชื่อบทความ

(ภาษาไทย).....

(English).....

ชื่อผู้เขียนร่วม

1.
2.
3.
4.
5.

หน่วยงานและที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก.....
.....
.....

โทรศัพท์..... E-mail.....

“ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วม (ถ้ามี) ขอรับรองว่า บทความที่เสนอมานี้ ยังไม่เคยได้รับการตีพิมพ์และไม่ได้
อยู่ระหว่างกระบวนการพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่นใด ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วมยอมรับหลักเกณฑ์การ
พิจารณาด้านฉบับ โดยยินยอมให้กองบรรณาธิการมีสิทธิพิจารณา ตรวจสอบต้นฉบับได้ตามที่เห็นสมควร และขอ
มอบลิขสิทธิ์บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ให้แก่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ใน
กรณีมีการฟ้องร้องเรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์เกี่ยวกับภาพ กราฟ ข้อความส่วนใดส่วนหนึ่ง และ/หรือข้อคิดเห็นที่
ปรากฏในบทความนี้ ถือเป็นความรับผิดชอบของข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วมแต่เพียงฝ่ายเดียว”

ลงชื่อ.....ผู้เขียน
()

ตัวอย่างรูปแบบการจัดพิมพ์บทความ วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ

ตัวอย่างการจัดส่งต้นฉบับ (บทความวิจัย)

1 นิ้ว/ 2.54 ซม. บทความวิจัยต้นฉบับต้องมีความยาว 8 -15 หน้ากระดาษ A4 (รวมเอกสารอ้างอิง)

ชื่อบทความภาษาไทย (TH SarabunPSK 20 pt.)

Title in English (TH SarabunPSK 18 pt.)

เว้น 1 บรรทัด

ชื่อ – นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาไทย (16 pt. ตัวหนา)¹, ผู้เขียนร่วม², ผู้เขียนร่วม**³

ชื่อ – นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาอังกฤษ (16 pt. ตัวหนา)¹, ผู้เขียนร่วม², ผู้เขียนร่วม³

ชื่อหน่วยงาน สังกัดภาษาไทย (14 pt. ตัวธรรมดา)^{1, 2, 3}

ชื่อหน่วยงาน สังกัดภาษาอังกฤษ (14 pt. ตัวธรรมดา)^{1, 2, 3}

First Author, E-mail: (อีเมลผู้ประพันธ์ฉบับแรก)* (14 pt. ตัวธรรมดา)

Corresponding Author, E-mail: (อีเมลผู้ประพันธ์บรรณกิจ)** (14 pt. ตัวธรรมดา)

เว้น 1 บรรทัด

บทคัดย่อ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....(บทคัดย่อไม่เกิน 400 คำ).....

..... (TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

1 นิ้ว/
2.54 ซม. (Before 6 pt.)

1 นิ้ว/
2.54 ซม.

คำสำคัญ (18 pt.):;;(ขนาด 16 pt.)..... (3-5 คำ)

(Before 6 pt.)

Abstract (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....(Abstract ไม่เกิน 400 คำ).....

..... (TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

.....

(Before 6 pt.)

Keywords (18 pt.):;;(ขนาด 16 pt.)..... (3-5 คำ)

(Before 6 pt.)

บทนำ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

..... (TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

.....

วัตถุประสงค์การวิจัย (18 pt.)

1..... (TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

2.....

3.....

1 นิ้ว/ 2.54 ซม.

ระเบียบวิธีวิจัย (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.)

ผลการวิจัย (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.)

อภิปรายผล (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.)

องค์ความรู้จากการวิจัย (16 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.)

สรุป (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.)

กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.)

เอกสารอ้างอิง (References) (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....
 (ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)
(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....
 (ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

เอกสารอ้างอิง**(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา****ตัวอย่าง:**

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
 กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

ผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อหนังสือ/ครั้งที่พิมพ์/สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2548). *เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้และการจัดการ*, พิมพ์ครั้งที่ 2.
 กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ/ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ)/ชื่อเรื่อง/เลขหน้าแรก-สุดท้ายที่ตีพิมพ์/
 สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

ชาญณรงค์ บุญหนุน. (2562). ข้อถกเถียงเรื่องพระพุทธศาสนาประเทศไทยในรัฐธรรมนูญ. ใน ปริติ หงส์
 สัติน และอัมพร หมาดเต็น. *ศาสนากับความรุนแรง*, หน้า 400-459. กรุงเทพมหานคร:
 Illuminations Editions.

(4) บทความจากวารสาร

ผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ/ชื่อวารสาร/ปีที่(ฉบับที่)/เลขหน้าแรก-หน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง:

อิติวุตติ วัฒนมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ: สังคหวัตถุ 4 เครื่องมือ การวางแผน
 และการติดต่อประสานงานสู่ความสำเร็จ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*. 3 (1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ/ใน ชื่อสารานุกรม/เล่มที่อ้าง, หน้าเลขหน้าที่อ้าง/สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์
 หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

สนิท อาจพันธ์. (2537). หม้อคอควย. ใน *สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขตหัวเมืองฝ่ายเหนือ*, หน้า 274-275. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

Sturgeon, T. (1995). Science fiction. In *The Encyclopaedia Americana* (Vol. 24, pp. 390-392). Danbury, CT: Grolier Press.

(6) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./ (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ/ชื่อหนังสือพิมพ์/เลขหน้า.

ตัวอย่าง:

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ประชาชนเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น.13.

(7) วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รายงานการวิจัย

ชื่อผู้เขียน./ (ปีพิมพ์)/ชื่อวิทยานิพนธ์./ระดับวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/หรือการค้นคว้าแบบอิสระ/ชื่อมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง:

สัมฤทธิ์ ต่อสติ. (2542). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของสถานบริการสาธารณสุขเขตเมือง กรณีศึกษาศูนย์: แพทย์ชุมชนเมืองพระนครศรีอยุธยา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.

(8) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ (ปี)/ตำแหน่ง/สัมภาษณ์./วัน เดือน.

ตัวอย่าง:

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิต.โต). (2558). *อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. สัมภาษณ์. 18 เมษายน.

(9) สื่อออนไลน์

ผู้แต่ง./ (วันที่ เดือน ปีที่เผยแพร่)/ชื่อบทความ/สืบค้นเมื่อ วันที่ เดือน ปี/จาก แหล่งที่อยู่ไฟล์ (URL)

ตัวอย่าง:

พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปญโญ). (1 พฤษภาคม 2555). *การจัดการศาสนาและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ*. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2556, จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?artide_id=1304& articlegroup_id=274

Doyle, M. W. (22 June 2004). *Liberal Internationalism: Peace, War and Democracy*. Retrieved September 2, 2013, from http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/themes/peace/doyle/index.html

ตัวอย่างการจัดส่งต้นฉบับ (บทความวิชาการ)

1 นิ้ว/ 2.54 ซม. บทความวิชาการต้นฉบับต้องมีความยาว 8 -15 หน้ากระดาษ A4 (รวมเอกสารอ้างอิง)

ชื่อบทความภาษาไทย (TH SarabunPSK 20 pt.)

Title in English (TH SarabunPSK 18 pt.)

เว้น 1 บรรทัด

ชื่อ – นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาไทย (16 pt. ตัวหนา)^{1*}, ผู้เขียนร่วม², ผู้เขียนร่วม**³

ชื่อ – นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาอังกฤษ (16 pt. ตัวหนา)¹, ผู้เขียนร่วม², ผู้เขียนร่วม³

ชื่อหน่วยงาน สังกัดภาษาไทย (14 pt. ตัวธรรมดา)^{1, 2, 3}

ชื่อหน่วยงาน สังกัดภาษาอังกฤษ (14 pt. ตัวธรรมดา)^{1, 2, 3}

First Author, E-mail: (อีเมลผู้ประพันธ์ฉบับแรก)* (14 pt. ตัวธรรมดา)

Corresponding Author, E-mail: (อีเมลผู้ประพันธ์บรรณกิจ)** (14 pt. ตัวธรรมดา)

เว้น 1 บรรทัด

บทคัดย่อ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....(บทคัดย่อไม่เกิน 400 คำ).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

1 นิ้ว/
2.54 ซม.

1 นิ้ว/
2.54 ซม.

คำสำคัญ (18 pt.):;;(ขนาด 16 pt.)..... (3-5 คำ)

Abstract (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....(Abstract ไม่เกิน 400 คำ).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

Keywords (18 pt.):(ขนาด 16 pt.)..... (3-5 คำ)

บทนำ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

เนื้อเรื่อง (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

1 นิ้ว/ 2.54 ซม.

องค์ความรู้ใหม่ (16 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

สรุป (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

เอกสารอ้างอิง (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

เอกสารอ้างอิง

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

ตัวอย่าง:

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

ผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อหนังสือ/ครั้งที่พิมพ์/สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

พระมหาสุหิตย์ อากาศโร. (2548). เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้และการจัดการ, พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ/ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ)/ชื่อเรื่อง/เลขหน้าแรก-สุดท้ายที่ดีพิมพ์/
สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

ชาญณรงค์ บุญหนุน. (2562). ข้อถกเถียงเรื่องพระพุทธศาสนาประจำชาติไทยในรัฐธรรมนูญ. ใน ปรีดี หงส์
สดัน และอัมพร หมาดเต็น. ศาสนากับความรุนแรง, หน้า 400-459. กรุงเทพมหานคร:
Illuminations Editions.

(4) บทความจากวารสาร

ผู้แต่ง./ปีพิมพ์./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีที่(ฉบับที่)/เลขหน้าแรก-หน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง:

จิตวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ: สังคหวัตถุ 4 เครื่องมือ การวางแผน และการติดต่อประสานงานสู่ความสำเร็จ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*. 3 (1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง./ปีพิมพ์./ชื่อบทความ./ใน ชื่อสารานุกรม./เล่มที่อ้าง, หน้าเลขหน้าที่อ้าง./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์ หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

สนิท อาจพันธ์. (2537). หม้อคอกวาย. ใน *สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขตหัวเมืองฝ่ายเหนือ*, หน้า 274-275. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

Sturgeon, T. (1995). Science fiction. In *The Encyclopaedia Americana* (Vol. 24, pp. 390-392). Danbury, CT: Grolier Press.

(6) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./วันที่ เดือน ปีพิมพ์./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./เลขหน้า.

ตัวอย่าง:

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ประชาชนเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น.13.

(7) วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รายงานการวิจัย

ชื่อผู้เขียน./ปีพิมพ์./ชื่อวิทยานิพนธ์./ระดับวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/หรือการค้นคว้าแบบอิสระ/ชื่อมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง:

สัมฤทธิ์ ต่อสดี. (2542). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของสถานบริการสาธารณสุขเขตเมือง กรณีศึกษาศูนย์: แพทย์ชุมชนเมืองพระนครศรีอยุธยา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.

(8) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ปี./ตำแหน่ง./สัมภาษณ์./วัน เดือน.

ตัวอย่าง:

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิต.โต), (2558). อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. *สัมภาษณ์*. 18 เมษายน.

(9) สื่อออนไลน์

ผู้แต่ง./วันที่ เดือน ปีที่เผยแพร่./ชื่อบทความ./สืบค้นเมื่อ วันที่ เดือน ปี./จาก แหล่งที่อยู่ไฟล์ (URL)

ตัวอย่าง:

พระศรีคัมภีรญาณ (สมจินต์ สมมาปญโญ). (1 พฤษภาคม 2555). *การจัดการศาสนาและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ*. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2556, จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?artide_id=1304&articlegroup_id=274

Doyle, M. W. (22 June 2004). *Liberal Internationalism: Peace, War and Democracy*. Retrieved September 2, 2013, from http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/themes/peace/doyle/index.html

ตัวอย่างการจัดส่งต้นฉบับ (บทความปริทัศน์)

1 นิ้ว/ 2.54 ซม. บทความปริทัศน์ต้นฉบับต้องมีความยาว 8 -15 หน้ากระดาษ A4 (รวมเอกสารอ้างอิง)

ชื่อบทความ (TH SarabunPSK 20 pt.)

Title in English (TH SarabunPSK 18 pt.)

เว้น 1 บรรทัด

ชื่อ – นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาไทย (16 pt. ตัวหนา)^{1*}, ผู้เขียนร่วม², ผู้เขียนร่วม**³

ชื่อ – นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาอังกฤษ (16 pt. ตัวหนา)¹, ผู้เขียนร่วม², ผู้เขียนร่วม³

ชื่อหน่วยงาน สังกัดภาษาไทย (14 pt. ตัวธรรมดา)^{1, 2, 3}

ชื่อหน่วยงาน สังกัดภาษาอังกฤษ (14 pt. ตัวธรรมดา)^{1, 2, 3}

First Author, E-mail: (อีเมลผู้ประพันธ์อันดับแรก)* (14 pt. ตัวธรรมดา)

Corresponding Author, E-mail: (อีเมลผู้ประพันธ์บรรณกิจ)** (14 pt. ตัวธรรมดา)

เว้น 1 บรรทัด

บทคัดย่อ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....(บทคัดย่อไม่เกิน 400 คำ).....

..... (TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

1 นิ้ว/

2.54 ซม.

คำสำคัญ (18 pt.):;;(ขนาด 16 pt.)..... (3-5 คำ)

Abstract (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....(Abstract ไม่เกิน 400 คำ).....

..... (TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

Keywords (18 pt.):;;(ขนาด 16 pt.)..... (3-5 คำ)

เว้น 1 บรรทัด

บทนำ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

..... (TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

เนื้อเรื่อง (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

..... (TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

1 นิ้ว/ 2.54 ซม.

บทวิจารณ์ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุป (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

ตัวอย่าง:

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

ผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อหนังสือ/ครั้งที่พิมพ์/สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2548). เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้และการจัดการ, พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อบทความ./ ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ)/ ชื่อเรื่อง/ เลขหน้าแรก-สุดท้ายที่ตีพิมพ์/ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

ชาญณรงค์ บุญหนุน. (2562). ข้อถกเถียงเรื่องพระพุทธศาสนาประจำชาติไทยในรัฐธรรมนูญ. ใน ปรีดี หงส์ สด้น และอัมพร หมดเด็น. *ศาสนากับความรุนแรง*, หน้า 400-459. กรุงเทพมหานคร: Illuminations Editions.

(4) บทความจากวารสาร

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่/ (ฉบับที่)/ เลขหน้าแรก-หน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง:

จิตติภูมิ หนึ่งมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ: สักคหวัดดู 4 เครื่องมือ การวางแผน และการติดต่อประสานงานสู่ความสำเร็จ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*. 3 (1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อบทความ./ ใน ชื่อสารานุกรม./ เล่มที่อ้าง, หน้าเลขหน้าที่อ้าง./ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

สนิท อาจพันธ์. (2537). หม้อคอควย. ใน *สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขตหัวเมืองฝ่ายเหนือ*, หน้า 274-275. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
Sturgeon, T. (1995). Science fiction. In *The Encyclopaedia Americana* (Vol. 24, pp. 390-392). Danbury, CT: Grolier Press.

(6) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./ (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์)/ ชื่อบทความ./ ชื่อหนังสือพิมพ์./ เลขหน้า.

ตัวอย่าง:

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น.13.

(7) วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รายงานการวิจัย

ชื่อผู้เขียน./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อวิทยานิพนธ์./ ระดับวิทยานิพนธ์/ สารนิพนธ์/ หรือการค้นคว้าแบบอิสระ/ ชื่อมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง:

สัมพันธ์ ต่อสติ. (2542). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของสถานบริการสาธารณสุขเขตเมืองกรณีศึกษาศูนย์: แพทย์ชุมชนเมืองพระนครศรีอยุธยา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.

(8) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์/(ปี)/ตำแหน่ง/สัมภาษณ์/วัน เดือน.

ตัวอย่าง:

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต), (2558). อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
สัมภาษณ์. 18 เมษายน.

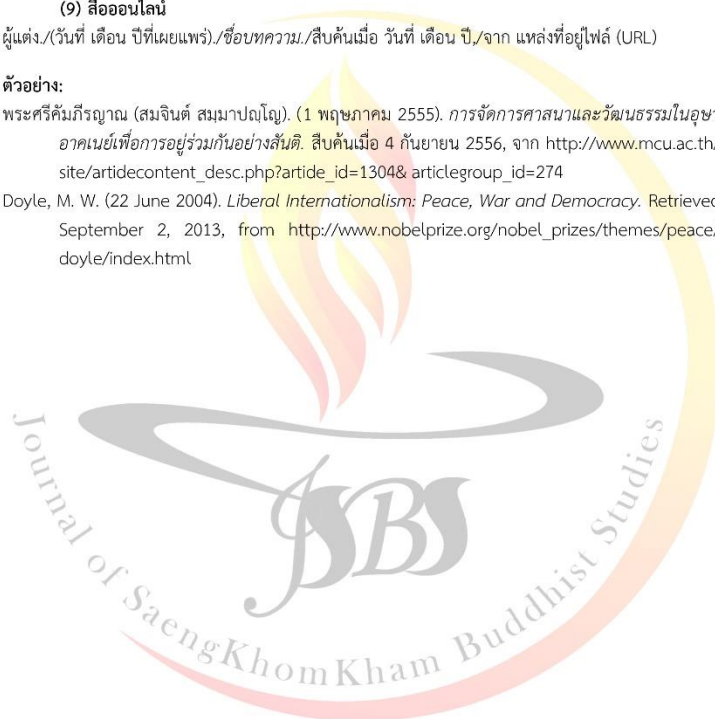
(9) สื่อออนไลน์

ผู้แต่ง/(วันที่ เดือน ปีที่เผยแพร่)/ชื่อบทความ/สืบค้นเมื่อ วันที่ เดือน ปี/จาก แหล่งที่อยู่ไฟล์ (URL)

ตัวอย่าง:

พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปญโญ). (1 พฤษภาคม 2555). การจัดการศาสนาและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2556, จาก http://www.mcu.ac.th/site/artdecontent_desc.php?article_id=1304&articlegroup_id=274

Doyle, M. W. (22 June 2004). *Liberal Internationalism: Peace, War and Democracy*. Retrieved September 2, 2013, from http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/themes/peace/doyle/index.html

ตัวอย่างการจัดส่งต้นฉบับ (บทวิจารณ์หนังสือ)

↑
1 นิ้ว/ 2.54 ซม. บทวิจารณ์หนังสือต้นฉบับต้องมีความยาว 8 - 15 หน้ากระดาษ A4 (รวมเอกสารอ้างอิง)
↓

ชื่อเรื่อง (TH SarabunPSK 20 pt.)

Title in English (TH SarabunPSK 18 pt.)

เว้น 1 บรรทัด

ชื่อ - นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาไทย (16 pt. ตัวหนา)^{1*}, ผู้เขียนร่วม², ผู้เขียนร่วม**³

ชื่อ - นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาอังกฤษ (16 pt. ตัวหนา)¹, ผู้เขียนร่วม², ผู้เขียนร่วม³

ชื่อหน่วยงาน สังกัดภาษาไทย (14 pt. ตัวธรรมดา)^{1, 2, 3}

ชื่อหน่วยงาน สังกัดภาษาอังกฤษ (14 pt. ตัวธรรมดา)^{1, 2, 3}

First Author, E-mail: (อีเมลผู้ประพันธ์อันดับแรก)* (14 pt. ตัวธรรมดา)

Corresponding Author, E-mail: (อีเมลผู้ประพันธ์บรรณกิจ)** (14 pt. ตัวธรรมดา)

เว้น 1 บรรทัด

ภาพหน้าปกหนังสือ

บทวิจารณ์หนังสือ

ผู้เขียน:

จำนวนหน้า:

ปีที่พิมพ์:

ครั้งที่พิมพ์:

สถานที่พิมพ์:

เว้น 1 บรรทัด

บทนำ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.)

← 1 นิ้ว/
2.54 ซม. →

เนื้อหา (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.)

← 1 นิ้ว/
2.54 ซม. →

บทวิจารณ์ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.)

↑
1 นิ้ว/ 2.54 ซม.
↓

สรุป (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

เอกสารอ้างอิง (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

เอกสารอ้างอิง

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

ตัวอย่าง:

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

ผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อหนังสือ/ครั้งที่พิมพ์/สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2548). เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้และการจัดการ, พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ/ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ)/ชื่อเรื่อง/เลขหน้าแรก-สุดท้ายที่ตีพิมพ์/
สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

ชาญณรงค์ บุญหนุน. (2562). ข้อถกเถียงเรื่องพระพุทธศาสนาประจำชาติไทยในรัฐธรรมนูญ. ใน ปรีดี หงส์
สดัน และอัมพร หมาดเต็น. ศาสนากับความรุนแรง, หน้า 400-459. กรุงเทพมหานคร:
Illuminations Editions.

(4) บทความจากวารสาร

ผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ/ชื่อวารสาร/ปีที่(ฉบับที่)/เลขหน้าแรก-หน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง:

จิตวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ: สังคหวัตถุ 4 เครื่องมือ การวางแผน และการติดต่อประสานงานสู่ความสำเร็จ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*. 3 (1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ./ใน *ชื่อสารานุกรม*./เล่มที่อ้างอิง, หน้าเลขหน้าที่อ้างอิง./สถานที่พิมพ์./สำนักพิมพ์ หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

สนิท อาจพันธ์. (2537). หม้อคอคอควาย. ใน *สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขตหัวเมืองฝ่ายเหนือ*, หน้า 274-275. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

Sturgeon, T. (1995). Science fiction. In *The Encyclopaedia Americana* (Vol. 24, pp. 390-392). Danbury, CT: Grolier Press.

(6) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง/(วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./เลขหน้า.

ตัวอย่าง:

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ประชาชนเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น.13.

(7) วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รายงานการวิจัย

ชื่อผู้เขียน./ (ปีพิมพ์)/ชื่อวิทยานิพนธ์./ระดับวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/หรือการค้นคว้าแบบอิสระ/ชื่อมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง:

สัมฤทธิ์ ต่อสดี. (2542). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของสถานบริการสาธารณสุขเขตเมือง กรณีศึกษาศูนย์: แพทย์ชุมชนเมืองพระนครศรีอยุธยา: วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล*.

(8) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์/(ปี)/ตำแหน่ง/สัมภาษณ์./วัน เดือน.

ตัวอย่าง:

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), (2558). *อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. สัมภาษณ์. 18 เมษายน.

(9) สื่อออนไลน์

ผู้แต่ง/(วันที่ เดือน ปีที่เผยแพร่)/ชื่อบทความ./สืบค้นเมื่อ วันที่ เดือน ปี./จาก แหล่งที่อยู่ไฟล์ (URL)

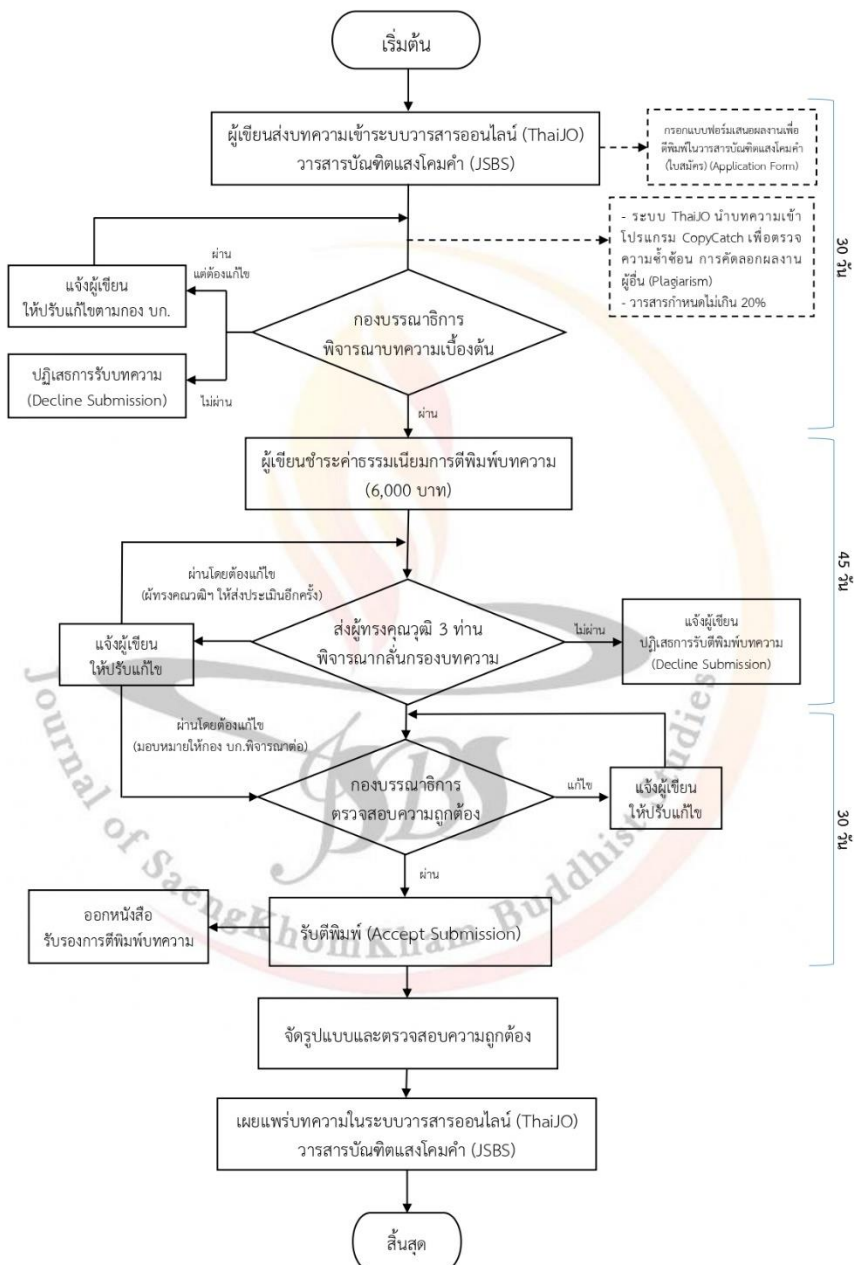
ตัวอย่าง:

พระศรีคัมภีรญาณ (สมจินต์ สมมาปญโญ). (1 พฤษภาคม 2555). *การจัดการศาสนาและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ*. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2556, จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?artide_id=1304&articlegroup_id=274

Doyle, M. W. (22 June 2004). *Liberal Internationalism: Peace, War and Democracy*. Retrieved September 2, 2013, from http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/themes/peace/doyle/index.html

กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ

วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
566 หมู่ 2 ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา 56000
โทรศัพท์ 0-5487-0141 E-mail: jsbsmcu@gmail.com

